

**UCHWAŁA NR 776/XXIV/2020
RADY MIASTA LUBLIN**

z dnia 17 grudnia 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Lublin 2021-2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378), art. 92 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 920), art. 16 b, art. 17 ust. 1 pkt 1 oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) - Rada Miasta Lublin uchwała, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lublin.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2021 r.

Przewodniczący Rady Miasta Lublin

Jarosław Pakuła

Załącznik
do uchwały nr 776/XXIV/2020
Rady Miasta Lublin
z dnia 17 grudnia 2020 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021-2030

Lublin, grudzień 2020

Zespół Redakcyjny:

Dr Magdalena Pakuła
Magdalena Sudał
Łukasz Wojtaluk

Konsultacja:

Prof. dr hab. Anna Kanios
Dr hab. Agnieszka Lewicka-Zelent, prof. UMCS
Dr Renata Krawczyk

SPIS TREŚCI:

I. WPROWADZENIE	5
1.1. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE OPRACOWANIA STRATEGII	6
1.2. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	7
1.3. PROCES OPRACOWYWANIA STRATEGII	8
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA	10
2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE MIASTA LUBLIN	10
2.2. STRUKTURA DEMOGRAFICZNA	11
2.2.1. GOSPODARSTWA DOMOWE, RODZINY I MAŁŻEŃSTWA	12
2.2.2. PRZYROST NATURALNY I URODZENIA	14
2.2.3. MIGRACJE LUDNOŚCI	17
2.2.4. PROGNOZY DEMOGRAFICZNE DLA LUBLINA.....	17
2.3. DOCHODY MIESZKAŃCÓW LUBLINA	19
2.4. OŚWIATA, KULTURA, MIESZKALNICTWO, SPORT.....	21
III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	23
3.1. KIERUNEK: RODZINY Z DZIEĆMI	25
3.1.1. DIAGNOZA.....	25
3.1.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	41
3.1.3. ANALIZA SWOT	42
3.1.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA.....	44
3.2. KIERUNEK: PIECZA ZASTĘPCZA	50
3.2.1. DIAGNOZA.....	50
3.2.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	68
3.2.3. ANALIZA SWOT	69
3.2.4. CELE I ZADANIA.....	71
3.3. KIERUNEK: SENIORZY	76
3.3.1. DIAGNOZA.....	76
3.3.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	90
3.3.3. ANALIZA SWOT	91
3.2.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA	93
3.4. KIERUNEK: ZDROWIE I PROFILAKTYKA	98
3.4.1. DIAGNOZA.....	98
3.4.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	111
3.4.3. ANALIZA SWOT	115
3.2.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA	118
3.5. KIERUNEK: OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	124
3.5.1. DIAGNOZA.....	124
3.5.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	148
3.5.3. ANALIZA SWOT	150
3.5.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA.....	152
3.6. KIERUNEK: OSOBY BEZROBOTNE	160
3.6.1. DIAGNOZA.....	160
3.6.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	174
3.6.3. ANALIZA SWOT	175
3.6.4. CEL GŁÓWNY, CELE OPERACYJNE I ZADANIA	177

3.7. KIERUNEK: BEZPIECZEŃSTWO SOCJALNO-BYTOWE	184
3.7.1. DIAGNOZA.....	184
3.7.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	196
3.7.3. ANALIZA SWOT	197
3.7.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA	199
3.8. KIERUNEK: PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE	204
3.7.1. DIAGNOZA.....	204
3.7.2. PROGNOZA ZMIAN I REKOMENDACJE.....	213
3.7.3. ANALIZA SWOT	215
3.7.4. CEL GŁÓWNY. CELE OPERACYJNE I ZADANIA	217
IV. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	224
V. MONITORING I EWALUACJA	225
SPIS TABEL:.....	226
SPIS WYKRESÓW:.....	229

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 – 2030 to dokument, którego założeniem jest zdefiniowanie najważniejszych problemów społecznych występujących w mieście oraz wskazanie głównych kierunków działania mających na celu ich stopniowe eliminowanie bądź zmniejszenie nasilenia. Wskazano i scharakteryzowano w niej nie tylko obszary problemowe, ale także priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań.

Planowanie strategiczne z definicji zakłada dążenie do realizacji celów długofalowych. W przypadku rozwiązywania problemów społecznych jest to, przede wszystkim, integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej. Ograniczanie obszarów wykluczenia społecznego stanowi warunek konieczny i podstawę dla dalszych działań rozwojowych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest zgodna z zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności mieszkańców. Wszelkie podejmowane w jej ramach przedsięwzięcia będą prowadzone w oparciu o współdziałanie podmiotów mających wpływ na kreowanie polityki społecznej w Mieście Lublin. Działania podejmowane w ramach Strategii będą kierowane nadal głównie ku środowiskom wykluczonym społecznie lub zagrożonym tym zjawiskiem.

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych, a obszary szczególnego zainteresowania wyznaczone zostały na podstawie analiz danych statystycznych dotyczących całego Miasta, jak również szczegółowych analiz opracowanych przez podmioty administracji samorządowej.

W przedstawionym kontekście, planowaniem strategicznym objęto następujące obszary:

- Rodziny z dziećmi;
- Piecza zastępcza;
- Seniorzy;
- Zdrowie i profilaktyka;
- Osoby z niepełnosprawnościami;
- Osoby bezrobotne;
- Bezpieczeństwo socjalno-bytowe;
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Wyróżnione w Strategii problemy nie mają charakteru rozłącznego, przeciwnie, są ze sobą ściśle powiązane z uwagi na współwystępowanie, wzajemne generowanie i istniejące zależności przyczynowo-skutkowe. Przenikanie sfer problemowych implikuje konieczność zaangażowania różnych podmiotów sektora publicznego, ale także sektora pozarządowego dla ich skutecznego rozwiązywania. Skuteczność ta wymaga wykorzystania posiadanych zasobów i wiedzy w zakresie polityki społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021–2030 porządkuje różne elementy działań praktycznych realizowanych obecnie w tej sferze oraz działań planowanych na przyszłość. Nadmienić należy, że w przypadku większości

zdefiniowanych problemów, wypracowane zostały sposoby i metody reagowania na nie, na tyle efektywne, że będą kontynuowane w kolejnych latach.

Planowanie strategiczne pełni cztery zasadnicze funkcje: decyzyjną, koordynacyjną, informacyjną i edukacyjną. Tworzy merytoryczne podstawy podejmowania decyzji przez podmioty planowania i zarządzania strategicznego, określa wzajemne zależności różnych działań, stanowi źródło wiedzy i inspiracji dla społeczności lokalnej. Cechy wieloletnich strategii rozwoju to przede wszystkim: 1) perspektywiczny charakter – efekty realizacji ustaleń strategii mogą wystąpić po kilku, a nawet kilkunastu latach; 2) zrównoważenie i realność – dostosowanie celów rozwojowych i zadań realizacyjnych stosownie do istniejących możliwości finansowych; 3) złożoność czyli konieczność podejmowania spójnych decyzji i budowy programów w warunkach dużego zróżnicowania występujących potrzeb i niekiedy wykluczających się celów; 4) spójność – tworzenie programów na bazie działań analityczno-koncepcyjnych i decyzyjnych realizowanych na wszystkich etapach budowy strategii; 5) służebny charakter – głównym podmiotem strategii jest człowiek i środowisko jego życia w krótkim, średnim i długim horyzoncie czasowym. Strategia winna być osią, wokół której skupiać się będą wszelkie działania władz samorządowych, zmierzające do jak najlepszego zaspokajania zbiorowych bieżących i przyszłych potrzeb mieszkańców oraz rozwoju jednostki terytorialnej.¹

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 – 2030 wyznacza cele i zadania na stosunkowo długi okres, niezbędny jest zatem stały monitoring i ewaluacja realizacji zadań w celu ewentualnego dokonywania zmian i aktualizacji. Jest to szczególnie istotne w kontekście nieprzewidywalności sytuacji w wielu obszarach życia społeczno-gospodarczego w następstwie pandemii choroby COVID-19. Pojawienie się nowych problemów bądź nasilenie tych już istniejących wymagać będzie dużej elastyczności ze strony władz i wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za kreowanie polityki społecznej Miasta. Prognozowane skutki pandemii będą najprawdopodobniej czynnikiem stanowiącym obiektywne zagrożenie dla realizacji części zadań przez najbliższe lata.

1.1. Uwarunkowania formalno-prawne opracowania Strategii

Do opracowania niniejszego dokumentu samorząd zobligowany jest na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020, poz. 1876). Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy, do zadań gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Art. 19 pkt 1 przywołanej ustawy stanowi, że do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Zgodnie z zapisami ustawy, opracowywana przez gminę i powiat, strategia powinna zawierać w szczególności:

¹ J Sierak, Zarządzanie strategiczne w jednostkach samorządu terytorialnego, Myśl Ekonomiczna i Polityczna 2013/4, ss.187-220.

1. diagnozę sytuacji społecznej;
2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
3. określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii, ram finansowych oraz wskaźników realizacji działań.

Odpowiedzialność za skonstruowanie projektu Strategii powierzono Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Rodzinie w Lublinie, co wynika z tematyki dokumentu, jak również z zapisu art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym za koordynację realizacji Strategii odpowiedzialny jest ośrodek pomocy społecznej. **Strategia jako przemyślany plan działań w dziedzinie rozwiązywania zdefiniowanych problemów społecznych, jak również praktyczna realizacja tego planu, ma charakter modułowy i wymaga ścisłej współpracy instytucji i podmiotów kluczowych dla realizacji poszczególnych wymiarów polityki społecznej w Lublinie.**

Poza przywołaną podstawą prawną do opracowania i realizacji Strategii, poszczególne dziedziny planowania strategicznego podlegają, m. in.: wymienionym poniżej regulacjom normatywnym:

1. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
3. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
5. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
6. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
7. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
8. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
10. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
11. ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii.

1.2. Spójność z dokumentami strategicznymi

Dokument jest komplementarny z innymi dokumentami strategicznymi w obszarze polityki społecznej (na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym):

- poziom europejski
 - Strategia Europa 2020;
 - Europejska Strategia w Sprawie Niepełnosprawności 2010 –2020;
- poziom krajowy:
 - Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności;
 - Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020;
 - Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
 - Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
 - Strategia Sprawne Państwo 2030;

- poziom lokalny:

Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013-2020.

Działania realizowane w ramach wyznaczonych kierunków Strategii opierać się będą w dużej mierze na programach miejskich, w tym w szczególności na:

- Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin,
- Programie Wsparcia i Aktywizacji Seniorów na Terenie Miasta Lublin,
- Programie działań Miasta Lublin na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnościami,
- Programie Zdrowie dla Lublina,
- Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie,
- Programie Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy Miasta Lublin,
- Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lublin,
- Programie współpracy Gminy Lublin z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

1.3. Proces opracowywania Strategii

Proces opracowywania Strategii prowadzony był na podstawie Zarządzenia nr 64/2019 z dnia 31 maja 2019 roku Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w sprawie powołania Zespołu zadaniowego ds. przygotowania projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 – 2030. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej², która nakłada obowiązek opracowania Strategii dla gminy i powiatu wskazuje na podstawowe elementy tego dokumentu, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu jego opracowania. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom.

Pracę nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 – 2030 prowadził zespół osób posiadających wiedzę oraz doświadczenie zarówno w zakresie praktycznych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, jak i w zakresie konstruowania planów o charakterze strategicznym. W procesie opracowywania Strategii zastosowano schemat partycypacyjno-eksperycki, co wynika z potrzeby angażowania przedstawicieli społeczności lokalnych w podejmowanie decyzji dotyczących mieszkańców Miasta. Do prac nad założeniami i ostatecznym kształtem dokumentu zaproszono przedstawicieli Wydziałów: Zdrowia i Profilaktyki, Sportu, Inicjatyw i Programów Społecznych, ds. Osób Niepełnosprawnych, Oświaty i Wychowania, a także Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie, Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie, które odpowiedzialne są za realizację części zadań, a także – w charakterze konsultantów – pracowników naukowych Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej zajmujących się problematyką społeczną będącą przedmiotem Strategii.

² Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej: Art. 16 b, Art. 17, Art. 19.

Proces konstruowania Strategii został podzielony na dwa etapy: diagnozowanie i programowanie. W ramach etapu pierwszego przeprowadzono analizę dostępnych danych statystycznych (dane GUS oraz dane gromadzone przez różne instytucje, w tym Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie). Diagnoza zawiera informacje dotyczące danego obszaru problemowego w kontekście rozwojowym i porównawczym, a także informacje o zasobach Miasta Lublin w danej dziedzinie. Na tej podstawie dokonano analizy SWOT.

W etapie programowania, eksperci reprezentujący jednostki administracji samorządowej wypracowali konstrukcję struktury celów strategicznych oraz działań niezbędnych do ich realizacji, monitorowania i ewaluacji. Następnie projekt dokumentu został poddany konsultacjom z Radą Działalności Pożytku Publicznego Miasta Lublin, które przeprowadzono w dniach od 19 listopada 2020 r. do 2 grudnia 2020 r.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Jak wskazują autorzy „Raportu o stanie Miasta Lublin za rok 2019“, „Lublin to obecnie największy w Polsce Wschodniej ośrodek gospodarczy i akademicki, a zarazem jedyne miasto tego makroregionu z aspiracjami metropolitalnymi uzasadnionymi faktycznie posiadanymi zasobami i realizowanymi funkcjami. Lublin jest również aktywnym uczestnikiem sieci współpracy europejskich i światowych metropolii, zaliczanym do najdynamiczniej rozwijających się polskich miast i plasującym się na czołowych miejscach rankingów rozwoju zrównoważonego, absorpcji funduszy unijnych, przyciągania inwestorów czy inteligentnych miast.“³

„(...)Najważniejszą funkcją zewnętrzną Lublina jest reprezentowanie interesu regionu i oferowanie jego mieszkańcom dostępu do nauki, kultury, usług, nowych technologii. Dzięki swojemu potencjałowi miasto stanowi naturalną lokomotywę rozwoju regionu w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym. Lublin posiada i rozwija także relacje ponadregionalne, w tym międzynarodowe, stając się ośrodkiem metropolitalnym.“⁴

Lublin jest również jednym z liderów w Polsce w zakresie współpracy międzynarodowej. Miasta partnerskie i zaprzyjaźnione to, m.in. Nancy, Munster, Tbilisi, Wilno, Charków, Witebsk i Iwano-Frankiwnsk. Miasto Lublin jest także członkiem wielu sieci i organizacji międzynarodowych, takich jak Eurocities, skupiającej miasta uniwersyteckie i uczelnie EUniverCities oraz programu sieci miast międzykulturowych Rady Europy. Dzięki tym kontaktom każdego roku realizowanych jest kilkadziesiąt transgranicznych projektów pozwalających na realną współpracę przedstawicieli miast, uczelni wyższych, placówek oświatowych, instytucji kultury, organizacji pozarządowych i biznesu.

„(...)Jednym z kluczowych czynników wspierających realizację aspiracji metropolitalnych Lublina, a zarazem wzmocniających konkurencyjność całego regionu, jest potencjał innowacyjny miasta. Jako największe miasto regionu, z ulokowanymi na jego obszarze przedsiębiorstwami i uczelniami wyższymi, Lublin odgrywa kluczową rolę w powstawaniu rozwiązań innowacyjnych na obszarze województwa.“⁵

2.1. Położenie geograficzne Miasta Lublin

Lublin to miasto na prawach powiatu, położone we wschodniej Polsce (największe po prawej stronie Wisły). Jako stolica województwa lubelskiego pełni rolę administracyjnego, gospodarczego i kulturalnego centrum regionu z siedzibą Wojewody Lubelskiego oraz Marszałka Województwa Lubelskiego. Zajmuje powierzchnię 147,5 km², co stawia je na szesnastym miejscu pod względem wielkości wśród miast w Polsce. Gęstość zaludnienia wyniosła w 2018 roku 2 303 os/km² (w woj. lubelskim 84 os/ km², w Polsce 123 os/km²). Położenie i duża koncentracja ludności w Mieście Lublin w porównaniu z innymi miejscowościami w regionie i kraju wiąże się z największą koncentracją kadr, szkolnictwa wyższego i innymi funkcjami wyższego rzędu, jakie pełni miasto, a także z największym potencjałem gospodarczym regionu. Miasto administracyjnie podzielone jest na 27 dzielnic,

³ Raport o stanie Miasta Lublin za rok 2019” maj 2020 r, str. 10

⁴ Tamże, str. 106

⁵ Tamże, str. 106

o zróżnicowanej liczbie mieszkańców – od około 1,6 tys. osób w dzielnicy Abramowice do około 28,5 tys. osób w dzielnicy Rury.

2.2. Struktura demograficzna

Liczba mieszkańców Miasta Lublin wyniosła w 2018 roku 339 682 osoby, z czego kobiety stanowiły 53,89% (183 051), a mężczyźni 46,11% (156 631) ogółu mieszkańców. Pod względem liczby ludności Miasto Lublin zajmuje dziewiątą pozycję w Polsce. Mieszkańcy Lublina stanowili około 0,88% ludności Polski i 16,04% mieszkańców województwa lubelskiego. Liczba mieszkańców Lublina w porównaniu do roku 2017 zmniejszyła się o 168 osób. Podobnie, jak w latach poprzednich, na 100 mężczyzn zamieszkałych w Lublinie przypadło 117 kobiet.

Struktura demograficzna Miasta Lublin na dzień 31 grudnia 2018 roku przedstawiała się następująco:

- wiek przedprodukcyjny (0-17) – 57643 osoby, co stanowiło 16,97% populacji;
- wiek produkcyjny (18-64 - mężczyźni; 18-59 - kobiety) – 201 034 osoby, co stanowiło 59,18% populacji;
- wiek emerytalny (65 i więcej - mężczyźni, 60 i więcej - kobiety) – 81 005 osób, co stanowiło 23,85% populacji Miasta Lublin.

Tabela 1. Struktura wiekowa mieszkańców Miasta Lublin w latach 2015 – 2018

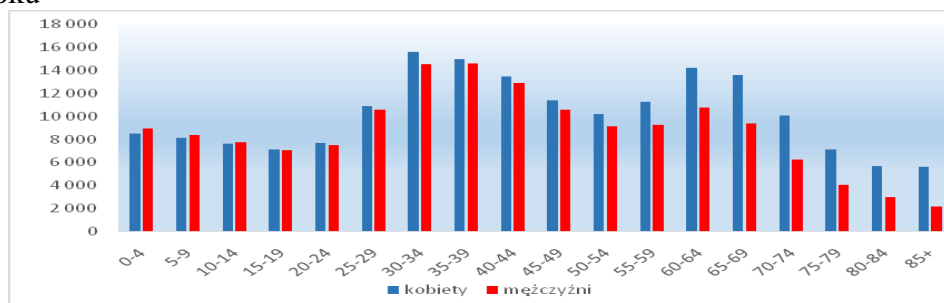
ROK	2015	2016	2017	2018
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	56 090	56 439	56 905	57 643
Liczba osób w wieku produkcyjnym	209 771	207 019	203 763	201 034
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	74 866	77 008	79 182	81 005
RAZEM	340 727	340 466	339 850	339 682

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Dane wykazane w tabeli 1. jednoznacznie wskazują, że społeczeństwo Lublina można uznać za demograficznie „stare”. Problem ten nieustannie się pogłębia. Na przestrzeni lat 2015 – 2018 liczba osób w wieku emerytalnym (kobiety od 60. roku życia, mężczyźni od 65. roku życia) zwiększyła się o 6 139, podczas gdy w tym samym okresie liczba osób w wieku aktywności zawodowej zmniejszyła się o 8 737 osób.

Dane dotyczące liczby mieszkańców w poszczególnych grupach wiekowych przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Miasta Lublin w poszczególnych grupach wiekowych w 2018 roku



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych Urzędu Statystycznego

2.2.1. Gospodarstwa domowe, rodziny i małżeństwa

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 r., w Lublinie funkcjonowało 144 444 gospodarstw domowych⁶. Podział gospodarstw domowych z uwagi na liczbę osób obrazuje tabela 2.

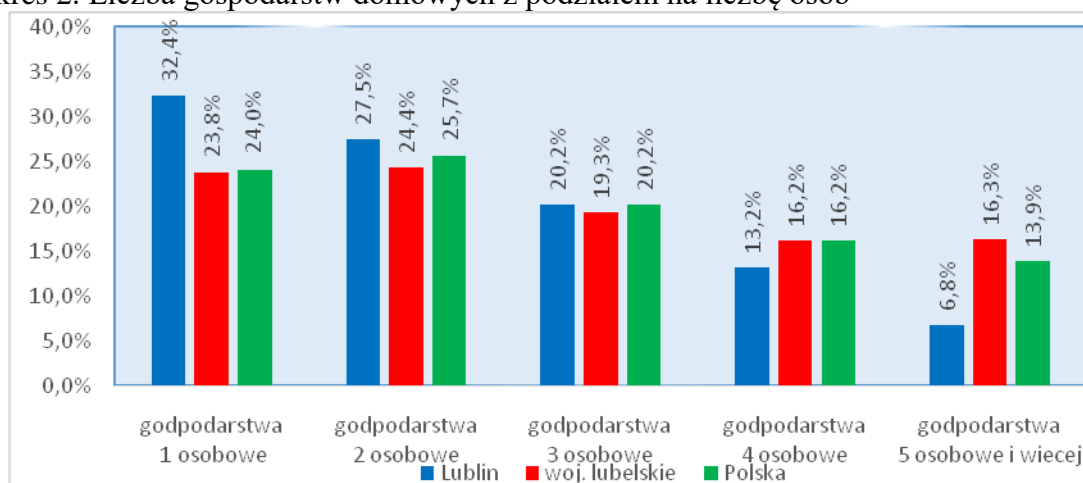
Tabela 2. Liczba gospodarstw domowych w 2011 roku w Lublinie z podziałem na liczbę osób

liczba osób w gospodarstwie domowym	liczba gospodarstw domowych	udział %
1 os	46 804	32,40%
2 os	39 682	27,47%
3 os	29 125	20,16%
4 os	19 078	13,21%
5 i więcej os	9 755	6,75%
RAZEM	144 444	x

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie NSPLiM⁷ z 2011 roku

Dominującą grupę stanowiły gospodarstwa jednoosobowe, stanowiące 32,4% ogółu gospodarstw. Dostrzegalna jest wyraźna różnica pomiędzy liczbą gospodarstw jednoosobowych w Lublinie w porównaniu z sytuacją w województwie lubelskim i kraju. W mieście Lublin liczba gospodarstw domowych jednoosobowych była większa o ok. 8% zarówno w odniesieniu do województwa, jak i kraju. Również w przypadku gospodarstw 2 osobowych Lublin charakteryzował się wyższym ich odsetkiem. Odsetek 3 osobowych gospodarstw pozostawał na zbliżonym poziomie. W przypadku gospodarstw 4 i 5 osobowych zaobserwowano odwrotną tendencję. W Lublinie odsetek 4 osobowych gospodarstw wynosił 13,2%, dla kraju jak i województwa wartość wynosiła 16,2%. Bardzo wyraźną różnicę dostrzec można w wypadku gospodarstw 5 osobowych i liczniejszych. Dla kraju ich odsetek wynosił 13,9%, dla województwa 16,3%. W Mieście Lublin wynosił natomiast jedynie 6,8%.

Wykres 2. Liczba gospodarstw domowych z podziałem na liczbę osób



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie NSPLiM z 2011 roku

⁶ Gospodarstwo domowe definiowane jest jako zespół osób (spokrewnionych lub niespokrewnionych) wspólnie zamieszkujących i utrzymujących się.

⁷ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012.

Liczba osób w gospodarstwie domowym w Lublinie wynosiła przeciętnie 2,38 przy średniej dla województwa lubelskiego wynoszącej 2,92 oraz 2,82 dla kraju.

W statystycznym gospodarstwie domowym w Lublinie na utrzymaniu rodziny pozostawało średnio 1,5 dziecka do 24 roku życia (1,7 w woj. lubelskim).

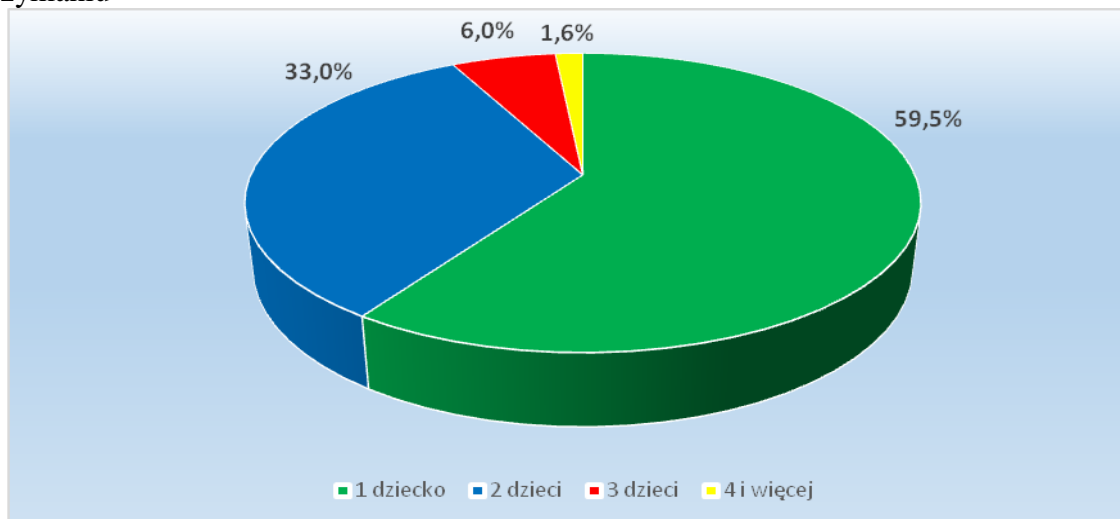
Tabela 3. Rodziny z dziećmi według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu

Wyszczególnienie	Ogółem	Rodziny bez dzieci do lat 24 na utrzymaniu	Rodziny według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu					Odsetek rodzin według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu (w %)				
			razem	1	2	3	4 i więcej	razem	1	2	3	4 i więcej
WOJEWÓDZTWO	455521	144908	310613	156245	109985	32227	12156	100	50,3	35,4	10,4	3,9
Lublin	70799	24223	46576	27706	15361	2776	733	100	59,5	33,0	6,0	1,6

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie NSPLiM z 2011 roku

Analizując strukturę rodzin z dziećmi do lat 24 pozostających na utrzymaniu, należy zwrócić uwagę, iż odsetek rodzin z jednym dzieckiem, w Mieście Lublin był wyższy niż dla województwa lubelskiego. Rodziny z 1 dzieckiem w Lublinie stanowiły 59,5%, natomiast w województwie 50,3%. Znaczące różnice w strukturze widoczne są również w przypadku rodzin z 3 dziećmi. W Lublinie ich odsetek wynosił 6%, a dla województwa wartość ta wynosiła 10,4%. Łączny odsetek rodzin wielodzietnych w roku 2011 wyniósł w Lublinie 7,5%, natomiast dla województwa przyjął on wartość 14,3%.

Wykres 3. Rodziny w Lublinie w 2011 r. według liczby dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu



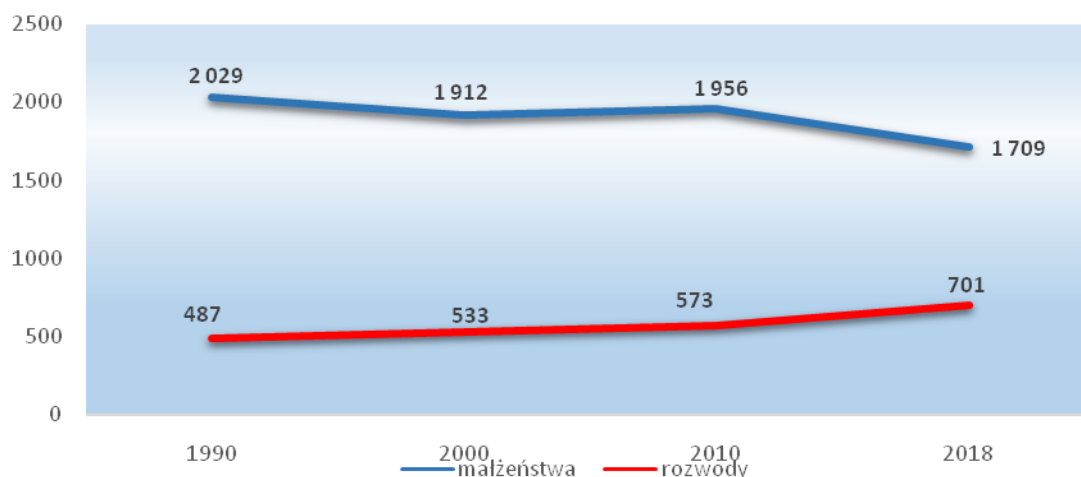
Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie NSPLiM z 2011 roku

Jak wynika z danych GUS, liczba zawieranych w Lublinie małżeństw sukcesywnie spada. Rośnie natomiast liczba rozwodów, a także średni wiek wchodzenia w sformalizowane związki oraz rodzenia dzieci.

W roku 1990 mieszkańcy Lublina zawarli 2 029 małżeństw. Mimo okresowych wahań, przez kolejne lata utrzymywała się tendencja spadkowa liczby zawieranych małżeństw. W 2018 r. zawarto zaledwie 1 709 nowych związków małżeńskich.

Wskaźnik rozwodów (czyli ich proporcja w stosunku do nowo zawartych małżeństw) stale rośnie. W roku 1990 sięgał 24%, a w 2010 r. przekroczył 29% (573 rozwody na 1 956zawartych małżeństw). W ubiegłym roku w Lublinie rozwiódł się 701 małżeństw, co oznacza, że wskaźnik rozwodów wyniósł aż 41%.

Wykres 4. Liczba zawartych małżeństw oraz prawomocnie orzeczonych rozwodów w Mieście Lublin w 2018 roku



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych GUS roku

Podobne tendencje, jakie zaobserwowano w Lublinie, charakteryzują też województwo lubelskie oraz sytuację w całym kraju, co obrazują dane zawarte w tabeli 4.

Tabela 4. Liczba zawartych małżeństw oraz prawomocnie orzeczonych rozwodów w skali miasta, województwa i kraju, w wybranych latach

kategoria informacji	rok	Lublin	woj. lubelskie	Polska
małżeństwa	1990	2 029	15 195	255 369
	2000	1 912	12 561	211 150
	2010	1 956	13 302	228 337
	2018	1 709	10 509	192 443
rozwody	1990	487	1 755	42 436
	2000	533	1 712	42 770
	2010	573	2 483	61 300
	2018	701	3 119	62 843

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych GUS

Liczby wskazują jednocześnie, że nie tylko obniża się w społeczeństwie potrzeba zawierania związku małżeńskiego, ale także na to, że zawierane związki są coraz częściej nietrwałe, co z punktu widzenia rozwoju społecznego jest zjawiskiem negatywnym.

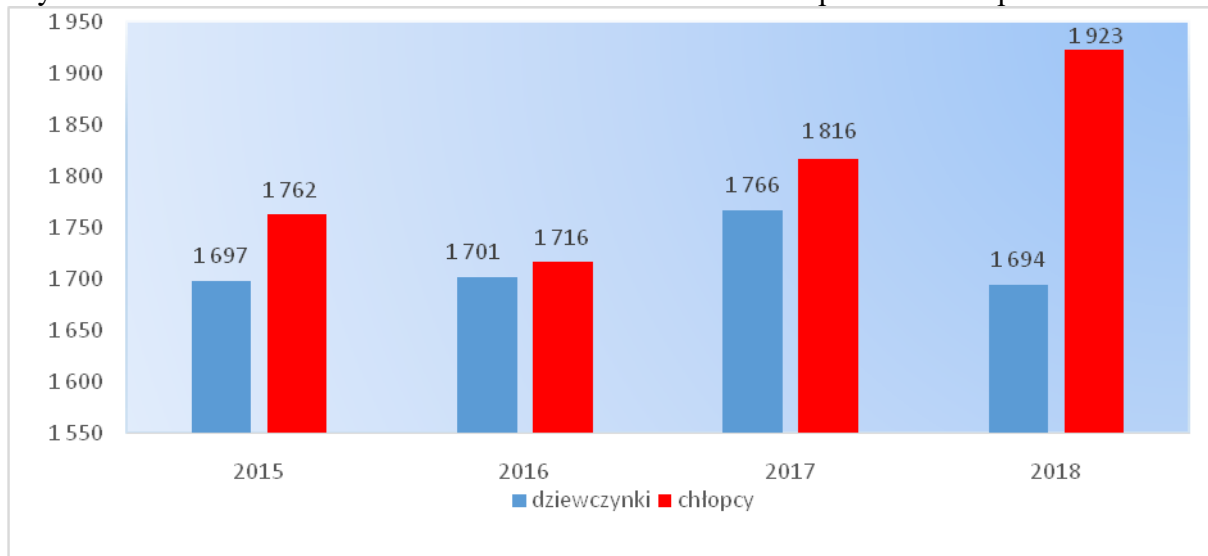
2.2.2. Przyrost naturalny i urodzenia

W 2018 roku w Lublinie urodziło się **3 617** dzieci, w tym **46,83%** stanowiły dziewczynki i **53,17%** chłopcy. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek

liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,02 i jest znacznie wyższy od średniej dla województwa oraz zbliżony do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Analizując sytuację demograficzną należy stwierdzić, że na przestrzeni lat 2015 – 2018 liczba dzieci urodzonych w Lublinie ulegała wahaniom.

Wykres 5. Dzieci urodzone w Lublinie w latach 2015 – 2018 z podziałem na płeć



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

W przeciwieństwie do Miasta Lublin, w skali województwa i kraju odnotowano w 2018 roku spadek liczby urodzeń. Wahania liczby urodzeń w latach 2015-2018 r. na terenie Miasta Lublin, woj. lubelskiego i kraju obrazuje tabela 5.

Tabela 5. Dzieci urodzone w latach 2015 – 2018 w skali miasta, województwa i kraju

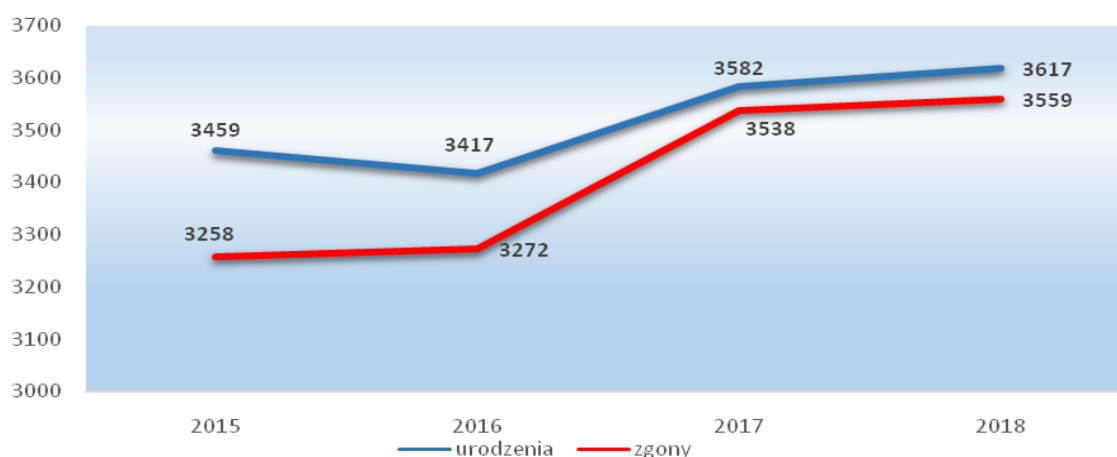
ROK	2015	2016	2017	2018
Miasto Lublin	3 459	3 417	3 582	3 617
spadek/wzrost (do roku poprzedzającego)	x	-42	165	35
woj. lubelskie	19 715	19 666	20 898	20 168
spadek/wzrost (do roku poprzedzającego)	x	-49	1 232	-730
Polska	369 308	382 257	401 982	389 455
spadek/wzrost (do roku poprzedzającego)	x	12 949	19 725	-12 527

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Mimo korzystniejszej, niż pierwotnie zakładano, liczby urodzeń, należy stwierdzić, że nadal liczba urodzeń w Polsce jest o około 50% niższa w stosunku do wielkości rejestrowanych podczas ostatniego wyżu demograficznego (np. 1983 r. 723,6 tys. urodzeń). Tak niska liczba urodzeń nie gwarantuje już od ponad 30 lat prostej zastępowalności pokoleń, a od 1990 roku utrzymuje się okres depresji urodzeniowej czyli wielkość współczynnika dzietności kształtuje się poniżej 2.

W 2018 roku w Mieście Lublin współczynnik dzietności wyniósł 1,42⁸ - co oznacza, że jest niższy o około 0,70 pkt. od wielkości optymalnej, określanej, jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego. Najbardziej korzystną sytuację demograficzną określa współczynnik kształtujący się na poziomie 2,1 – 2,15, tj. gdy w danym roku na jedną kobietę w wieku 15 – 49 lat przypada średnio 2 dzieci i dopiero wówczas kolejne pokolenia są wystarczająco liczne, żeby zapewnić stabilność społeczną i ekonomiczną.

Wykres 6. Przyrost naturalny w Lublinie w latach 2015 -2018



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie danych Urzędu Statystycznego

Z danych zamieszczonych na wykresie 6. wynika, że w Lublinie w latach 2013 – 2018, występowała przewaga liczby urodzeń nad liczbą zgonów. W analizowanym okresie można zaobserwować wzrost zarówno liczby urodzeń jak i liczby zgonów (za wyjątkiem nieznacznego spadku liczby urodzeń w 2016 roku). W latach 2015-2018 Miasto Lublin odnotowywało corocznie niewielki przyrost naturalny. W 2018 roku 58 osób więcej urodziło się niż zmarło, a więc przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 0,17 (w skali województwa był ujemny i wyniósł minus 1,69).

Pomimo odnotowywanego dodatniego przyrostu naturalnego obserwowany jest spadek liczby ludności Lublina. Miasto największą populację miało w 1999 roku – według danych GUS 359 154 mieszkańców. W roku 2018 liczba mieszkańców Lublina wynosiła 339 682, w odniesieniu do roku 2017 ubyło 168 mieszkańców, a w stosunku do roku 1999, kiedy wg danych GUS miasto miało największą populację, aż o 19 472 mieszkańców. Obserwowany jest stały wzrost średniej wieku mieszkańców, zaś efektem tego procesu jest systematyczne pogłębianie się zjawiska starzenia społeczeństwa miasta. Niepokojącym jest także prognozowany rozdźwięk między liczbą urodzeń, a liczbą zgonów, który według Urzędu Statystycznego, będzie wyraźnie zauważalny już od roku 2025 i stopniowo będzie się pogłębiać, aż do 2050 roku.

Zgodnie z prognozami demograficznymi Urzędu Statystycznego spadek liczby ludności będzie się utrzymywał co najmniej do 2050 roku. Liczba mieszkańców Lublina wynosić ma wówczas 265 480, a zatem spadnie aż o 74 202, tj. o prawie 22% w stosunku do roku 2018.

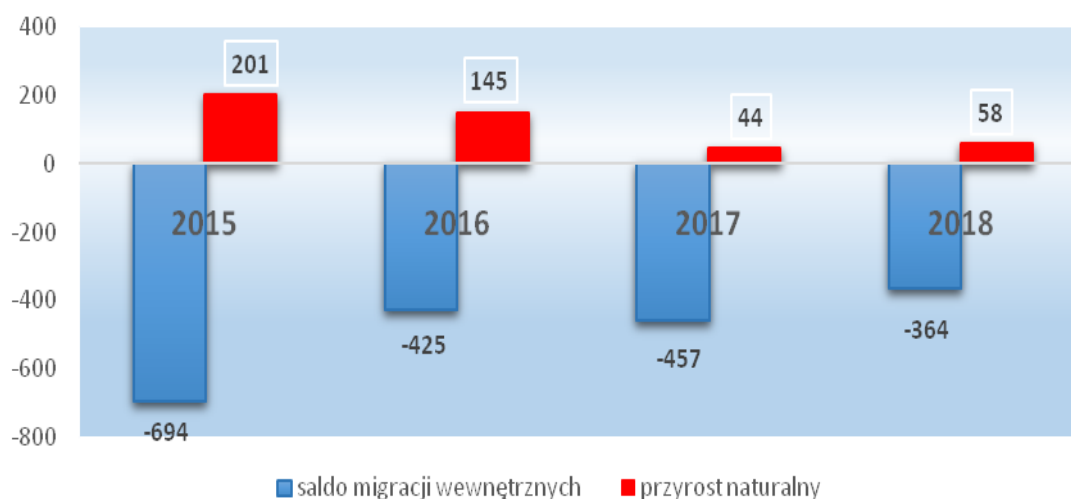
⁸Na podstawie Demografia i Gerontologia Społeczna – Biuletyn Informacyjny 2019, Nr 5 Piotr Szukalski Instytut Socjologii Uniwersytet Łódzki.

2.2.3. Migracje ludności

Drugim, obok przyrostu naturalnego czynnikiem decydującym o tempie przyrostu lub ubytku liczby ludności oraz jej rozmieszczeniu terytorialnym są migracje. Utrzymująca się stale tendencja spadkowa liczby mieszkańców Miasta Lublin pomimo odnotowywanego dodatniego przyrostu naturalnego może być spowodowana migracjami z powodu m. in.:

- przeprowadzek na tereny podmiejskie,
- wyprowadzek do innych dużych miast.

Wykres 7. Saldo migracji wewnętrznych w zestawieniu z przyrostem naturalnym w Mieście Lublin w latach 2015– 2018.⁹



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

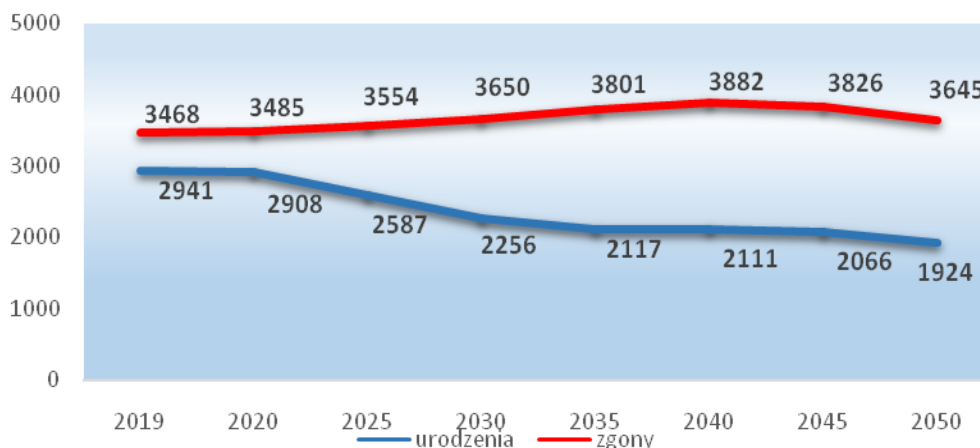
W 2019 r. w ramach migracji wewnętrznych napływ wyniósł 3 864 osoby, a odpływ – 3 916 osób. W związku z tym osiągnięto ujemne saldo migracji wewnętrznej na poziomie -52. Biorąc pod uwagę migracje zagraniczne, na imigrację zdecydowało się 277 osób, emigrację zaś 32 osoby. W związku z tym saldo migracji zagranicznych wyniosło 245. Ogólne saldo migracji dla Miasta Lublin liczone przez Główny Urząd Statystyczny czyli różnica między napływem z kraju i z zagranicy a odpływem do innych miejsc w kraju i za granicę, ma wynik dodatni i wynosi 193. Należy jednak zaznaczyć, że statystyki te są oparte na danych meldunkowych i mogą różnić się od rzeczywistych, nierejestrowanych przepływów ludności.

2.2.4. Prognozy demograficzne dla Lublina

W latach 2015-2018 Miasto Lublin odnotowywało corocznie niewielki przyrost naturalny. Niemniej dane GUS wskazują, iż w najbliższych latach ta tendencja ulegnie odwróceniu. Przewaga zgonów nad liczbą urodzeń będzie się stale pogłębiać, głównie za sprawą coraz niższej liczby urodzeń.

⁹Źródło danych: Prezentacja GUS: „Konferencja prasowa urzędu statystycznego w Lublinie” z dnia 30.05.2019 rok.

Wykres 8. Prognozowany przyrost naturalny w Lublinie w latach 2019 – 2050



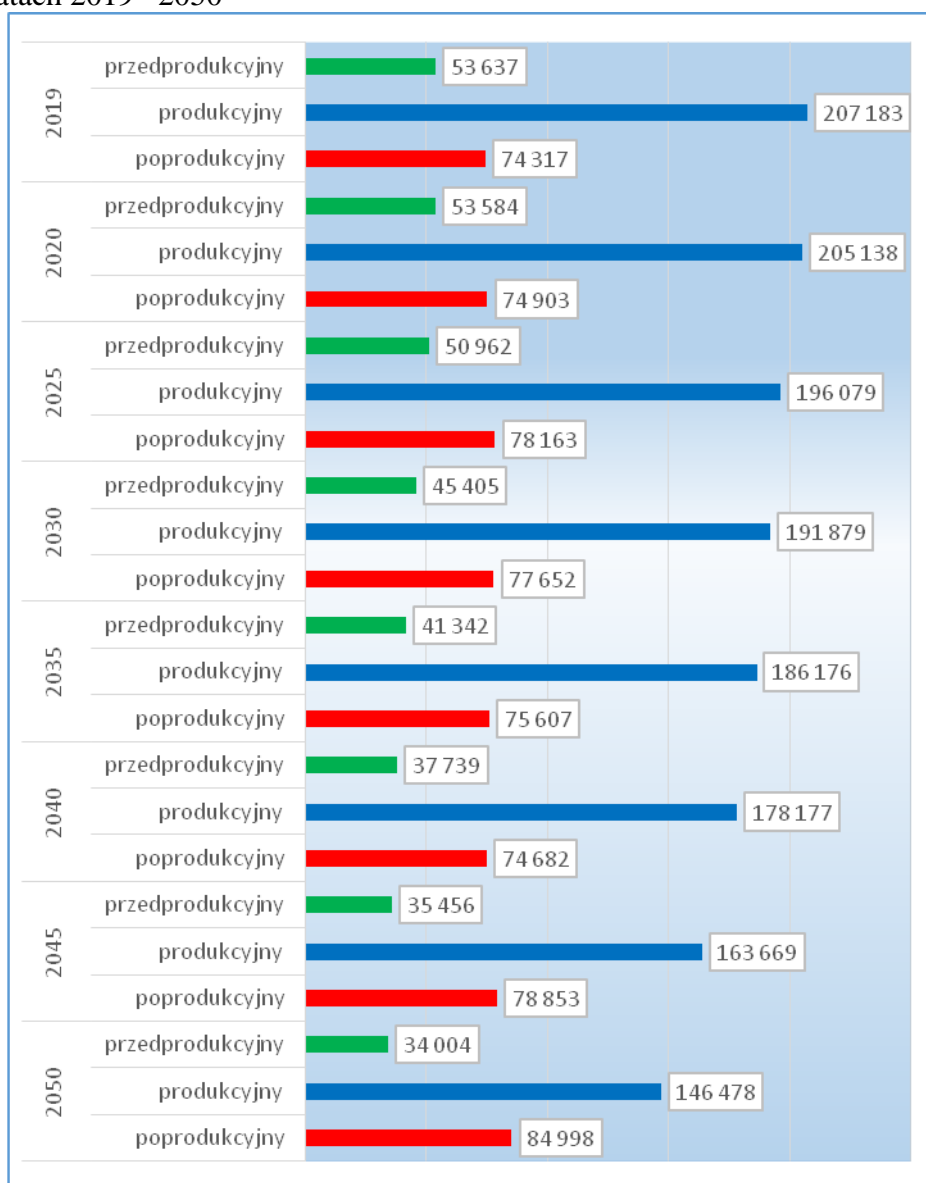
Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych i prognoz Głównego Urzędu Statystycznego

Dane przedstawione na wykresie 9. pokazują, że w ciągu 31 lat, tj. od roku 2019 do 2050 roku liczba osób w wieku aktywności zawodowej zmniejszy się o 60 705. W tym samym okresie liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie o 10 681. W 2018 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło 69 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Opierając się na prognozach Głównego Urzędu Statystycznego należy wskazać, że tendencja stopniowego spadku liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym będzie się utrzymywać, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym stale rosnąć. Prognozuje się, że różnice te będą się pogłębiać i w roku 2050 odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie do poziomu 32,02% ogółu mieszkańców Lublina (w 2018 roku odsetek ten wyniósł 23,85%).

Przedstawione dane potwierdzają wcześniejsze tezy wynikające z prognoz i analizy danych z lat poprzednich. Proces starzenia się społeczeństwa Miasta Lublin postępuje sukcesywnie, zgodnie z ogólną tendencją, dotyczącą całej Polski. Rok 2018 był szóstym z kolei, kiedy wystąpił ujemny przyrost naturalny. Jak podaje GUS, na koniec 2018 roku Polska liczyła 38,411 mln mieszkańców, tj. o 22,4 tys. mniej niż rok wcześniej.

Wykres 9. Przewidywana liczba mieszkańców Miasta Lublin według funkcjonalnych grup wieku w latach 2019– 2050



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych i prognoz Głównego Urzędu Statystycznego

2.3. Dochody mieszkańców Lublina

W roku 2018 nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych zarówno w Polsce¹⁰, jak i w województwie lubelskim, chociaż skala zmiany była mniejsza niż przed rokiem. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody natomiast ich wydatki pozostały na podobnym poziomie, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami. Poziom przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego¹¹ na osobę w zaokrągleniu do 1 zł wyniósł w województwie lubelskim 1 527,69 zł i był realnie wyższy o 5,96% od dochodu z roku 2017. W porównaniu do przeciętnego dochodu rozporządzalnego w kraju, który

¹⁰Źródło opracowanie GUS budżety_gospodarstw_domowych_w_2018.pdf

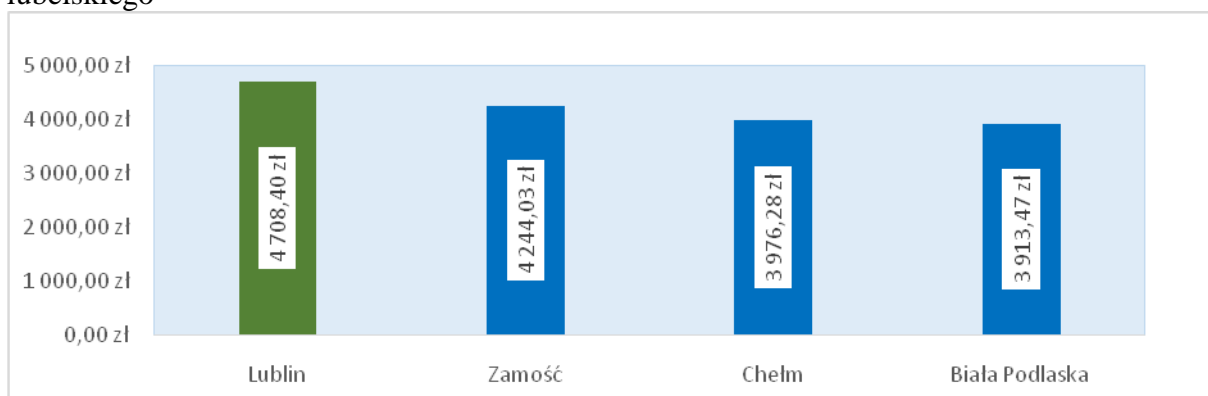
¹¹ Dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego - suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego ze wszystkich źródeł pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy, podatki (np. od dochodów z własności) oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

wyniósł 1 693 zł, mieszkańcy województwa lubelskiego dysponują kwotą niższą miesięcznie o 165,31 zł.

Wprowadzone od 1 kwietnia 2016 r. świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+” stanowiło w 2018 r. przeciętnie 4,75% dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. lubelskim i wyniosło 72,61 zł.

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych województwa lubelskiego osiągnęły w 2018 r. wartość 1 085,66 zł i pozostały na poziomie roku 2017. W porównaniu do przeciętnych miesięcznych wydatków na jedną osobę w gospodarstwie w kraju, które wyniosły 1 187 zł, mieszkańcy województwa lubelskiego ponieśli wydatki niższe o 101,34 zł.

Wykres 10. Średnie zarobki brutto w 2018 roku, w miastach na prawach powiatu woj. lubelskiego



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych z GUS za rok 2018 r.

Mając na względzie średnie zarobki brutto, mieszkaniec Miasta Lublin zarobił w 2018 roku 4 708,40 zł, co stanowiło 97,39% średniej krajowej. Zarobki brutto mieszkańca Lublina były wyższe w stosunku do roku 2017 o 276,79 zł. W porównaniu z innymi miastami na prawach powiatu w woj. lubelskim, statystyczny mieszkaniec Miasta Lublin osiągnął najwyższe zarobki brutto.

Tabela 6. Średnie zarobki brutto w największych miastach Polski (wykazanych wg liczby mieszkańców) oraz ich relacja do średnich zarobków w kraju

Największe miasta w Polsce	liczba mieszkańców	średnie zarobki brutto (zł)	przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej(%)
Warszawa	powyżej 1 000 000:	6 432,78	133,1
Kraków	od 500 000 do 999 999	5 368,39	111,0
Łódź	od 500 000 do 999 999	4 779,47	98,9
Wrocław	od 500 000 do 999 999	5 338,47	110,4
Poznań	od 500 000 do 999 999	5 355,57	110,8
Gdańsk	250 000 do 499 999	5 642,00	116,7
Szczecin	250 000 do 499 999	5 007,48	103,57
Bydgoszcz	250 000 do 499 999	4 481,39	92,70
Lublin	250 000 do 499 999	4 708,40	97,39

Białystok	250 000 do 499 999	4 396,32	90,9
Katowice	250 000 do 499 999	5698,98	117,88

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych z GUS za rok 2018 r.

Porównując zarobki w największych miastach w Polsce (o liczbie mieszkańców powyżej 250 000), przeciętny mieszkaniec Lublina osiąga zarobki plasujące się na 9. w kolejności pozycji, mniej zarabia jedynie mieszkaniec Bydgoszczy i Białegostoku. W porównaniu do miasta stołecznego Warszawy, mieszkaniec Lublina zarabia średnio o 1 724,38 zł (tj. o ok. 26,8%) mniej.

2.4. Oświata, kultura, mieszkalnictwo, sport¹²

Jednym z kluczowych czynników oddziałujących na jakość życia jest mieszkalnictwo. W ostatnich latach zauważono poprawę zasobów mieszkaniowych oraz powiększającą się przeciętną powierzchnią użytkową mieszkania na 1 osobę. Pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje sanitarnotechniczne można zauważyć, że w przypadku mieszkań z dostępem do sieci wodociągowej odsetek ten oscyluje wokół 99%, z dostępem do łazienki jest to ponad 96%, a z centralnym ogrzewaniem – ponad 91% .

Dla osób ze szczególną sytuacją materialną Miasto Lublin przewidziało dostęp do mieszkań komunalnych oraz socjalnych, które pozostają w zasobach gminy. W 2019 r. w zasobach mieszkaniowych gminy znalazło się 8 884 mieszkań komunalnych oraz 1 155 mieszkań socjalnych. Inną formą pomocy dla osób w trudnej sytuacji jest dodatek mieszkaniowy, który w 2019 r. wynosił średnio 210,19 zł. Jest on wydawany dla osób, które nie są w stanie pokryć pełnych kosztów utrzymania mieszkania. W ubiegłym roku zostało wydanych 5 830 decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego na okres 6 miesięcy (przyznanie dodatku uwarunkowane jest spełnieniem kryterium dochodowego, dlatego zmniejszająca się liczba decyzji odzwierciedla poprawę sytuacji materialnej społeczeństwa).

Lublin posiada przestrzenie publiczne, które wpływają na zwiększony komfort życia mieszkańców. Z takich przestrzeni, jak Ogród Saski, Park Bronowice, Park Jana Pawła II, Park Ludowy, Park Czechów, Park Zawilcowa, Wąwóz Kalinowszczyzna, Wąwóz Rury chętnie korzystają dzieci, młodzież, dorośli oraz osoby starsze. Przestrzenie te są dostosowane również dla osób z niepełnosprawnością. Na komfort życia mieszkańców wpływa również dostępność usług publicznych. Usługi te zlokalizowane są zarówno w centrum miasta, jak i w dzielnicach, co sprawia, że miasto jest kompaktowe, a użytkownik nie musi pokonywać dużych odległości w celu załatwienia spraw.

Czas wolny to jeden z elementów życia codziennego. W odpowiedzi na potrzeby mieszkańców Miasto Lublin przygotowuje różnorodną ofertę spędzania czasu wolnego i tym samym wspiera rozwój kultury. Oferta ta ma za zadanie wspierać wieloaspektowy rozwój mieszkańców. Oferta wspierania rozwoju kultury czasu wolnego jest ściśle powiązana z infrastrukturą kulturową i społeczną. W 2019 r. w Lublinie otworzonych było 9 kin, w których znajdowały się 33 sale z łączną liczbą 5 627 miejsc na widowni.

Zgodnie z danymi Wydziału Sportu w 2019 r. funkcjonowało 556 obiektów przeznaczonych do użytku w różnych dziedzinach sportu. Oprócz obiektów sportowych,

¹² Na podstawie „Raportu o stanie Miasta Lublin za rok 2019” maj 2020 r.; strony 112, 115, 119, 121, 123, 132, 133.

ofertę sportowo-rekreacyjną wzbogaca blisko 300 ha powierzchni parków spacerowo wypoczynkowych i zieleńców oraz 174 km tras rowerowych.

Uczestnictwo w kulturze jest jedną z ważniejszych potrzeb ludzkich, a korzystanie z dóbr publicznych przyczynia się do rozwoju osobistego, wpływa na poczucie komfortu oraz podnosi jakość życia. Korzystanie z wydarzeń jest możliwe dzięki instytucjom kultury, które promują walory miasta w zakresie dziedzictwa historycznego i kulturowego. W Lublinie funkcjonowało 16 instytucji kultury będących jednostkami organizacyjnymi Miasta Lublin oraz 8, dla których jednostką prowadzącą jest samorząd województwa.

Jakość edukacji to ważny czynnik decydujący o przyszłości miasta. Zaangażowanie w rozwój placówek oświatowych jest wpisane w działania samorządowe. Należą do nich: zwiększenie funkcjonalności i atrakcyjności sieci przedszkoli i szkół, podnoszenie rozwoju kwalifikacji nauczycieli, wzbogacanie programów nauczania oraz zachęcanie do korzystania z oferty pozaszkolnej. W ramach edukacji publicznej Miasto Lublin zapewnia dostęp do placówek oświatowych.

W roku 2019 w ewidencji szkół i placówek prowadzonych przez miasto Lublin było 211 jednostek, przy czym działalność prowadziło 195, tj.: przedszkola – 66, szkoły podstawowe – 48, szkoła podstawowa filialna – 1, licea ogólnokształcące – 25 w tym 2 licea dla dorosłych, technika - 17, branżowe szkoły I stopnia – 9, szkoły policealne – 3, bursy szkolne i internaty – 7, poradnie psychologiczno-pedagogiczne – 9, młodzieżowe domy kultury – 2, szkoły specjalne przysposabiająca do pracy – 2, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze – 4, szkoła muzyczna I i II stopnia – 1, młodzieżowy ośrodek socjoterapii – 1. Ponadto miasto prowadziło ewidencję szkół i placówek niepublicznych oraz publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne inne niż jednostka samorządu terytorialnego. Spośród 306 szkół i placówek ujętych w ewidencji (wg stanu na 30 września 2019 r.) 188 otrzymywało dotację z budżetu miasta na dofinansowanie realizacji zadań szkoły lub placówki w zakresie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej (art. 15-21, art. 25, art. 26 i art. 28-31a ustawy o finansowaniu zadań oświatowych).

Sektor przemysłowy oddziałuje na całokształt gospodarki Lublina. Przedsiębiorstwa przemysłowe przez produkcję dóbr inwestycyjnych mają bezpośredni wpływ na pozostałe sektory gospodarki takie, jak rolnictwo, transport, handel, budownictwo i in. Przyczyniają się także do poprawy jakości życia przez powiększanie zasobu dóbr konsumenckich.

Urząd Miasta Lublin monitoruje stan liczby przedsiębiorstw w mieście oraz liczby zatrudnionych w największych przedsiębiorstwach przemysłowych branż obranych jako priorytetowe dla rozwoju gospodarczego miasta zgodnie ze strategią inteligentnej specjalizacji. W Strategii Lublin 2020 wskazane zostały branże przemysłu: spożywczego, motoryzacyjnego oraz farmaceutycznego i biotechnologicznego. Wzrastająca liczba przedsiębiorstw przekłada się na liczebność pracowników. W każdej z branż przemysłu liczba osób zatrudnionych systematycznie wzrasta. Liczba zatrudnionych w stosunku do roku ubiegłego charakteryzuje się wzrostem przeciętnego zatrudnienia w przemyśle spożywczym o 15,7%, w przemyśle motoryzacyjnym o 3,6%, a w przemyśle farmaceutycznym i biotechnologicznym o 12,8%.

III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Niniejszy rozdział dokumentu Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 - 2030 wskazuje obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz przewidywaną prognozę zmian i ramy finansowe działań.

Diagnozy zaprezentowane w poszczególnych podrozdziałach zawierają najważniejsze informacje dotyczące problemu, analizy porównawcze, charakterystykę zasobów Miasta Lublin oraz identyfikację mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń dla realizacji nakreślonych zadań. Na podstawie diagnoz dla każdego kierunku wyznaczono cel główny, cele operacyjne, zadania i wskaźniki ich realizacji.

Zarysowana w Strategii prognoza zmian nie przedstawia stanu docelowego w żadnym z kierunków, bowiem przebieg procesów społeczno-gospodarczych w tak długim horyzoncie czasowym jest trudno przewidywalny. Strategia nakreśla natomiast pożądane procesy, które powinny zostać zainicjowane.

Zaplanowane w Strategii cele i działania wymagają zabezpieczenia środków finansowych na ich realizację, stąd ważne jest określenie źródeł finansowania i wysokości potrzebnych środków. Ramy finansowe to element, który zgodnie z art. 16b ust. 2 pkt 3 lit. c ustawy o pomocy społecznej obligatoryjnie powinna zawierać Strategia. Ustawodawca nie określił jednak dokładnie sposobu formułowania ram finansowych i nie wyjaśnił, jak szczegółowo element ten powinien być skonstruowany, co pozwala na dowolność w jego konstrukcji. Zaplanowanie źródeł i wysokości niezbędnych środków jest niezwykle trudne, wiąże się bowiem z jednej strony z wiedzą na temat przyszłych możliwości budżetowych, z drugiej zaś wymaga trafnej prognozy zapotrzebowania na określone działania.¹³ W dłuższej perspektywie czasowej dokładne określenie ram finansowych nie jest możliwe, co zasygnalizowane zostało w *Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*.¹⁴ Zgodnie z tezą przedstawioną przez M. Makuch i D. Moroń w artykule *Ramy finansowe gminnych i powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych – prawo i praktyka*, ramy finansowe powinny obejmować źródła finansowania oraz prognozowane maksymalne kwoty środków finansowych w każdym roku obowiązywania dokumentu. W przypadku strategii długookresowych można przyjąć zasadę podawania ram finansowych na okres 3-4 najbliższych lat, a następnie aktualizować dokument w tym kontekście.

Ramy finansowe projektowanych działań nakreślone w niniejszym dokumencie nie mogą mieć zatem charakteru ostatecznego. Są to założenia poczynione na podstawie analiz budżetu samorządu w ciągu ostatnich kilku lat, sprawozdań z udzielonych świadczeń

¹³M. Makuch i D. Moroń, *Ramy finansowe gminnych i powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych – prawo i praktyka*, <https://sip.lex.pl/#/publication/151231954>.

¹⁴Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo. Warszawa 2012, ss. 175-189.

z pomocy społecznej i innych dokumentów finansowych dotyczących obszarów zadań uwzględnionych w Strategii.

3.1. KIERUNEK: RODZINY Z DZIEĆMI

3.1.1. Diagnoza

Rodzina w Polsce ulega procesualnym przemianom typowym dla takich komórek społecznych w Europie i na świecie. Jako instytucja społeczna posiada funkcje wynikające ze specyficznego układu stosunków między osobami pełniącymi w niej określone role, poddane społecznej kontroli. Wypełnianie przez rodzinę w należyty sposób tych funkcji zapewnia stabilny rozwój tak poszczególnym jej członkom, jak również całemu społeczeństwu.

Główne problemy dotyczące rodzin obserwowane obecnie w Polsce i mające swoje miejsce w Lublinie, to różnego rodzaju zaburzenia w wypełnianiu funkcji i niewydolność wychowawcza. Dysfunkcje te wielokrotnie są ze sobą sprzężone. Z brakiem prawidłowego wykonywania funkcji opiekuńczo-wychowawczej związane są często uzależnienia rodziców (od alkoholu, środków psychoaktywnych, hazardu, Internetu). W rodzinach takich może dochodzić do jawnej bądź ukrytej przemocy.

Rok 2020 przyniósł nieprzewidywalną w swych skutkach sytuację pandemii. Z uwagi na konieczność zachowania dystansu społecznego i izolację w niektórych rodzinach pojawiły się dotychczas niezdiagnozowane dysfunkcje, jak również nasiliły się już występujące problemy, tj.: ukryta przemoc, nadużywanie alkoholu przez rodzica/opiekuna, regulowanie emocji za pomocą środków psychoaktywnych oraz objawy różnych zaburzeń, w tym psychicznych, zarówno u dorosłych, jak i u dzieci. Czynnikiem dodatkowo determinującym powyższe było zawieszenie terapii i utrudniony dostęp do specjalistów. Kolejnym problemem w czasie epidemii okazało się zdalne nauczanie małoletnich. Rodzice nie potrafili często pomóc dziecku w nauce, mieli problem z obsługą komputera lub go nie posiadali. Sytuacja epidemii w Polsce generuje konieczność wypracowania nowych mechanizmów działania. Obowiązek wspierania rodziny, stwarzania dla niej przyjaznych warunków dotyczy zarówno państwa, jak i samorządów lokalnych i regionalnych.

W kontekście obserwowanych zjawisk demograficznych, takich jak coraz niższy udział osób w wieku do 18 roku życia w populacji Miasta Lublin, a także ujemny przyrost naturalny, czy stale rosnący wskaźnik rozwodów, szeroko rozumiane wspieranie rodzin należy uznać za jeden z najistotniejszych elementów polityki społecznej. System wspierania rodzin obejmuje, m.in. zadbanie o zasoby materialne oraz szeroką paletę różnych usług, których celem jest usuwanie przyczyn wywołujących problemy albo niwelowanie ich skutków dla rodziny.

Skalę wsparcia dla rodzin z dziećmi w ostatnich latach dobrze obrazuje realizacja **świadczenia wychowawczego**. W 2019 r. rozszerzono program na wszystkie dzieci do 18 roku życia bez względu na sytuację materialną rodziny, tym samym wystąpił znaczny wzrost liczby rodzin korzystających z tej formy wsparcia. W 2019 r. świadczenia otrzymało 37 431 rodzin (w 2018 r. 22 940 rodzin) na 58 343 dzieci (w 2018 r. na 28 800 dzieci).

Tabela 7. Wydatki na świadczenia wychowawcze

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba rodzin	21 227	23 877	22 940	37 431
Kwota świadczeń (w z ł)	128 345 979	175 663 972	170 529 185	249 477 040

Źródło: Opracowanie własne MOPR

Świadczenia na jedno dziecko pobierało 20 765 rodzin, co stanowi 55,48% ogółu (w 2018 r. 15 511 rodzin - 67,62%), na dwójkę dzieci 13 363 rodziny, co stanowi 35,70% ogółu (w 2018 r. 5 599 rodzin - 24,41%), na trójkę dzieci 2 625 rodzin co stanowi 7,01% ogółu (w 2018 r. 1 361 rodzin - 5,93%), na czwórkę dzieci 504 rodziny, co stanowi 1,35% ogółu (w 2018 r. 328 rodzin - 1,43%), na piątkę dzieci 125 rodzin, co stanowi 0,33% ogółu (w 2018 r. 95 rodzin - 0,41%), na szóstkę i więcej 49 rodzin, co stanowi 0,13% ogółu (w 2018 r. 46 rodzin - 0,2%).

Tabela 8. Struktura rodzin z dziećmi korzystających ze świadczenia wychowawczego w 2019 roku

Liczba dzieci w rodzinie, na które pobierane jest świadczenie	Liczba rodzin	stosunek %
1	20 765	55,48%
2	13 363	35,70%
3	2 625	7,01%
4	504	1,35%
5	125	0,33%
6 i więcej	49	0,13%

Źródło: Opracowanie własne MOPR

W 2018 r. wprowadzono nowy program rządowy „Dobry Start” zakładający pomoc rodzicom oraz opiekunom uczniów w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w wysokości 300 zł jednorazowo na dziecko uczęszczające do szkoły. W 2019 r., świadczenie dobry start otrzymało 24 471 rodzin (na rzecz 34 065 dzieci) na łączną kwotę 10 211 557 zł.

Przez wiele lat głównym trzonem wsparcia finansowego kierowanego do rodzin z dziećmi były zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, a w przypadku rodzin monoparentalnych, borykających się z problemem niealimentacji jednego z rodziców - świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Od 2016 roku odnotowuje się stopniowy odpływ osób korzystających z tych form wsparcia. Czynniki determinujące to zjawisko, to w szczególności programy rządowe na rzecz wsparcia rodzin, mniejsze bezrobocie oraz wzrost płacy minimalnej.

Tabela 9. Wydatki na świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych oraz dodatków	11 326	11 291	11 201	10 438
Kwota świadczeń (w z ł)	37 477 449	39 315 809	39 051 502	36 503 364
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	3 638	3 357	2 712	2 370
Kwota świadczeń (w z ł)	19 286 233	17 736 830	15 741 981	14 036 271

Źródło: Opracowanie własne MOPR

Podobna tendencja ma miejsce w przypadku wsparcia świadczonego w ramach ustawy o pomocy społecznej. Na przestrzeni lat 2015-2019 widoczny jest spadek liczby rodzin korzystających z tych form pomocy. W 2015 r. liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną wynosiła 3 127, natomiast w 2019 – 1 909.

Spośród 8 951 środowisk, jakie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie objął pomocą w 2019 roku, 61,22% stanowiły jednoosobowe gospodarstwa domowe, 21,33% stanowiły rodziny z dziećmi, a 16,46 % pozostałe rodziny.

Tabela 10 . Liczba rodzin objętych pomocą społeczną MOPR na przestrzeni lat 2015 – 2019

ROK	2 015	2 016	2 017	2 018	2 019
liczba rodzin korzystających z pomocy OGÓŁEM	9 871	9 993	9 478	9 638	8 951
w tym: liczba rodzin z dziećmi	3 127	3 020	2 479	2 264	1 909
stos % liczby rodzin z dziećmi do liczby rodzin ogółem	32%	30%	26%	23%	21%

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2015-2019 r.

Wśród 1 909 rodzin wychowujących dzieci, 808 to rodziny wychowujące jedno dziecko, 654 rodziny - dwoje dzieci oraz 447 rodzin wychowujących troje i więcej dzieci.

Dość znaczną część rodzin z dziećmi korzystających ze wsparcia MOPR (pomoc społeczna) stanowią rodziny niepełne. W 176 rodzinach spośród 809 rodzin niepełnych wychowywało się troje i więcej dzieci.

Opieka nad dziećmi do lat 3¹⁵

Wspomaganie godzenia ról zawodowych i rodzicielskich, co przyczynia się do stymulowania dzietności rodzin, wymaga zapewnienia powszechnie dostępnych form opieki dla małych dzieci. Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię. W żłobku opieka jest sprawowana nad dziećmi w wieku od ukończenia 20 tygodnia życia, a w klubie dziecięcym od ukończenia 1 roku życia. Populacja 1, 2 i 3-latków na terenie Miasta Lublin (liczba dzieci urodzonych w latach 2017-2019) wynosi 10 814.

Tabela 11 . Liczba urodzeń na terenie Miasta Lublin w latach 2014-2019

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba urodzeń	3316	3459	3417	3582	3617	3615

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin na podstawie banku danych lokalnych GUS

W żłobkach i klubach dziecięcych realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Opieka nad dzieckiem może być sprawowana do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3. rok życia lub w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym – 4. rok życia. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Lublinie liczba urodzeń w latach 2021 – 2030 będzie się

¹⁵ Opracowano na podstawie materiałów Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

zmniejszała. Tendencja ta spowoduje, że więcej dzieci będzie miało zapewnioną instytucjonalną opiekę.

Tabela 12 . Prognoza urodzeń na terenie Miasta Lublin na lata 2021-2030

Rok	Liczba urodzeń
2021	3163
2022	3065
2023	2964
2024	2864
2025	2771
2026	2681
2027	2603
2028	2535
2029	2479
2030	2438

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin na podstawie banku danych lokalnych GUS

Na terenie Miasta Lublin funkcjonuje 9 żłobków publicznych, zapewniających 1209 miejsc opieki nad małymi dziećmi, 57 żłobków niepublicznych, oferujących 1807 miejsc, 5 niepublicznych klubów dziecięcych, zapewniających 89 miejsc oraz instytucja dziennego opiekuna z 5 miejscami. Łącznie na terenie Miasta Lublin zapewniona jest opieka dla 3110 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 1 września 2020 r.).

W poddanym analizie okresie poprzedzającym pracę nad Strategią, w 2018 r. utworzono nowy żłobek publiczny, będący największą tego typu placówką w mieście, zapewniający 210 miejsc opieki nad małymi dziećmi. Fakt ten miał znaczący wpływ na zwiększenie liczby miejsc opieki w żłobkach publicznych z 971 w 2014 r. do 1209 miejsc aktualnie, w tym 65 miejsc dla dzieci niepełnosprawnych.

Tabela 13. Liczba miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w publicznych żłobkach w latach 2014-2019

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba żłobków	8	8	8	8	9	9
Liczba miejsc	971	971	999	999	1209	1209

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

Stale rosnące zapotrzebowanie na miejsca w placówkach zapewniających opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 powoduje, że istnieje potrzeba rozwoju miejsc opieki nad dziećmi. Utworzenie dodatkowych miejsc pozwoliłoby zwiększyć wskaźnik gwarantowanych miejsc opieki dla populacji 1, 2 i 3-latków, który aktualnie wynosi 28,76%. Ponadto zwiększyłyby szanse na osiągnięcie przez Miasto Lublin tzw. celu barcelońskiego, czyli zapewnienia 33% gwarantowanych miejsc w żłobkach dla populacji dzieci w wieku do lat 3.

Najbardziej znacząca różnica w analizowanym okresie 2014-2020 dotyczy liczby funkcjonujących niepublicznych żłobów, klubów dziecięcych i instytucji dziennego opiekuna z 14 placówek utworzonych w 2014 r. do 63 w 2020 r. Znajduje to odzwierciedlenie w ilości

miejsc opieki, oferowanych przez niepubliczne żłobki, kluby dziecięce i dziennego opiekuna z 283 miejsc w 2014 r. do 1902 w 2020 r.

Tabela 14. Liczba niepublicznych żłobków, klubów dziecięcych i dziennego opiekuna wraz z liczbą miejsc opieki w latach 2014-2019

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba niepublicznych żłobków, klubów dziecięcych i dziennego opiekuna	14	21	30	39	47	60
Liczba miejsc opieki	283	398	645	903	1187	1775

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

Analiza liczby funkcjonujących na terenie Miasta Lublin w powyższym okresie niepublicznych żłobków wskazuje w każdym roku na tendencję wzrostową, w związku z czym w najbliższych latach prognozuje się dalsze zwiększenie liczby żłobków niepublicznych, a w konsekwencji – zwiększenie liczby miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w placówkach tego rodzaju.

Duży wpływ na zwiększanie liczby miejsc opieki w niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych ma fakt dotowania przez Gminę Lublin miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Zgodnie z Uchwałą nr 15/II/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie wysokości, zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy na terenie Miasta Lublin ze zmianami, niepubliczne żłobki i kluby dziecięce wpisane do rejestru żłobków i klubów dziecięcych, prowadzonego przez Prezydenta Miasta Lublin, mogą wnioskować o przyznanie dotacji na każde dziecko objęte opieką w placówce w kwocie 400 zł na dziecko w żłobku oraz 200 zł na dziecko w klubie dziecięcym. W 2019 roku dotacje zostały przyznane dla 51 żłobków oraz 6 klubów dziecięcych. Kwota wydatkowana na wypłatę dotacji wyniosła 4 724 000 zł dla żłobków i 234 400 zł dla klubów dziecięcych. Dla porównania, w 2015 r. dotacje zostały przyznane dla 8 żłobków i 6 klubów dziecięcych, a kwota wydatkowana na wypłatę dotacji wyniosła 667 200 zł dla żłobków i 122 600 zł dla klubów dziecięcych.

Tabela 15. Zestawienie kwot wydatkowanych na wypłatę dotacji w latach 2015-2019 – żłobki niepubliczne

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, którym przyznano dotację	8	16	26	38	51
Kwota wydatkowana w zł	667 200	1 357 480	2 720 920	3 720 000	4 724 000

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

Tabela 16. Zestawienie kwot wydatkowanych na wypłatę dotacji w latach 2015-2019 – kluby dziecięce

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, którym przyznano dotację	6	10	12	10	6
Kwota wydatkowana w zł	122 600	270 620	473 780	347 000	234 400

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

W 2020 r. (stan na 1 września 2020 r.) dotowane są 54 niepubliczne żłobki i 5 klubów dziecięcych. Wysokość środków finansowych w 2020 r. przeznaczonych na dotację miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w budżecie Miasta Lublin wynosi 7 585 600 zł.

Analiza łącznych kwot przeznaczanych na dotacje dla podmiotów prowadzących niepubliczny żłobek lub klub dziecięcy na terenie Miasta Lublin, z uwagi na stale rosnącą liczbę miejsc opieki, wykazuje z roku na rok tendencję wzrostową. Warto podkreślić, że w części innych miast wojewódzkich miejsca w niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych nie są objęte tego rodzaju dotacjami, co czyni Lublin miastem aktywnie wspierającym rodziny.

Placówki wychowania przedszkolnego

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat.

Zgodnie ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe dziecko w wieku 6 lat obowiązane jest odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub innej formie wychowania przedszkolnego, zaś dzieci 3 - 5 letnie mają prawo do korzystania z wychowania przedszkolnego. Zapewnienie warunków do realizacji prawa i obowiązku jest zadaniem własnym gminy. Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego.

Działalność dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńcza w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych prowadzona jest w oparciu o podstawę programową realizowaną zgodnie z wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. 2018r. , poz. 1679).

Tabela 17. Liczba dzieci urodzonych na terenie miasta w latach 2015 – 2019

Rok urodzenia	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba dzieci	3478	3407	3514	3394	3207

Źródło: Wydział Spraw Administracyjnych UM Lublin

W roku szkolnym 2020/2021 Miasto Lublin w 63 przedszkolach samodzielnych, 3 przedszkolach wchodzących w skład zespołów szkół i jednym zespole przedszkolnym przygotowało 9 158 miejsc. Sieć przedszkoli prowadzonych przez miasto uzupełniają 43 oddziały przedszkolne w 25 szkołach podstawowych, które łącznie przygotowały ok. 1000 miejsc wychowania przedszkolnego.

Miasto na bieżąco monitoruje sytuację dotyczącą potrzeb w zakresie zwiększania liczby miejsc w przedszkolach dla dzieci w wieku 3-6 lat, zwłaszcza w nowo rozwijających się dzielnicach. Od 2015 r. liczba miejsc wychowania przedszkolnego sukcesywnie rośnie.

Tabela 18. Wzrost liczby miejsc w przedszkolach samorządowych od 2015 r. do 2020 r.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba nowych miejsc wychowania przedszkolnego	160	225	40	0	37	425

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Oświaty i Wychowania UM Lublin

Zadaniem przedszkoli jest stwarzanie odpowiednich warunków wychowawczych i edukacyjnych, które zapewnią skuteczne wspomaganie rozwoju dzieci, zgodnie z ich indywidualnymi predyspozycjami. Tworząc atmosferę sprzyjającą adaptacji i akceptacji każdego dziecka, przeciwdziałają izolacji społecznej i nietolerancji. Szczególny nacisk kładziony jest tu na bezpieczeństwo, samodzielność, radzenie sobie z porażkami i sukcesami, radzenie sobie w grupie, uspołecznienie, kulturalne spożywanie posiłku, kulturę osobistą. Przedszkola skupiają się na zajęciach edukacyjnych, dydaktyczno-wychowawczych, uwzględniających możliwości i potrzeby dziecka. Opracowują i wdrażają indywidualne plany pracy z dzieckiem, prowadzą obserwację i diagnozę wychowanków, która stanowi podstawę do realizacji programów pomocy psychologiczno-logopedyczno-pedagogicznej. Przedszkola ściśle współpracują z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w rejonie działania których się znajdują.

Na uwagę zasługuje fakt, iż lubelskie przedszkola są kolebką pedagogiki Marii Montessori dla małych dzieci. Jest to system wychowawczy obejmujący dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, stworzony przez włoską lekarzkę Marię Montessori, który pomaga we wszechstronnym rozwoju dziecka¹⁶.

Ponadto, w przedszkolach prowadzonych przez Miasto Lublin realizowane są innowacje pedagogiczne, m. in: „Teoria inteligencji wielorakich”, „Plan Daltoński” czy „Dar zabawy” wg koncepcji F. Froebła¹⁷.

¹⁶ Opiera się on na systemie nauki poprzez zabawę. Dzieci posługują się przedmiotami wspomagającymi twórcze i logiczne myślenie, jednak każde z nich ma do dyspozycji tylko jeden przedmiot każdego rodzaju, co z kolei buduje dobre relacje pomiędzy nimi. Celem pracy nauczyciela jest pomoc w rozwijaniu indywidualnych cech osobowości każdego dziecka, w zgodzie z obiektywnymi normami społecznymi. Metoda Montessori realizowana jest w Przedszkolach nr: 18, 19 i 34 w Lublinie.

¹⁷ Teoria inteligencji wielorakich została opracowana przez Amerykanina H. Gardnera w 1983 roku. Rozszerza ona definicję inteligencji poza umiejętności mierzone przez testy inteligencji. Gardner podzielił inteligencję na 8 odrębnych komponentów ludzkiej osobowości rozumianych jako inteligencje wielorakie, do których zalicza się inteligencja: językowa, muzyczna, ruchowa, matematyczno-logiczna, wizualno-przestrzenna, przyrodnicza, intrapersonalna i interpersonalna. Kolejną innowacją pedagogiczną jest realizacja pedagogiki planu daltońskiego, polegająca na metodzie indywidualnej pracy uczniów. Twórczynią tego systemu jest amerykańska nauczycielka H. Parkhurst. Plan daltoński zyskał popularność z uwagi na to, iż umożliwia dostosowanie tempa nauki do rzeczywistych możliwości dziecka, ponadto, przygotowuje dziecko do polegania na sobie, budzi jego inicjatywę i samodzielność w działaniu i myśleniu, wyrabia poczucie odpowiedzialności za wykonanie podjętego zadania, zmusza do poszukiwania najlepszych i najprostszych metod pracy. Założeniem metody jest zastąpienie nauczania masowego w grupie samodzielnym uczeniem się dzieci, pozwolenie dzieciom na aktywność we własnym tempie, pobudzenie do współpracy, zastosowanie indywidualnego sprawdzania wyników pracy u każdego ucznia przez nauczyciela. „Dar zabawy” to program wychowania przedszkolnego opracowany na podstawie koncepcji pedagogicznej niemieckiego pedagoga F. Froebła. Program adresowany jest do nauczycieli, terapeutów, rodziców i opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym. Najważniejszą częścią programu stanowią zabawy edukacyjne, które mają podkreślać wspólnotę dorosłych i dzieci, a także zacieśniać więzy między nimi. Dzięki specjalnym przedmiotom – darom, wykorzystywanym w trakcie zabaw, dzieci nabywają nowe umiejętności. Koncepcja aktywności oparta jest na działaniach dzieci w sali przedszkolnej, a także poza nią. Niezwykle ważną rolę stanowi kontakt z materiałami, których dostarcza przyroda,

Ofertę przedszkoli prowadzonych przez Miasto Lublin uzupełnia sieć przedszkoli prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne inne niż jst. Ich liczba oraz przeznaczana na ich działalność kwota dotacji sukcesywnie wzrasta.

Tabela 19. Zestawienie liczby miejsc w niepublicznych oraz publicznych przedszkolach oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, prowadzonych przez osoby fizyczne lub prawne inne niż jst.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba przedszkoli i punktów przedszkolnych	79	81	89	97	98
Liczba miejsc	3996	4234	4562	4949	5362

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Oświaty i Wychowania UM Lublin

Tabela 20. Zestawienie kwot wydatkowanych na wypłatę dotacji w latach 2015-2019 – przedszkola

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, którym przyznano dotację	75	74	78	84	96
Liczba dzieci	3 341	3 326	3 666	4 007	4 430
Kwota wydatkowana w zł	28 546 087	29 866 299	34 330 517	45 593 209	46 010 738

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Oświaty i Wychowania UM Lublin

Tabela 21. Zestawienie kwot wydatkowanych na wypłatę dotacji w latach 2015-2019 – oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, którym przyznano dotację	4	4	5	4	4
Liczba dzieci	50	58	68	77	69
Kwota wydatkowana w zł	225 705	272 422	411 284	607 746	519 627

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Oświaty i Wychowania UM Lublin

zwanymi: darami natury, bogactwami przyrody, darami ziemi oraz wykorzystanie materiałów dydaktycznych i pomocy edukacyjnych stworzonych przez dorosłego dla dziecka. W planowaniu pracy w oparciu o program Dar Zabawy edukacja powinna być indywidualnie modelowana, planując pracę należy zawsze mieć na względzie potrzeby rozwojowe dzieci, pamiętając, że ich główną potrzebą jest zabawa. Niezwykle ważne jest także poczucie bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego dziecka.

Tabela 22. Zestawienie kwot wydatkowanych na wypłatę dotacji w latach 2015-2019 – inne formy wychowania przedszkolnego

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, którym przyznano dotację	8	6	6	6	6
Liczba dzieci	84	54	67	81	78
Kwota wydatkowana w zł	306 650	343 534	625 974	754 322	881 348

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Oświaty i Wychowania UM Lublin

Istotnym wsparciem dla dużych rodzin jest Karta „Rodzina Trzy Plus”¹⁸. W 2019 r. na terenie Miasta Lublin zameldowanych było 4 245 dużych rodzin, w których wychowywało się troje i więcej dzieci. Prowadzona przez samorząd polityka społeczna w sposób szczególny uwzględnia kierunki działań prorodzinnych, zapewniając rodzinom kompleksowy zakres usług wspomagających, elastycznie odpowiadających na ich potrzeby. Przykładem takich działań jest realizowany od 2012 roku program „Rodzina Trzy Plus”, przyjęty uchwałą Nr 429/XIX/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 29 marca 2012 r. Program swoim zakresem obejmuje działania zmierzające do poprawy warunków życiowych dzieci i młodzieży wychowującej się w rodzinach wielodzietnych. Realizacja programu jest nowatorska w zakresie udziału podmiotów niepowiązanych strukturalnie z samorządem. W ramach programu zintensyfikowano bowiem współpracę pomiędzy administracją samorządową a sektorem prywatnym, aby poprzez wspieranie rodziny podkreślać, że pełni ona kluczową rolę w rozwoju społeczeństwa lokalnego. To rozwiązanie stanowi odpowiedź na potrzeby lubelskich rodzin i odgrywa kluczową rolę w tworzeniu dla nich przyjaznego otoczenia. Celem programu jest wspieranie rodzin, umożliwienie im dostępu do dóbr kultury, sportu i wypoczynku za pomocą ulg i zwolnień oferowanych, zarówno przez jednostki samorządowe Miasta, jak i podmioty prywatne. Wydawana w ramach Programu Karta „Rodzina Trzy Plus” zapewnia rodzinom dostęp do bezpłatnego lub ulgowego korzystania, m.in.: z zajęć edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych, wydarzeń kulturalnych, ulgowych zakupów, usług zdrowotnych, szkoleniowych, hotelarskich, gastronomicznych, przewozowych czy fotograficznych.

Z Programu „Rodzina Trzy Plus” korzysta około 88% uprawnionych rodzin (od początku trwania Programu wydano łącznie **18 648** Kart „Rodzina Trzy Plus”). Program jest otwarty i ciągle ewoluuje. Obecnie Miasto Lublin współpracuje z **205 Partnerami**. Są to, m.in.: teatry, muzea, ośrodki sportu i rekreacji, placówki oświatowe, szkoły językowe, restauracje, hipermarkety, markety, hotele, centra rozrywki i zabawy, itp. Sukcesywnie do Programu dołączają nowi Partnerzy. Warto podkreślić również zaangażowanie lubelskich szkół, oferujących dużym rodzinom możliwość bezpłatnego korzystania z basenów. Od początku trwania Programu, tj. od 2012 r. dyrektorzy ośmiu lubelskich szkół podstawowych udostępniają rodzinom wielodzietnym bezpłatne karnety wstępu na baseny w liczbie od 230 do 650 sztuk rocznie.

¹⁸ Materiał na podstawie danych Wydziału Inicjatyw i Programów Społecznych UML – sprawozdanie z realizacji „Programu Wspierania rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie Miasta Lublin w Latach 2019 – 2021”

W ramach Programu „Rodzina Trzy Plus” prowadzone są również liczne działania promujące zarówno rodzicielstwo, jak i różnorodne formy integracji rodzin poprzez wspólne spędzanie czasu wolnego. W 2019 r. założenia w zakresie promowania pozytywnego wizerunku dużych rodzin realizowano, m.in.: poprzez konkursy plastyczne, fotograficzne, rodzinny festyn zdrowotny oraz konkurs o tytuł „Podmiotu Przyjaznego Dużej Rodzinie”.

Od dnia 1 stycznia 2015 r. na terenie Miasta Lublin wydawana jest również ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. Karta oferuje system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ w instytucjach publicznych i w firmach prywatnych. Podmioty przystępujące do programu zyskują prawo do posługiwania się znakiem „Tu honorujemy Kartę Dużej Rodziny”. Do dnia 31 grudnia 2019 r. członkom lubelskich dużych rodzin wydano 23 010 kart tradycyjnych oraz 5 524 karty elektroniczne. Ogólnopolskim programem objętych zostało ponad 4500 rodzin.

Kolejnym przykładem działań prorodzinnych Miasta Lublin są ulgi dla dużych rodzin w opłatach za przedszkola publiczne, jak również oferowany przez Zarząd Transportu Miejskiego „bilet rodzinny” dla rodzin z co najmniej czworgiem dzieci, uprawniający do ulgowych przejazdów.

Od 1 stycznia 2018 r. Uchwałą Nr 877/XXXIV/2017 Rady Miasta Lublin z dnia 10 listopada 2017 r. wprowadzone zostały bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla dzieci (nie tylko z rodzin wielodzietnych) od czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej, dla uczniów szkół podstawowych oraz wygaszonych już szkół gimnazjalnych.

Ważnym instrumentem wsparcia rodziny jest także rządowy program „**Posilek w szkole i w domu**”. Celem Programu jest pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji, poprzez wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej.

Strategicznym celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji.

Programem „Posilek w szkole i w domu” w 2019 roku objęto 6 420 osób, w tym:

- 816 dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole,
- 1 306 uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- 4 366 pozostałych osób.

W Mieście Lublin obecne działania pomocowe, podejmowane na rzecz dzieci i rodzin w ramach ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ukierunkowane są przez Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w Latach 2019–2021. Główny cel Programu zakłada utrzymywanie, a w niektórych zakresach rozbudowywanie i doskonalenie istniejących form wsparcia dla rodzin zmagających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci, optymalizację funkcjonowania systemu pieczy zastępczej ze szczególnym naciskiem na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz utrzymanie i doskonalenie form wsparcia kierowanych do osób usamodzielnianych.

W zakresie wspierania rodzin Program przewiduje, m. in.: działania z zakresu:

- poradnictwa specjalistycznego,
- wsparcia rodzin poprzez placówki wsparcia dziennego,
- asystenturę rodzin,
- rodziny wspierające,
- grupy wsparcia.

Specjalistyczne poradnictwo rodzinne

Rodziny doznające różnego rodzaju problemów życiowych i wymagające wsparcia w rozwiązywaniu kryzysów mogą skorzystać ze specjalistycznego poradnictwa. W Mieście Lublin bezpłatne poradnictwo dla rodzin prowadzone jest przez Specjalistyczną Poradnię dla Rodzin działającą w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie. Realizuje ona zadania z zakresu poradnictwa rodzinnego, działań profilaktycznych i wspomagających rozwój dzieci, młodzieży i rodziców oraz udziela rodzinie pomocy psychologicznej, włączając w to terapię.

Tabela 23. Liczba rodzin¹⁹ objętych wsparciem Specjalistycznej Poradni dla Rodzin w latach 2015-2019

Typy rodzin	Liczba rodzin objętych wsparciem w 2015 roku	Liczba rodzin objętych wsparciem w 2016 roku	Liczba rodzin objętych wsparciem w 2017 roku	Liczba rodzin objętych wsparciem w 2018 roku	Liczba rodzin objętych wsparciem w 2019 roku
ogółem, w tym:	686	640	693	817	777
rodzin naturalnych	644	599	657	783	740
rodzin zastępczych	29	21	19	17	23
rodzin adopcyjnych	9	13	13	10	10
dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	4	6	4	7	4

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań opisowych z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie.

Wsparciem w formie terapii w 2019 roku objęto 777 rodzin, spośród których 95,24% z nich to rodziny naturalne, a 2,96% (23 rodziny) stanowiły rodziny zastępcze. Ponadto wsparciem objęto 10 rodzin adopcyjnych (1,2%) oraz 4 dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 2018 roku nastąpił znaczny wzrost liczby rodzin objętych wsparciem Poradni w odniesieniu do roku poprzedniego, tj. o 124 rodziny (17,9%). W 2019 roku w terapii uczestniczyło **1 147 osób**. Ogółem odbyło się **7 966 sesji** terapeutycznych i konsultacyjnych. Od kilku lat można zaobserwować systematyczny i dynamiczny wzrost liczby przeprowadzanych sesji (5 965 sesji - 2016 rok, 6 375 - 2017 rok, 6 900 – 2018 rok, 7 966 – 2019 rok). Niewielki spadek liczby przyjętych osób w roku 2019, przy jednoczesnym znacznym wzroście liczby sesji, wskazuje na to, że klienci Poradni coraz częściej korzystają z długotrwałej pomocy, a nie tylko z jednorazowych konsultacji. Intensywne procesy terapeutyczne, które nie ograniczają się wyłącznie do jednorazowej

¹⁹W ogólnej liczbie rodzin ujęto również dzieci przebywające w placówce, których nie ujęto w tabeli, dlatego liczba rodzin się nie sumuje.

konsultacji, prowadzą do trwałej, pozytywnej zmiany, pozwalającej rozwiązać lub zniwelować zgłaszane problemy.

Tabela 24. Liczba osób objętych wsparciem Specjalistycznej Poradni dla Rodzin w latach 2015 – 2019 z podziałem na rodzaj wsparcia

	Liczba osób objętych wsparciem w 2015 roku: 1 962		Liczba osób objętych wsparciem w 2016 roku: 1 390		Liczba osób objętych wsparciem w 2017 roku: 1 327		Liczba osób objętych wsparciem w 2018 roku: 1 516		Liczba osób objętych wsparciem w 2019 roku: 1 495	
	w tym dorosłych	w tym dzieci	w tym dorosłych	W tym dzieci	w tym dorosłych	w tym dzieci	w tym dorosłych	w tym dzieci	w tym dorosłych	w tym dzieci
Łączna liczba osób korzystających z usług:	1732	230	1230	160	1 113	214	1 283	233	1 226	269
w tym: liczba osób w terapii w tym:	826	178	766	148	843	161	1 017	173	968	179
liczba osób w psychoprofilaktyce	906	52	464	12	270	53	266	60	258	90

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań opisowych z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie za lata 2015 - 2019

Ofertę w zakresie poradnictwa wzbogacają publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne²⁰. Do ich zadań należy, m.in.: udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udzielania rodzicom i nauczycielom wsparcia w zakresie wychowania i kształcenia dzieci i młodzieży.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Miasto Lublin wspiera rodzinę poprzez szeroką sieć poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, którą tworzy 6 poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz 3 poradnie specjalistyczne. Poradnie pełnią funkcję wspomagającą uczniów. Głównymi obszarami funkcjonowania poradni są: działalność diagnostyczna, wydawanie orzeczeń i opinii oraz pomoc postdiagnostyczna skierowana do dzieci i młodzieży, a także różne formy wsparcia kierowane do nauczycieli, rodziców i wychowawców.

Poradnie wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania i orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Wydawane są także opinie o potrzebie wczesnego

²⁰Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 1, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3, Zespół Poradni nr 1 (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 5 Specjalistyczna Poradnia Zawodowa), Zespół Poradni nr 2 (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 4 Specjalistyczna Poradnia Psychoprofilaktyki i Terapii Rodzin), Zespół Poradni nr 3 (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 6, Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Diagnostyki i Rehabilitacji), Specjalistyczna Poradnia Zawodowa w Lublinie.

Źródło informacji: <https://lublin.eu/mieszkanicy/edukacja/szkoly-i-placowki/poradnie-psychologiczno-pedagogiczne/alpha.html?filter=1&dictionary%5B14%5D=1.publiczne+prowadzone+przez+Miasto+Lublin>, stan na dzień 05.06.2020 r.

wspomagania rozwoju dziecka. Łącznie poradnie przyjmują rocznie ok. 12 000 osób. W roku 2020 wydały już ok. 800 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz ok. 150 o potrzebie indywidualnego nauczania, a także ok. 2500 różnych opinii. Pracownicy zatrudnieni w placówkach spełniają wszystkie wymagania dotyczące kwalifikacji zawodowych, konsekwentnie doskonalą swój warsztat pracy, pozyskują nowe narzędzia diagnostyczne. Wśród zatrudnionej kadry są psycholodzy, pedagodzy, logopedzi, rehabilitanci. Sieć poradni specjalistycznych prowadzonych przez Miasto Lublin tworzą: Specjalistyczna Poradnia Zawodowa, Specjalistyczna Poradnia Psychoprofilaktyki i Terapii Rodzin im. Włodzimierza Fijałkowskiego oraz Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Diagnostyki i Rehabilitacji.

Placówki wsparcia dziennego

Lubelskie rodziny mogą uzyskać pomoc w opiece i wychowaniu dziecka w placówkach wsparcia dziennego. Na terenie Miasta Lublin wszystkie placówki wsparcia dziennego, funkcjonujące na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, prowadzone są przez podmioty pozarządowe.

Celem pracy placówki jest wsparcie rodziny, poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem. Placówki zapewniają dzieciom z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze zagospodarowanie czasu wolnego, pomoc w pokonywaniu trudności szkolnych oraz uczą radzenia sobie z emocjami.

Do placówki wsparcia dziennego dzieci są przyjmowane na prośbę i za zgodą rodziców, mogą też być kierowane przez sąd. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci należy do zadań własnych gminy. Placówki wsparcia dziennego, pełnią również funkcję prewencyjną i nierzadko chronią dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej.

Tabela 25. Liczba placówek wsparcia dziennego i liczba dzieci z nich korzystających na przestrzeni 2015 – 2019 roku

Lata	2015 rok	2016 rok	2017 rok	2018 rok	2019 rok
liczba placówek wsparcia dziennego	23 placówki	24 placówki	22 placówki	20 placówek	18 placówek
liczba dzieci korzystających	910	897	836	793	681
w tym dzieci w placówkach specjalistycznych	111	102	106	111	107

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin za lata 2015 – 2019

Liczba placówek wsparcia dziennego na terenie Miasta Lublin na przestrzeni lat 2015 – 2019 roku zmniejszyła się z 23 placówek w 2015 roku do 18 placówek w roku 2019. Ta liczba placówek zaspokaja jednak potrzeby rodzin z dziećmi. Lubelskie placówki wsparcia dziennego pracują w formach: opiekuńczej, specjalistycznej oraz w formie łączonej (opiekuńczej i specjalistycznej). Liczba miejsc w placówkach specjalistycznych od 2015 roku

utrzymuje się na stałym poziomie i wynosi 74. W analizowanym okresie korzystało z tych placówek od 102 do 111 dzieci rocznie. Spadła natomiast liczba miejsc w placówkach opiekuńczych z 570 w 2016 r. do 450 w 2019 r. Co istotne placówki wsparcia dziennego zlokalizowane są w różnych obszarach Miasta Lublin, co znacznie ułatwia dostępność do ich oferty.

Asystentura rodzin

Asystenturę rodzin należy rozumieć jako pomoc służącą rozwiązywaniu konkretnych problemów rodziny, wzbudzaniu w członkach rodziny wiary w siebie i możliwość zmiany sytuacji. Zadaniem asystenta jest wspieranie rodzin z dziećmi przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, tak by w przyszłości potrafiły pokonywać samodzielnie występujące w ich życiu problemy.

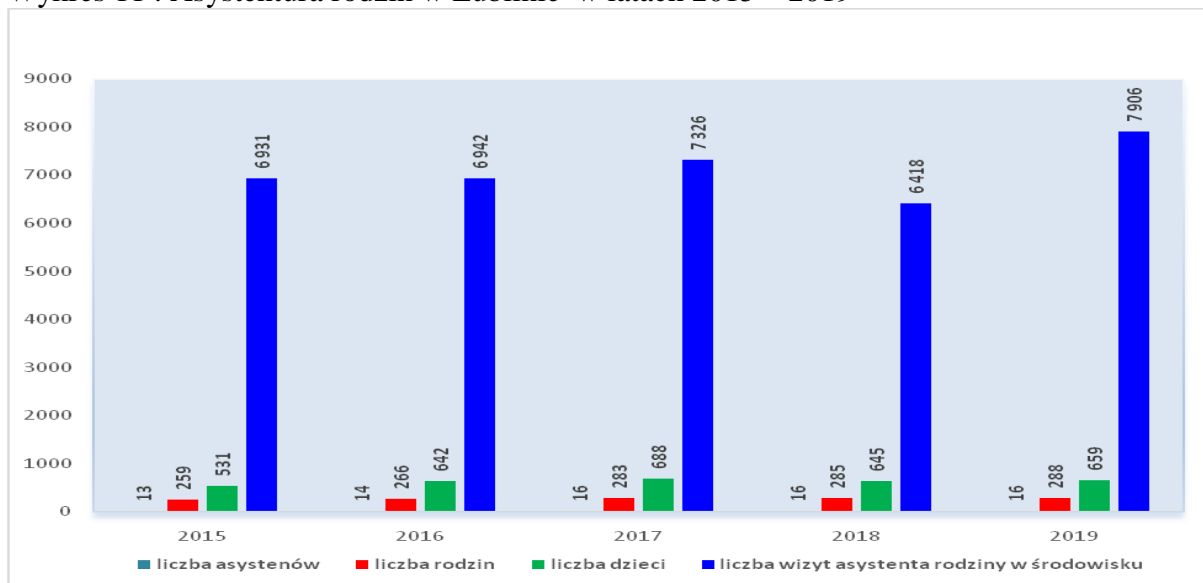
Wsparcie w formie asystenta rodziny udzielane jest również rodzinie, której dziecko czasowo przebywa w pieczy zastępczej. Praca asystenta rodziny polega na systemowym, i częstym kontakcie z rodziną, w miejscu jej zamieszkania lub przez nią wskazanym. Docelowo praca ta ma doprowadzić do usamodzielnienia rodziny, która będzie potrafiła prawidłowo funkcjonować w systemie rodzinnym i społecznym. Rodzina dysfunkcyjna najczęściej nie posiada prawidłowych wzorców funkcjonowania. Często jej członkowie przejawiają postawę roszczeniową i charakteryzują się brakiem krytycyzmu wobec własnych działań. Poza realizacją zadań ustawowych przez asystenta rodziny, dąży on do zmian w postrzeganiu siebie i swego sposobu funkcjonowania przez rodzinę.

Asystent rodziny to osoba towarzysząca komuś, współobecna, pomagająca, będąca w pogotowiu. Asystentura to, bowiem kompleksowe działanie polegające na towarzyszeniu z zachowaniem profesjonalnych relacji²¹. Praca metodą asystowania ma za zadanie dać wsparcie nie tylko informacyjne i instrumentalne, ale również oparcie osobowe w trudnych sytuacjach. Ma nieść przekonanie, że w kryzysie, w jakim znalazła się osoba, nie pozostaje sama, ale jest ktoś kto pomoże poszukać zasobów niezbędnych do pokonania trudności, zademonstruje jak przechodzić przez zawiły labirynt różnego rodzaju wprowadzanych na bieżąco procedur związanych z zagrożeniem epidemiologicznym w instytucjach, czy też zaproponuje nowe sposoby reagowania na codzienne sytuacje.²² Praca asystenta rodziny ma charakter dynamiczny, wymaga szerokiego wachlarza wiedzy i doświadczenia w pracy z rodziną oraz umiejętności szybkiego reagowania na zaistniałą sytuację.

²¹A. Dunajska, D. Dunajska, B. Klein, Asystentura w pomocy społecznej, Wyd. Verlag Dashofer, Warszawa 2011

²² I. Krasiejko Asystentura rodziny. Rekomendacje metodyczne i organizacyjne. Poradnik na czas pandemii, Częstochowa 2020).

Wykres 11 . Asystentura rodzin w Lublinie w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin za lata 2015 – 2019

Zatrudnianie asystentów rodziny jest zadaniem własnym gminy. W latach 2012 - 2014 było zadaniem fakultatywnym, a od 2015 roku stało się zadaniem obligatoryjnym. W 2015 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Lublinie zatrudnionych było 13 asystentów. W 2017 r. ich liczba wzrosła do 16. Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie 11., liczba wspieranych w ciągu roku rodzin wzrasta i w 2019 r. wyniosła 659.

W związku z wejściem 1 stycznia 2017 r. w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 473), zwanej dalej ustawą „Za życiem”, asystentom rodziny przypisano nowe zadania. Ustawa „Za życiem” rozszerza zakres zadań asystenta rodziny o funkcję koordynatora w zakresie usług wsparcia oferowanego kobietom w ciąży oraz ich rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży z powikłaniami lub mających dziecko, u którego w prenatalnej fazie rozwoju lub w czasie porodu zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu. Działania podejmowane przez asystenta polegają przede wszystkim na opracowaniu wspólnie z osobami zainteresowanymi katalogu możliwych do uzyskania form wsparcia oraz występowania w ich imieniu, w celu skorzystania przez nie z należącej im pomocy. W 2018 roku trzy rodziny były objęte pomocą w formie asystenta rodziny, który pełnił funkcję koordynatora w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin. W roku 2019 na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie został udostępniony „Katalog możliwego wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w Mieście Lublin”²³, w którym zawarte są informacje dotyczące możliwej pomocy materialnej oraz pozafinansowego wsparcia instytucjonalnego rodzin biologicznych. Asystenci zatrudnieni w Mieście Lublin systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje poprzez szkolenia, także w zakresie odnoszącym się do nowych zadań.

Rodziny z dziećmi objęte wsparciem asystenta rodziny otrzymują także pomoc w ramach **projektu „Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym w Mieście Lublin”**, współfinansowanego

²³ http://mopr.lublin.eu/poradnik/pomoc_specjalistyczna/asystent_rodziny/katalog.pdf

ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, którego realizatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie (umowa o dofinansowanie projektu z dnia 22 maja 2018 r. Nr 46/RPLU.11.02.00-06-0045/17-00). Działania obejmują: zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci z zaburzeniami zachowania, zajęcia „Broker edukacyjny”, zajęcia wyrównujące wiedzę z wybranych przedmiotów”, warsztaty edukacyjne dla osób dorosłych („Pieczenie i gotowanie”, „Profilaktyka uzależnień i planowanie rodziny”, „Dziecko z FAS w życiu, domu i szkole”, „Skuteczny w domu - aktywny w pracy”). W ramach projektu zorganizowano „Punkt konsultacyjno-doradczy”, w którym specjaliści udzielają wsparcia psychologicznego, pedagogicznego oraz prawnego.

W sytuacji występowania trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodzina może zostać objęta pomocą **rodziny wspierającej**. Jej zadaniem jest, przy współpracy asystenta rodziny, pomaganie w opiece i wychowaniu dzieci, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W 2015 r. wypracowano procedurę kwalifikowania rodzin do pełnienia funkcji rodziny wspierającej, w zgodzie z obowiązującymi przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W latach 2017-2018 współpracowano z dwiema rodzinami wspierającymi. W 2019 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie prowadził szeroką akcję promocyjną w celu pozyskania rodzin wspierających (plakaty, ulotki), dzięki której pozyskano kandydatów do pełnienia tej roli. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przyjęcie pomocy ze strony rodziny wspierającej jest dobrowolne i pomimo zachęt ze strony asystentów, rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, nie są taką formą zainteresowane.

Od 2013 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie prowadzona jest **grupa wsparcia** dla rodzin naturalnych przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Problematyka spotkań koncentruje się głównie wokół więzi w rodzinie oraz bieżących problemów opiekuńczo-wychowawczych, jak: motywowanie dzieci do nauki, komunikacja wewnątrzrodzinna, czy radzenie sobie z emocjami w sytuacjach trudnych.

Wypoczynek dzieci i młodzieży

Coroczne akcje „**Lato w mieście**” i „**Zima w mieście**” realizowane przy współpracy z podmiotami zewnętrznymi oferującymi różnorodne działania podejmowane na rzecz zachęcenia młodych mieszkańców Lublina do aktywnego spędzania czasu wolnego poprzez udział w półkoloniach, cyklicznych zajęciach i warsztatach organizowanych podczas wakacji letnich i ferii zimowych, to kolejne niezwykle istotne działania podejmowane z myślą o najmłodszych mieszkańcach uczących się lub zamieszkujących w Lublinie. Stworzenie możliwości aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej stanowi niewątpliwie finansowe wsparcie rodziny oraz zapewnia fachową opiekę na czas pracy rodziców/opiekunów.

Oprócz promocji zdrowego i aktywnego stylu życia, zajęcia dają dzieciom możliwość spędzania aktywnie wolnego czasu, pogłębiania i rozwijania zainteresowań w różnych dziedzinach. Praca realizowana z dziećmi podczas wakacji letnich i ferii zimowych stanowi często kontynuację pracy podejmowanej w środowisku szkolnym i opiekuńczo-wychowawczym.

3.1.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Analizując dane dotyczące ubiegłych lat i rysujące się trendy można przyjąć, że struktura wsparcia dla rodzin będzie ulegać zmianom w nadchodzących latach.

Jak już wspomniano w rozdziale 2.2.1. Strategii, w Lublinie z roku na rok spada liczba zawieranych związków małżeńskich i jednocześnie wzrasta liczba rozwodów. Wzrost liczby rozwodów świadczy o nasileniu się kryzysów w małżeństwach, prowadzących do trwałego rozpadu rodzin. Można przyjąć, że obok przemian kulturowych jest to ważny czynnik niskiej dzietności rodzin. Rozpad związków, prowadzi do wzrostu liczby rodzin monoparentalnych, które doświadczają specyficznych dla samotnego rodzicielstwa trudności w funkcjonowaniu.

Tendencja obniżania się w ciągu ostatnich lat stopy bezrobocia i podnoszenia standardu życia mieszkańców może w wyniku pandemii COVID-19 ulec zmianie. Wiele przedsiębiorstw traci zyski, następuje zwalnianie pracowników, a część prywatnych firm różnych branż bankrutuje. Należy się zatem w nadchodzących latach spodziewać wzrostu problemów materialnych wielu osób i rodzin.

W związku z tymi prognozami rekomenduje się tworzenie w Mieście Lublin przestrzeni przyjaznej rodzinom z dziećmi poprzez rozwój systemu usług społecznych, w szczególności:

- podejmowanie działań na rzecz utrzymania stabilności socjalno-bytowej lubelskich rodzin;
- rozwój miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, co sprzyjać powinno dzietności rodzin,
- rozbudowę systemu ulg i zniżek dla rodzin wielodzietnych w ramach miejskich programów;
- ofertę organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży;
- wzmocnienie działań profilaktycznych, terapeutycznych i interwencyjnych w zakresie kryzysów rodzinnych i niewydolności opiekuńczo-wychowawczej lubelskich rodzin.

3.1.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Doświadczona, otwarta na podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadra służb społecznych,• dobrze zdiagnozowana i rozpoznana sfera problemów społecznych,• dotowanie miejsc opieki nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez podmiot niepubliczny,• różnorodność form pomocy oferowanych rodzinom przeżywającym trudności (asystent rodziny, poradnictwo specjalistyczne, grupa wsparcia, itp.),• duża skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł zewnętrznych,• wypracowanie „Katalogu możliwego wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w Mieście Lublin”,• sukcesywne podwyższanie standardu placówek sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3,• dostosowana do aktualnych potrzeb liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego• rozwinięta sieć przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych,• liczba miejsc wychowania przedszkolnego zabezpiecza potrzeby rodziców dzieci w wieku 3-6 lat,• dobrze rozwinięte zaplecze edukacyjne w zakresie kształcenia kadr, największy ośrodek akademicki we wschodniej Polsce,• wsparcie sieci przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych poprzez przedszkola niepubliczne wyłaniane w drodze otwartych konkursów ofert.	<ul style="list-style-type: none">• Zbyt mała liczba miejsc w publicznych żłobkach i przedszkolach,• brak publicznych żłobków w niektórych dzielnicach Miasta,• zbyt mała oferta specjalistycznej pomocy psychologicznej dla rodzin w kryzysie (długi czas oczekiwania na terapię),• niebezpieczeństwo narastania zjawiska wypalenia zawodowego wśród pracowników świadczących pracę w zawodach pomocowych..• niewystarczająca liczba miejsc wychowania przedszkolnego w nowopowstających, prężnie rozwijających się dzielnicach miasta.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Lepsza jakość życia lubelskich rodzin, • poprawa sytuacji finansowej rodzin z dziećmi do 18 r.ż., • wprowadzenie i rozwój Programu Lubelskiej Karty Mieszkańca, • wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę, • dostępność środków pozabudżetowych na rzecz wsparcia rodzin, • realizacja kompleksowych programów adresowanych do grup zagrożonych, wykluczeniem społecznym, • regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie, np. Ustawa „Za życiem”, • uproszczenie procedur w zakresie rozwiązywania problemów rodziny, co jest następstwem nieprzewidzianej sytuacji w kraju, spowodowanej epidemią, • zmiana mentalności społecznej w kwestii postrzegania rodzin dysfunkcyjnych, • pozyskiwanie miejsc wychowania przedszkolnego w drodze sukcesywnie ogłaszanych przez Miasto Lublin otwartych konkursów ofert dla przedszkoli niepublicznych, • wzrost świadomości rodziców dotyczącej bardzo ważnej roli wychowania przedszkolnego w życiu dziecka, • możliwość korzystania z szerokiego wachlarza form kształcenia, co przekłada się na podniesienie jakości świadczonych usług edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pojawienie się nowych negatywnych zjawisk o nieprzewidywalnych konsekwencjach, takich jak rozwój epidemii, • regres gospodarczy spowodowany epidemią COVID-19, który może spowodować upadek wielu podmiotów gospodarczych, • wzrost kosztów utrzymania rodziny, • zmieniające się regulacje prawne, • postępująca inflacja i brak waloryzacji świadczeń wspierających rodzinę, • zmniejszanie się liczby mieszkańców Miasta (niski wskaźnik dzietności rodzin), • pogłębianie się zjawiska starzenia się społeczności miasta, • wielopropblemowość i sprzężone dysfunkcje występujące w rodzinach (uzależnienia, bezrobocie, rozpad związków, narastające zjawisko demoralizacji wśród dzieci i młodzieży), • zmiany społeczno-cywilizacyjne wpływające na rozpad więzi w rodzinie i pojawienie się nowych problemów społecznych, • reprezentowanie postaw roszczeniowych przez podopiecznych, • uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia biedy”, • niska aktywność zawodowa podopiecznych, wysoki poziom długotrwałego bezrobocia, istnienie szarej sfery zatrudnienia, • nieumiejętność szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne, • wysokie koszty modernizacji bazy i wyposażenia obiektów przedszkolnych.

3.1.4.Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

ROZWÓJ KOMPLEMENTARNEGO I EFEKTYWNEGO SYSTEMU WSPARCIA RODZIN Z DZIEĆMI W MIEŚCIE LUBLIN

CEL OPERACYJNY 1

STWARZANIE RODZINOM Z DZIEĆMI PRZYJAZNYCH WARUNKÓW DLA FUNKCJONOWANIA W MIEŚCIE LUBLIN

Strategia realizacji celu

Negatywne prognozy demograficzne powinny skłaniać do podejmowania szeroko zakrojonych działań prewencyjnych zmierzających do łagodzenia skutków społecznych i ekonomicznych zachodzących procesów. Skuteczność tych działań w dużej mierze zależy od powszechności usług ukierunkowanych na wsparcie rodzin z dziećmi. Istotnymi elementami wpływającymi na atrakcyjność miasta jest niewątpliwie zapewnienie szerokiej dostępności do różnorodnych form opieki nad najmłodszymi mieszkańcami oraz systemów ulg promujących rodziny z dziećmi (zwłaszcza rodziny wielodzietne). Stworzenie rodzicom możliwości bycia aktywnym na rynku pracy, zapewnienie atrakcyjnych systemów zniżek zarówno na wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne, jak również na usługi realizowane przez podmioty gospodarcze, zapewnienie dzieciom bogatej oferty wypoczynku letniego i zimowego, oraz sprawna realizacja programów rządowych zapewniających wsparcie finansowe dla rodzin to czynniki niewątpliwie zachęcające do pozostania, czy też osiedlenia się w naszym mieście.

Stawiając, jako priorytet kreowanie warunków sprzyjających dobremu funkcjonowaniu rodziny w Lublinie, należy w dalszym ciągu podejmować aktywne działania w kierunku rozbudowy dotychczasowej oferty usług dedykowanych rodzinom, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wielodzietnych.

Zadania:

1. Zwiększanie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.
2. Zwiększenie liczby partnerów Karty „Rodzina Trzy Plus”.
3. Organizacja czasu wolnego dla rodzin, dzieci, młodzieży – w okresie ferii zimowych i wakacji letnich.
4. Tworzenie i rozwijanie infrastruktury umożliwiającej prowadzenie działalności dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczej na rzecz dzieci w wieku 3-6 lat.
5. Utrzymywanie działalności poradni psychologiczno-pedagogicznych i zwiększanie dostępności usług.
6. Realizacja pomocy materialnej o charakterze socjalnym na cele edukacyjne w postaci stypendiów szkolnych dla uczniów.
7. Zapewnienie dostępu do bezpłatnych podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych dla uczniów szkół podstawowych.
8. Inne działania w ramach celu.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Wydział Zdrowia i Profilaktyki UML Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Wydział Zdrowia i Profilaktyki UML,	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	29,3
	Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML,		2022	32,3
	Wydział Oświaty UML	Środki z budżetu państwa	2023	33,3
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie,	Środki europejskie	2024	34,4
	Kluby sportowe,		2025	35,5
	Placówki Oświatowo-wychowawcze,		2026	35,5
	Organizacje pozarządowe,		2027	35,5
	podmioty gospodarcze.		2028	35,5
			2029	35,5
			2030	35,5

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 prowadzonych przez Miasto Lublin,
- liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 objętych dotacją Miasta Lublin,
- liczba partnerów programu Karta Rodzina Trzy Plus/ lub wzrost liczby partnerów,
- liczba podmiotów organizujących wakacje letnie i ferie zimowe w mieście,
- liczba miejsc na zajęciach oferowanych w ramach wypoczynku dzieci i młodzieży,
- liczba miejsc w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w jednostkach prowadzonych przez Miasto Lublin,
- liczba dzieci, które skorzystały z usług poradni psychologiczno-pedagogicznych,
- liczba rodzin, które skorzystały z terapii,
- liczba uczniów korzystających ze stypendiów szkolnych,
- liczba uczniów szkół podstawowych, którzy skorzystali z dotacji na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych.

CEL OPERACYJNY 2

WZMACNIANIE RODZIN W WYPEŁNIANIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

Strategia realizacji celu

W ramach realizacji celu działania skoncentrowane zostaną na organizowaniu sieci wsparcia umożliwiającej pomoc rodzinie zagrożonej problemami wychowawczo-opiekuńczymi na jak najwcześniejszym etapie problemu, zarówno poprzez działania profilaktyczne, jak i interwencyjne. Zapewniona zostanie lepsza dostępność i promocja dostępnych usług, jak i wzmocniona zostanie zdolność reagowania właściwych podmiotów na wszelkie informacje o możliwości występowania problemów w rodzinach z dziećmi.

Szczególnie istotną rolę w realizacji celu mają asystenci rodziny. Do zadań tej grupy zawodowej należy bowiem diagnozowanie sytuacji, zarówno problemów, jak i zasobów rodziny – możliwości ich rozwiązywania, a następnie, wspólnie z rodziną kreowanie drogi wyjścia z trudnej sytuacji.

Równie istotnym elementem będzie wspieranie dzieci i młodzieży, poprzez zapewnienie im możliwości dostępu do usług zwiększających szansę na właściwy rozwój psychospołeczny, szczególnie w kontekście występowania zaburzeń zachowania i emocji oraz zagrożenia demoralizacją.

Konieczne jest zatem podejmowanie działań zmierzających do zwiększania dostępności poradnictwa specjalistycznego, a także wyrównywania szans edukacyjnych z wykorzystaniem wsparcia pozamaterialnego, np. oferty placówek wsparcia dziennego.

Dla realizacji celu planuje się także promowanie usługi wynikającej z opisanego w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej narzędzia pn. „rodziny wspierające”. Rodzina wspierająca jest instrumentem wspomagającym rodziców biologicznych w sprawowaniu opieki i wychowaniu dzieci. Ważnym elementem wspierania rodziców jest także aktywizowanie lokalnego otoczenia rodziny.

Zadania:

1. Zwiększanie dostępności poradnictwa specjalistycznego.
2. Dostosowanie sieci placówek wsparcia dziennego do zdiagnozowanych potrzeb.
3. Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze w formie asystentury rodzin.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	2,9
			2022	3
	Placówki wsparcia dziennego	Środki z budżetu państwa	2023	3
			2024	3

		Środki europejskie	2025	3
			2026	3
			2027	3
			2028	3,1
			2029	3,1
			2030	3,1

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym,
- liczba placówek wsparcia dziennego,
- liczba dzieci z terenu Miasta Lublin korzystających z oferty placówek wsparcia dziennego,
- liczba asystentów rodziny w Mieście Lublin,
- liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny,

CEL OPERACYJNY 3

ZAPEWNIENIE MOŻLIWIE PEŁNEGO DOSTĘPU DO ŚWIADCZEŃ WSPIERAJĄCYCH RODZINĘ

Strategia realizacji celu

Realizacja zadań koncentrować się będzie w szczególności na organizowaniu dostępu do świadczeń z programów rządowych ukierunkowanych na wsparcie rodzin, świadczeń rodzinnych, oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Dostępność rozumiana jest jako zrozumiała, powszechna informacja oraz szybka i sprawna realizacja, w zakresie wynikającym z powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Celem jest zapewnienie skali i zakresu pomocy, która umożliwi poprawę sytuacji dochodowej rodzin oraz pozwoli na podjęcie działań umożliwiające dalszą poprawę ich funkcjonowania społecznego.

Szczególne znaczenie ma także zapewnienie jak najpełniejszego dostępu do pomocy w zakresie dożywiania, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Pomoc w tym zakresie, dając szansę zaspokojenia jednej z podstawowych potrzeb życiowych, warunkuje możliwość podejmowania aktywności w rozwiązywaniu problemów rodziny. Istotna jest także możliwość pozyskiwania na realizację tego zadania dofinansowania z budżetu państwa.

Zadania:

1. Sprawna realizacja programów rządowych wspierających rodziny (500+ i 300+).
2. Realizacja świadczeń rodzinnych.
3. Realizacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego.
4. Realizacja rządowych programów w zakresie dożywiania.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			rok	wartość
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	407,3
			2022	403,7
		Środki z budżetu państwa	2023	396,6
			2024	397,7
			2025	395,2
			2026	395,3
			2027	395,4
			2028	395,5
			2029	395,7
			2030	395,8

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba rodzin korzystających z programu 500+,
- liczba rodzin korzystających z programu 300+,
- liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłków, świadczeń rodzicielskich, jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka,
- liczba rodzin korzystających ze świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego,
- liczba rodzin objętych programem dożywiania.

Powyżej wskazane cele operacyjne mieszczące się w ramach celu głównego „Rozwój komplementarnego i efektywnego systemu wsparcia rodzin z dziećmi w Mieście Lublin” realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821);
3. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2020 poz. 326 , późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111);
5. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 poz. 2407z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 poz. 808);
7. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020.1327);

8. Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2020.17);
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”;
10. Uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (Dz. Urz. z 2018 r. poz. 1007);
11. Uchwała nr 28/II/2018 Rady Miasta Lublin z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w latach 2019-2021;
12. Uchwała nr 15/II/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie wysokości, zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy na terenie Miasta Lublin ze zm.;
13. Uchwała nr 69/III/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu osłonowego Miasta Lublin „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023;
14. Uchwała nr 70/III/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie podwyższenia kryterium uprawniającego do przyznania pomocy w zakresie dożywiania oraz zasad zwrotu wydatków za świadczenia pomocy społecznej udzielone w ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2019 r. poz. 1363, z późn. zm.);
15. Uchwała nr 511/XIII/2020 Rady Miasta Lublin z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie ustalenia kryteriów wraz z liczbą punktów w postępowaniu rekrutacyjnym do publicznych przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych prowadzonych przez Miasto Lublin;
16. Uchwała nr 306/VIII/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie ustalenia wysokości opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego w publicznych przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych oraz innych publicznych formach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez Gminę Lublin.

3.2. KIERUNEK: PIECZA ZASTĘPCZA

3.2.1. Diagnoza

Każde dziecko ma prawo do opieki i wychowywania w prawidłowo funkcjonującej rodzinie. Nie zawsze jednak rodziny potrafią lub są w stanie zapewnić potrzebną dzieciom opiekę – nawet jeśli otrzymują od państwa odpowiednie wsparcie. Jeśli wystąpi konieczność wychowania dziecka poza rodziną naturalną, ma ono prawo do opieki i wychowania w pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej winno następować po wyczerpaniu wszystkich gwarantowanych przepisami możliwości wsparcia rodziny. W sytuacji, kiedy mimo podejmowanych wielostronnych, interdyscyplinarnych działań profilaktycznych i wspierających, rodzina nie jest w stanie zapewnić odpowiednich warunków dla rozwoju dziecka, to system polityki społecznej powinien zapewniać dzieciom prawo do opieki zastępczej. Zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z zapisami tej ustawy, na mocy postanowienia sądu, dziecko może zostać umieszczone w jednej z dwóch form pieczy zastępczej: rodzinnej lub instytucjonalnej.

Założenia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wypełniają zalecenia zawarte w *Ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, jak również w dokumencie komplementarnym: *Wykorzystanie funduszy Unii Europejskiej w celu przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności – zestaw narzędzi*, przygotowanych przez Europejską Grupę Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki Świadczonej na Poziomie Lokalnych Społeczności, działającej przy Komisji Europejskiej²⁴. Postulat deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej okazał się trudny do pełnego zrealizowania, chociaż, jak wynika z Informacji Rady Ministrów o realizacji w roku 2018 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, utrzymuje się pożądana przewaga formy rodzinnej nad instytucjonalną.

Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem powiatu. W Mieście Lublin, zgodnie z Zarządzeniem Nr 1122/2011 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 24 listopada 2011 roku, zmienionego zarządzeniem Nr 52/11/2013 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 15 listopada 2013r., Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie został wyznaczony organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej. Aktualne cele i zadania określone są w Programie Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w Latach 2019-2021.

Najczęstsze przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej to: uzależnienia rodziców (w przeważającej mierze uzależnienie od alkoholu), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców lub pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców. Takie czynniki, jak nieodpowiednie warunki

²⁴/www.kapitalludzki.gov.pl/gfx/kapitalludzki/userfiles/93/17_wytyczne_dot_przejscia_od_opieki_instytucjonalnej_do_opieki_swiadczonej_na_poziomie_lokalnych_spolecznosci.pdf [dostęp: 23.05.2017].

mieszkańciami, ubóstwo czy bezrobocie nie stanowią przesłanek do odebrania dziecka rodzicom biologicznym.

Zgodnie z Informacją Rady Ministrów o realizacji w roku 2018 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało ogółem 55 288 dzieci umieszczonych w 37 252 podmiotach rodzinnej pieczy zastępczej. Oznacza to spadek liczby podmiotów o 625 w stosunku do 2017 r. (37 877 podmiotów), czyli o 1,7%. Liczba rodzin zastępczych w Polsce w 2018 r. wyniosła 36 639. Zatem zaobserwować można spadek liczby rodzin o 670, tj. o 1,8% w stosunku do 2017 r. Największy spadek w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego (tj. 2,3%) dotyczył liczby rodzin zastępczych niezawodowych. Natomiast liczba rodzin zastępczych zawodowych wzrosła o 1,9% w stosunku do 2017 r. Rodziny zastępcze stanowiły 98% ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, a pozostałe 2%, w liczbie 613, to rodzinne domy dziecka, których liczba w stosunku do 2017 r. wzrosła o 8%.

Tabela 26. Rodzinna piecza zastępcza na terenie kraju i Miasta Lublin w latach 2016-2019

	2016 rok		2017 rok		2018 rok		2019 rok	
	Polska	Miasto Lublin	Polska	Miasto Lublin	Polska	Miasto Lublin	Polska	Miasto Lublin
liczba dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej	56 150	495	55 761	520	55 152	508	55 429	499
w tym z orzeczoną niepełnosprawnością	bd.	27	6 024	35	6017	34	6 027	43
liczba dzieci umieszczonych w danym roku w rodzinnej pieczy zastępczej	bd.	54	8 191	90	8 048	69	8 717	52
liczba dzieci do 18 roku życia, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą	6 253	46	6 017	35	5 970	41	5 850	36

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie: dane dotyczące Lublina - Sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin za lata 2016 – 2019 oraz na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego- Rodzinna piecza zastępcza lata 2016-2019

Liczba dzieci umieszczonych na terenie całej Polski w pieczy rodzinnej na dzień 31 grudnia 2018 r. wskazuje, że w stosunku do 2017 r., nastąpił wzrost liczby dzieci umieszczonych zarówno w rodzinach zastępczych zawodowych (o 3,4%), jak i w rodzinnych domach dziecka (o 7,8%). Natomiast w pozostałych formach rodzinnej pieczy zastępczej (rodziny zastępcze spokrewnione i niezawodowe) nastąpił spadek liczby dzieci.

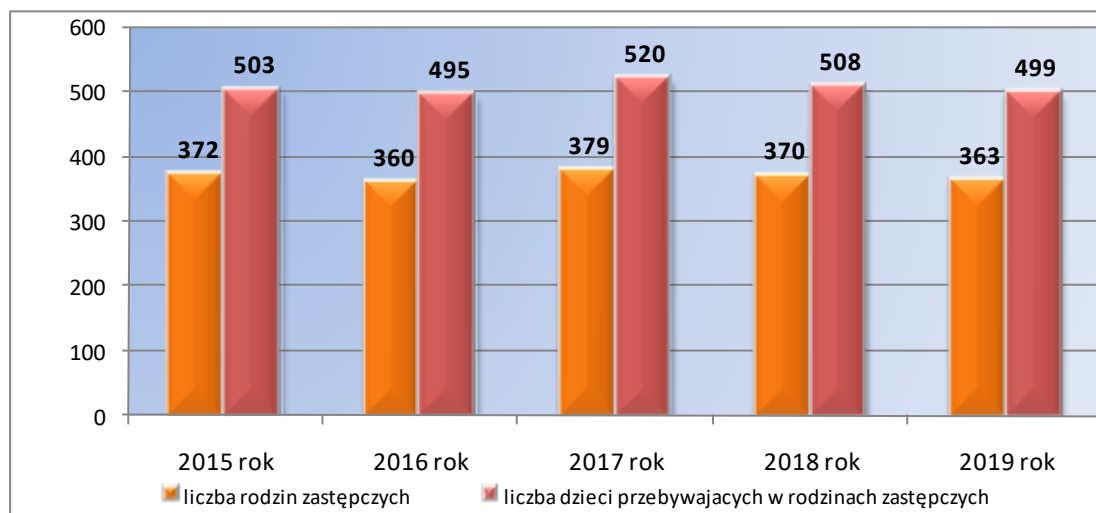
Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2018 r. w województwie lubelskim istniało 1710 rodzinnych form pieczy zastępczej (odpowiednio: 1121 rodzin spokrewnionych, 481 rodzin niezawodowych, 92 rodziny zawodowe, 16 rodzinnych domów dziecka). W ww. formach rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 2 520 dzieci, z czego 508 z Miasta Lublin.

Na wykresie 12. przedstawiono liczbę rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających w Mieście Lublin w latach 2015 – 2019. W okresie tym liczba rodzin zastępczych nieznacznie zmniejszyła się z 372 w 2015 r. do 363²⁵ w roku 2019.

²⁵Dwie rodziny pełnią jednocześnie funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej.

W odniesieniu do liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w latach 2015 – 2019, także odnotowano nieznaczny spadek z 503 dzieci w 2015 r. do 499 w 2019 r. Można przyjąć, że liczba rodzin i dzieci w nich przebywających pozostawała na przestrzeni lat 2015 - 2019 na stabilnym poziomie i nie ulegała znaczącym wahaniom.

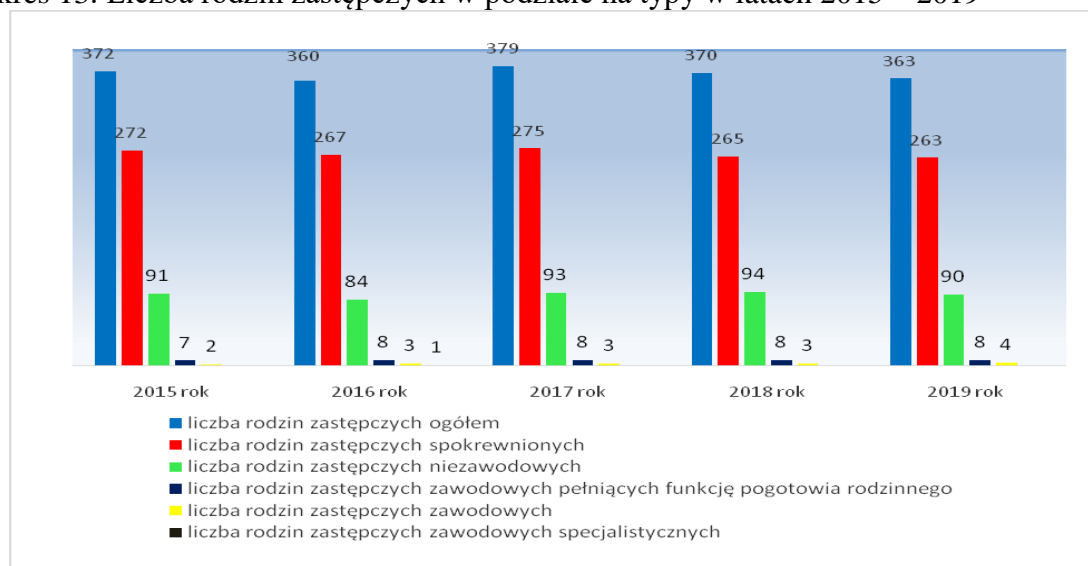
Wykres 12. Liczba rodzin zastępczych i dzieci pozostających pod ich opieką w Mieście Lublin w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie MOPR w Lublinie, na podstawie danych własnych

W Lublinie, podobnie jak ma to miejsce w całym kraju, najliczniejszą grupę wśród rodzin zastępczych stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. Rodzinę taką tworzą małżonkowie lub osoba, o których mowa w art. 41 ust 1 ustawy, będący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka (najczęściej dziadkowie, rzadziej siostry lub bracia). Jak wynika z danych ich odsetek w latach 2015 – 2019 wynosił od 71,6% (w 2017 r.) do 74,2% (w 2016 r.) wszystkich rodzin zastępczych funkcjonujących w Lublinie. Odsetek rodzin zastępczych niezawodowych w omawianym okresie oscylował w granicach 23,3% (w 2016 r.) do maksymalnie 25,4% (w 2018 r.), natomiast rodzin zastępczych zawodowych od 2,4% (w 2015 r. do 3,3% (w 2019 r.).

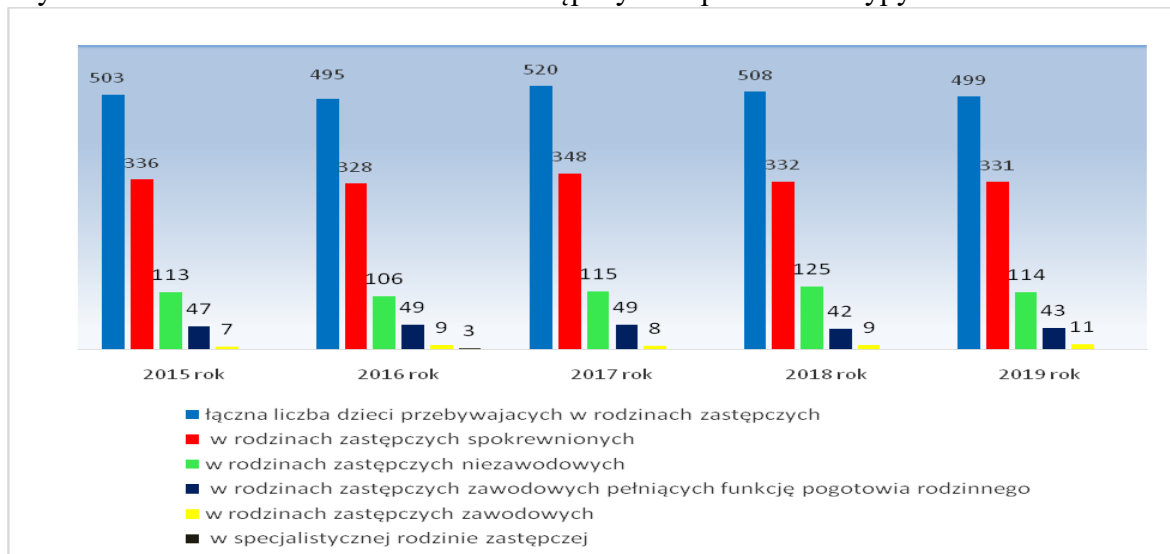
Wykres 13. Liczba rodzin zastępczych w podziale na typy w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie MOPR w Lublinie, na podstawie danych własnych

W latach 2015-2019 w rodzinie zastępczej przebywało statystycznie ok 1,4 dziecka. Warto natomiast zwrócić uwagę na znaczące różnice w liczbie dzieci przypadających średnio na rodzinę zastępczą z uwagi na jej typ.

Wykres 14. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w podziale na typy w latach 2015 – 2019



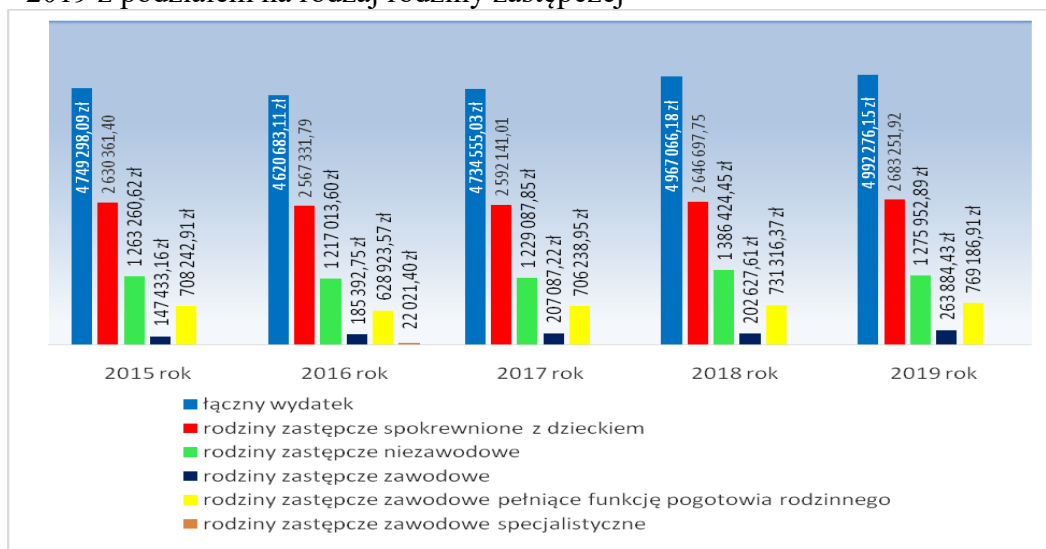
Źródło: Opracowanie MOPR w Lublinie, na podstawie danych własnych

W rodzinach spokrewnionych i niezawodowych wskaźnik ten wahał się między 1,2 a 1,3 dziecka na rodzinę. W rodzinach zawodowych wynosił już od 3 do 4 dzieci na rodzinę. Najwięcej dzieci przypadało na jedną rodzinę zastępczą zawodową pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego, w tym przypadku wskaźnik ten wynosił (w zależności od roku) od 5 do 6 dzieci na rodzinę.

Na terenie Miasta Lublin głównym problemem rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej jest niedobór kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe, w tym o charakterze pogotowia rodzinnego i specjalistyczne. Należy zaznaczyć, że w mieście nie ma obecnie zawodowej specjalistycznej rodziny zastępczej, nie funkcjonuje również żaden rodzinny dom dziecka. Pomimo podejmowanych licznych działań, są bardzo duże trudności w pozyskaniu odpowiednich kandydatów, spełniających wszystkie ustawowe wymagania. Wśród rodzin istnieje ponadto obawa przed przyjęciem „cudzych” dzieci z problemami wychowawczymi oraz przed tymczasowością opieki nad dzieckiem, które może wrócić do rodziny biologicznej. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że zarówno dla istniejących rodzin zastępczych, jak i potencjalnych kandydatów, poważną trudność stanowią kontakty z rodzinami biologicznymi dzieci, charakteryzującymi się niekiedy dużą konfliktowością. Przyczyną trudności w pozyskaniu rodzin zastępczych zawodowych może być również wynagrodzenie, które jest niskie w porównaniu do płac, jakie można otrzymać w innych zawodach.

Zabezpieczenie potrzeb wychowanków pieczy zastępczej wymaga właściwego wsparcia rodzin zastępczych w zakresie materialnym, jak również pozafinansowym. Finansowe formy wsparcia rodzin zastępczych, obejmują świadczenia obligatoryjne i fakultatywne. W latach 2015-2019 wydatki oscylowały między 4,6 mln zł w roku 2016 do blisko 5 mln zł w roku 2019. Od roku 2016 obserwowany jest ich stały wzrost.

Wykres 15. Wydatki ²⁶na rodziny zastępcze funkcjonujące na terenie Miasta Lublin w latach 2015 – 2019 z podziałem na rodzaj rodziny zastępczej



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin za lata 2015 – 2019

Najwyższe wydatki ponoszone są na rzecz rodzin zastępczych spokrewnionych, sięgają one od 53% do 55% łącznych wydatków w zależności od roku. W latach 2015-2019 wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych niezawodowych wynosiły od 25,9% do 29,2% łącznych wydatków. Na rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego przypadało od 13,2% do 16,2% natomiast na rodziny zastępcze zawodowe od 3,1% do 5,6% wydatków.

Zgodnie z art. 80 ust. 1a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka, na każde umieszczone dziecko do ukończenia 18 roku życia, przysługuje **dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego** określonego w przepisach ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, zwany dalej „ **dodatkiem wychowawczym** ”. Zgodnie z art. 87 ust. 1 i 1a ustawy, dodatek wychowawczy przyznaje się od dnia faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej do dnia faktycznego opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia. Prawo do dodatku wychowawczego ustala się na okres 12 miesięcy.

Tabela 27. Realizacja dodatku wychowawczego dla dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Miasta Lublin w latach 2016 - 2019

Rok	Liczba dzieci	Liczba świadczeń	Wyplacona kwota
2016	412	3 253	1 606 202,19 zł
2017	439	4 423	2 181 382,02 zł
2018	427	4 464	2 208 039,34 zł
2019	428	4 422	2 178 329,97 zł

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie Sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin za lata 2015 – 2019

²⁶ Wydatki ujmują świadczenia na dzieci pochodzące z Lublina i dzieci pochodzące z innych powiatów umieszczonych w lubelskich rodzinach zastępczych, wynagrodzenia rodzin zastępczych zawodowych.

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 i 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry Start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061), świadczenie dobry start przysługuje rodzicom, opiekunom faktycznym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych – raz w roku na dziecko, osobom uczącym się – raz w roku. Na podstawie § 4 ust. 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia, świadczenie dobry start przysługuje w związku z rozpoczęciem roku szkolnego do ukończenia: przez dziecko lub osobę uczącą się 20. roku życia oraz do ukończenia przez dziecko lub osobę uczącą się 24. roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. Według § 5 ust. 1 rozporządzenia, świadczenie dobry start przysługuje osobom, o których mowa w § 4 ust. 1, w wysokości 300,00 zł.

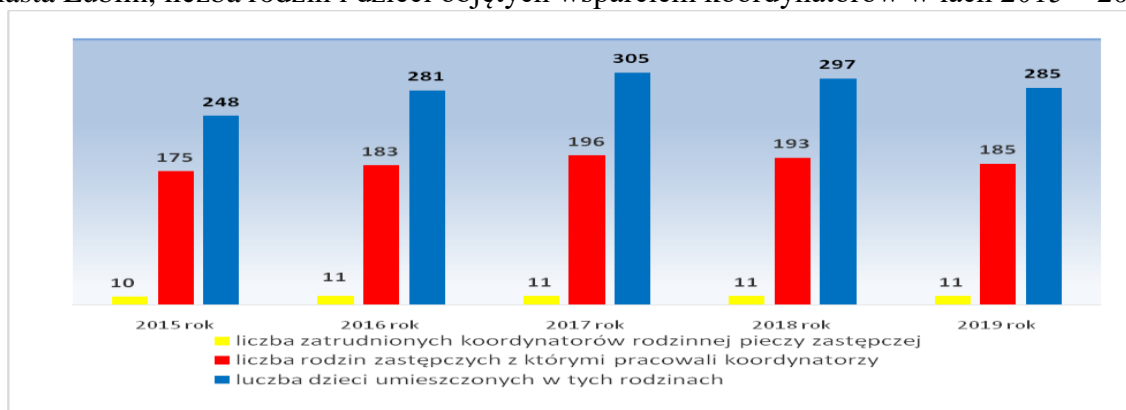
Tabela 28. Realizacja świadczenia „Dobry start” dla dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie Miasta Lublin w 2018 i 2019 roku

Liczba rodzin	Liczba uczniów i osób uprawnionych do świadczenia	Liczba świadczeń	Wydatek
255	317	317	95 100,00 zł
244	310	305 ²⁷	91 500,00 zł

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Poza wsparciem finansowym, wynikającym z przepisów ustawy o pieczy zastępczej, rodziny zastępcze mogą skorzystać z **niefinansowych form pomocy**. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, jako organizator pieczy zastępczej w Mieście Lublin, obejmuje rodziny zastępcze pomocą w różnych obszarach ich funkcjonowania. Jedną z wiodących form jest wsparcie rodziny przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Wykres 16. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnionych na terenie Miasta Lublin, liczba rodzin i dzieci objętych wsparciem koordynatorów w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Jak wynika z danych przedstawionych na wykresie liczba zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Lublinie koordynatorów utrzymywała się na podobnym poziomie, w roku 2015 zatrudnionych było 10 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, od

²⁷ Wydano dwie decyzje odmawiające prawa do świadczenia „dobry start”. W przypadku 3 dzieci świadczenia zostały wypłacone w miesiącu styczniu 2020 r.

2016 do 2019 roku ich liczba wzrosła do 11. Liczba rodzin zastępczych z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej wzrosła ze w 2015 roku do 185 w 2019 roku.

Inną formą wsparcia, umożliwiającą opiekunom zastępczym, m.in. korzystanie z urlopów są **rodziny pomocowe**. Zgodnie z art. 73 ustawy, w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, piecza zastępcza nad dzieckiem może zostać powierzona rodzinie pomocowej. Może to mieć miejsce, w szczególności w okresie:

- czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka w związku z wypoczynkiem, o którym mowa w art. 69, udziałem w szkoleniach lub pobytem w szpitalu;
- wystąpienia nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodzina zastępcza zawodowa, rodzina zastępcza niezawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka może przyjąć dziecko, jako rodzina pomocowa, bez względu na liczbę dzieci pozostających pod ich opieką. Pomoc ta ma charakter tymczasowy (pobyt dziecka w rodzinie pomocowej nie może przekroczyć 2 miesięcy), a podstawą umieszczenia dziecka w rodzinie pomocowej jest umowa zawarta między starostą a rodziną pomocową.

Tabela 29. Liczba rodzin pomocowych na terenie Miasta Lublin, liczba podpisanych umów o pełnienie funkcji rodziny pomocowej oraz liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach w latach 2015 – 2019

Rok	Liczba umów	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2015	10	7	21
2016	5	5	14
2017	4	3	8
2018	7	6	10
2019	5	3	9

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 29. liczba zawartych umów spadła w 2019 roku w porównaniu z liczbą z roku 2015. Należy jednak zaznaczyć, że wszystkie wnioski rodzin zastępczych o umieszczenie podopiecznych na określony czas w rodzinie pomocowej zostały rozpatrzone pozytywnie.

Lubelskie rodziny zastępcze korzystały również z wsparcia w formie zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. Zgodnie z art. 57 ust 1a ustawy w przypadku, gdy w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej przebywa więcej niż 3 dzieci, na wniosek rodziny zastępczej, zatrudnia się osobę do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. W latach 2015-2019 zawierano corocznie od 4 do 9 umów o świadczenie tego typu usług.

Wszystkie rodziny zastępcze miały też możliwość skorzystania z bezpłatnego poradnictwa pedagogicznego, psychologicznego oraz prawnego, a także uczestnictwa w grupie wsparcia prowadzonej przez specjalistów w Dziale ds. rodzinnej pieczy zastępczej i asysty rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.

Jednym z bardzo istotnych elementów systemu pieczy zastępczej jest **postępowanie diagnostyczno-konsultacyjne w celu pozyskiwania, szkolenia i kwalifikowania osób do pełnienia funkcji rodziny zastępczej**. Szczególnie trudnym zadaniem jest pozyskanie kandydatów odpowiednio zmotywowanych i spełniających kryteria wskazane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W tym celu corocznie realizowane są działania promujące rodzicielstwo zastępcze, akcje i kampanie promocyjne (przede wszystkim obchody Dnia rodzicielstwa zastępczego, rozpowszechnianie plakatów i ulotek, publikacje prasowe, internetowe, materiały radiowe i telewizyjne). Informacje dotyczące poszukiwania kandydatów rozpowszechniane są także za pośrednictwem strony internetowej Ośrodka oraz lokalnych mediów.

W celu prowadzenia badań psychologicznych osób będących kandydatami na rodziny zastępcze lub osób ustanowionych rodzinami zastępczymi zakupiono w 2017 roku kwestionariusz CIUDA, przeznaczony do diagnozowania kandydatów na rodziców adopcyjnych, opiekunów zastępczych, opiekunów prawnych i mediatorów. Narzędzie to pozwala na ocenę zmiennych osobowościowych, stylów wychowania i zdolności danej osoby do zapewnienia odpowiedniej opieki dziecku biologicznemu, adoptowanemu, w rodzinie zastępczej, w placówce opiekuńczej, a także osobie starszej czy niepełnosprawnej. W sumie od 2015 wydano 352 opinie dotyczące motywacji i predyspozycji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Rodzinną pieczę zastępczą powinna być sprawowana przez osoby, które nie tylko mają odpowiednie predyspozycje osobowościowe, ale także zostały przeszkolone do wykonywania tego zadania. **Szkolenie rodzin zastępczych**, przede wszystkim zawodowych, jest ważnym elementem systemu rodzinnej pieczy zastępczej. Szkolenia są prowadzone na podstawie programów szkoleniowych dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej, zatwierdzonych decyzją Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej. Pracownicy Działu ds. rodzinnej pieczy zastępczej i asysty rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie prowadzili szkolenia PRIDE: Rodzinna Opieka Zastępcza. Jest to program przygotowujący rodziny do pełnienia różnych form opieki zastępczej nad dziećmi. Ma on formę warsztatową, pozwala więc, poza uzyskaniem konkretnych wiadomości, na zdobycie i przećwiczenie umiejętności związanych z wychowywaniem dziecka powierzonego w opiekę zastępczą.

Właściwy dobór kandydatów, ich dobre przygotowanie merytoryczne, jak również wspieranie funkcjonujących rodzin zastępczych, to działania szczególnie istotne w kontekście trudności, z jakimi borykają się dzieci umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej. Do najczęściej spotykanych trudności wychowawczych obserwowanych u dzieci przebywających w rodzinach zastępczych należą: zaburzone więzi, stosowanie przemocy jako forma rozwiązywania różnych sytuacji życiowych, brak umiejętności społecznych np. nieznanomość zasad prawidłowej komunikacji, nieumiejętność radzenia sobie z emocjami, zaniżona samoocena, ciągle obwinianie siebie, uzależnienia, podatność na złe wpływy, porównywanie rodziców zastępczych do biologicznych (idealizowanie swojej przeszłości, chwilowa lub ciągła chęć powrotu do rodziny biologicznej), nieprzystosowanie do życia w świecie zasad i norm, niezrozumienie i brak akceptacji struktury rodziny, wzajemnych relacji, praw i obowiązków, kłamstwa, ucieczki, kradzieże, poważne braki i zaległości edukacyjne, problemy zdrowotne (uzależnienia), zaniedbania, niediagnozowane w porę problemy fizyczne

i psychiczne, nadpobudliwość, alkoholowy zespół płodowy – FAS.

Wydając postanowienie o ustanowieniu rodziny zastępczej, sąd kieruje się przesłanką więzów krwi i, o ile jest to możliwe umieszcza dziecko w najbliższym mu środowisku czyli ustanawia rodzinę zastępczą spokrewnioną w osobach dziadków (najczęściej) lub rodzeństwa. Należy podkreślić, że są to głównie osoby w podeszłym wieku lub przeciwnie – w bardzo młodym wieku (rodzeństwo). Zaawansowany lub bardzo młody wiek może rzutować na poziom wydolności opiekuńczo-wychowawczej. Analizy danych wynikających z doświadczeń koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i pracowników socjalnych pracujących z rodzinami zastępczymi wskazują, że dzieci umieszczone w spokrewnionych rodzinach zastępczych często mają zdiagnozowane zaburzenia zachowania i emocji, sprawiają różnego rodzaju trudności wychowawcze, mają problemy z uczeniem się. Problemy jakie sprawiają często przerastają kompetencje opiekunów zastępczych.

Projekt „**Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin**”, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (umowa nr 47/RPLU.11.02.00-06-0046/17-00 o dofinansowanie została podpisana dniu 22 maja 2018 r), którego realizatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie, stanowi odpowiedź na występujące problemy. Działania podejmowane w ramach projektu mają na celu wzrost umiejętności wychowawczych rodziców zastępczych, wzrost kompetencji psychoedukacyjnych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz wzrost liczby kandydatów na rodziny zastępcze. Do uczestnictwa w projekcie zrekrutowano 20 rodzin zastępczych, 30 dzieci przebywających w rodzinach zastępczych oraz 24 osób dorosłych/opiekunów zastępczych/kandydatów na opiekunów zastępczych.

W ramach projektu prowadzone są dwie grupy wsparcia (dla rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych, przeprowadzono szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową i dla ustanowionych rodzin zastępczych niezawodowych wg Programu PRIDE Rodzinna Piecza Zastępcza (12 osób) i szkolenie Trening umiejętności wychowawczych. Celem treningu umiejętności wychowawczych było nabycie przez opiekunów zastępczych umiejętności aktywnego, wspierającego słuchania, nawiązania współpracy z dzieckiem, modyfikowanie niepożądanych lub nieodpowiednich zachowań, wyrażania oczekiwań, rozpoznawania, wyrażania i akceptowania uczuć. W ramach ww. projektu zrealizowano także zadania: „Wsparcie psychologiczne”, które polegało na organizacji i realizacji wsparcia psychologicznego skierowanego do 20 opiekunów zastępczych, „Wsparcie dla dzieci przebywających w rodzinnej formie pieczy zastępczej”, które polegało na organizacji i realizacji 5 bloków tematycznych skierowanych do 30 dzieci:

- 1) „Broker edukacyjny”,
- 2) „Zajęcia wyrównujące wiedzę z wybranych przedmiotów szkolnych”, (6 z matematyki, 4 z języka angielskiego),
- 3) „Warsztaty rozwijające umiejętności radzenia sobie w okresie dojrzewania,
- 4) „Zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci z zaburzeniami zachowania”,
- 5) „Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania rozwoju”.

W przypadku braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnych formach pieczy zastępczej, opieka i wychowanie zapewniane są w **formie instytucjonalnej**. Placówki opiekuńczo-wychowawcze świadczą całodobową opiekę, wychowanie oraz zaspokajanie

potrzeb bytowych i rozwojowych dzieci. Zapisy Ustawy stopniowo ograniczają rolę instytucji w opiece nad małoletnimi pozbawionymi opieki rodziców biologicznych. Wskazane zostały terminy zmniejszania liczby wychowanków placówek, które powstały przed dniem 1 stycznia 2012 r. Placówki te od dnia 2 stycznia 2021 r. powinny uzyskać standard 14-osobowy (obecnie liczba miejsc nie może przekraczać 30). Podwyższono także kryterium wieku dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, wprowadzając regulacje pozwalające na umieszczanie w nich wyłącznie dzieci powyżej 10. roku życia. Od dnia 1 stycznia 2020 r. wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie może być niższy niż 10 lat.

Zgodnie z danymi zawartymi w Informacji Rady Ministrów o realizacji w roku 2018 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na dzień 31 grudnia 2018 r. działało na terenie Polski 1 125 placówek opiekuńczo-wychowawczych (z czego 367 na zlecenie samorządu powiatowego jako placówki niepubliczne), co oznacza zwiększenie liczby placówek w stosunku do 2017 r. o 19. Najwięcej placówek ma charakter socjalizacyjny (było ich o 3,6% więcej niż w 2017 r.). Zwiększyła się również liczba placówek interwencyjnych o 6,8%. Liczba placówek typu rodzinnego zmniejszyła się o 4,5%, a placówek specjalistyczno-terapeutycznych pozostała na tym samym poziomie. Na dzień 31 grudnia 2018 r. w placówkach instytucjonalnej pieczy zastępczej (w tym także prowadzonych przez marszałków województw) przebywało łącznie 17 051 dzieci. W porównaniu z 2017 r. **było to o 356 dzieci mniej.**

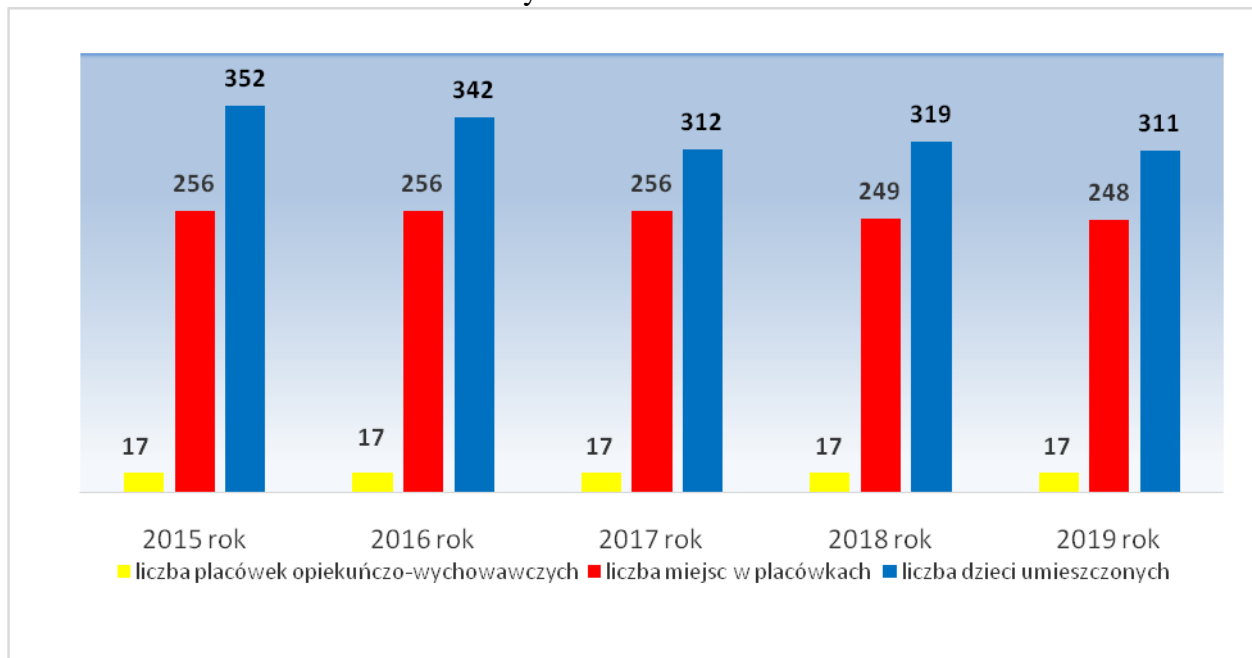
System pieczy zastępczej w Mieście Lublin obejmuje formy instytucjonalne w postaci **placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i rodzinnego.** Od września 2020 roku funkcjonuje 18 placówek, z których 13 prowadzonych jest przez Miasto Lublin, natomiast 5 placówek działa na podstawie umowy zlecającej ich prowadzenie uprawnionym podmiotom. Wszystkie placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonujące w Lublinie w zakresie bazy lokalowej, organizacji i świadczonych usług spełniają obowiązujące standardy określone w ustawie i w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720). Miasto Lublin oraz inne podmioty prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze posiadają zezwolenia Wojewody Lubelskiego na ich prowadzenie na czas nieokreślony. W 2019 r. podjęte zostały działania związane z reorganizacją dwóch placówek prowadzonych przez Miasto Lublin, w celu dostosowania ich do standardów określonych w art. 95 ust. 3. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którym w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37. W dotychczasowym kształcie placówki te mogą funkcjonować do dnia 1 stycznia 2021 r. Wszystkie pozostałe lubelskie placówki opiekuńczo-wychowawcze spełniają już wymóg dotyczący maksymalnej liczby miejsc.

W latach 2015 – 2019 w Lublinie funkcjonowały:

- 1) 2 placówki socjalizacyjne (3 placówki socjalizacyjne do 31 marca 2018 roku),
- 2) 4 placówki rodzinne (3 placówki rodzinne do 31 marca 2018 roku),
- 3) 1 interwencyjna,
- 4) 10 łączących funkcję placówki socjalizacyjnej i interwencyjnej.

Na wykresie 17. przedstawiono, jak w latach 2015 - 2019 kształtowała się liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie Miasta Lublin oraz liczba umieszczonych w nich dzieci.

Wykres 17. Miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie Miasta Lublin oraz liczba umieszczonych dzieci w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

W okresie od 2015 r. do 2017 r. w placówkach było 256 miejsc, spadek o 10 miejsc nastąpił w 2018 roku. W 2019 r. lubelskie placówki opiekuńczo-wychowawcze dysponowały 248 miejscami (171 miejsc socjalizacyjnych, 47 interwencyjnych oraz 30 miejsc w placówkach typu rodzinnego).

Zauważalny jest niewielki spadek liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W 2015 roku w placówkach umieszczonych było 352 dzieci, w 2019 roku liczba ta wynosiła 311 dzieci. Należy natomiast wskazać, iż obecna liczba miejsc w placówkach typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i rodzinnego w zasadzie zaspokaja potrzeby w tym zakresie. Z uwagi na to, że dzieci poniżej 10. roku życia mogą być kierowane wyłącznie do rodzinnej pieczy zastępczej lub placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, tę formę należałoby w przyszłości rozwijać, ponieważ umieszczenie w rodzinie zastępczej, choć jest rozwiązaniem preferowanym, jednak nie zawsze możliwym do realizacji.

Bardzo istotną potrzebą w kontekście wzrastającej liczby dzieci przejawiających specyficzne trudności i wymagających w związku z tym specjalistycznych oddziaływań, jest utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej specjalistyczno-terapeutycznej. Placówka taka zapewni opiekę nad dziećmi powyżej 10 roku życia o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności; wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień

rozwojowych i edukacyjnych. Zorganizowanie takiej placówki jest rozważane i planowane w Lublinie w 2022 roku.

Integralnym elementem systemu pieczy zastępczej jest pomoc w **usamodzielnianiu osobom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze**. Od skuteczności tej pomocy w dużym stopniu zależy, czy młodzież opuszczająca pieczę zastępczą podejmie i będzie właściwie realizować role społeczne i zawodowe, czy też zaistnieje zagrożenie ekskluzji tej grupy.

Zgodnie z art. 140 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej dalej „osobą usamodzielnianą”, w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu, przyznaje się pomoc pieniężną w postaci świadczeń na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie.

Ponadto udziela się pomocy niepieniężnej – w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Takimi samymi formami wsparcia zostają objęte osoby pełnoletnie opuszczające placówki, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy).

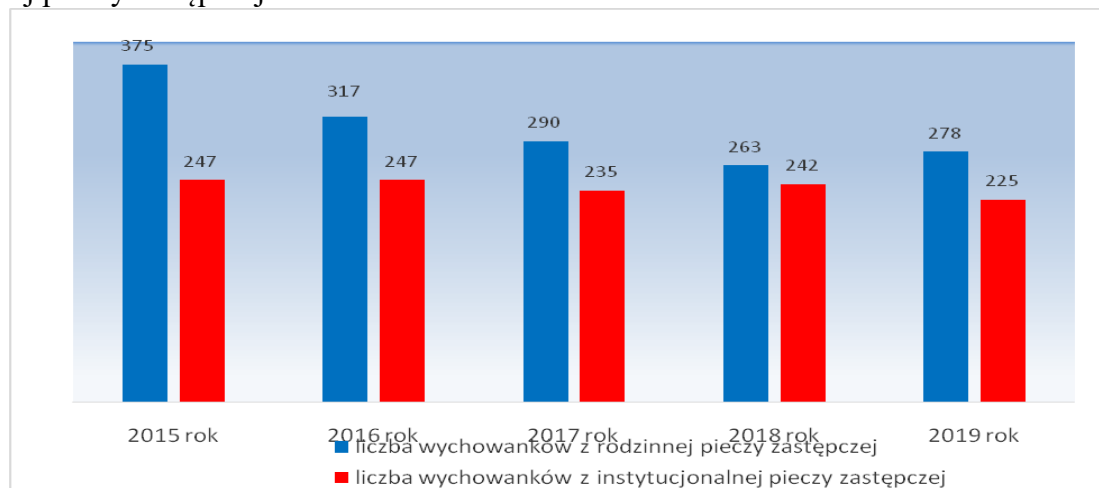
Jak wynika z „Informacji Rady Ministrów o realizacji w 2018 r. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej” w 2018 r. udzielono łącznie 153 913 świadczeń dla osób pełnoletnich. Liczba ta nie obejmuje pomocy prawnej i psychologicznej. Zatem liczba świadczeń (pieniężnych i niepieniężnych) przyznanych w 2018 r. osobom usamodzielniającym się spadła w stosunku do 2017 r. o 7,9% (167 tys. świadczeń). Analiza struktury form pomocy udzielanej osobom usamodzielnianym w skali kraju wskazuje na zdecydowaną przewagę pomocy na kontynuowanie nauki nad innymi formami.

Przeciętna wartość wsparcia dla wychowanka z tytułu kontynuowania nauki wyniosła w 2018 r. 5 840 zł rocznie. Wartość ta dla 2017 r. wyniosła 6 041 zł, co oznacza spadek o 3,3% w stosunku do roku poprzedniego. Analiza wydatków i liczby świadczeń na usamodzielnienie i zagospodarowanie wskazuje na wzrost wartości przeciętnego świadczenia w przypadku usamodzielnienia z 4 733 zł w 2017 r. do 4 997 zł w 2018 r. (wzrost o 5,6%), natomiast w przypadku świadczenia na zagospodarowanie spadek z 2 227 zł w 2017 r. do 2 107 zł w 2018 r. (spadek o 5,4%). Dane w liczbach bezwzględnych wskazują na spadek liczby świadczeń udzielanych osobom usamodzielniającym się na kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie, a także liczby przypadków pomocy w uzyskaniu zatrudnienia oraz pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Odnotowano jednocześnie nieznaczny wzrost liczby świadczeń na usamodzielnienie.

Liczba usamodzielnianych wychowanków pozostających pod opieką Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie w latach 2015 -2019 kształtowała się następująco:

- 2015 rok – 622 usamodzielnianych wychowanków,
- 2016 rok –564 usamodzielnianych wychowanków,
- 2017 rok –525 usamodzielnianych wychowanków,
- 2018 rok –505 usamodzielnianych wychowanków,
- 2019 rok - 503 usamodzielnianych wychowanków.

Wykres 18. Liczba usamodzielnianych wychowanków w latach 2015 – 2019 z podziałem na rodzaj pieczy zastępczej²⁸



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Głównym celem procesu usamodzielnienia jest nabycie przez osobę opuszczającą pieczę zastępczą umiejętności samodzielnego radzenia sobie i życia w społeczeństwie. Służyć temu ma, przede wszystkim, uzyskanie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych zgodnych z aspiracjami, możliwościami oraz adekwatnych do potrzeb rynku pracy. W ramach pomocy w uzyskaniu zakładanych celów procesu usamodzielnienia, pracownicy Sekcji ds. pomocy osobom usamodzielnianym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie udzielają wsparcia w szczególności poprzez pomoc w opracowaniu i realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia, pomoc w pozyskaniu mieszkania, w uzyskaniu porady prawnej, psychologicznej i w zakresie doradztwa zawodowego. Osoby usamodzielniane są motywowane do kontynuowania nauki i kierowane do skorzystania ze szkoleń w ramach projektów. Aktywizowanie młodzieży w kierunku zdobycia lub podniesienia kwalifikacji (nabycia nowych umiejętności) jest istotnym działaniem prowadzonym przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie w ramach tworzonego sprawnego systemu usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem. W 2015 r. w ramach realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia w stosunku do 8 uczestników projektu systemowego „Człowiek inwestycją społeczeństwo” zastosowano zestaw instrumentów o charakterze aktywizującym, mających doprowadzić do ich integracji ze społeczeństwem

²⁸ Liczba wychowanków z instytucjonalnej pieczy zastępczej zawiera również liczbę usamodzielnianych wychowanków, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej (młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze i schronisko dla nieletnich) albo proponuję dodać 3 słupki ile było osób z tego typu placówek (2015 - 58 , 2016 – 49, 2017 – 50, 2018 – 55, 2019- 64).

oraz aktywizacji zawodowej. Wychowankowie ukończyli kursy – „Obsługi kasy fiskalnej” i „Wychowawcy kolonijnego”, uczestniczyli również w zajęciach wyrównujących wiedzę z matematyki, fizyki i języka angielskiego, a także w warsztatach „Planowanie rodziny oraz profilaktyka uzależnień” i „Zarządzenie własnymi zasobami”.

W latach 2015-2019 wychowankowie opuszczający rodzinną pieczę zastępczą oraz placówki byli informowani o projektach realizowanych na terenie Lublina. Wszystkie projekty były skierowane do osób, które nie uczyły się w systemie dziennym, nie były zatrudnione oraz opuściły placówkę lub rodzinę zastępczą nie dawniej niż 12 miesięcy przed przystąpieniem do projektu. Osoby usamodzielniane w ramach projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe, miały możliwość uczestnictwa w poradnictwie zawodowym, ukończenia różnego rodzaju kursów oraz szkoleń, a także skorzystania ze stażu zawodowego. Ww. formy wsparcia oferuje, m.in. Miejski Urząd Pracy w Lublinie dla osób bezrobotnych lub poszukujących pracy „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w Mieście Lublin”. Wychowankowie mieli możliwość uczestnictwa w projektach „Praca dla Młodych” oraz „Włączenie” (projekt przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością) realizowanych przez Consultor sp. z o.o. Wszystkie osoby, które spełniały kryteria uczestnictwa były kierowane przez pracowników Sekcji ds. pomocy osobom usamodzielnianym do organizatorów. W 2018 i 2019 Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego OIC Poland realizowała projekt “Mobilność: fabryka szans na przyszłość”. W projekcie wzięło udział 27 osób (nie wszyscy byli wychowankami opuszczającymi pieczę zastępczą). W ramach projektu uczestnicy skorzystali ze wsparcia psychologicznego, szkolenia w zakresie kompetencji społecznych oraz przygotowania językowego i kulturowego. Po tym etapie uczestnicy na 2 miesiące wyjechali na Cypr, gdzie odbywali staż w hotelach (na różnych stanowiskach). Po powrocie ze stażu zostali objęci programem aktywizacji zawodowej, pod kątem wejścia na rynek pracy. Po zakończeniu projektu wychowankowie podjęli zatrudnienie na terenie Lublina.

Efekty prowadzonych w latach 2015-2019 działań aktywizujących:

- wzrost kompetencji społecznych usamodzielnianych wychowanków,
- uzyskanie przez wychowanków nowych kwalifikacji i zwiększenie ich szans na rynku pracy,
- podejmowanie zatrudnienia przez usamodzielnianych wychowanków,
- pełne usamodzielnienie i wyjście z systemu pomocy społecznej osób, które zrealizowały indywidualne programy usamodzielnienia.

W 2019 r. w Lublinie spośród 503 osób, w stosunku do których wszczęto proces usamodzielniania 190 osób pozostawało pod opieką rodziny zastępczej lub placówki (stan na dzień 31 grudnia 2019 r.), a 313 osób opuściło rodzinę zastępczą lub placówkę. W tymże roku 165 osobom usamodzielnianym (52,72% ogółu usamodzielnianych, które opuściły rodziny zastępcze lub placówki) przyznano decyzją przynajmniej jedno świadczenie w ramach pomocy w usamodzielnieniu, z tego:

- 1) 101 osobom z rodzin zastępczych (67,79% ogółu usamodzielnianych wychowanków, którzy opuścili rodziny zastępcze),
- 2) 64 osobom z placówek (39,02% ogółu usamodzielnianych wychowanków, którzy opuścili placówki).

Spśród 165 osób, które otrzymały pomoc pieniężną związaną z usamodzielnieniem w 2019 r. - 136 skorzystało z pomocy na kontynuowanie nauki, 36 z pomocy na usamodzielnienie i 41 z pomocy na zagospodarowanie. Wskaźniki te w latach ubiegłych przedstawiały się następująco:

- 2018 r. – 188 osób skorzystało z przynajmniej 1 świadczenia (w tym 149 otrzymywało pomoc na kontynuowanie nauki, 49 na usamodzielnienie, 55 na zagospodarowanie),
- 2017 r. – 190 osób skorzystało z przynajmniej 1 świadczenia (w tym 168 otrzymywało pomoc na kontynuowanie nauki, 37 na usamodzielnienie, 43 na zagospodarowanie),
- 2016 r. – 223 osoby skorzystały z przynajmniej 1 świadczenia (w tym 188 otrzymywało pomoc na kontynuowanie nauki, 39 na usamodzielnienie, 47 na zagospodarowanie),
- 2015 r. – 257 osób skorzystało z przynajmniej 1 świadczenia (w tym 209 otrzymywało pomoc na kontynuowanie nauki, 26 na usamodzielnienie, 60 na zagospodarowanie).

Powyższe dane wskazują na tendencje spadkową, jeśli chodzi o liczbę osób usamodzielnianych korzystających z pomocy na kontynuowanie nauki. Powodem takiego stanu rzeczy jest pozostawanie wychowanków w rodzinach zastępczych do ukończenia nauki. Coraz mniej wychowanków opuszcza rodzinę zastępczą i korzysta z pomocy na kontynuowanie nauki. Wynika to stąd, że wysokość pomocy na kontynuowanie nauki dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą wynosi 526,00 zł miesięcznie (od 1 czerwca 2018 r., wcześniej wynosiła 500,00 zł miesięcznie), a minimalna świadczenie na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej wynosi 694,00 zł (na dziecko w rodzinie spokrewnionej, od 31 maja 2018 r. 600,00 zł) i 1052,00 zł (na dziecko w rodzinie niezawodowej, do 31 maja 2018 r. 1 000,00 zł). W sytuacji kiedy większość wychowanków spokrewnionych rodzin zastępczych po ukończeniu 18. roku życia mieszka nadal z rodziną zastępczą korzystniejsze finansowo jest, aby świadczenie pieniężne nadal otrzymywała rodzina zastępcza.

Osoby, które opuściły pieczę zastępczą przed 1 stycznia 2012 r. otrzymywały pomoc na kontynuowanie nauki na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. w wysokości 491,10 zł miesięcznie. Wysokość pomocy na kontynuowanie nauki w latach 2015-2019 waha się od 494,10 zł do 528,90 zł miesięcznie (dla osób opuszczających placówki, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej). Średnia wysokość świadczenia na kontynuowanie nauki wypłaconego w poszczególnych latach przedstawia się następująco:

- 2015 r. - 495,03 zł,
- 2016 r. - 496,08 zł,
- 2017 r. – 496,29 zł,
- 2018 r. – 509,97 zł,
- 2019 r. – 522,72 zł.

Tabela 30. Średnia wysokość świadczenia na kontynuowanie nauki wypłaconego w latach 2015-2019

Średnia wysokość świadczenia w zł	ROK
495,03 zł	2015 r.
496,08 zł	2016 r.

496,29 zł	2017 r.
509,97 zł,	2018 r.
522,72 zł	2019 r.

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Liczba osób, które w danym roku skorzystały z pomocy na usamodzielnienie waha się od 26 do 49. Wysokość pomocy na usamodzielnienie jest uzależniona od okresu pobytu w rodzinie zastępczej lub placówce oraz rodzaju rodziny zastępczej i placówki. Średnia wysokość pomocy na usamodzielnienie w poszczególnych latach:

- 2015 r. – 5 706,23 zł
- 2016 r. – 5 431,46 zł
- 2017 r. – 5 354,84 zł
- 2018 r. – 5 673,86 zł
- 2019 r. – 5 151,19 zł.

Tabela 31. Średnia wysokość świadczenia na usamodzielnienie wypłaconego w latach 2015-2019

Średnia wysokość świadczenia na usamodzielnienie w zł	ROK
5 706,23 zł	2015 r.
5 431,46 zł	2016 r.
5 354,84 zł	2017 r.
5 673,86 zł	2018 r.
5 151,19 zł.	2019 r.

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Jak pokazuje powyższe zestawienie średnia wysokość pomocy na usamodzielnienie zmniejszyła się. Pomoc na usamodzielnienie może być udzielona w wysokości od 1 735,00 zł do 6 939,00 zł. Niższa wysokość świadczenia wskazuje na to, iż świadczenia były wypłacane dla wychowanków krótko przebywających w pieczy zastępczej lub opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione.

Liczba osób, które skorzystały z pomocy na zagospodarowanie waha się od 41 do 60. Średnia wysokość pomocy na zagospodarowanie w poszczególnych latach:

- 2015 r. – 2 303,65 zł
- 2016 r. – 2 044,02 zł
- 2017 r. – 1 952,30 zł
- 2018 r. – 1 764,45 zł
- 2019 r. – 1 839,54 zł.

Tabela 32. Średnia wysokość świadczenia na zagospodarowanie wypłaconego w latach 2015-2019

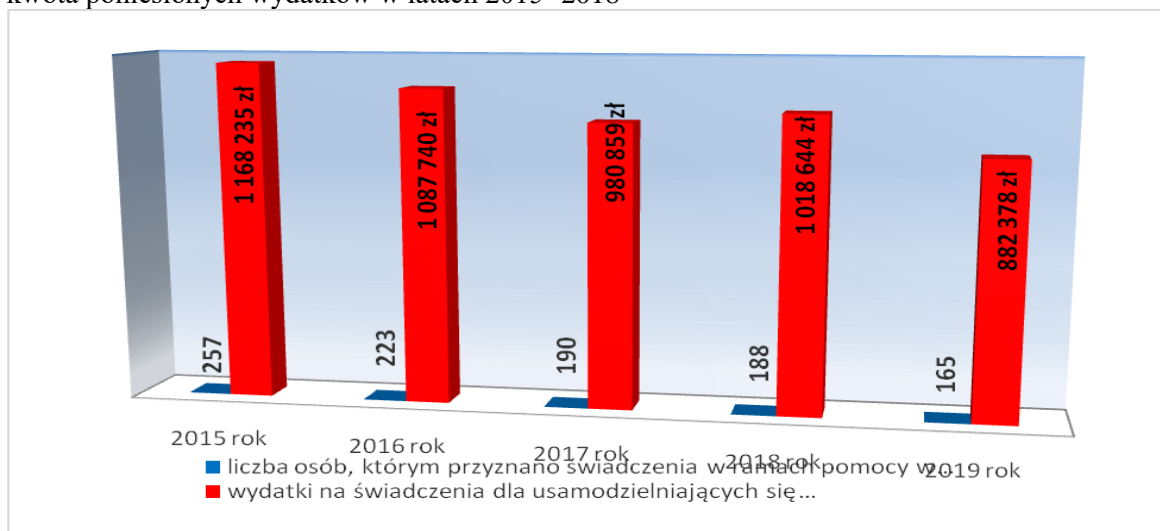
Średnia wysokość pomocy na zagospodarowanie w zł	ROK
2 303,65 zł	2015 r.
2 044,02 zł	2016 r.
1 952,30 zł	2017 r.
1 764,45 zł	2018 r.

1 839,54 zł.	2019 r.
--------------	---------

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Średnia wysokość pomocy na zagospodarowanie zmniejszyła się. Wynika to ze zmiany przepisów. Zgodnie z art. 150 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana w wysokości nie niższej niż 1 577,00 zł, a w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 3 154,00 zł (do 31 maja 2018 r. odpowiednio 1 500,00 zł i 3 000,00 zł). Wysokość tych świadczeń jest niższa niż określona w ustawie o pomocy społecznej. Wychowankowie usamodzielniający się na podstawie ustawy o pomocy społecznej mają prawo do świadczenia w wysokości do 300% podstawy (do 30 września 2018 r. podstawa wynosiła 1 647,00 zł, od 1 października 2018 r. podstawa wynosi 1 763,00 zł). Ponadto osoby, które opuściły pieczę zastępczą przed dniem 1 stycznia 2012 r. usamodzielniają się na podstawie ustawy o pomocy społecznej i rozporządzenia wykonawczego do ustawy. Zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie wysokość pomocy na zagospodarowanie ustala się jako równowartość kwoty nie wyższej niż 4 941,00. Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym lub znacznym otrzymywały 300% podstawy (kwota 4 941,00 zł). Ostatnie świadczenie na zagospodarowanie dla osoby, która opuściła pieczę zastępczą przed 1 stycznia 2012 r. zostało wypłacone w 2018 r.

Wykres 19. Liczba osób, którym przyznano świadczenia w ramach pomocy w usamodzielnieniu oraz kwota poniesionych wydatków w latach 2015 -2018



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Bardzo ważną formą wsparcia w usamodzielnieniu wychowanków są mieszkania chronione. Mieszkanie chronione treningowe jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby usamodzielniane, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia oraz integracji ze społecznością lokalną. Zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, osobie pełnoletniej, opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu chronionym. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalania

samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia. Na terenie Miasta Lublin funkcjonuje 7 mieszkań chronionych przeznaczonych dla 25 osób usamodzielnianych. W okresie ostatnich 5 lat liczba osób korzystających z tej formy pomocy wahała się od 23 do 35 z tendencją spadkową. Potrzeby w tym zakresie są w pełni zabezpieczone.

Osoby opuszczające pieczę zastępczą mogą ubiegać się o lokal z zasobów Miasta Lublin. Zgodnie z uchwałą Nr 228/VIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Lublin w roku 2017 oraz 2019 był tworzony wykaz wychowanków domów dziecka, rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu lokalu. Zgodnie z informacją z Wydziału Spraw Mieszkaniowych Urzędu Miasta Lublin z dnia 29 października 2019 r. 40 osób zawarło umowy najmu i ma zapewnione właściwe warunki mieszkaniowe. Na dzień 31 grudnia 2019 r. 94 osoby usamodzielniane oczekują na zawarcie umowy najmu lokalu.

3.2.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Analiza danych statystycznych opracowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie, jak również danych zawartych w Informacji Rady Ministrów o realizacji w 2019 roku ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 82) dotyczących całego kraju, wskazuje na bardzo powolny proces deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Sytuacja odnosząca się do rodzin zastępczych jest dość stabilna. Należy spodziewać się niewielkich wahań w zakresie tak liczby rodzin zastępczych, jak i liczby dzieci w nich umieszczonych. W nadchodzących latach nadal utrzymywać się będzie znaczna przewaga rodzin zastępczych spokrewnionych nad pozostałymi typami rodzin zastępczych.

Należy spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na miejsca w placówkach typu rodzinnego, a także w związku ze zwiększającą się liczbą dzieci o szczególnych potrzebach, w placówkach typu specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinach zastępczych zawodowych specjalistycznych.

Rekomenduje się systematyczne, w miarę możliwości finansowych Miasta:

- zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych,
- utworzenie rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej,
- udzielanie pomocy finansowej oraz pozafinansowej rodzinom zastępczym w celu zapewnienia im właściwych warunków do sprawowania należytej opieki nad powierzonymi dziećmi,
- podnoszenie kwalifikacji i umiejętności rodzin zastępczych poprzez szkolenia,
- utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego,
- utrzymanie dotychczasowego wsparcia osób usamodzielnianych.

3.2.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Aktywność pracowników w zakresie podnoszenia swoich kompetencji i aktualizacji wiedzy związanej z wykonywanymi zadaniami, • wysoki poziom norm etycznych i kultury osobistej pracowników, • funkcjonowanie rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, • system promowania rodzicielstwa zastępczego, kwalifikowanie i szkolenie kandydatów i rodzin zastępczych, • organizowanie różnorodnych, innowacyjnych form wsparcia dla rodzin zastępczych, (dostępność do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego, grupy wsparcia, itp.), • umiejętność pracowników pozyskiwanie środków finansowych pozabudżetowych na rozwój pieczy zastępczej, • szeroka oferta wsparcia dla dzieci i młodzieży umieszczonych w pieczy zastępczej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi, • stworzone warunki do powstawania i działania rodzinnych form pieczy zastępczej wszystkich typów (przekazanie przez Miasto lokalu mieszkalnego do prowadzenia zawodowej rodziny zastępczej, zwrot wydatków poniesionych w związku z potrzebami rodzin), • dostosowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych do wymogów ustawy, • stosowanie różnorodnych instrumentów i metod wspierania osób usamodzielnianych (zapewnienie warunków mieszkaniowych dla osób usamodzielnianych, które uczą się lub pracują, pomoc finansowa, kierowanie do udziału w projektach itp.). 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża fluktuacja kadry, • lokalizacja pracowników zajmujących się pieczą zastępczą w 3 punktach Lublina, utrudniony przepływ informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi działającymi w obrębie pieczy zastępczej, • zbyt mała liczba rodzin zastępczych zawodowych, • brak zawodowych rodzin zastępczych typu specjalistycznego, • brak rodzinnego domu dziecka, • brak pracownika z licencją do przeprowadzania szkoleń programem PRIDE Rodzinna Piecza Zastępcza, • bariery architektoniczne w budynku Działu ds. rodzinnej pieczy zastępczej i asysty rodzinnej, • brak placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego, • brak powszechnych praktyk skutecznej współpracy z sądami i szkołami – ścieżki wypracowywane są indywidualnie, • utrudniony dostęp do szkoleń i grup wsparcia dla rodzin zastępczych ze względu na dużą ilość obowiązków, brak pomocy w opiece nad dziećmi w czasie szkoleń, • brak superwizji dla pracowników pieczy zastępczej i rodzin zastępczych zawodowych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Duży potencjał organizacji pozarządowych działających w Mieście w obszarze pieczy zastępczej, • wsparcie władz Miasta Lublin w zakresie organizacji systemu pieczy zastępczej, • istnienie możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań w zakresie pieczy zastępczej, • bezpłatne szkolenia dla kadry systemu pieczy zastępczej, • dobry dostęp do zasobów wykształconej kadry (z uwagi na bliskość wyższych uczelni kształcących na preferowanych kierunkach studiów), • współpraca z instytucjami wspierającymi dzieci umieszczone w pieczy zastępczej (poradnie, instytucje oświaty i służby zdrowia), • prowadzenie kampanii promującej pieczę zastępczą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasilenie się zjawisk patologicznych w rodzinach biologicznych, co skutkuje zwiększonymi potrzebami w zakresie organizacji pieczy zastępczej i bardzo trudną współpracą między przedstawicielami pieczy zastępczej i rodzicami dzieci, • zagrożenia wynikające z pandemii COVID-19, skutkujące koniecznością zmiany organizacji pracy placówek i funkcjonowania rodzin zastępczych (organizacja izolatorów, nauczanie zdalne, organizacja kontaktów z rodzinami biologicznymi, organizacja czasu wolnego), • brak odpowiednich kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, • niska świadomość społeczna, dotycząca pieczy zastępczej i negatywny wizerunek rodzin zastępczych i placówek, • niestabilne, stale zmieniające się regulacje prawne, • utrudniona współpraca z sądami (zbyt długi okres regulowania sytuacji prawnej dzieci przebywających w pieczy zastępczej, zbyt długie oczekiwanie na wyznaczenie terminów rozpraw, rozprawy często są odraczane na kolejny, odległy termin, brak reakcji na wnioski MOPR dot. zmiany postanowień ze względu na sytuację dziecka), • niewystarczająca oferta diagnozy i terapii dzieci chorych i z różnego rodzaju problemami rozwojowymi i dysfunkcjami (w szczególności FAS), • mała liczba przysposobień wśród dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, w szczególności dzieci chorych.

3.2.4. Cele i zadania

CEL GŁÓWNY:

ZAPEWNIENIE WSZYSTKIM DZIECIOM POZBAWIONYM WŁAŚCIWEJ OPIEKI RODZICÓW MIEJSC W PIECZY ZASTĘPCZEJ ADEKWATNYCH DO POTRZEB ORAZ ZAPEWNIENIE WSPARCIA OSOBOM USAMODZIELNIAJĄCYM SIĘ

CELE OPERACYJNE I ZADANIA:

CEL OPERACYJNY 1

ROZWIJANIE SYSTEMU RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Strategia realizacji celu

Działania koncentrować się będą na zapewnieniu dzieciom poniżej 10. roku życia, pozbawionym właściwej opieki rodziców, miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej. Należy dążyć do zwiększenia liczby niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, w tym rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego oraz do utworzenia zawodowej rodziny zastępczej specjalistycznej oraz rodzinnego domu dziecka. W zakresie realizacji tego celu kontynuowane będą również działania zmierzające do udzielenia możliwie szerokiego wsparcia istniejącym rodzinom zastępczym i dzieciom w nich umieszczonym poprzez, m.in.: obejmowanie ich opieką koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, udzielanie poradnictwa specjalistycznego, organizowanie grup wsparcia, szkoleń i motywowanie do podnoszenia kompetencji i umiejętności także poprzez dokonywanie ocen sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej oraz ocen rodzin zastępczych w kontekście jakości sprawowanej przez nie opieki.

Zadania:

1. Podejmowanie działań o charakterze promocyjnym w celu pozyskiwania kandydatów do pełnienia niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych.
2. Kwalifikowanie i organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych i rodzin już istniejących.
3. Podejmowanie działań wspierających funkcjonujące w mieście rodziny zastępcze.
4. Podnoszenie kwalifikacji kadry.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin	2020	9,1
			2021	9,3
		Środki z budżetu państwa	2022	9,3
			2023	9,3

			2024	9,3
			2025	9,3
			2026	9,3
			2027	9,3
			2028	9,3
			2029	9,3
			2030	9,3

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba działań promocyjnych mających na celu pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- liczba nowych rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych,
- liczba szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i istniejących rodzin zastępczych,
- liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- liczba godzin poradnictwa specjalistycznego dla rodzin zastępczych i kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- liczba spotkań grupy wsparcia dla rodzin zastępczych,
- liczba rodzin zastępczych i dzieci w nich przebywających,
- liczba dzieci otrzymujących świadczenia 300+ i 500+,
- liczba przeprowadzonych ocen sytuacji dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej, oraz ocen rodzin zastępczych w kontekście jakości sprawowanej przez nie opieki,
- liczba szkoleń podnoszących kwalifikacje kadry.

CEL OPERACYJNY 2

DOSTOSOWANIE SYSTEMU INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ DO AKTUALNYCH POTRZEB

Strategia realizacji celu

Działania będą skoncentrowane na utrzymaniu liczby miejsc, w szczególności w placówkach typu rodzinnego, oraz wysokiego standardu jakości opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Z uwagi na rosnące potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi o specjalnych potrzebach należy podjąć starania o utworzenie w Mieście placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego.

Zadania:

1. Utrzymanie wysokich standardów opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Zorganizowanie placówki opiekuńczo wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego.

3. Doskonalenie zawodowe kadry pracującej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie Placówki opiekuńczo-wychowawcze	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	13,7
			2022	14,5
		Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	14,8
			2024	14,9
			2025	15,1
			2026	15,2
			2027	16,8
			2028	16,9
			2029	17
			2030	17,1

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych i miejsc w placówkach poszczególnych typów,
- finansowanie działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- liczba dzieci w poszczególnych typach placówek,
- liczba szkoleń dla kadry pracującej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

CEL OPERACYJNY 3

UDZIELANIE OSOBOM USAMODZIELNIANYM WSPARCIA ADEKWATNEGO DO ICH POTRZEB

Strategia realizacji celu

Cel zostanie osiągnięty poprzez działania zapewniające udzielanie wszystkich należnych świadczeń pieniężnych dla osób usamodzielnianych do tego uprawnionych. Podejmowane będą także różnorodne formy wsparcia pozafinansowego, w tym pomoc w planowaniu ścieżki edukacyjnej, przygotowaniu i realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia, poradnictwa także poprzez publikację Poradnika usamodzielnienia.

Realizacja celu będzie się odbywać przy wykorzystaniu dostępnych w okresie realizowania Strategii projektów dedykowanych osobom usamodzielnianym. Podejmowane będą także działania zmierzające do zapewnienia im właściwych warunków mieszkaniowych poprzez prowadzenie mieszkań chronionych treningowych.

Zadania:

1. Udzielanie osobom usamodzielnianym świadczeń pieniężnych na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie.
2. Wspieranie osób usamodzielnianych w formie niepieniężnej, poprzez udzielanie pomocy w uzyskaniu zatrudnienia, poradnictwo zgodnie z potrzebami, monitorowanie realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia, dystrybucję poradnika dla osób usamodzielnianych.
3. Udzielanie osobom usamodzielnianym pomocy w uzyskaniu właściwych warunków mieszkaniowych poprzez prowadzenie mieszkań chronionych treningowych i pomoc w uzyskaniu mieszkania z zasobów Miasta Lublin.
4. Praca socjalna z osobami przebywającymi w mieszkaniach chronionych.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	1,2
			2022	1,2
		Środki z budżetu państwa	2023	1,2
			2024	1,2
		Środki europejskie	2025	1,2
			2026	1,2
			2027	1,2
			2028	1,2
			2029	1,2
			2030	1,2

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób usamodzielnianych otrzymujących świadczenie na kontynuowanie nauki zagospodarowanie i usamodzielnienie,
- liczba osób usamodzielnianych, które pomyślnie zakończyły proces usamodzielnienia,
- liczba miejsc w mieszkaniach chronionych treningowych dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej,
- liczba usamodzielniających się wychowanków, którzy uzyskali lokal z zasobów mieszkaniowych Miasta Lublin.

Powyżej wskazane cele operacyjne mieszczące się w ramach celu głównego „Zapewnienie wszystkim dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodziców miejsc w pieczy zastępczej adekwatnych do potrzeb oraz zapewnienie wsparcia osobom usamodzielniającym się” realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2020 r. poz. 821);
3. Uchwała nr 28/II/2018 Rady Miasta Lublin z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w latach 2019-2021.

3.3. KIERUNEK: SENIORZY

3.3.1. Diagnoza²⁹

Proces starzenia się demograficznego nabiera coraz większej dynamiki tak w Europie, która należy do najstarszych regionów świata, jak również w Polsce. Lublin jest miastem, w którym liczba osób w wieku emerytalnym według danych GUS (tj. 60 lat i więcej - kobiety, 65 lat i więcej - mężczyźni) sięga 81 005 osób, co stanowi 23,85% liczby ludności miasta. Zwiększający się udział osób starszych w populacji ma wielopłaszczyznowe konsekwencje dla każdej sfery życia gospodarczego i społecznego.

Konsekwencje ekonomiczne to przede wszystkim starzenie się zasobów pracy (zachwiana jest równowaga między liczebnością osób w wieku aktywności zawodowej i tzw. poprodukcyjnym). Zgodnie z prognozą GUS, w 2030 roku, ludność w wieku poprodukcyjnym w Polsce będzie stanowiła 22,48%, natomiast dla Miasta Lublin proporcja ta wynosić będzie 24,66%. Przeciętny wiek wycofywania się z rynku pracy w Polsce jest niższy (średnio o 3 lata) niż ustawowy wiek emerytalny i należy do najniższych w Unii Europejskiej. Głównym źródłem utrzymania wśród osób 60+ są emerytury i renty.

Zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2015 r o osobach starszych, mianem seniora określa się osobę, która ukończyła 60. rok życia.

Starzenie jest zjawiskiem wielokierunkowym, które dotyczy nie tylko aspektu fizycznego, ale odnosi się również do pozostałych sfer życia: społecznej, gospodarczej, kulturalnej, duchowej i obywatelskiej. Jako społeczeństwo ulegamy stereotypom postrzegania osoby starszej wyłącznie jako schorowanej, samotnej, nieaktywnej. Powoli się to zmienia, głównie dzięki przykładom osób starszych, które uczestniczą w życiu społecznym, gospodarczym czy politycznym.

Problemy, które dotyczą ludzi starszych, to przede wszystkim pogarszający się stan zdrowia i sprawności oraz niezadowalające dochody. Sytuacja seniorów w dużej mierze zależy od postaw społeczeństwa wobec tej grupy. Postawy te współcześnie sprzyjają raczej wykluczeniu osób starszych, które w dobie bardzo szybkich przemian technologicznych przestały stanowić autorytet dla młodego pokolenia, tak jak było to w społeczeństwie tradycyjnym.

Kolejnym problemem jest proces podwójnego starzenia się, co oznacza, że przybywa nie tylko osób starszych, ale przybywa osób starszych powyżej 70 roku życia, co pociąga za sobą szereg konsekwencji, zwłaszcza w zakresie organizacji usług wspomagających i opiekuńczych.

Problemy osób w wieku senioralnym dodatkowo spotęgowała nieprzewidywalna w swych skutkach sytuacja pandemii. Przynależność do grupy wysokiego ryzyka spowodowała konieczność izolacji i maksymalnego ograniczania kontaktów, co w przypadku osób samotnych generowało szereg utrudnień w codziennym funkcjonowaniu. Stan epidemii spowodował również okresową zmianę podejścia w zakresie organizacji form wsparcia dla

²⁹ Opracowano na podstawie materiałów Wydziału Inicjatyw i Programów Społecznych UM Lublin, Zespołu Ośrodków Wsparcia w Lublinie oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie.

najstarszych mieszkańców z aktywizujących, na ograniczające aktywność do niezbędnego minimum. Podstawą działań służb społecznych stało się zapewnienie osobom w wieku senioralnym bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, poprzez ofertę usług wspomagających w codziennych czynnościach, rozwój wolontariatu, teleopiekę oraz wsparcie psychologiczne.

Nadal jednak, poza zapewnieniem bezpieczeństwa, głównym kierunkiem lubelskiej polityki senioralnej pozostaje podnoszenie jakości życia osób w wieku senioralnym poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnym i w pełni aktywnym w lokalnej społeczności.

Najważniejszym dokumentem wyznaczającym szczegółowe cele w zakresie polityki senioralnej jest Program Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów, którego celem jest poprawa jakości życia i funkcjonowania seniorów oraz pobudzenie i wspieranie aktywności społecznej seniorów.

Dzięki wcześniejszym i obecnej edycji programu systematycznie wzbogacany jest system usług społecznych dedykowanych lubelskim seniorom, a przede wszystkim wzmocniana ich aktywność w środowisku zamieszkania. Dzięki programowi osoby w wieku senioralnym mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań, skorzystania z pomocy i wsparcia specjalistów – psychologów, prawników, poszerzenia wiedzy na temat zdrowego stylu życia, chorób wieku dojrzałego, skorzystania z badań profilaktycznych oraz zadbania o kondycję fizyczną. Organizowane są liczne spotkania poświęcone zagadnieniom bezpieczeństwa osób starszych, jak również prezentacji ich pasji i talentów zarówno aktorskich, literackich, kulinarnych jak i oratorskich.

Doniosłą rolę w procesie aktywizacji najstarszych mieszkańców Lublina odgrywa współpraca i integracja międzypokoleniowa. Wiele wydarzeń i inicjatyw organizowanych jest pod hasłem budowania więzi międzypokoleniowych. Są one doskonałą okazją do wzajemnego poznawania się i nawiązywania bliższych relacji, przekazywania młodym ludziom doświadczeń i wiedzy osób starszych, budowania wśród młodych ludzi postaw szacunku i zrozumienia dla osób starszych, jak również wymiany doświadczeń oraz kultywowania tradycji i obyczajów. Niewątpliwie przyczyniają się do promocji i wzmocnienia solidarności międzypokoleniowej, integracji obu grup społecznych oraz stałego wzmocnienia roli seniorów w życiu społecznym Lublina.

W celu tworzenia warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej i społecznej seniorów oraz utrwalania idei solidarności międzypokoleniowej, została powołana Rada Seniorów Miasta Lublin.

Rada jest organem o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym wobec władz Miasta Lublin, z którymi współpracuje we wszystkich obszarach dotyczących osób starszych. Przedmiotem działania Rady jest w szczególności:

1. opiniowanie i konsultowanie spraw dotyczących sytuacji seniorów,
2. opiniowanie aktów prawa miejscowego dotyczących najstarszych mieszkańców miasta,
3. przedstawianie propozycji w zakresie ustalania priorytetowych zadań i prac legislacyjnych w perspektywie krótko – długookresowej na rzecz seniorów,
4. inicjowanie działań na rzecz seniorów,
5. upowszechnianie i promowanie współpracy władz samorządowych Miasta Lublin ze środowiskiem działającym na rzecz osób starszych,

6. wspierania różnych form aktywności ludzi starszych,
7. dążenie do umacniania międzypokoleniowych więzi społecznych,
8. monitorowanie potrzeb seniorów zamieszkałych na terenie Lublina,
9. podejmowanie działań w zakresie przełamywania stereotypów na temat seniorów i starości oraz budowanie ich autorytetu,
10. podejmowanie działań zmierzających do budowy pozytywnego wizerunku seniorów,
11. upowszechnianie wiedzy o potrzebach i prawach osób starszych.

Przedstawiciele Rady Seniorów Miasta Lublin uczestniczą, m. in. w sesjach Rady Miasta Lublin, opiniują Budżet Obywatelski, biorą udział w audycjach radiowych i telewizyjnych, konferencjach, spotkaniach i zebraniach organizacji pozarządowych, a także we wszystkich wydarzeniach dedykowanych seniorom. Promują również Lubelską Kartę Seniora oraz usługę Telewsparcia 60+.

W ramach rozwiniętej sieci współpracy pomiędzy instytucjami, organizacjami i partnerami prywatnymi realizowany jest Program „Lublin Strefa 60+” (obejmujący Lubelską Kartę Seniora i usługę Telewsparcia 60+) oraz organizowane są cykliczne wydarzenia dedykowane seniorom. Do najważniejszych należą:

- Miejskie obchody Dnia Babci i Dziadka (styczeń),
- Dzień Solidarności Międzypokoleniowej z tradycyjnym Korowodem Międzypokoleniowym (kwiecień),
- Lubelskie Dni Seniora (czerwiec),
- Konkurs „Miejsce Przyjazne Seniorom” (październik),
- pokaz mody „Odczaruj Jesień Życia” wraz z Miasteczkiem Zdrowia (październik),
- Lubelskie Spotkania Seniorów LubSENIOR (październik).

Program „Lublin Strefa 60+” ma na celu zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług i dóbr dla osób w wieku senioralnym, wspieranie aktywności społecznej seniorów oraz poprawę jakości życia osób starszych. Głównym instrumentem Programu jest Lubelska Karta Seniora, która uprawnia do korzystania z ulg i zapewnia dostęp do instytucji kultury, placówek medycznych, obiektów sportowych i rekreacyjnych na preferencyjnych warunkach. Ułatwia ona seniorom rozwijanie pasji i zainteresowań oraz umożliwia aktywne spędzanie czasu wolnego.

Tabela 33. Dane liczbowe dotyczące Lubelskiej Karty Seniora

L.p.	Kategoria	2015	2016	2017	2018	2019
1.	liczba wydanych Kart „Lubelska Karta Seniora”	6 557	2 935	3 048	3 238	3 200
2.	liczba Partnerów uczestniczących w Programie	66	103	136	163	170
3.	liczba działań informacyjnych upowszechniających tematykę aktywności seniorów	10	20	20	25	30

Źródło: Opracowanie Wydziału Inicjatyw i Programów Społecznych UM Lublin

Dodatkowym instrumentem Programu jest Telewsparcie 60+. Seniorzy mogą korzystać z poradnictwa psychologicznego oraz informacyjnego w zakresie form spędzania czasu wolnego i aktywizacji. Usługa jest prowadzona przy merytorycznej współpracy

z Wyższą Szkołą Ekonomii i Innowacji w Lublinie.

Istotnym ułatwieniem i odciążeniem budżetów domowych lubelskich seniorów jest wprowadzenie na terenie Miasta Lublin, od dnia 1 kwietnia 2019 r., bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla osób które ukończyły 65. rok życia.

Ofertę edukacyjną zapewnia seniorom **Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku**, który od 35 lat prowadzony jest przez Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej. Pełni on ważną rolę w procesach edukacji, aktywizacji społecznej osób starszych, promowaniu i realizowaniu idei wolontariatu seniorów i wolontariatu międzypokoleniowego. Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku swoimi działaniami popularyzuje wiedzę akademicką wśród najstarszych mieszkańców miasta. Ponadto realizuje badania naukowe we współpracy z lubelskim środowiskiem akademickim dotyczące gerontologii. Organizuje konferencje naukowe, sympozja oraz prowadzi działalność wydawniczą.

Miasto Lublin również w sferze propagowania aktywności fizycznej przygotowało ofertę dla seniorów. Od wielu lat Wydział Sportu Urzędu Miasta Lublin współpracuje z Towarzystwem Wolnej Wszechnicy Polskiej i Uniwersytetem Trzeciego Wieku w zakresie przygotowania i udziału seniorów w letniej i zimowej Olimpiadzie Sportowej Seniorów. W celu aktywizacji starszych osób udostępniane są sale gimnastyczne oraz pływalnie na przygotowanie zawodników do udziału w zawodach. W trakcie roku w każdą sobotę od 1 marca do 30 listopada, na boiskach „Orlik” funkcjonuje specjalne pasmo czasowe przeznaczone dla seniorów. Animatorzy prowadzą zajęcia sportowe dostosowane do możliwości starszych osób: bule, kręgle.

Kolejne zadanie realizowane w ramach budżetu obywatelskiego to „Aktywny Lublin”, w ramach którego prowadzone są zajęcia dedykowane także grupie osób starszych (nordic walking, zajęcia gimnastyczne, zajęcia taneczne, gimnastyka w wodzie). Celem projektu jest stworzenie możliwości aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców bez względu na wiek. Ponadto w celu popularyzacji sportu osób starszych organizowane są, między innymi Mistrzostwa Polski Masters i zawody pływackie.

Oferta wsparcia instytucjonalnego dla Seniorów

Istotną rolą pomocy społecznej jest jej instytucjonalna funkcja. W ramach tej formy pomocy społecznej w szczególności wyróżnia się ośrodki wsparcia, kluby oraz domy pomocy społecznej, gdzie systematycznie rozwijana jest sieć wysokiej jakości usług dedykowanych seniorom.

W 2018 roku na terenie Miasta Lublin funkcjonowały 52 ośrodki wsparcia o liczbie miejsc 1 512. Z pomocy ośrodków w 2019 roku skorzystały 2 953 osoby, w tym 1 118 osób korzystało z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez Miasto Lublin, a 1 835 osób z pomocy w ośrodkach prowadzonych przez podmioty niepubliczne. Wśród tych osób drugą pod względem liczebności grupą korzystającą z Ośrodków wsparcia były osoby w starszym wieku. Na terenie Miasta Lublin w 2019 roku funkcjonowało 6 dziennych ośrodków wsparcia, 18 klubów seniora oraz 1 świetlica. Z ich oferty skorzystało łącznie 851 seniorów.

W ośrodkach wsparcia prowadzących swą działalność na terenie Miasta Lublin (dziennych domach i Klubach) zauważalny jest zdecydowanie wyższy udział kobiet niż mężczyzn. W 2019 r. wśród 808 osób korzystających z usług ośrodków 660 stanowiły kobiety

tj. 81,78 % oraz 147 mężczyźni tj. 18,22 %. Najwięcej kobiet uczestniczyło w Klubach Seniorów (43) natomiast mężczyzn jedynie 75. Podobna proporcja zauważalna jest w Centrum Usług Socjalnych (na 102 kobiety korzystające z usług przypadło 29 mężczyzn) oraz Dziennym Centrum Pobytu Seniora (na 164 kobiety przypadło 63 mężczyzn).

Placówki te rozlokowane są w różnych obszarach miasta, tak aby zapewnić jak najlepszą dostępność osobom starszym i udzielać im wsparcia w ich środowisku lokalnym. Organem prowadzącym w przypadku dziennych domów pomocy oraz klubów seniora jest Miasto Lublin, a realizatorem tego zadania jest Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie. Świetlica dla seniorów prowadzona jest natomiast przez organizację pozarządową.

Tabela 34. Ośrodki wsparcia przeznaczone dla osób w wieku senioralnym funkcjonujące w Lublinie w latach 2017-2019.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
DZIENNE DOMY POMOCY			
Liczba placówek	6	6	6
Liczba placówek prowadzonych przez JST	6	6	6
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	0	0	0
Liczba miejsc w placówkach ogółem	234	290	311
Liczba osób korzystających	316	385	359
Kluby dla Seniorów			
Liczba placówek	13	18	18
Liczba placówek prowadzonych przez JST	13	18	18
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	0	0	0
Liczba miejsc w placówkach ogółem	155	245	245
Liczba osób korzystających	237	296	449
Świetlice dla seniorów			
Liczba placówek	1	1	1
Liczba placówek prowadzonych przez JST	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	1	1	1
Liczba miejsc w placówkach ogółem	10	10	10
Liczba osób korzystających	33	35	43

Źródło: Ocena zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W zakresie oferty skierowanej do osób starszych w 2019 r., w ramach Projektu „LUBInclusion – działania profilaktyczne i usamodzielniające w środowisku lokalnym oraz utworzenie nowych miejsc usług społecznych” przy 6 domach pomocy społecznej, dla których organem prowadzącym jest Miasto Lublin, rozpoczęły działalność kolejne Kluby Seniora. Funkcjonowanie Klubów jest współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. W działalności Klubów w 2019 r. uczestniczyło 90 seniorów.

Nadrzędnym celem, realizowanym przez **Dzienne Ośrodki Wsparcia** (dienne domy pomocy) jest zwiększania zaradności, samodzielności życiowej, a także integracji społecznej seniorów. Osoby starsze mają możliwość skorzystania z bogatej oferty zajęć dedykowanych

tej grupie wiekowej, np. z profilowanych zajęć ze specjalistami: muzykoterapeutą, plastykiem, psychologiem. Organizowane są także zajęcia wspomagające sprawności umysłowe – grupowe i indywidualne, takie jak: treningi pamięci, zajęcia kulinarne, literackie, językowe rękodzielnicze oraz zajęcia komputerowe. Uczestnicy mają zapewniony codzienny obiad, zajęcia z rehabilitantem i opiekę pielęgniarską.

W ramach działań Dziennych Ośrodków Wsparcia osobom mającym problemy z samodzielnym opuszczaniem mieszkania, robieniem zakupów, przygotowywaniem posiłków ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność świadczone są również usługi społeczne w miejscu zamieszkania Uczestnika, polegające na dowozie posiłku oraz codziennym kontakcie z opiekunem. Usługi te, realizowane jako **Punkty Opieki Domowej**, umożliwiają stały kontakt z podopiecznym, systematyczne monitorowanie stanu jego zdrowia oraz najistotniejszych potrzeb.

Kluby Seniora to oferta dla najstarszych, ale wciąż aktywnych mieszkańców miasta. Energiczni, pełni inicjatywy seniorzy mogą spotkać się w grupie rówieśników i twórczo spędzić czas. Uczestnictwo w Klubach Seniora jest nieodpłatne. Podstawową ofertą klubów są cykliczne spotkania dla kameralnych grup rozwijające pasje i zainteresowania. Usługi oferowane w ramach Klubów Seniora obejmują m.in.: zajęcia rozwijające indywidualne zainteresowania tj. plastyczne, muzyczne, poetyckie, rękodzielnicze, zajęcia prozdrowotne, masaże, gimnastykę ogólnorozwojową, porady i wykłady z zakresu promocji zdrowia, zajęcia edukacyjne, gry i zabawy rozwijające sprawność intelektualną, treningi pamięci, zajęcia komputerowe, spacer, wycieczki i zabawy taneczne, wspólne obchodzenie świąt i uroczystości, spotkania integracyjne.

Lubelskie kluby oferują również innowacyjną terapię prowadzoną techniką Montessori. Do tej pory metoda włoskiej lekarki, która zrewolucjonizowała wychowanie dzieci, stosowana była głównie w wychowaniu najmłodszych. Jak się okazuje, jej założenia doskonale sprawdzają się również w pracy z osobami w podeszłym wieku. Zajęcia prowadzone w technice Montessori nie są schematyczne, tylko dostosowane do indywidualnych możliwości pracy poszczególnych osób. Co ważne, bardzo liczy się też aktywność samych seniorów. W tej metodzie duży nacisk kładziony jest przede wszystkim na brak rywalizacji, dlatego zadania dla poszczególnych osób się nie powtarzają, a każda osoba może pracować ze swoim zestawem pomocy w indywidualnym czasie i tempie. To ważne szczególnie w przypadku osób z różnego rodzaju zaburzeniami poznawczymi, np. z autyzmem lub chorobą Alzheimera czy Parkinsona.

Ze względu na problem starzejącego się społeczeństwa i prognozy GUS nadal istnieje potrzeba tworzenia nowych placówek świadczących wsparcie w lokalnym środowisku, opóźniających konieczność korzystania z całodobowego i kosztownego systemu opieki. W odpowiedzi na potrzeby lubelskich seniorów, często samotnych, z różnymi niepełnosprawnościami, planuje się m.in. utworzenie 2 nowych centrów dziennego pobytu. W dzielnicy Czechów Miasto Lublin posiada obecnie tylko 15 miejsc w dziennym ośrodku wsparcia dla seniorów. W związku z tym, planowane jest otwarcie w 2021 roku centrum dziennego pobytu dla seniorów w tej dzielnicy miasta, przeznaczonego dla 30 osób. Docelowo ma zastąpić inną, jedyną placówkę dla najstarszych mieszkańców tej dzielnicy, mieszczącą się przy ul. Poturzyńskiej 1, funkcjonującą w budynku Dziennego Ośrodka

Adaptacyjnego dla Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelktualną. Aktualne warunki lokalowe oraz powierzchnia wydzielona do realizacji zadań dla seniorów jest niewystarczająca, utrudnia to w znacznym stopniu prowadzenie zajęć prozdrowotnych, terapeutycznych i wspomagająco-aktywizujących.

Również w dzielnicy Sławin planowane jest (w 2022 roku) otwarcie dziennego domu dla seniorów, przeznaczonego dla 30 osób. Obecnie rozważana jest możliwość pozyskania dotacji z rządowego programu wieloletniego Senior+. W tej części miasta jest duże zapotrzebowanie na usługi, jakie są świadczone na rzecz osób starszych. Obecnie funkcjonujące Kluby Seniora „Sławin” oraz „Sławinek” nie są w stanie zaspokoić potrzeb osób starszych z tego rejonu.

Osobom w wieku senioralnym, wykazującym mniejszą aktywność, niż uczestnicy placówek dziennego pobytu, Miasto Lublin oferuje wsparcie w postaci **usług opiekuńczych** lub **specjalistycznych usług opiekuńczych** świadczonych w miejscu zamieszkania³⁰. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w codziennym funkcjonowaniu, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze dostosowane są do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. W 2019 r. z obydwu rodzajów usług skorzystało łącznie 1 609 osób w wieku powyżej 60 roku życia.

Domy pomocy społecznej są placówkami przeznaczonymi dla osób, które wymagają całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Genezę organizacyjną domów pomocy społecznej stanowi przede wszystkim potrzeba zróżnicowania oraz możliwie maksymalne dostosowanie warunków i charakteru domu do sprawności i stanu zdrowia mieszkańców oraz nadanie domom charakteru rodzinnego i prywatnego, aby podopieczni czuli się w nich jak najlepiej. Domy pomocy społecznej świadczą usługi, na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Usługi te mają różny charakter w szczególności bytowy, opiekuńczy, wspomagający, edukacyjny w formach i zakresie wynikających z indywidualnych potrzeb. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na instytucje dla: osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie oraz osób uzależnionych od alkoholu.

W 2019 roku na terenie Miasta Lublin funkcjonowało 7 domów pomocy społecznej, przeznaczonych w głównej mierze dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych, które zapewniały 625 miejsc. W roku 2019 złożony został wniosek o zwiększenie liczby miejsc w Domu Pomocy Społecznej im. Św. Jana Pawła II, w którym Decyzją Wojewody Lubelskiego w 2020 r. zwiększona została liczba miejsc z 48 na 64 miejsc. Ponadto w 2020 r. w analogiczny sposób zmniejszona została liczba miejsc w Domu Pomocy Społecznej im. W. Michelisowej z 64 na 55 miejsc. W związku z powyższym w ww. placówkach obecnie zapewnione są łącznie 632 miejsca. Domy pomocy społecznej świadczą na rzecz mieszkańców usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie

³⁰ Szczegółowe dane dotyczące usług opiekuńczych zamieszczono na stronie 137.

obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb mieszkańców.

Na przestrzeni całego 2018 roku łącznie udzielono pomocy w postaci umieszczenia w DPS na terenie Miasta Lublin 758 osobom z czego 631 stanowiły osoby w wieku starszym. Natomiast w roku 2019 łącznie pomocy w postaci umieszczenia w DPS na terenie Miasta Lublin udzielono 747 osobom z czego 610 stanowili seniorzy. Z powyższych danych wynika, iż w 2018 r. seniorzy stanowili 83,25%, natomiast w roku 2019 – 81,66% ogółu osób umieszczonych w domach pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin.

Tak wysoki odsetek osób starszych potwierdzają również dane o wieku osób umieszczonych w domach pomocy społecznej wg stanu na 31 grudnia. Od roku 2016 wynosi on ok. 80%.

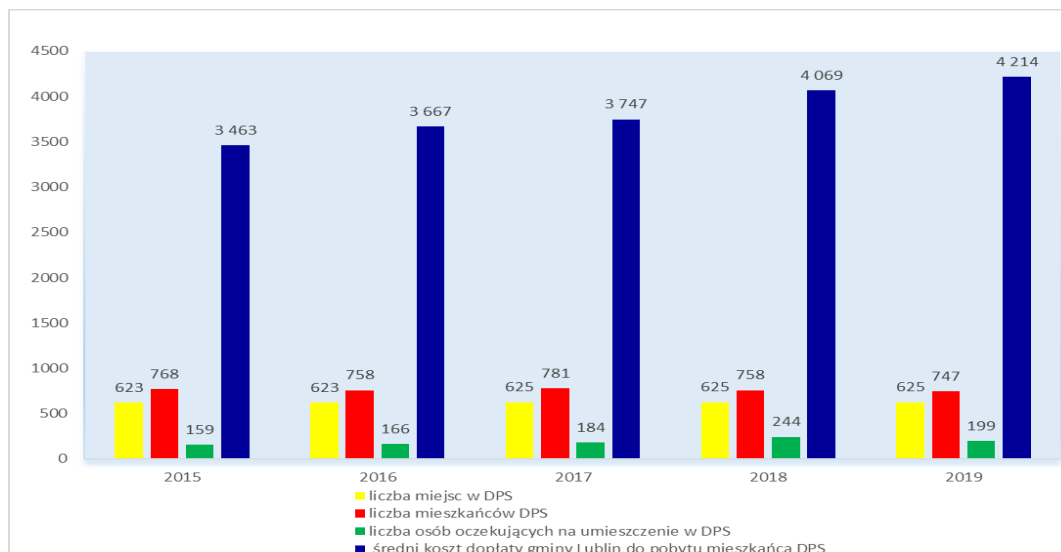
Tabela 35. Liczba osób umieszczonych w DPS na terenie Miasta Lublin z podziałem na płeć i grupy wiekowe pod względem zdolności do pracy (wg stanu na dzień 31.12 roku sprawozdawczego)

liczba mieszkańców DPS	2015	w tym		2016	w tym		2017	w tym		2018	w tym		2019	w tym	
		K	M		K	M		K	M		K	M			
wiek przedprodukcyjny	brak danych	x	x	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wiek produkcyjny	brak danych	x	x	122	29	93	124	28	96	121	26	95	116	26	90
wiek poprodukcyjny	brak danych	x	x	496	365	131	499	365	134	500	371	129	455	346	109
RAZEM	x	x	x	618	394	224	623	393	230	621	397	224	571	372	199
udział %		x	x	x	64%	36%	x	63%	37%	x	64%	36%	x	65%	35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS 05 za lata 2015 - 2019 r.

W 2018 r. na 631 seniorów (narastająco w skali całego roku) umieszczonych w lubelskich domach, 455 osób stanowiły kobiety a 176 mężczyźni. Natomiast w 2019 r. na 610 seniorów (narastająco w skali całego roku) umieszczonych w domach pomocy społecznej, 452 osoby stanowiły kobiety a 158 to mężczyźni. Na podstawie analizowanych danych należy stwierdzić, że kobiety w wieku poprodukcyjnym stanowiły najliczniejszą grupę osób, którym udzielono pomocy w postaci schronienia w domach pomocy społecznej w Lublinie, bo aż 60,03% w 2018 r. oraz 60,51% w 2019 r. Podobnie sytuacja kształtuje się wśród mieszkańców Lublina w starszym wieku skierowanych do domów pomocy społecznej poza Lublinem. W 2018 r. na 216 osób 145 stanowiły kobiety tj. 51,03% , a 71 mężczyźni tj. 48,97%, natomiast w roku 2019 na 237 osób 152 to kobiety tj. 55,92%, a 85 mężczyźni tj. 44,08%. Analizowane dane wskazują na wzrost liczby lubelskich seniorów umieszczanych w domach poza terenem Lublina jak i wyższy udział procentowy kobiet w tej grupie.

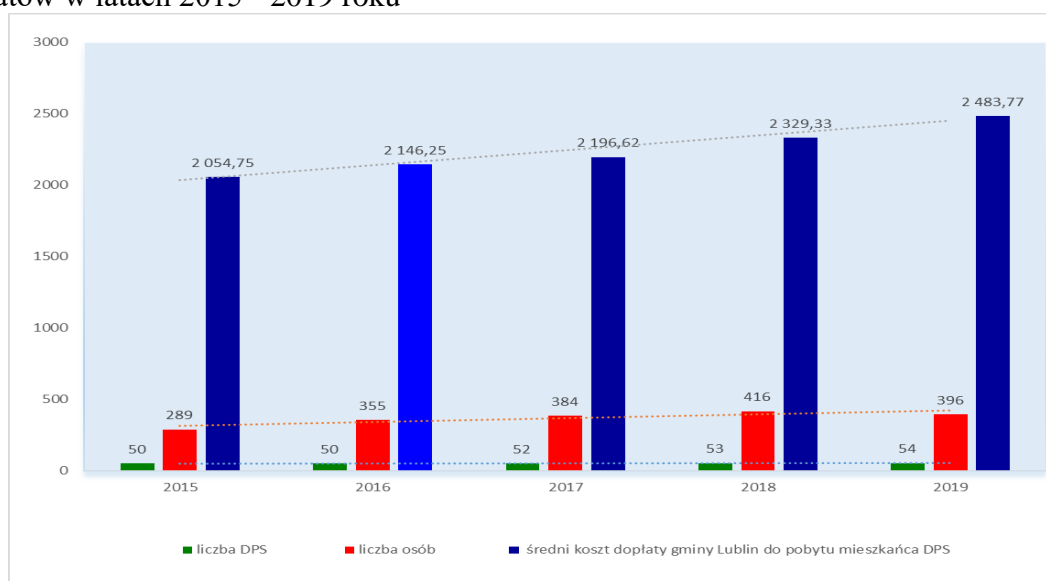
Wykres 20. Liczba osób zamieszkujących DPS, oczekujących na umieszczenie oraz średni miesięczny koszt dopłaty gminy Lublin do pobytu mieszkańca DPS na terenie Miasta w latach 2015 - 2019 rok



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2015 - 2019 r.

Spadek liczby osób umieszczanych w domach pomocy społecznej w 2019 r. wynika ze zdarzenia losowego, którym był pożar jednego z domów oraz konieczności umieszczenia poszkodowanych mieszkańców w innych placówkach. Jednocześnie istotny wpływ na liczbę osób umieszczanych w tego rodzaju placówkach miał obowiązujący w Polsce, od marca 2020 roku, stan epidemii. W związku z tym w Lublinie wstrzymano przyjęcia nowych osób do domów pomocy społecznej. Zarówno pożar jednego Domu jak i wstrzymanie przyjęć do pozostałych domów pomocy społecznej znacząco zaburza obraz zapotrzebowania na tego rodzaju formy pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin w roku 2019 i 2020.

Wykres 21. Liczba DPS poza Lublinem, liczba zamieszkujących je osób oraz średni miesięczny koszt dopłaty gminy Lublin do pobytu mieszkańca DPS na terenie innych powiatów w latach 2015 - 2019 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR za lata 2015 - 2019 r.

Wraz z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa obserwowany jest wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych, co zwiększa zapotrzebowanie na wsparcie społeczne tej grupy osób. Podstawowym założeniem systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych w Lublinie jest umożliwienie im jak najpełniejszego i najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim w miejscu zamieszkania. Instytucjonalne, całodobowe formy opieki są ostatnią formą pomocy, która powinna być stosowana tylko w przypadku niemożności rozwiązywania problemów innymi sposobami. Jednocześnie działania Zespołu Ośrodków Wsparcia i Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie zmierzają do tego, aby system wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych na terenie Miasta Lublin był na tyle zróżnicowany, by zapewniał ofertę dostosowaną do stanu zdrowia oraz sytuacji rodzinnej i bytowej każdej osoby wymagającej wsparcia.

W 2019 roku Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie w ramach projektu „Aktywni i samodzielni. Usługi społeczne i zdrowotne – tworzenie systemu pomocy środowiskowej w celu wsparcia 350 osób w podeszłym wieku”, dofinansowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, realizował pilotażową **usługę teleopieki** dla mieszkańców Miasta Lublin, którzy skończyli 60. rok życia. **Program „SOS dla Seniora”** dedykowany był osobom obciążonym ryzykiem zdrowotnym, wymagającym stałej kontroli i wsparcia. Przy wykorzystaniu opaski alarmowej pozwalał monitorować podstawowe czynności życiowe i zdarzenia alarmowe oraz dawał możliwość komunikowania się osobom w wieku senioralnym z Centrum Teleopieki. Wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, umożliwiono osobom starszym bezpieczne funkcjonowanie w ich środowisku zamieszkania.

W trakcie realizacji zadania 588 mieszkańców Miasta Lublina w wieku 60+ skorzystało z systemu całodobowej teleopieki. Z uwagi na bardzo duże zainteresowanie programem Miasto Lublin planuje kontynuowanie realizacji usługi teleopieki dla lubelskich seniorów.

Wraz ze zwiększającą się grupą osób w wieku senioralnym w Mieście, systematycznie wzrasta również ich liczba³¹ wśród korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie. W roku 2015 wsparciem objęto 2 429 osób³² w wieku senioralnym natomiast w 2019 roku już 3 352 osoby. Stanowi to wzrost o 38%.

Tabela 36. Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPR w wieku senioralnym(wg członków rodzin) z podziałem na grupy wiekowe na przestrzeni lat 2015-2019

ROK	2015			2016			2017			2018			2019		
	płeć		razem	płeć		razem	płeć		razem	płeć		razem	płeć		razem
	K	M		K	M		K	M		K	M		K	M	
60-65	500	0	500	523	0	523	537	0	537	470	0	470	488	0	488
66-70	261	257	518	277	275	552	280	313	593	263	289	552	326	312	638
71-75	189	86	275	190	108	298	206	111	317	244	143	387	332	197	529
76-80	234	73	307	226	66	292	224	80	304	232	89	321	302	123	425
81-85	311	64	375	309	73	382	322	71	393	352	78	430	403	90	493

³¹ Dla kobiet przyjęto wiek 60 lat i więcej, dla mężczyzn 65 lat i więcej.

³² W analizie ujęto wszystkie osoby w wieku senioralnym znajdujące się w gospodarstwie domowym, również kiedy nie byli podmiotami decyzji bądź bezpośrednimi świadczeniobiorcami.

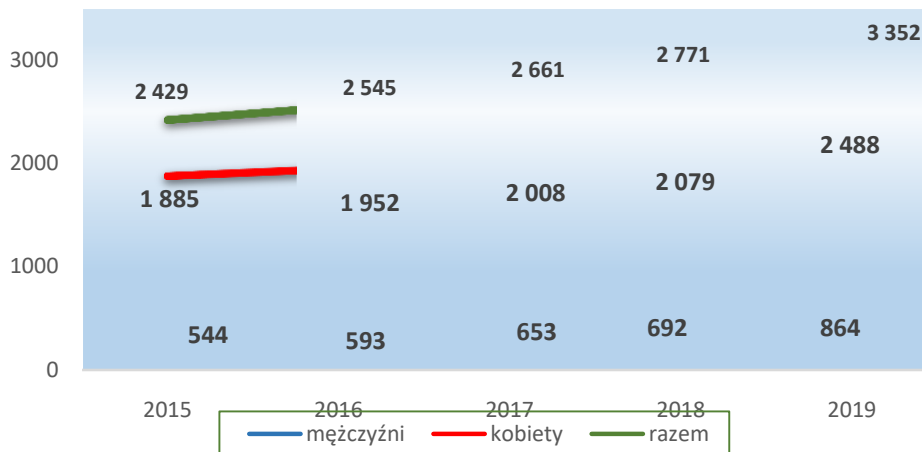
86-90	249	47	296	284	53	337	290	58	348	335	68	403	419	98	517
91-95	111	12	123	115	13	128	119	19	138	150	22	172	180	38	218
96-100	27	5	32	28	5	33	28	1	29	32	3	35	37	5	42
101 i więcej	3	0	3	0	0	0	2	0	2	1	0	1	1	1	2
razem	1 885	544	2 429	1 952	593	2 545	2 008	653	2 661	2 079	692	2 771	2 488	864	3 352
rozkład %	78%	22%	x	77%	23 %	x	75%	25%	x	75%	25%	x	74%	26%	x

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie bazy danych Pomost STD

W roku 2019 w omawianej grupie seniorów odnotowano 2 488 kobiet oraz 864 mężczyzn. Od roku 2015 procentowy udział kobiet i mężczyzn nie ulegał znaczącym różnicom. Kobiety stanowiły ok. 75%, mężczyźni natomiast ok. 25%.

W roku 2019 ze wszystkich 3 352 seniorów objętych wsparciem aż 2 488 prowadziło jednoosobowe gospodarstwa domowe. Odsetek jednoosobowych gospodarstw domowych wyniósł zatem 74,22%, a gospodarstw wieloosobowych 25,78%. Na przestrzeni analizowanych lat odsetek jednoosobowych gospodarstw domowych w stosunku do wieloosobowych utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wykres 22. Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPR w wieku senioralnym (wg członków rodzin) z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie bazy danych Pomost STD

Dane dotyczące dochodów klientów MOPR w Lublinie wskazują, że ubóstwo³³ nie jest dominującym problemem osób starszych. Za granice ubóstwa uznaje się dochód rodziny nie przekraczający kryterium dochodowego³⁴. Poniżej granicy kryterium ustawowego było:

- 711 osób w roku 2015, co stanowi 29,27% wszystkich seniorów korzystających z pomocy,
- 701 osób w roku 2016, co stanowi 27,54% wszystkich seniorów korzystających z pomocy,

³³ Rozumiane jako ustawowa granica ubóstwa – kwota dochodów, która zgodnie z obowiązującą [ustawą o pomocy społecznej](#) uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego.

³⁴ Wg Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1 358).

- 779 osób w roku 2017, co stanowi 29,27% wszystkich seniorów korzystających z pomocy,
- 715 osób w roku 2018, co stanowi 25,80% wszystkich seniorów korzystających z pomocy,
- 640 osób w roku 2019, co stanowi 19,09% wszystkich seniorów korzystających z pomocy.

Tabela 37. Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPR w wieku senioralnym (wg członków rodzin) z podziałem na grupy dochodowe w latach 2015-2019

ROK	2015 rok			2016 rok			2017 rok			2018 rok			2019 rok		
dochód na osobę	liczba osób w rodzinie		RAZEM	liczba osób w rodzinie		RAZEM	liczba osób w rodzinie		RAZEM	liczba osób w rodzinie		RAZEM	liczba osób w rodzinie		RAZEM
	1-os gospodarstwa domowe	osoby w rodzinach		1-os gospodarstwa domowe	osoby w rodzinach		1-os gospodarstwa domowe	osoby w rodzinach		1-os gospodarstwa domowe	osoby w rodzinach		1-os gospodarstwa domowe	osoby w rodzinach	
0,00 - 528,00 zł	296	170	466	228	170	398	250	179	429	327	131	458	269	138	407
528,01-701,00 zł	245	115	360	303	104	407	350	83	433	257	77	334	233	56	289
701,01-1 000 zł	185	85	270	197	115	312	190	117	307	161	92	253	271	122	393
1000,01-1500,00 zł	531	192	723	537	202	739	569	184	753	584	202	786	506	217	723
1500,01-2000,00 zł	387	107	494	404	142	546	427	151	578	536	159	695	703	307	1 010
2000,01-2500,00 zł	59	13	72	98	17	115	103	23	126	156	35	191	267	99	366
2500,01-3000,00 zł	22	10	32	10	2	12	13	4	17	27	6	33	52	38	90
3000,01-3500,00 zł	5	2	7	5	0	5	4	4	8	6	9	15	20	13	33
4000,01 zł i więcej	2	3	5	4	7	11	6	4	10	4	2	6	14	27	41
razem	1 732	697	2 429	1 786	759	2 545	1 912	749	2 661	2 058	713	2 771	2 335	1 017	3 352
udział % gospodarstw jedno i wieloosobowych	71 %	29 %	x	70%	30%	x	72%	28%	x	74%	26%	x	70%	30%	x

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie bazy danych Pomost STD

Odsetek osób w wieku senioralnym, których dochód znajdował się poniżej ustawowego kryterium dochodowego oscylował zatem w zależności od roku w granicach 29,27% - 19,09%.

Z danych zamieszczonych w tabeli 38. wynika, że w 2019 r. odnotowano najwięcej, bo 30,13% gospodarstw z dochodem mieszczącym się w przedziale 1500,01-2000,00 zł, 21,57% gospodarstw osiągało dochody w wysokości pomiędzy 1000,01-1500,00 zł. Natomiast dochody wyższe niż 2000 zł osiągnęło łącznie 15,81% gospodarstw domowych, w których znajdują się osoby w wieku senioralnym.

Tabela 38. Progi dochodowe osób korzystających ze świadczeń MOPR w wieku senioralnym (wg członków rodzin)

Progi dochodowe osób korzystających ze świadczeń MOPR w wieku senioralnym (wg członków rodzin)										
dochód na osobę	Rok 2015	%	Rok 2016	%	Rok 2017	%	Rok 2018	%	Rok 2019	%
0,00 - 528,00 zł	466	19,18	398	15,64	429	16,12	458	16,53	407	12,14
528,01-701,00 zł	360	14,82	407	15,99	433	16,27	334	12,05	289	8,62
701,01-1 000 zł	270	11,12	312	12,26	307	11,54	253	9,13	393	11,72
1000,01-1500,00 zł	723	29,77	739	29,04	753	28,3	786	28,37	723	21,57
1500,01-2000,00 zł	494	20,34	546	21,45	578	21,72	695	25,08	1 010	30,13
2000,01-2500,00 zł	72	2,96	115	4,52	126	4,74	191	6,89	366	10,92
2500,01-3000,00 zł	32	1,32	12	0,47	17	0,64	33	1,19	90	2,68
3000,01-3500,00 zł	7	0,29	5	0,2	8	0,3	15	0,54	33	0,98
3000,01 zł i więcej	5	0,21	11	0,43	10	0,38	6	0,22	41	1,22
razem	2 429	x	2 545	x	2 661	x	2 771	x	3 352	x

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie bazy danych Pomost STD

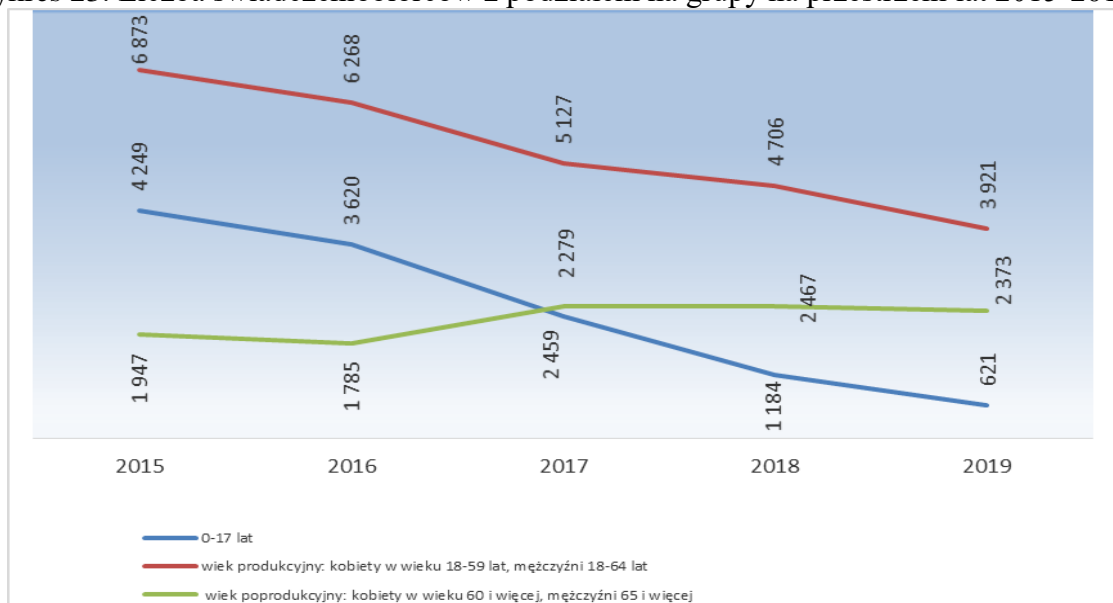
Przy omawianiu sytuacji dochodowej seniorów warto również zwrócić uwagę na liczbę jednoosobowych gospodarstw domowych, w których funkcjonują seniorzy w odniesieniu do poziomu minimum socjalnego. W wypadku jednoosobowych gospodarstw domowych emeryckich minimum socjalne zostało określone w 2019 roku na poziomie 1 191,40 zł³⁵. Odnosząc się do zastosowanego w niniejszym opracowaniu podziału progów dochodowych można szacunkowo przyjąć, że spośród wszystkich jednoosobowych gospodarstw domowych, które prowadzili seniorzy dochody powyżej, 1000 zł osiągnęły 1 562 osoby spośród wszystkich 2 335 gospodarstw. Oznacza to, że ok. 66,9% jednoosobowych gospodarstw domowych prowadzonych przez osoby w wieku senioralnym osiągnęło poziom dochodów zbliżony, bądź przekraczający poziom minimum socjalnego.

Jak wynika z danych Miejskiego Ośrodka pomocy Rodzinie w Lublinie wśród świadczeniobiorców coraz liczniejszą grupę stanowią osoby w starszym. Trend obrazujący omawianą tendencję przedstawiono na wykresie 23.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie w roku 2019 wydał decyzje przyznające świadczenia 2 373 osobom w wieku poprodukcyjnym. Liczba seniorów objętych pomocą decyzyjną wzrosła o 21,88%. Należy również wskazać, iż osoby w wieku poprodukcyjnym są jedyną grupą osób, która pomimo znaczącego spadku ogółu osób korzystających z pomocy przyznawanej decyzjami wykazuje tendencję wzrostową. W okresie 5 lat liczba korzystających z pomocy osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 3 628, a ich odsetek w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w roku 2019 wyniósł 8,98% (w roku 2015 wynosił 32,51%).

³⁵ Instytut Pracy i Spraw Socjalnych „Informacja o poziomie minimum socjalnego w 2019 r. (na podstawie danych średniorocznych)”; <https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-socjalne>.

Wykres 23. Liczba świadczeniobiorców z podziałem na grupy na przestrzeni lat 2015-2019³⁶



Źródło: Opracowanie własne MOPR

Liczba osób w wieku aktywności zawodowej również znacząco się zmniejszyła. W roku 2019 z pomocy korzystało 2 952 osób mniej niż w roku 2015, a ich odsetek w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w roku 2019 wyniósł 56,70% (w roku 2015 wynosił 52,59%). Natomiast liczebność seniorów korzystających z pomocy wzrosła o 426 osób, z 1 947 w roku 2015 do 2 373 w roku 2019. Ich procentowy udział w ogólnej liczbie świadczeniobiorców korzystających z pomocy finansowej wzrósł z 14,17% w roku 2015 do 34,32% w roku 2019.

³⁶ Dane przedstawione na wykresie odnoszą się do osób będących podmiotami decyzji i/lub bezpośrednimi świadczeniobiorcami, nie uwzględniają w związku z tym osób będących w składzie rodziny beneficjenta. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym zaprezentowanych na wykresie jest więc niższa niż we wcześniejszej części diagnozy.

3.3.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Z opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny prognozy demograficznej dla Polski obejmującej okres do 2050 r. wynika, że istotnie zwiększy się tak liczba, jak i procentowy udział osób w wieku 60 i więcej lat. W rezultacie zmian udział osób starszych w populacji Polaków zwiększy się do 40,4% w ostatnim roku prognozy. Przewidywany jest także wzrost udziału osób w wieku 80 lat i więcej, co związane jest z wchodzeniem w wiek późnej starości bardzo licznych roczników urodzonych w okresie powojennego wyżu demograficznego. Społeczeństwo Miasta Lublin starzeje się zgodnie z tendencjami dotyczącymi całego kraju. Należy także zwrócić uwagę na fakt, że coraz więcej gospodarstw domowych, w których funkcjonują seniorzy, to gospodarstwa jednoosobowe, znacznie częściej samotnych kobiet niż mężczyzn, z uwagi na dłuższe przeciętne trwanie życia kobiet.

Jak wskazują autorzy opracowań dotyczących organizacji opieki nad seniorami: „Osoby starsze coraz częściej pozostają same wobec wyzwań starości, ewentualnie mogą liczyć na doraźną, okresową pomoc najbliższych. Wynika to przede wszystkim z tzw. czynników wewnątrzrodziny: zmniejsza się liczba członków rodziny mogących sprawować opiekę, zmienia się model tradycyjnej wielopokoleniowej struktury rodzinnej, coraz więcej rodzin jest niepełnych, dysfunkcyjnych, o niewielkiej potrzebie utrzymywania więzi emocjonalno-społecznych.”³⁷

Polityka społeczna ukierunkowana na wsparcie lubelskich seniorów stanowi dla Miasta Lublin jeden z priorytetów. Z uwagi na prognozy demograficzne głównym jej kierunkiem powinno być podnoszenie jakości życia najstarszych mieszkańców Lublina poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnym i aktywnym w środowisku zamieszkania. Celem działań podejmowanych w obszarze szeroko rozumianej aktywności i samodzielności jest uświadamianie społeczeństwu wagi uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, kształtowanie pozytywnego postrzegania starości, zapewnienie dostępności informacji o senioralnych usługach społecznych, promocja zdrowego stylu życia i aktywnego starzenia się oraz integracja międzypokoleniowa.

Istotnym wyzwaniem na kolejne lata jest zapewnienie seniorom poczucia bezpieczeństwa, oznaczającego brak obaw o funkcjonowanie zdrowotne, psychiczne i fizyczne we wszystkich wymiarach życia społecznego osoby starszej. Bezpieczeństwo stało się priorytetem w związku z sytuacją pandemii i koniecznością przeformułowania dotychczasowej oferty usług aktywizujących na wspomagające seniorów w miejscu zamieszkania. Dalszy rozwój i wzbogacanie oferty usług społecznych, w szczególności teleopieki, Punktów Opieki Domowej, wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej oraz wsparcia psychologicznego seniorów to kierunki głównych działań na kolejne lata.

W kontekście zachodzących zmian niezbędne wydaje się również organizowanie i zapewnienie opieki dla osób wymagających całodobowego wsparcia, np. poprzez pobyt w domach pomocy społecznej.

³⁷ Richert-Każmierska A. (2017b), Teleopieka domowa w systemie opieki nad osobami starszymi – doświadczenia gmin województwa pomorskiego, „Studia Biura Analiz Sejmowych”, t.2, nr50, s.169–189.

3.3.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dowartościowanie przez władze lokalne problematyki związanej ze starzeniem się mieszkańców Lublina i podejmowanie działań o charakterze wyprzedzającym skutki, • duża liczba innowacji w obszarze polityki senioralnej oraz integracji międzypokoleniowej, • dostrzeżenie seniorów jako coraz większej grupy potencjalnych beneficjentów systemu pomocy społecznej, • tworzenie rozwiązań instytucjonalnych na rzecz osób starszych np. Społeczna Rada Seniorów Miasta Lublin, • powołanie Pełnomocnika ds. osób starszych, • bogata oferta zajęć aktywizujących (artystyczno-kulturalnych i ruchowych) osiedlowych domów kultury oraz Lubelskich Klubów Seniora, • rozwinięta oferta klubów seniora i organizacji pozarządowych, • duże doświadczenie jednostek Urzędu w zakresie organizacji wydarzeń, • dobrze rozwinięta sieć współpracy UML z organizacjami senioralnymi i pozarządowymi, • wiarygodność Miasta jako partnera różnorodnych akcji i inicjatyw, • ułatwienia w zakresie przemieszczania się - bezpłatna komunikacja miejska dla seniorów, • sprawna obsługa seniorów w zakresie Programu Lublin Strefa 60+. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak efektywnego przepływu informacji o ofercie kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla seniorów, • bariery architektoniczne (w tym w budynkach użyteczności publicznej) utrudniające dostępność zarówno osobom starszym, jak i niepełnosprawnym, • wciąż duża liczba seniorów wykluczonych cyfrowo, • tempo działania Urzędu spowalniane przez konieczne procedury (np. procedury konkurencyjne), • brak rozbudowanej bazy lokalowej dostosowanej do potrzeb seniorów (centra aktywności seniora, świetlice osiedlowe), • brak w ofercie programów ułatwiających seniorom codzienne życie (np. złota rączka dla seniora).
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia seniorów, • lepsze dostosowanie do potrzeb wykorzystywanych środków finansowych, • rozszerzenie zakresu usług adresowanych do seniorów, których katalog wykracza wyłącznie poza usługi opiekuńcze, • rozwój systemu komunikowania pomiędzy instytucjami publicznymi a 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprzewidziane zjawiska takie jak stan epidemii stwarzające zagrożenie dla życia i zdrowia oraz ograniczające do minimum aktywność osób starszych, • Rosnąca liczba osób starszych, samotnych, nieaktywnych, • niewystarczająca ilość usług dla osób starszych z zakresu aktywizacji

osobami starszymi, aby zwiększyć ich dostęp do informacji o wydarzeniach w mieście,

- współpraca międzypokoleniowa poprzez inicjatywy mające na celu wymianę doświadczeń i wzajemną pomoc mieszkańcom w różnym wieku,
- współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz realizacji usług i promowania dobrych praktyk,
- uwzględnianie potrzeb osób starszych w przepisach prawa,
- rosnąca liczba seniorów korzystających z nowoczesnych narzędzi komunikacji,
- zmiana sposobu postrzegania osób starszych przez społeczeństwo.

i integracji,

- ograniczone możliwości systemu opieki nad osobami starszymi w stosunku do potrzeb wynikających z powiększania się tej grupy osób,
- niewykorzystanie potencjału jaki niosą z sobą osoby w podeszłym wieku,
- niewystarczająca liczba działań mających na celu integrację międzypokoleniową,
- zubożenie środowiska (najbliższego otoczenia, sąsiedztwa) na potrzeby osób starszych i brak pomocy w środowisku lokalnym,
- brak w mieście Lublin specjalistycznych placówek opieki nad seniorami (oddziały geriatryczne) oraz specjalistów geriatrów,
- mniejsza atrakcyjność oferty Partnerów Lubelskiej Karty Seniora, spowodowana pandemią i upadkiem wielu lokalnych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

3.2.4 Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA I BEZPIECZEŃSTWA OSÓB STARSZYCH - MIESZKAŃCÓW MIASTA LUBLIN

CEL OPERACYJNY 1

WSPIERANIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ SENIORÓW

Strategia realizacji celu

Negatywne prognozy demograficzne powinny skłaniać do podejmowania szeroko zakrojonych działań prewencyjnych zmierzających do łagodzenia skutków społecznych zachodzących procesów starzenia się społeczeństwa. Istotnymi elementami wpływającymi na funkcjonowanie seniorów jest zapewnienie szerokiej dostępności do różnorodnych form aktywizujących tę grupę społeczną, kształtowanie pozytywnego postrzegania starości, zapewnienie dostępności informacji o senioralnych usługach społecznych, promocja zdrowego stylu życia i aktywnego starzenia się oraz integracja międzypokoleniowa.

Stawiając, jako priorytet kreowanie warunków sprzyjających dobremu funkcjonowaniu seniorów, należy w dalszym ciągu podejmować aktywne działania w kierunku rozbudowy dotychczasowej oferty usług.

Zadania:

1. Aktywizowanie środowiska lokalnego na rzecz seniorów poprzez rozszerzanie współpracy instytucji i organizacji pozarządowych.
2. Promowanie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności.
3. Wspieranie rozwoju integracji międzypokoleniowej.
4. Organizacja imprez i wydarzeń skierowanych do seniorów.
5. Organizacja i promowanie wolontariatu osób starszych.
6. E-usługi - zwiększenie dostępności informacji.
7. Rozwój oferty sportowej i rekreacyjnej skierowanej do seniorów.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	0,2
			2022	0,2
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu państwa	2023	0,2
			2024	0,2
	Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie	Środki europejskie	2025	0,2

	Wydział Sportu UML	2026	0,2
	Domy pomocy społecznej	2027	0,2
	Organizacje pozarządowe	2028	0,2
		2029	0,2
		2030	0,2

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba wydarzeń aktywizujących seniorów w środowisku lokalnym oraz liczba instytucji i organizacji zaangażowanych w organizację tych wydarzeń,
- liczba dostępnych miejsc przyjaznych seniorom,
- liczba imprez i wydarzeń o charakterze międzypokoleniowym,
- liczba imprez i wydarzeń realizowanych dla seniorów,
- liczba seniorów angażujących się w działalność wolontarystyczną,
- liczba osób korzystających e-usług,
- liczba ofert sportowych i rekreacyjnych skierowanych do seniorów.

CEL OPERACYJNY 2

DOSKONALENIE SYSTEMU WSPARCIA SENIORÓW FUNKCJONUJĄCYCH SAMODZIELNIE W ŚRODOWISKU

Strategia realizacji celu

Z uwagi na obserwowany na przestrzeni lat wzrost liczby seniorów, czego wynikiem jest starzenie się społeczeństwa, należy na bieżąco monitorować dostępność miejsc w lubelskich ośrodkach wsparcia i popularyzować tę formę pomocy. Niezbędne jest więc prowadzenie rozpoznania potrzeb w tym zakresie w celu dostosowania bazy ośrodków działających na rzecz osób starszych, ponieważ wspieranie seniorów w środowisku zamieszkania jest działaniem sprzyjającym utrzymaniu odpowiedniej jakości ich życia i opóźniającym potrzebę korzystania z pomocy instytucjonalnej – pobytu w placówce całodobowej opieki, jaką jest dom pomocy społecznej.

Zadania:

1. Prowadzenie dziennych domów pomocy.
2. Prowadzenie klubów dla seniorów.
3. Prowadzenie świetlic dla seniorów.
4. Rozbudowa sieci wsparcia instytucjonalnego.
5. Kontynuowanie usługi Teleopieki.
6. Prowadzenie punktów opieki domowej.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł:	
			2021	2022
Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Wydział Programów i Inicjatyw Społecznych UML	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	5,5
			2022	6
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu państwa	2023	6,1
			2024	6,1
	Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie	Środki europejskie	2025	6,2
			2026	6,3
	Organizacje pozarządowe		2027	6,3
			2028	6,4
			2029	6,5
			2030	6,6

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba dziennych domów pomocy i osób korzystających,
- liczba Klubów seniora i osób korzystających,
- liczba świetlic dla seniorów i osób korzystających,
- liczba nowopowstałych placówek dla seniorów,
- liczba osób korzystających z usługi Teleopieki,
- liczba punktów opieki domowej i osób korzystających.

CEL OPERACYJNY 3

ORGANIZOWANIE OPIEKI DLA OSÓB WYMAGAJĄCYCH CAŁODOBOWEGO WSPARCIA

Strategia realizacji celu

W związku z powszechnym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa oraz odejściem w Polsce od modelu wielopokoleniowych rodzin należy na bieżąco monitorować zapotrzebowanie na całodobową formę opieki w celu zapewnienia osobom, które z uwagi na podeszły wiek, schorzenia, warunki rodzinne, mieszkaniowe, materialne i sytuację życiową wymagają stałej całodobowej opieki oraz utrzymać liczbę miejsc w domach pomocy społecznej na co najmniej dotychczasowym poziomie, zgodnie z zapotrzebowaniem na tę formę pomocy społecznej.

Zadania:

1. Rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej przeznaczonych dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób w podeszłym wieku – zmniejszenie czasu oczekiwania na umieszczenie.
2. Utrzymanie liczby miejsc w domach pomocy społecznej na co najmniej dotychczasowym poziomie.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł:	
			2021	2022
Wdział Programów i Inicjatyw Społecznych UML Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	66,3
			2022	76,2
	Domy pomocy społecznej	Środki z budżetu państwa	2023	87,7
			2024	100,8
		Środki europejskie	2025	100,8
			2026	100,8
			2027	100,8
			2028	100,8
			2029	100,8
			2030	100,8

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba miejsc w domach pomocy społecznej,
- liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej na terenie Miasta Lublin,
- liczba domów pomocy społecznej poza Miastem Lublin, w których umieszczono mieszkańców,
- liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej poza Lublinem.

Powyżej wskazane cele operacyjne mieszczące się w ramach celu głównego „Poprawa jakości życia i bezpieczeństwa osób starszych – mieszkańców Miasta Lublin” realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej;
3. Uchwała nr 328/XI/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 19 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia „Programu Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2016-2020”;

4. Uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. (poz.1254) w sprawie przyjęcia Programu Wieloletni Senior+ na lata 2015-2020.

3.4. KIERUNEK: ZDROWIE I PROFILAKTYKA

3.4.1 Diagnoza

Zdrowie człowieka warunkuje wiele czynników, m.in.: czynniki biologiczne, zachowania jednostkowe, środowisko psychospołeczne oraz środowisko fizyczne. Ludzkie zdrowie jest wartością niezbędną do rozwoju gospodarczego i społecznego, stanowi warunek poprawy jakości życia każdego człowieka i całych społeczności.

Zachorowalnością lub zapadalnością nazywamy liczbę nowych przypadków chorobowych w okresie sprawozdawczym w stosunku do liczby ludności na danym obszarze. Wskaźnik obliczany jest na 10 000 lub na 100 000 ludności. Chorobowość zaś to liczba chorych, do których zaliczamy zarówno tych, którzy zachorowali w roku sprawozdawczym (zachorowalność), jak i tych, którzy chorują od dłuższego czasu. Chorobowość obejmuje więc, zarówno przypadki zachorowań nowych, jak też trwających od dawna.

Wśród chorób, które dominują u dorosłych mieszkańców Lublina w pierwszej kolejności należy wymienić choroby układu krążenia, nowotwory i cukrzycę. Analizując choroby układu krążenia stwierdzono, że najliczniejszą grupę stanowi choroba nadciśnieniowa, która jest często podłożem do rozwoju innych chorób układu krążenia.

Systematycznie wzrasta zapadalność na choroby nowotworowe oraz liczba zgonów spowodowana nowotworami. W roku 2017 ogólna liczba zgonów wynosiła 5 171, przy czym nowotwory były przyczyną zgonów kobiet w 2 229 przypadkach, a mężczyzn w 2 942. Tabele 39. i 40. przedstawiają dane dotyczące zgonów z powodu najczęściej występujących nowotworów wśród mężczyzn (tab. 39.) i kobiet (tab. 40.).

Tabela 39. Liczba mężczyzn, mieszkańców Miasta Lublin, którzy zmarli na choroby nowotworowe w latach 2015 – 2018

ROK	2015	2016	2017
Nowotwory gruczołu krokowego	805	945	1018
Nowotwory tchawicy, oskrzeli i płuc	723	735	733
Nowotwory jelita	647	672	634

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Wydział Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

Tabela 40. Liczba kobiet, mieszkanek Miasta Lublin, które zmarły na choroby nowotworowe w latach 2015 – 2018

ROK	2015	2016	2017
Nowotwory piersi	1 001	1 037	938
Nowotwory jelita grubego	461	446	450
Nowotwory trzona macicy	360	414	337

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Wydział Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

Choroby zakaźne dotychczas nie były dużym problemem w społeczności Lublina poza gripą. Od wielu lat mieszkańcy powyżej 65 roku życia mogą zaszczepić się przeciw grypie bezpłatnie w ramach programu polityki zdrowotnej realizowanego przez Miasto Lublin (rocznie około 8000 seniorów). Niestety w innych grupach wiekowych wykonywanie

szczepień przeciw grypie nie jest jeszcze zjawiskiem powszechnym. Liczba zachorowań na grypę od lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Profilaktyka grypy jest istotna także w profilaktyce chorób krążenia jako powikłań pogrypowych.

Tabela 41. Liczba odnotowanych zachorowań na grypę w Lublinie w latach 2015 – 2018

ROK	2015	2016	2017	2018
Liczba osób	28 581	36 249	33 330	36 545

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Wydział Zdrowia i Profilaktyki UM Lublin

W 2020 r. na świecie wybuchła pandemia COVID - 19, która nie ominęła także Lublina. Okres wylegania COVID-19 wynosi od 2 do 14 dni, przeciętnie 3-5 dni. Pełnoobjawowy zespół chorobowy o ciężkim przebiegu, obejmuje duszność, obustronne śródmiąższowe zapalenie płuc, zespół ostrej niewydolności oddechowej, uogólnioną reakcję zapalną, niewydolność wielonarządową. Ryzyko ciężkiego zespołu chorobowego i zgonu wyraźnie koreluje z wiekiem. Około 10-15% pacjentów z potwierdzonym zakażeniem ma ciężki przebieg choroby, najwyższe ryzyko zgonu występuje powyżej 70 roku życia (ok. 10-15%). Aktualnie podanie danych epidemiologicznych dotyczących zachorowań na COVID-19 jest utrudnione gdyż sytuacja jest niestabilna epidemiologicznie i codziennie wykrywane są nowe przypadki i zgony z powodu tej choroby. Obecnie jedynymi działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie zakażeniu COVID-19 są: utrzymywanie dystansu społecznego, stosowanie środków ochrony indywidualnej oraz zachowanie reżimu sanitarnego.

Przewiduje się, że część mieszkańców Lublina będzie odczuwała negatywne skutki epidemii poprzez nasilenie objawów zaburzeń nastroju, depresji, zaburzeń lekowych, związanych ze stresem, psychosomatycznych czy PTSD. Istotne zatem będą, w kolejnych latach, działania poszerzające wiedzę na temat kryzysów psychicznych, zaburzeń i chorób psychicznych oraz sposobów radzenia sobie i reagowania w sytuacjach kryzysowych.

Analiza danych dotyczących stanu zdrowia Lublinian wskazuje, że większość chorób występujących u mieszkańców miasta ma charakter chorób cywilizacyjnych, związanych ze stylem życia, indywidualnymi zachowaniami zdrowotnymi oraz zmianami środowiska przyrodniczego.

Główny punkt ciężkości w działaniach Miasta Lublin na rzecz poprawy stanu zdrowia mieszkańców stanowią działania o charakterze profilaktycznym, mające na celu edukację zdrowotną, zmianę postaw prozdrowotnych, a co za tym idzie lepszą jakość życia mieszkańców. Miasto realizuje szereg programów zdrowotnych ukierunkowanych na działania z zakresu promocji zdrowia poprzez szeroko pojętą edukację na temat zdrowego stylu życia i zapobieganie chorobom, profilaktykę chorób poprzez organizowanie i finansowanie szczepień profilaktycznych, prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej skierowanej do różnych grup wiekowych w tym seniorów, dzieci i młodzieży, a także finansowanie określonych świadczeń zdrowotnych.

Założeniem jest, aby specjalistyczne i szczegółowe programy polityki zdrowotnej organizowane i finansowane przez Miasto Lublin uzupełniały ofertę profilaktyczną Narodowego Funduszu Zdrowia, Ministerstwa Zdrowia, samorządu wojewódzkiego i innych podmiotów podejmujących działania w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki:

1. Celem poprawy stanu zdrowia mieszkańców Lublina po 65 roku życia realizowany jest Program profilaktyczny chorób zakaźnych w zakresie szczepień ochronnych

przeciw grypie dla osób powyżej 65 roku życia (rocznie korzysta około 8000 lubelskich seniorów).

2. W zakresie uzyskania odporności na zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego mieszkanki Miasta Lublin oraz zmniejszenia zachorowań na raka szyjki macicy realizowany jest Program szczepień ochronnych przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego (HPV) dla 12-letnich mieszkanki Lublina w latach 2017-2020. Rocznie szczepionych jest ponad 500 dziewczynek.
3. W zakresie poprawy stanu odżywiania się i zmniejszenia w latach 2019-2021 wskaźnika BMI o co najmniej 2 punkty u 25% dzieci uczęszczających do klas I-III szkół podstawowych w Lublinie - Program Polityki Zdrowotnej Gminy Lublin na lata 2019-2021 dla dzieci klas I-III szkół podstawowych w Lublinie „Jedz z głową”.
4. Celem poprawy stanu uzębienia poprzez zmniejszenie występowania próchnicy zębów u dzieci i młodzieży lubelskich szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz ośrodków szkolno-wychowawczych - Program profilaktyki próchnicy zębów dla uczniów lubelskich szkół na lata 2018-2020.
5. W zakresie zapobiegania rozwojowi wad wzroku i poprawy funkcji narządu wzroku u dzieci, w wieku 8-9 lat poprzez wczesne wykrywanie wad wzroku - Program profilaktyczny wczesnego wykrywania wad wzroku i zezów dla uczniów klas II szkół podstawowych na terenie Miasta Lublin. W programie bierze udział corocznie około 2 000 uczniów uczęszczających do klas drugich szkół podstawowych na terenie Miasta Lublin.
6. Celem poprawy jakości życia chorych cierpiących na choroby przewlekłe lub znajdujących się w stanie terminalnym - Program polityki zdrowotnej Gminy Lublin na lata 2018-2020 w przedmiocie opieki paliatywnej i hospicyjnej dla dzieci i młodzieży oraz dla osób dorosłych w stanach terminalnych choroby.
7. W zakresie profilaktyki chorób onkologicznych - Program profilaktyki chorób nowotworowych skóry.

Lublin pełni funkcję regionalnego centrum medycznych usług specjalistycznych. Jest ośrodkiem, w którym zgromadzone są zasoby infrastrukturalne i kadrowe diagnostyki i leczenia na poziomie szpitali klinicznych, instytutu, szpitali wojewódzkich, centrów regionalnych. Mieszkańcy Miasta mają dostęp do świadczeń finansowanych ze środków publicznych w ramach kontraktów zawieranych przez Narodowy Fundusz Zdrowia z podmiotami medycznymi publicznymi i niepublicznymi, do świadczeń komercyjnych w dużej sieci zakładów niepublicznych oraz do świadczeń finansowanych z innych źródeł. Sieć placówek ochrony zdrowia znajdująca się na terenie Lublina swoją opieką obejmuje również osoby nie będące mieszkańcami miasta. Miasto Lublin jako samorząd jest organem założycielskim tylko jednego podmiotu leczniczego – ośrodka leczenia uzależnień.

W 2019 roku były zarejestrowane 392 podmioty wykonujące działalność leczniczą na terenie miasta. W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej Narodowy Fundusz Zdrowia podpisał umowy w roku 2019 z 105 podmiotami świadczącymi opiekę na terenie Miasta Lublin. Opiekę zdrowotną nocną i świąteczną w roku 2019 dla mieszkańców Lublina zapewniały 3 podmioty posiadające umowy z NFZ.

Uczniowie lubelskich szkół są objęci profilaktyczną opieką pielęgniarstwa przez 7 podmiotów mających umowy z NFZ na świadczenie usług w zakresie medycyny szkolnej. Uczniowie mają również świadczoną opiekę stomatologiczną w szkołach przez gabinety stomatologiczne zlokalizowane na terenie szkół lub w ich pobliżu. W roku 2019 w ramach umowy z NFZ opiekę stomatologiczną szkolną świadczyły 24 podmioty. Gmina Lublin w celu poprawy opieki stomatologicznej nad uczniami finansuje dla nich świadczenia, które nie są objęte kontraktem z NFZ. Rocznie jest to dodatkowe wykonanie świadczeń dla ok. 8 tys. uczniów. Na opiekę stomatologiczną nad mieszkańcami LOW NFZ podpisał umowy z 92 podmiotami medycznymi. Opieka specjalistyczna jest świadczona mieszkańcom w ramach 1892 poradni specjalistycznych.

Pomoc doraźną w stanach nagłych mieszkańcy Lublina mają zagwarantowaną poprzez sieć ratownictwa medycznego, w której skład wchodzi wyjazdowe zespoły ratownictwa zlokalizowane w 3 podstacjach oraz 4 szpitalne oddziały ratunkowe. Mieszkańcy Lublina mają też dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji w 11 szpitalach, znajdujących się na terenie Miasta.

Opieka długoterminowa realizowana jest również w formie ambulatoryjnej w domach pacjentów. W roku 2019 świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w domu pacjenta realizowane były przez 11 podmiotów posiadających umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Opiekę hospicyjną nad dziećmi i młodzieżą w stanach terminalnych sprawuje Hospicjum im. Małego Księcia, posiadające umowę z LOW NFZ. Opiekę nad osobami dorosłymi sprawuje hospicjum im. Dobrego Samarytanina. Miasto Lublin dofinansowuje opiekę hospicyjno-paliatywną dla mieszkańców Lublina corocznie w kwocie 300 000,00 zł.

Niestety na terenie Lublina nie został zawarty kontrakt z żadnym podmiotem na świadczenie stacjonarnej opieki geriatrycznej. Z kolei na specjalistyczne usługi ambulatoryjne w zakresie geriatryi podpisana jest umowa z 2 podmiotami medycznymi.

Zdrowie psychiczne

Pojęcie zdrowia psychicznego nie ma swojej uniwersalnej definicji. Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r., (Dz. U. z 2020 r. poz. 685) o ochronie zdrowia psychicznego określenie „osoba z zaburzeniami psychicznymi” odnosi się do osoby:

- chorej psychicznie (z zaburzeniami psychotycznymi),
- upośledzonej umysłowo,
- wykazującej inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

Dominującym rodzajem zaburzeń i główną przyczyną zgłoszeń do poradni zdrowia psychicznego w latach 2013 - 2016 w Mieście Lublin stanowiły zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne. W roku 2016 r. chorowało 7 136 osób, zaś u 2 168 osób po raz pierwszy zdiagnozowano ten rodzaj zaburzeń. Na przestrzeni lat 2013-2016 liczba osób doświadczających zaburzeń nerwicowych związanych ze stresem i somatoformicznych utrzymywała się w Mieście Lublin na podobnym poziomie. Drugim, co do liczby osób chorujących, rodzajem zaburzeń wśród mieszkańców Lublina w roku 2016

były depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe. Liczba pacjentów leczących się z powodu depresji zarejestrowanych w placówkach medycznych wyniosła 4 832 osoby, w tym 759 osób, które zgłosiły się po raz pierwszy. Kolejnym zaburzeniem pod względem wielkości wskaźnika chorobowości są epizody afektywne (chorobowość w 2016 r. - 2757, zachorowalność w 2016 r. - 625).

Wsparcie skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane jest poprzez działania o charakterze profilaktycznym, aktywizującym oraz opiekuńczym i świadczone zarówno w środowisku lokalnym, jak i w formie instytucjonalnej. Jedną z takich form są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Liczba osób objętych tą formą pomocy w latach 2017 r. – 2019 r. utrzymuje się na zbliżonym poziomie, z tendencją wzrostową w 2018 r. Z powyższej formy wsparcia skorzystały w 2017 r. – 103 osoby, w 2018 r. - 122 osoby, natomiast w 2019 r. - 109 osób.

Instytucjonalne formy systemu ochrony zdrowia psychicznego związane są przede wszystkim z działaniami w obszarze opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Tradycyjnymi formami specjalistycznej opieki zdrowotnej nad osobami z zaburzeniami psychicznymi są: opieka ambulatoryjna i stacjonarna. Obok funkcjonują tzw. pośrednie formy opieki, tj. zespoły leczenia środowiskowego, oddziały dzienne i hostele. System opieki ambulatoryjnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi funkcjonuje w formie kilku rodzajów poradni: poradnie zdrowia psychicznego, poradnie zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, poradnie psychologiczne, poradnie terapii uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia oraz poradnie terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

W Mieście Lublin w 2016 r. funkcjonowało 20 poradni zdrowia psychicznego, w tym 16 dla osób dorosłych oraz 4 dla dzieci i młodzieży. Mieszkańcy Lublina mogli też korzystać ze świadczeń zdrowotnych w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, oferowanych przez poradnie psychologiczne. W roku 2016 umowę na realizację tego rodzaju świadczeń podpisało z Narodowym Funduszem Zdrowia 8 poradni.

W Lublinie funkcjonuje jeden szpital psychiatryczny, który oferuje całodobową i dzienną opiekę psychiatryczną. Oddziały leczenia psychiatrycznego całodobowego znajdują się również w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1. Całodobowe oddziały psychiatryczne dla dzieci i młodzieży znajdują się w dwóch szpitalach: w Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. Prof. M. Kaczyńskiego oraz Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1.

Analizując stan zatrudnienia w placówkach opieki psychiatrycznej pod kątem liczby poszczególnych specjalistów należy wskazać na brak zainteresowania lekarzy specjalizacją w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży. Sytuacja ta wydaje się niepokojąca i wpisuje się w ogólną sytuację w skali kraju. Obserwując tendencję wzrostową w zakresie zaburzeń zachowania i emocji rozpoczynających się zwykle w dzieciństwie i w wieku młodzieńczym liczba psychiatrów dziecięcych może okazać się w najbliższych latach niewystarczającą. Stwarza to zagrożenie zapewnienia ciągłości opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą.

Profilaktyka uzależnień

Problemy alkoholowe (alkoholizm) według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajnego spożywania albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego

prowadzą”³⁸. Uzależnienie od alkoholu wg. Światowej Organizacji Zdrowia to Zespół objawów somatycznych, behawioralnych i poznawczych, w których picie alkoholu staje się priorytetowe nad innymi poprzednio ważniejszymi zachowaniami.

Motywy sięgania po alkohol są bardzo zróżnicowane. Według Jana Szczepańskiego zasadnicze przyczyny spożywania alkoholu, to: chęć ucieczki od rzeczywistości, przyczyny ceremonialne, w związku z zabawą, dla dodania sobie odwagi, picie nałogowe³⁹.

Liczbę osób uzależnionych od alkoholu w Polsce szacuje się na ok. 600 tys., zaś liczbę osób pijących ryzykownie i w sposób szkodliwy na 2,5 miliona do 4 milionów. Według Światowej Organizacji Zdrowia, alkohol jest na trzecim miejscu wśród ryzyka dla zdrowia populacji, a ponad 60 rodzajów różnych chorób i urazów ma związek z alkoholem. W Polsce każdego roku, z przyczyn bezpośrednich i pośrednich związanych z używaniem alkoholu umiera kilkanaście tysięcy osób, z czego połowa to zgony bezpośrednio spowodowane jego spożyciem.

Nadużywanie alkoholu prowadzi nie tylko do poważnych problemów społecznych i zdrowotnych w życiu jednostki, ale powoduje szkodliwe następstwa natury emocjonalnej oraz społeczno-ekonomicznej na poziomie rodziny i społeczeństwa⁴⁰. Wśród szkód wyrządzanych przez alkohol na poziomie rodziny są: (FASD) – uszkodzenie płodu powstałe w wyniku spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży, DDA (Dorosłe Dzieci Alkoholików) – poprzez dysfunkcję rodziny alkoholowej dzieci wynoszą utrwalone zaburzone schematy zachowań i reakcji emocjonalnych, które zakłócają w znacznym stopniu ich funkcjonowanie w dorosłym życiu, współuzależnienie – sposób przystosowania się do życia w bliskim związku z osobą uzależnioną, w tym branie na siebie odpowiedzialności za picie partnera oraz życie w poczuciu bezsilności i niewiary w możliwość zmiany. Alkohol jest także istotnym czynnikiem współwystępującym z przemocą domową.

Z badań na temat spożywania alkoholu przez mieszkańców Miasta Lublin wynika, że:

- alkohol spożywa ponad połowa badanych dorosłych mieszkańców miasta, a różnica w spożywaniu alkoholu pomiędzy mężczyznami a kobietami wynosi tylko 1 punkt procentowy. Dorośli piją głównie wódkę i piwo podczas spotkań towarzyskich. Blisko 10% osób przyznało, że w swojej ocenie piją za dużo alkoholu;
- ponad połowa badanej młodzieży w wieku szkolnym spożywa alkohol, pije głównie piwo, najczęściej podczas uroczystości rodzinnych, rozpoczynając picie alkoholu w wieku od 8 do 10 lat. Blisko 7% młodzieży przyznało, że zdarzyło im się wypić ponad 10 razy, taką ilość alkoholu, która sprawiła, że nie pamiętali co się z nimi działo.

Poważny problem wśród mieszkańców miasta stanowi dość powszechne społecznie przyzwolenie na spożycie alkoholu przez młodzież. Istotnym zagrożeniem związanym z alkoholem jest dynamiczna reklama napojów alkoholowych oraz powszechna ich dostępność.

Na terenie Miasta Lublina działają placówki świadczące profesjonalną pomoc w ramach leczenia odwykowego, w tym **Ośrodek Leczenia Uzależnień SP ZOZ w Lublinie**, który

³⁸ T. Pilch, Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, str. 92.

³⁹ Wald I. *Spożycie alkoholu na tle uwarunkowań kulturowych [w:] Alkohol oraz związane z nim problemy społeczne i zdrowotne*. Wald I. (red.), Warszawa 1986.

⁴⁰ Zespół badawczy Ogólnopolskiej Grupy Szkoleniowej sp. z o. o. *Diagnoza w zakresie problemów alkoholowych na terenie miasta Lublin*, 2019 r.

jest podmiotem leczniczym prowadzonym przez Gminę Lublin i jako placówka lecznictwa odwykowego realizuje zadania w zakresie opieki terapeutycznej w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu, używających szkodliwie alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz osób współuzależnionych, doświadczających przemocy i stosujących przemoc.

Podobną pomoc ponadstandardową w formie zajęć grupowych i poradnictwa indywidualnego w ramach realizacji corocznych Gminnych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych świadczą, m.in.: Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie czy Szpital Neuropsychiatryczny SP ZOZ. Pomoc dla osób uzależnionych od alkoholu w tych placówkach prowadzona jest również w zakresie wspierania trzeźwości w procesie zdrowienia oraz motywowania osób uzależnionych od alkoholu do utrzymywania abstynencji. Podkreślić należy, że tylko profesjonalna pomoc osobom uzależnionym od alkoholu, zapewnia właściwe leczenie choroby alkoholowej i rokuje zdrowienie i abstynencję.

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizuje swoje zadania **Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lublinie**. Podstawowym zadaniem komisji jest prowadzenie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego, a także inicjowanie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych. Członkowie Komisji przeprowadzają kontrole przestrzegania zasad sprzedaży napojów alkoholowych, opiniują wnioski o zezwolenia na ich sprzedaż pod kątem zgodności lokalizacji punktów sprzedaży z uchwałami rady gminy.

Ponadto zasoby w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych na poziomie lokalnym stanowią:

• **Programy profilaktyczne** w zakresie promocji zdrowia - profilaktyki selektywnej, wskazującej i uniwersalnej, w tym programy z systemu rekomendacji programów profilaktycznych oraz programy autorskie. Przez ostatnie trzy lata rekomendowane programy profilaktyczne w zakresie profilaktyki uzależnień stanowiły powyżej 70% wszystkich realizowanych programów profilaktycznych, m. in.:

- w placówkach oświatowo wychowawczych,
- podczas obozów, półkolonii letnich i zimowych,
- podczas działań uwzględniających aktywność rekreacyjno-sportową,
- podczas działań profilaktycznych połączonych z zapewnieniem posiłku dla dzieci i młodzieży na różnym poziomie edukacji,
- w ramach działań edukacyjnych adresowanych do dzieci i dorosłych.

Oznacza to, że większość uczestników programów profilaktycznych realizowanych na terenie miasta otrzymywała profesjonalną pomoc, uczestnicząc w takich programach, jak: Spójrz Inaczej, Program Domowych Detektywów „Jaś i Małgosia na tropie”, Archipelag Skarbów, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, Program Przeciwdziałania Młodzieżowej Patologii Społecznej, Środowiskowa Profilaktyka Uzależnień. Realizacja rekomendowanych programów o potwierdzonej skuteczności gwarantuje wysoką jakość i skuteczność działań profilaktycznych;

- **Świetlice i programy socjoterapeutyczne.** Placówki prowadzące świetlice i programy socjoterapeutyczne to miejsca specjalistycznej pomocy dla dzieci z rodzin, w których występują problemy alkoholowe. W Ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ich realizatorami są organizacje pozarządowe;

- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi.** Na terenie Miasta Lublin istnieje dobrze rozwinięta sieć organizacji pozarządowych zaangażowanych w rozwiązywanie problemów alkoholowych. Realizują one zadania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej, wskazującej oraz na rzecz rodzin dotkniętych chorobą alkoholową, tj. osób uzależnionych, współuzależnionych, DDA, osób z FASD, a także rodzin dotkniętych przemocą. Liczba organizacji pozarządowych zaangażowanych w rozwiązywanie problemów alkoholowych z roku na rok wzrasta.

Realizatorami działań i zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Lublin są Wydział Zdrowia i Profilaktyki oraz inne podmioty, w tym organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne Miasta Lublin, osoby fizyczne i prawne, podmioty lecznicze posiadające niezbędną wiedzę i doświadczenie oraz potencjał kadrowy.

Od 2016 roku w Mieście Lublin funkcjonuje **Ośrodek Wczesnej Interwencji dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin**, usytuowany w strukturze Centrum Interwencji Kryzysowej. Ośrodek wykonuje zadania z zakresu całodobowej interwencji kryzysowej, skierowanej do osób w stanie nietrzeźwości, jako działania zapobiegające rozwojowi uzależnienia i współuzależnienia, programów redukcji szkód jako formy profilaktyki uzależnienia od alkoholu i pomocy w rodzinie, terapii osób uzależnionych i współuzależnionych, znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Ośrodek dysponuje 20 miejscami dla osób z problemem alkoholowym.

W Ośrodku utrzymywany jest stały całodobowy dyżur lekarza. Ponadto lekarz koordynator służb medycznych udziela indywidualnych porad osobom dotkniętym problemem alkoholowym oraz członkom ich rodzin z zakresu toksycznego działania alkoholu na organizm człowieka. Ośrodek oferuje również osobom mającym problem alkoholowy i ich rodzinom, wsparcie i pomoc psychologa i pracownika socjalnego w formie, m.in. indywidualnych porad.

Mając na uwadze fakt, iż jednym z dominujących powodów doprowadzenia do Ośrodka są awantury domowe oraz awantury w miejscach publicznych, w Ośrodku pełnione są dyżury profilaktyczne przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego (organ doradczy Prezydenta Miasta Lublin ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie).

W poszczególnych latach w Ośrodku umieszczonych zostało (dane za pełne okresy funkcjonowania Ośrodka): w 2017 r. 3036 osób (5 173 przyjęcia), w 2018 r. 2666 osób (5 072 przyjęcia), w 2019 r. 2387 osób (4 359 przyjęcia).

Największą grupę przebywającą w Ośrodku stanowiły osoby w przedziale wiekowym powyżej 51. roku życia, a następnie 30-40 lat i 41-50 lat. Najmniej przyjętych osób było w wieku poniżej 18. roku życia. Dominujące powody doprowadzenia do Ośrodka osób pod

wpływem alkoholu to: zagrożenie życia i zdrowia, zgorzenie w miejscu publicznym, awantura domowa oraz awantura w miejscu publicznym.

Narkomania jest obecnie istotnym problemem społecznym, medycznym, prawnym, kulturowym i politycznym. Zjawisko narkomanii ma charakter procesu: postępuje, ewoluuje i odznacza się zróżnicowaną dynamiką. Wzrasta liczba uzależnionych i eksperymentujących, obniża się wiek inicjacji narkotykowej, narkotyki są dostępne powszechnie. Rynek narkotykowy dostarcza coraz więcej zmodyfikowanych środków psychoaktywnych. Problem narkomanii jest ściśle powiązany z takimi zagadnieniami społecznymi jak: ubóstwo, bezrobocie, prostytutka, przestępczość i bezdomność. Rozwój i przemiany ustrojowo-gospodarcze w Lublinie z ostatnich lat wpływają na wzrost podaży narkotyków i popytu na nie. Podaż rosła wraz z rozwojem międzynarodowej wymiany handlowej, otwarciem granic i ruchem turystycznym oraz rozwojem przestępczości zorganizowanej. Zagrożenie narkomanią obejmuje wszystkie grupy społeczne bez względu na wiek, miejsce zamieszkania, poziom wykształcenia czy status społeczny.

Uwarunkowania problemu narkomanii:

- Położenie przygraniczne województwa - dokonywanie transakcji na miejscu i krzyżowanie się szlaków narkotycznych północ-południe i wschód-zachód;
- Charakter tranzytowy województwa – przejścia graniczne;
- Duży ruch społeczny i anonimowość jego uczestników;
- Duży wskaźnik zjawisk patologicznych zwiększających natężenie ryzykownych zachowań i zagrożeń zdrowotnych (prostitucja) żebractwo, przemyt, przestępczość zorganizowana;
- Zjawisko nowobogactwa, pracoholizmu i wynikające z tego innowacyjne zachowania, szczególnie wśród osób młodych;
- Duży odsetek rodzin dysfunkcyjnych;
- Duży ośrodek akademicki;
- Rozwój sieci placówek rozrywkowych (dyskoteki, puby, salony gier, kafejki internetowe itd.).

Z badań przeprowadzonych w Lublinie w 2018 r.⁴¹ wynika, że w mieście ciągle jeszcze dominuje styl monotoksyczny, jednak zauważalne są próby łączenia substancji psychoaktywnych, jak np. alkohol z lekami, czy marihuaną. Istnieje grupa młodzieży szczególnie szkół średnich zażywająca amfetaminę w związku z nauką. Widoczny i niepokojący jest również problem używania środków nasennych, przeciwbólowych, uspokajających i psychotropowych. Należy podkreślić, że zmienia się również miejsce używania środków. Obecnie szkoła i inne placówki szkolno-wychowawcze są mniej popularne niż miejsca wypoczynku i rekreacji oraz mieszkania prywatne. W pierwszym przypadku ważnym elementem jest realizacja działań mających na celu dotarcie do młodzieży w tych miejscach, czyli m. in.: klubach, dyskotekach, pubach, kawiarniach młodzieżowych i bezpośrednio na ulicach, chodzi tu przede wszystkim o działania partyworkerskie

⁴¹Podmiotem badania byli uczniowie z miasta Lublina w wieku końca szkoły podstawowej, gimnazjum i szkół średnich oraz dorośli mieszkańcy poszczególnych dzielnic Lublina, w tym 5,80% studentów. Wiek badanych mieścił się w granicach 12 – 65 lat.

i streetworkerskie. W drugim, przypadku konieczna jest praca z rodzicami, a szczególnie działania informacyjne prowadzone w szkołach oraz wsparcie indywidualne w sytuacjach tego wymagających. Przyczyny zażywania narkotyków wśród młodzieży lubelskiej to najczęściej konflikty z rodzicami, niechciane kontakty seksualne (wśród dziewcząt), konflikty w przyjaciółmi, kłótnie, sprzeczki.

Ciągle powracającym problemem, na który należy zwrócić uwagę jest używanie sterydów anabolicznych. Jest to związane z uczestnictwem młodych ludzi w zajęciach na siłowniach lub próbach samodzielnego dbania o kondycję fizyczną i wygląd. Niebezpieczeństwo polega na tym, że większość takich substancji jest legalna w handlu, mimo to samodzielnie ich zażywanie może wyrządzić poważne konsekwencje zdrowotne. Postuluje się kontynuację działań, mającą na celu ograniczenie używania leków przez osoby w wieku senioralnym oraz zwiększenie działań reklamujących miejsca udzielania pomocy w zakresie przeciwdziałania narkomanii.

Istotną kwestią jest również wiek inicjacji narkotykowej, a co za tym idzie konieczność w miarę wczesnych oddziaływań profilaktycznych. Ważne jest więc wdrażanie koncepcji środowiskowych i uruchamianie miejsc pomocy, jak np. świetlice, kluby itp. realizujące założenia profilaktyki selektywnej. Istotne są również działania mające na celu promocję zdrowia i higieny zdrowia psychicznego adresowane do szerszej społeczności.

Działania prowadzone w placówkach leczniczych i rehabilitacyjnych przyczyniają się do ograniczenia szkód zdrowotnych. Dostępność do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej wpływa na zmniejszenie liczby osób używających szkodliwie substancje psychoaktywne. Osoby używające substancji psychoaktywnych szkodliwie oraz osoby uzależnione są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym. Problemy tych osób, tj. bezdomność, wykluczenie z rynku pracy, zachowania kryminogenne, niesatysfakcjonujące pełnienie ról społecznych często prowadzą do marginalizacji. Realizacja programów edukacyjnych, psychoedukacyjnych i postrehabilitacyjnych ma na celu poprawę ich funkcjonowania w społeczeństwie oraz poprawę ich jakości życia.

Przeciwdziałanie zjawisku narkomanii jest trudne, gdyż wymaga systematycznej pracy związanej z kształtowaniem systemu wartości młodzieży, umiejętności zaspokajania, m. in.: potrzeb akceptacji, sukcesu i kontaktu emocjonalnego. W ostatnich latach zwiększa się zainteresowanie rodziną, jako główną strukturą, od której zależy skuteczność profilaktyki uzależnień. Jest to również struktura odpowiedzialna za stan psychiczny dziecka, w tym za jego patologiczne zachowania. Badania lubelskiej młodzieży i dorosłych wskazują, że rodzice w większości potępiają używanie narkotyków, jednak często nie potrafią połączyć faktu narkotyzowania się dziecka z relacjami, jakie panują w rodzinnym domu. Z badań wynika, że ok. 13% młodych ludzi otrzymało swój pierwszy narkotyk w domu. Wskazuje to na konieczność zwiększania działań profilaktycznych i terapeutycznych adresowanych do rodziców mimo, że spotykają się one z dużym oporem adresatów i stanowią od wielu lat poważny problem i jednocześnie wyzwanie nie tylko w Lublinie.

Istotą pracy profilaktycznej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom jest wytwarzanie negatywnych postaw wobec narkotyków, narkomanii i związanych z nią zagadnień. Badania pokazały, że większość osób deklaruje negatywną postawę, jednak są też uczniowie prezentujący postawę pozytywną lub obojętną. Szczególnie ci ostatni mogą w przyszłości stać się ofiarami wpływu swych kolegów, czyli mody na narkotyki. W tym

kontekście ważne jest prowadzenie profilaktyki uniwersalnej mającej na celu zniwelowanie negatywnego wpływu niektórych grup społecznych. W przypadku osób wykazujących postawę pozytywną (najczęściej już używających substancji) konieczne jest podjęcie działań z zakresu profilaktyki wskazującej lub ewentualnie leczenia.

Profilaktyka zdrowotna poprzez sport i aktywność fizyczną⁴²

Profilaktyka chorób to działania ukierunkowane na zapobieganie wystąpieniu choroby i niepełnosprawności. W profilaktyce wczesnej są one ukierunkowane na ludzi zdrowych i ich środowisko, przede wszystkim poprzez edukację zdrowotną i utrwalanie wzorów zdrowego stylu życia. Bardzo istotnym elementem jest tu aktywność fizyczna.

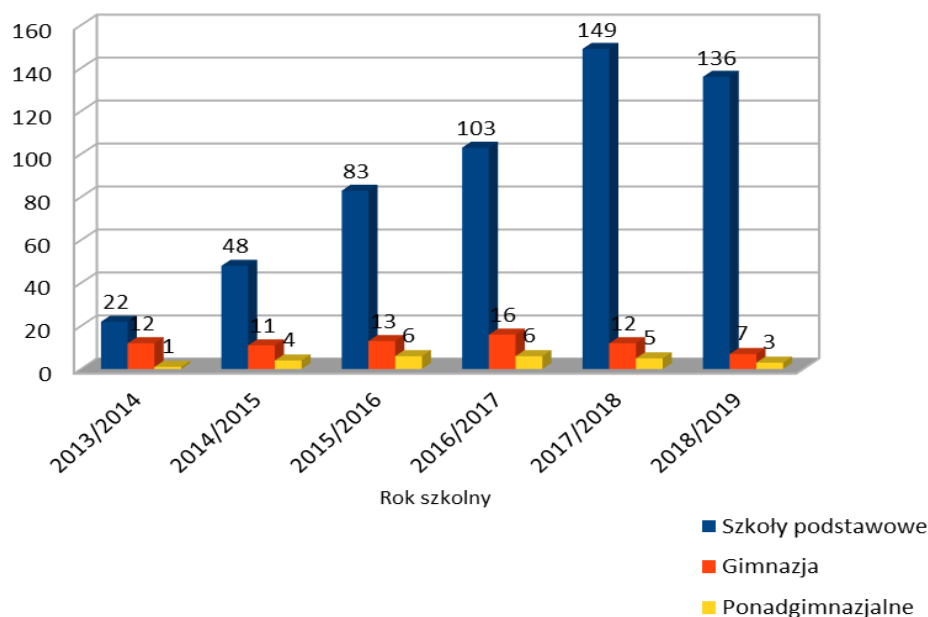
Sport jest jednym z najważniejszych czynników mających wpływ na profilaktykę zachorowań oraz rozwój społeczny w Mieście, dlatego niezwykle istotne jest podejmowanie działań mających na celu wspieranie tej właśnie dziedziny. Polityka Miasta wobec sportu powinna koncentrować się przede wszystkim na zachęcaniu mieszkańców do uczestnictwa w różnych formach aktywności, poprawianiu warunków uprawiania sportu oraz kształtowaniu zdrowych nawyków i postaw.

Lublin co roku jest gospodarzem wyjątkowych imprez sportowych, co daje impuls do wzrostu zainteresowania tego typu wydarzeniami. Dzięki organizacji zawodów o zasięgu nie tylko ogólnopolskim, ale również europejskim i światowym, Lublinianie są świadkami rywalizacji sportowej na najwyższym poziomie i w różnych dyscyplinach. Miasto Lublin oferuje również programy mające na celu upowszechnianie uprawiania sportu i udziału mieszkańców w różnych formach aktywności fizycznej. Realizowane są działania takie, jak: klasy profilowane, pozalekcyjne zajęcia sportowe, projekt „Umiem pływać”, „Animator – Moje Boisko Orlik”.

Klasy profilowane – jest to autorski program Wydziału Sportu, realizowany od 2013 roku, w ramach którego Wydział współpracuje ze szkołami oraz klubami i związkami sportowymi pod kątem zapewnienia uczniom uzdolnionym sportowo, szkolenia na wysokim poziomie. Projekt realizowany jest w oddziałach na poziomie szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. W roku szkolnym 2019/2020 w 36 lubelskich placówkach funkcjonowało 141 klas profilowanych. Szkolenie realizowane było w 8 dyscyplinach sportu, tj.: koszykówka, piłka siatkowa, piłka nożna, piłka ręczna, kajakarstwo, pływanie, boks, zapasy. Proces szkolenia realizowany jest przez osoby posiadające uprawnienia instruktorskie/trenerskie, co gwarantuje ich profesjonalny charakter, ponadto uczniowie równolegle objęci są szkoleniem klubowym. Działalność klas profilowanych w całości finansowana jest ze środków budżetu Gminy Lublin. Zajęcia szkoleniowe w ramach klas profilowanych odbywają się w szkolnych obiektach sportowych, ponadto w celu zapewnienia warunków na najwyższym poziomie, uczniowie klas profilowanych korzystają z miejskich obiektów sportowych, np. z pływalni Aqua Lublin czy hali Globus. W wyjątkowych sytuacjach, wynikających ze specyfiki dyscypliny (np. kajakarstwo) zajęcia realizowane są poza obiektami szkolnymi.

⁴²Opracowano na podstawie informacji z Wydziału Sportu Urzędu Miasta Lublin.

Wykres 24. Liczba klas profilowanych



Źródło: Opracowanie własne Wydziału Sportu UM Lublin

Pozalekcyjne zajęcia sportowe – niezmiennie od wielu lat, istotnym elementem wychowania fizycznego uczniów lubelskich szkół są pozalekcyjne zajęcia sportowe. Prowadzone są zarówno w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych jak i w ośrodkach dla uczniów z niepełnosprawnościami. Dają one uczniom możliwość spędzania aktywnie wolnego czasu. Pozwalają zregenerować siły fizyczne i psychiczne po całodziennym pobycie w szkole jak również pogłębiać i rozwijać zainteresowania w wybranych dyscyplinach sportowych. Od kilku lat wyraźnie zauważalny jest wzrost liczby uczniów biorących udział w tego rodzaju zajęciach. Duży wybór dyscyplin, w jakich mogą być realizowane zajęcia oraz dobrze wykwalifikowana kadra nauczycieli zapewnia ich wysoki poziom. Uczniowie mogą rozwijać zainteresowania w koszykówce, piłce nożnej, piłce siatkowej, piłce ręcznej, pływaniu, lekkiej atletyce, tenisie stołowym, rugby i gimnastyce, a więc w dyscyplinach, w których organizowane są imprezy sportowe w ramach współzawodnictwa szkolnego. Pozalekcyjne zajęcia sportowe finansowane są w całości ze środków budżetu Gminy Lublin.

Umiem pływać - projekt powszechnej nauki pływania jest propozycją uczestniczenia w dodatkowych, bezpłatnych zajęciach sportowych dla uczniów klas I szkół podstawowych, prowadzonych przez Gminę Lublin, którzy chcą podejmować aktywność fizyczną również poza obowiązkowymi zajęciami wychowania fizycznego. Zajęcia w ramach projektu to przede wszystkim propozycja skorzystania z możliwości nabycia podstawowych umiejętności pływania, ale również możliwość rozwijania i podnoszenia sprawności fizycznej, zachęcanie do systematycznego uprawiania sportu w czasie wolnym od nauki oraz zachęcanie i wdrażanie do prowadzenia zdrowego i aktywnego stylu życia. W 2019 roku w projekcie brało udział prawie 2000 uczniów, utworzono 133 grupy ćwiczebne, z których każda zrealizowała cykl 20 godzin zajęć nauki pływania. Zajęcia prowadzone są przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia, jak również duże doświadczenie i umiejętność pracy z dziećmi. Zajęcia realizowane w godzinach popołudniowych lub w weekendy w 8

pływalniach zlokalizowanych przy lubelskich szkołach oraz w dwóch obiektach Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Bystrzyca”. Środki na realizację projektu Gmina Lublin corocznie pozyskuje z Ministerstwa Sportu.

Animator – Moje boisko Orlik - na terenie Gminy Lublin funkcjonuje 13 kompleksów boisk Orlik, na których w okresie od marca do listopada animatorzy sportu, inicjują i przeprowadzają zajęcia oraz imprezy sportowe przyczyniając się tym do promocji i zwiększenia aktywności fizycznej wśród mieszkańców Miasta. Z kompleksu boisk może korzystać każdy, kto chce aktywne spędzić czas, czy też spotkać się w gronie znajomych i razem stworzyć jedną drużynę sportową. Zajęcia realizowane na Orlikach są bezpłatne i dostępne dla wszystkich chętnych. Zajęcia finansowane są ze środków pochodzących z Ministerstwa Sportu oraz budżetu Gminy Lublin. Miasto dysponuje również tzw. „Białym Orlikiem”. W okresie zimowym z lodowiska korzystają dzieci i młodzież z całego Lublina. Do ich dyspozycji jest bezpłatna wypożyczalnia łyżew, natomiast w czasie ferii, finansowany ze środków Gminy Lublin trener, organizuje zajęcia nauki jazdy na łyżwach.

Aktywności fizycznej mieszkańców Miasta Lublin sprzyja bogata oferta obiektów działających na terenie miasta.

Tabela 42. Liczba obiektów sportowych z podziałem na rodzaje

Obiekty	Liczba
Stadiony	6
Boiska do piłki nożnej	84
Kryte pływalnie	13
Hale sportowe	8
Korty tenisowe	17
Sale sportowe	87
Sale do tenisa stołowego	17
Moje boisko „orlik 2012” w tym biały orlik	14
Boiska do koszykówki	68
Boiska do siatkówki	48
Boiska do siatkówki plażowej	7
Boiska do piłki ręcznej	37
Boiska do streetballa	4
Siłownie szkolne	34
Hala lodowa	1
Skocznie ła	32
Bieżnie ła	36
Ujeżdżalnie	1
Wyciąg nart wodnych	1
Skate park	3
Kręgielnie	2
Strzelnice	5
Tor rowerowy	1
Akademia golfa	1

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Sportu UM Lublin

Ofertę sportowo-rekreacyjną Miasta wzbogacają różnego rodzaju kluby sportowe funkcjonujące w Lublinie. Tabela 43. Przedstawia, jak kształtowała się ich liczba w poszczególnych kategoriach w latach 2015-2018.

Tabela 43. Liczba klubów sportowych z podziałem na rodzaje

ROK	2015	2016	2017	2018
Kluby sportowe	103	102	103	103
Uczniowskie kluby sportowe	53	53	58	57
Kluby sportowe zarejestrowane w KRS	51	51	56	64
Terenowe jednostki organizacyjne AZS bez osobowości prawnej	4	4	4	4
Suma	211	210	221	228

Źródło: Opracowanie własne Wydziału Sportu UM Lublin

Na przestrzeni ostatnich lat liczba klubów sportowych prowadzących działalność w dziedzinie sportu w Lublinie zmieniła się nieznacznie i waha się w granicach 210. Wzrost liczby klubów zanotowano w ubiegłym roku, do końca 2018 r. liczba wszystkich klubów sportowych wynosiła 228 (o 7 więcej niż w roku poprzednim).

3.4.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Spółeczeństwo Lublina jest społeczeństwem starzejącym się, co pociągnie za sobą oczywiste konsekwencje w postaci wzrostu kosztów leczenia i opieki nad ludźmi starszymi. Stąd tak ważna rola profilaktyki i promocji zdrowia jako sposobu na opóźnienie wystąpienia chorób, których jednym z czynników ryzyka jest zaawansowany wiek.

Przeciętna długość życia mieszkańców miasta od roku 2015 utrzymuje się na porównywalnym poziomie. W dalszym ciągu utrzymuje się zjawisko dłuższego, przeciętnie o 8 lat, średniego trwania życia kobiet niż mężczyzn. Prognozowana długość życia dla kobiet urodzonych w 2018 roku wynosi 82,3 lat zaś dla mężczyzn 74,1 lat.

Jako założenie przyjęto, że utrzymanie dobrego stanu zdrowia mieszkańców zależy od wielu zmiennych, w tym urbanistyki, ochrony środowiska, opieki zdrowotnej i społecznej, bezpiecznych warunków pracy, aktywności fizycznej, profilaktyki uzależnień, bezpieczeństwa żywności, warunków ekonomicznych, stylu życia czy też możliwości edukacyjnych. Priorytetem działań będzie poprawa stanu zdrowia mieszkańców Miasta, poprzez promocję zdrowia, profilaktykę uwzględniającą główne czynniki ryzyka występujących chorób wśród mieszkańców, w tym chorób zakaźnych.

Działania te będą stanowiły uzupełnienie oferty świadczeń Narodowego Funduszu Zdrowia oraz innych programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia, które są prowadzone na terenie Miasta Lublin przez różne podmioty. Zakłada się kontynuację realizowanych dotychczas przez Miasto programów z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki oraz opracowanie nowych programów polityki zdrowotnej.

Wskazuje się, że każdego roku 38,20% populacji Unii Europejskiej cierpi na zaburzenia psychiczne. W Polsce wg badań EZOP w 2012 r. w ciągu roku zaburzenia psychiczne dotyczą ok. 7 mln osób. Coraz częściej problemy takie dotyczą dzieci. W nadchodzących latach należy się spodziewać wzrostu liczby osób zmagających się z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi.

Jak wykazała diagnoza w zakresie problemów alkoholowych oraz uzależnienia od narkotyków na terenie Miasta Lublina potrzebne jest kontynuowanie realizowanych działań

służących kształtowaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji różnych grup społecznych. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na intensyfikację działań profilaktycznych jest stan epidemii. Konieczność zachowania dystansu, izolacja oraz obawy przed zakażeniem zdecydowanie negatywnie wpłyną na zdrowie psychiczne mieszkańców Lublina i zwiększą ryzyko uzależnienia od alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych.

Ze względu na występowanie problemu alkoholowego wśród uczniów rekomenduje się:

- skierowanie działań profilaktycznych na najważniejsze modyfikowalne czynniki ryzyka (sprzedaż alkoholu, zapewnienie opieki nieletnim, zmniejszenie przyzwolenia społecznego na spożywanie alkoholu przez nieletnich) i czynniki chroniące (edukacja, budowanie umiejętności psychologiczno-społecznych), dotyczące zarówno uczniów, jak i całej społeczności lokalnej,
- zwiększenie świadomości rodziców lub opiekunów w zakresie konsekwencji spożywania alkoholu przez osoby nieletnie oraz edukacja w zakresie najważniejszych umiejętności wychowawczych nakierowanych na obszar konfliktów międzypokoleniowych i komunikację, a przez to budowanie autorytetu opiekuna lub jego odzyskiwanie,
- szkolenie sprzedawców napojów alkoholowych.

Ze względu na występowanie problemu alkoholowego wśród dorosłych mieszkańców rekomenduje się:

- działania edukacyjne w środowisku lokalnym na rzecz zwiększenia świadomości i uwrażliwienia na szkodliwość alkoholu, a także uzależnienia od alkoholu,
- działania na rzecz zwiększenia świadomości kobiet na temat skutków picia alkoholu w ciąży, w tym uczennic szkół średnich i studentek,
- działania edukacyjne skierowane do lekarzy, pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie,
- wspieranie doskonalenia zawodowego pracowników lecznictwa odwykowego,
- ze względu na występowanie problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu zaleca się działania edukacyjne i szkolenia skierowane do mieszkańców w celu uświadomienia konsekwencji związanych z prowadzeniem pojazdów pod wpływem alkoholu oraz wpływu alkoholu na organizm i zdolności poznawcze kierowcy,
- podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców, jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych związanych z podejmowaniem pracy w stanie nietrzeźwości oraz zagrożeń z tego wynikających.

Dostrzegając konieczność udzielania wsparcia osobom uzależnionym i współuzależnionym zasadnym jest również realizacja zadań o charakterze korekcyjnym, zwiększającym dostępność do pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym i współuzależnionym oraz zadań wspierających skierowanych do osób będących w procesie utrzymania abstynencji.

Zatrzymanie w ostatnich latach wcześniej notowanego silnego wzrostu używania narkotyków doprowadziło do wystąpienia tzw. wzrostu ustabilizowanego. Wobec pojawienia się nowego nieprzewidywalnego czynnika – pandemii - wywierającego negatywny wpływ na

zdrowie psychiczne mieszkańców, a w konsekwencji zwiększającego ryzyko uzależnień od substancji psychoaktywnych, istnieje konieczność utrzymania większości realizowanych działań profilaktycznych i pomocowych z tendencją do poszerzania ich oferty. Ważnym jednak jest dostosowanie tych działań do zmieniającej się sceny narkotykowej, szczególnie chodzi o nowe substancje psychoaktywne, jakimi są „dopalacze” oraz wzrost używania substancji stymulujących, co jest związane ze specyfiką potrzeb, nowych problemów i stylem życia współczesnej młodzieży.

Ze względu na występowanie problemów narkomanii wśród mieszkańców rekomenduje się:

- działania informacyjne i edukacyjne,
- rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii,
- doskonalenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie wczesnego rozpoznawania zagrożenia używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych oraz umiejętności i podejmowania interwencji profilaktycznej,
- szkolenie różnych grup zawodowych, w szczególności lekarzy, pielęgniarek, położnych, psychologów, specjalistów terapii uzależnień w zakresie uzależnień od substancji psychoaktywnych, w zakresie tematyki uzależnień od środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych oraz skutecznych interwencji i programów profilaktycznych i leczniczych,
- realizację programów profilaktycznych na różnych poziomach edukacji adresowanych do dzieci, młodzieży i osób dorosłych z uwzględnieniem czynników chroniących i czynników ryzyka używania oraz realizację programów wczesnej interwencji skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka,
- rozwijanie kompetencji wychowawczych i profilaktycznych rodziców i osób pracujących z dziećmi i młodzieżą sprzyjających kształtowaniu postaw i zachowań prozdrowotnych,
- działalność streetworkerów i partyworkerów w miejscach o zwiększonym ryzyku używania substancji psychoaktywnych,
- redukcję szkód zdrowotnych i społecznych wśród osób używających szkodliwie i uzależnionych od środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych, obejmujące również działalność edukacyjną, informacyjną w zakresie zakażenia HIV, HBV, HCV oraz testowanie w kierunku zakażeń krwiopochodnych HIV, HBV, HCV,
- realizację działań ograniczających indywidualne i społeczne szkody problemowego używania środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych.

Działania profilaktyczne i terapeutyczne powinny być prowadzone na szeroką skalę, nie tylko z uwzględnieniem zakresu prawnego i próby formalnego wyeliminowania zjawiska, lecz również poprzez działania zmierzające do ograniczenia popytu i modyfikacji niekorzystnego stylu życia.

Jako najistotniejsze rekomendacje w obszarze sportu i aktywności fizycznej należy wskazać prowadzenie działań promujących aktywność fizyczną, rozwój infrastruktury sportowej w mieście służącej mieszkańcom - obiekty sportowe MOSiR (np. pływalnie, hala lodowa), obiekty przyszkolne, w tym Orliki, siłownie na otwartym powietrzu, ścieżki rowerowe, rower miejski, promocję imprez, zajęć sportowych dla mieszkańców Lublina (np. imprezy biegowe, zajęcia sportowe w ramach Budżetu Obywatelskiego). Równie ważne jest zachęcanie mieszkańców Lublina do codziennej aktywności fizycznej i rekreacyjnych form spędzania czasu wolnego takich jak spacerowanie czy jeżdżenie rowerem.

3.4.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Podejmowanie profilaktycznych akcji prozdrowotnych, mających na celu podnoszenie świadomości mieszkańców Lublina w zakresie zwiększania kontroli nad swoim zdrowiem poprzez podejmowanie wyborów i decyzji sprzyjających zdrowiu (Miasteczko Zdrowia i Urody, Lubelskie Dni Promujące Zdrowie, marsz Różowej Wstążki),• zaangażowanie we współpracę w zakresie promocji zdrowia ze strony lubelskich placówek oświatowych,• sprawna organizacja świadczenia usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,• dobrze rozwinięta infrastruktura miasta w zakresie wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi (szeroko rozwinięta sieć placówek),• kadra, która ma wysokie kwalifikacje i kompetencje,• współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi w zakresie wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi,• istnienie programów profilaktyki prozdrowotnej oraz w zakresie zdrowia psychicznego,• diagnoza zjawiska uzależnienia od alkoholu i narkomanii,• duża liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych w obszarze profilaktyki, edukacji i redukcji szkód,• współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz rozwiązywania problemów uzależnienia od alkoholu i przeciwdziałania przemocy w rodzinie,• działające instytucje: placówki leczenia odwykowego, placówki opiekuńczo-wychowawcze, punkty informacyjno-konsultacyjne, punkty interwencyjne,• umiejętności pozyskiwania i wykorzystywania środków UE zarówno przez miasto i jego jednostki jak i organizacje pozarządowe,	<ul style="list-style-type: none">• Niewystarczająca wiedza na temat zaburzeń psychicznych w społeczności lokalnej,• zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym, a w konsekwencji ubóstwem osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, wynikające m.in. z pozostawania bez zatrudnienia lub trudności w powrocie do zatrudnienia po przebytych kryzysach,• niewystarczające finansowanie ze środków Miasta Lublin w zakresie dotacji udzielanych klubom sportowym oraz systemu stypendialnego,• niewystarczająca przyszkolna baza sportowa, w szczególności w zakresie pełnowymiarowych hal sportowych,• niezmodyfikowana w całości miejska baza sportowa,• niedostateczny rozwój osiedlowej bazy sportowej, w związku z rosnącym zainteresowaniem sferą rekreacji ze strony społeczności lokalnej.

<ul style="list-style-type: none"> • znacząca liczba klubów sportowych prowadzących szkolenie sportowe oraz organizujących imprezy sportowe, • dynamiczny rozwój systemu klas sportowych i profilowanych, • udział w większości projektów realizowanych przez polskie związki sportowe przy współpracy Ministerstwa Sportu, • realizacja sportowych projektów w ramach Budżetu Obywatelskiego, cieszących się dużym zainteresowaniem. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Duża liczba podmiotów leczniczych zaangażowanych w realizację programów profilaktycznych na terenie Miasta Lublin, • duża aktywność organizacji pozarządowych w sektorze zdrowia, • Uniwersytet Medyczny w Lublinie jako silny i rozwijający się ośrodek medyczny, • funkcjonowanie kilku szkół wyższych i średnich na terenie miasta kształcących kadry dla potrzeb ochrony zdrowia, • rozwinięta sieć placówek publicznych i niepublicznych, posiadających kontrakty z Narodowym Funduszem Zdrowia, umożliwiające mieszkańcom dogodnie korzystanie z podstawowych usług medycznych, a także możliwość wyboru przez pacjenta lekarza rodzinnego i placówki, w której chce być leczony, • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację zdań z zakresu profilaktyki, • promocja aktywności fizycznej przez sportowców, • wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych i grup samopomocowych działających w obszarze uzależnień od alkoholu i narkomanii, • realizacja szkolnych programów profilaktycznych, • pozytywna współpraca podmiotów i samorządu, • podniesienie poziomu oświaty 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprzewidziane zjawiska, takie jak stan epidemii, • pogłębianie się zjawiska starzenia się społeczności miasta, • zmniejszanie się liczby mieszkańców Miasta, • tendencja wzrostowa w zachorowaniach na chorobę nadciśnieniową wśród dzieci i młodzieży, • nadwaga i otyłość wśród dzieci i młodzieży, • deficyt usług zdrowotnych dla osób starszych, • deficyt lekarzy psychiatrów dziecięcych. • panujące w społeczeństwie mity i stereotypy na temat alkoholu, • reklama i promocja picia napojów alkoholowych, • rozpad więzi rodzinnych, • wzrost przestępczości, • zwiększenie zjawiska przemocy i agresji w społeczeństwie, w szczególności wśród dzieci i młodzieży, • nowe zakażenia HIV i rozwój AIDS, • łatwy dostęp do zakupu alkoholu, w tym wśród dzieci i młodzieży, • obniżenie wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej, • niedostrzeganie problemu spożywania alkoholu dzieci przez ich rodziców, • przyzwolenie społeczne na spożywanie alkoholu przez nieletnich, • łatwy dostęp do zakupu substancji psychoaktywnych i leków,

zdrowotnej i zwiększenie stopnia świadomości na temat zagrożeń dla zdrowia, co może przyczynić się do zmniejszenia stopnia niepełnosprawności, zachorowalności, umieralności społeczeństwa z powodu chorób, cywilizacyjnych i niskiej dbałości mieszkańców o własne zdrowie.

- niedostrzeżenie przez rodziców problemu zażywania narkotyków wśród młodocianych.

3.2.4. Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW LUBLINA POPRZEZ KSZTAŁTOWANIE WŁAŚCIWYCH POSTAW PROZDROWOTNYCH

CEL OPERACYJNY 1:

PROFILAKTYKA NAJCZEŚCIEJ WYSTĘPUJĄCYCH CHOROÓB WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LUBLINA

Strategia realizacji celu

Prowadzenie działań profilaktycznych w celu ograniczenia skutków chorób cywilizacyjnych poprzez opracowanie i realizację programów polityki zdrowotnej, zgodnie z przyjętą strategią „Zdrowie dla Lublina na lata 2021 – 2025”. Realizacja działań z zakresu promocji zdrowia. Realizacja programów polityki zdrowotnej z zakresu zdrowia psychicznego i innych działań z zakresu promocji zdrowia psychicznego.

Zadania:

1. Realizacja działań z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki w tym programów polityki zdrowotnej.
2. Realizacja działań z zakresu ochrony zdrowia psychicznego w tym programów polityki zdrowotnej.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Wydział Zdrowia i Profilaktyki	Podmioty wyłonione w drodze konkursów oraz Wydział Zdrowia i Profilaktyki	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	2,3
			2022	2,7
		Środki z budżetu państwa	2023	3,1
			2024	3,6
		Środki europejskie	2025	3,6
			2026	3,6
		Narodowy Fundusz Zdrowia,	2027	3,6
			2028	3,6

			2029	3,6
			2030	3,6

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób uczestniczących w programach polityki zdrowotnej i działaniach z obszaru zdrowia i profilaktyki innych niż z obszaru zdrowia psychicznego.
- liczba osób uczestniczących w programach polityki zdrowotnej i działaniach w obszarze zdrowia psychicznego.

CEL OPERACYJNY 2:

PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ

Strategia realizacji celu

Prowadzenie skoordynowanych działań edukacyjnych, profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych w celu ograniczenia zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii

Zapobieganie, opóźnianie lub redukcja nadużywania alkoholu, używania narkotyków czy substancji psychoaktywnych jest celem, który przy uruchomieniu spójnej strategii profilaktycznej jest możliwy do osiągnięcia. Działania edukacyjne, profilaktyczne, terapeutyczne i rehabilitacyjne, mają wpływ na ograniczenie rozmiarów problemów oraz zmniejszanie ryzyka powstawania nowych, wynikających z nadużywania alkoholu oraz używania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Najlepszym sposobem na zmniejszanie ryzyka rozszerzania się problemów związanych z używaniem alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych jest prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej skierowanych do dzieci i młodzieży i ich rodziców oraz do dorosłych mieszkańców. Aby osiągnąć powyższy cel należy ponadto rozwijać już istniejącą sieć placówek oferujących pomoc, dążyć do doskonalenia jakości usług i tworzyć warunki do rozwoju środowisk samopomocowych.

Zadania:

1. Działania informacyjne i edukacyjne – edukacja zdrowotna w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych.
2. Profilaktyka uniwersalna, selektywna i wskazująca w zakresie problemów alkoholowych.
3. Redukcja szkód, rehabilitacja i reintegracja społeczna w zakresie problemów alkoholowych.
4. Działania informacyjne i edukacyjne – Edukacja zdrowotna w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
5. Rozwój kadr uczestniczących w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii.

6. Profilaktyka uniwersalna, selektywna i wskazująca w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
7. Redukcja szkód, rehabilitacja i reintegracja społeczna w zakresie przeciwdziałania narkomanii.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2020	
Wydział Zdrowia i Profilaktyki Urzędu Miasta Lublin	W realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii mogą uczestniczyć następujące podmioty: - podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o zdrowiu publicznym, których cele statutowe lub przedmiot działalności dotyczy spraw objętych zadaniami określonymi w art. 2 ustawy o zdrowiu publicznym, m.in: - podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, - jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, - osoby fizyczne i prawne,	Środki z budżetu Miasta Lublin Środki z budżetu państwa Środki europejskie dochody z opłat za wydane zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w wysokości określonej w uchwale budżetowej miasta Lublin na dany rok	2020	8
			2021	8,2
			2022	8,4
			2023	8,6
			2024	8,8
			2025	8,8
			2026	8,8
			2027	8,8
			2028	8,8
			2029	8,8

	podmioty lecznicze, -jednostki organizacyjne Gminy Lublin.		2030	8,8
--	---------------------------------------------------------------------	--	------	-----

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba odbiorców zadań w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych,
- liczba zrealizowanych zadań z zakresu profilaktyki problemów alkoholowych,
- liczba odbiorców Programu w zakresie przeciwdziałania narkomanii,
- liczba zrealizowanych godzin Programu w zakresie przeciwdziałania narkomanii,
- liczba podmiotów współpracujących w ramach realizacji Programu w zakresie przeciwdziałania narkomanii.

CEL OPERACYJNY 3

POPRAWA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW I STANU ICH ZDROWIA, POPRAZ UPOWSZECHNIANIE I PROMOCJĘ AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ

Strategia realizacji celu

Popularyzacja aktywności fizycznej wśród mieszkańców Lublina wpływa na wykształcenie prawidłowych wzorców postępowania, także prozdrowotnych. Właściwa – szeroka oferta zajęć sportowych wpływa na wykorzystanie predyspozycji i możliwość osiągania sukcesów sportowych. Obserwuje się wzrost zainteresowania zarówno dużymi widowiskami sportowymi i imprezami rangi międzynarodowej i ogólnopolskiej, jak także nastawionymi na indywidualny rozwój.

Zadania:

1. Rozwój i modernizacja bazy sportowej służącej mieszkańcom, w tym ścieżek rowerowych, placów zabaw, siłowni, boisk osiedlowych.
2. Wsparcie organizacji imprez sportowych promujących aktywność fizyczną mieszkańców w różnych grupach wiekowych i społecznych, w tym w zakresie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
3. Umożliwienie finansowania projektów promujących aktywność fizyczną mieszkańców, w tym aktywną mobilność, w ramach Budżetu Obywatelskiego.
4. Prowadzenie działań promujących aktywność fizyczną i właściwe postawy podczas wydarzeń sportowych.
5. Realizacja zajęć i projektów skierowanych dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem środków miejskich oraz z budżetu państwa.
6. Prowadzenie działań z zakresu komunikacji społecznej, promocja sportu i rywalizacji sportowej oraz prezentacja sukcesów za pomocą portali i mediów społecznościowych.
7. Promocja aktywności fizycznej poprzez możliwość udziału w imprezach sportowych.
8. Umożliwienie mieszkańcom udziału w wydarzeniach sportowych najwyższej rangi.
9. Współfinansowanie organizacji dużych imprez sportowych w różnych kategoriach wiekowych, w tym rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2020	2,8
Wydział Sportu Urzędu Miasta Lublin	Wydział Sportu UML, Organizacje pozarządowe, Kluby sportowe, MOSIR „Bystrzyca” sp.z.o.o.	Środki z budżetu Miasta Lublin	2020	2,8
			2021	2,8
		Środki z budżetu państwa	2022	2,8
			2023	2,8
		Środki europejskie	2024	2,8
			2025	2,8
		Ministerstwa Sportu,	2026	2,8
			2027	2,8
		środki z Budżetu Obywatelskiego	2028	2,8
			2029	2,8
		2030	2,8	

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba obiektów sportowych,
- liczba nowopowstałych i zmodernizowanych obiektów sportowych,
- liczba imprez sportowych zorganizowanych w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- liczba projektów finansowanych z Budżetu Obywatelskiego,
- liczba działań promujących właściwe postawy podczas wydarzeń sportowych,
- liczba klas profilowanych,
- liczba dzieci uczestniczących w programie „Umiem pływać”,
- liczba działań i publikacji z zakresu komunikacji społecznej i promocji sportu,
- liczba imprez sportowych promujących aktywność fizyczną,
- liczba zorganizowanych imprez sportowych dla mieszkańców Miasta,
- liczba imprez współfinansowanych przez Miasto Lublin.

Powyżej wskazane cele operacyjne, mieszczące się w ramach celu głównego **„Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych“**, realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 poz. 1398, z późn. zm.);

2. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2019 poz. 2365, z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 poz. 685);
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 poz. 2277, z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 poz. 2050, z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 poz. 869, z późn. zm.);
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713);
8. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 poz. 821);
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 poz. 218);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 poz. 1057, z późn. zm.);
11. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 poz. 176);
12. Narodowy Program Zdrowia;
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie narodowego programu ochrony zdrowia psychicznego na lata 2017–2022;
14. Uchwała Nr 1276/L/2018 Rady Miasta Lublin z dnia 16 listopada 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Lublin na lata 2018-2022;
15. Uchwała nr 324/IX/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 19 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia Programu Zdrowie dla Lublina na lata 2016 -2020;
16. Program Zdrowie dla Lublina na lata 2021 – 2025;
17. Programy polityki zdrowotnej;
18. Uchwała Nr 366/X/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 17 października 2019 r. w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Lublin na 2020 r.;
19. Uchwała Nr 68/III/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lublin.

3.5.KIERUNEK: OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

3.5.1. Diagnoza

*Karta Praw Osób Niepełnosprawnych*⁴³ określa, że osoby z niepełnosprawnościami to „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁴⁴ definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Definicja ta jest stosowana przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych. Natomiast Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴⁵ definiuje pojęcia:

1. niezdolności do pracy jako całkowicie lub częściowo utraconej zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i bez rokowania na odzyskanie tej zdolności po przekwalifikowaniu;
2. niezdolności do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Przyjęta w 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ „Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych” zmieniła spojrzenie na definiowanie niepełnosprawności, określa, że osoby z niepełnosprawnościami to osoby, które mają: długotrwałe uszkodzenia fizyczne, umysłowe, intelektualne lub dotyczące zmysłów, które mogą w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać tym osobom pełne i skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie. Konsekwencją takiego ujęcia niepełnosprawności jest podejście określające, że to nie człowieka trzeba dostosowywać do społeczeństwa, lecz należy tak planować i kształtować środowisko i społeczeństwo, aby wszyscy obywatele mieli równe szanse w dostępie do pełnego i aktywnego życia na różnych jego płaszczyznach.

Zbiorowość osób z niepełnosprawnościami zazwyczaj dzielona jest na dwie grupy:

- osoby niepełnosprawne **prawnie**, tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne **tylko biologicznie**, tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale mają (odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

⁴³ Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. Nr 50, poz. 475)

⁴⁴ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.)

⁴⁵ Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 z późn. zm.)

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było posiadanie:

- aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający – w przypadku osób w wieku 16 lat i więcej,
- uprawnienie do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego dla dzieci poniżej 16 roku życia.

Powszechnym staje się stosowanie tzw. społecznego modelu niepełnosprawności, czyli analizowanie zjawiska, w odniesieniu do panujących warunków psychospołecznych, medycznych, prawnych. Koniecznością staje się więc dokładniejsze poznanie potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami, by móc tworzyć warunki do realizacji integracyjnego modelu ich funkcjonowania w społeczeństwie. Integracyjny model życia osób niepełnosprawnych oznacza stan w miarę możliwości pełnego ich włączenia do życia rodzinnego, zawodowego, społecznego, a tym samym do funkcjonowania i współdziałania w środowisku lokalnym na rzecz jego rozwoju. Pomimo propagowanej idei integracji, osoby z niepełnosprawnościami napotykają na utrudnienia i przeszkody w środowisku zamieszkania i pracy, zauważalny jest także deficyt informacyjny w zakresie odczuwanych problemów zdrowotnych i społecznych tej populacji.

Najpełniejszy zakres informacji o zjawisku niepełnosprawności zawierają Wyniki Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań z 2002 oraz 2011 roku. Wyniki Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań z 2002⁴⁶ wykazały, że w województwie lubelskim wystąpiło największe natężenie zjawiska niepełnosprawności w Polsce. „Osoby niepełnosprawne stanowiły 18,6% (407,8 tys. osób) ogółu ludności województwa lubelskiego (w kraju 14,3%). Oznacza to, że co piąty mieszkaniec województwa był osobą niepełnosprawną (w kraju co 7 mieszkańców). Większość osób niepełnosprawnych (58,9%) zamieszkiwała na wsi, gdzie odsetek niepełnosprawnych kobiet (53,8%) był wyższy niż mężczyzn (46,2%). W miastach przebywało 41,1% osób niepełnosprawnych. Relacja pomiędzy liczbą niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn była podobna jak na wsi. Liczba osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców województwa lubelskiego wyniosła 185 (w kraju 143), przy czym na wsi 205 osób, a w miastach 164 osoby. Największe natężenie zjawiska niepełnosprawności wystąpiło w powiatach ziemskich: chełmskim (254 osoby na 1000 mieszkańców), krasnostawskim (230) oraz lubelskim (217).”

„Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011⁴⁷ roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. niemal 4,7 mln (dokładnie 4 697,0 tys.). Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych w 2002 roku). Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% wobec 53,9% dla kobiet. Prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności posiadało w 2011 roku przeszło 3,1 mln osób (dokładnie 3 133,5 tys.). Liczebność zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie (jednocześnie) wynosiła 2 652,0 tys., tylko prawnie – 479,5 tys., tylko biologicznie – 1 565,6 tys. Liczebność osób niepełnosprawnych biologicznie wynosiła 4 217,6 tys.”

⁴⁶ „Osoby niepełnosprawne. Województwo lubelskie”; Urząd Statystyczny w Lublinie, marzec 2004 r. <https://lublin.stat.gov.pl/niepelnosprawne-885>.

⁴⁷ <http://niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=78&print=1>

Niezwykle istotne przy opisie osób niepełnosprawnych funkcjonujących w Mieście wydają się dane Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie⁴⁸. W ostatnich latach zwiększa się liczba wydawanych orzeczeń ogółem.

Tabela 44: Liczba orzeczeń o niepełnosprawności Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie

Rok	Ilość wydanych orzeczeń
2006	4 484
2010	5 124
2014	6 088
2015	7 640
2016	5 437
2017	5 482
2018	5 891
2019	6 211
Średnio rocznie od 2006-2013	5 031
Średnio rocznie od 2014-2019	6 125

Źródło: Opracowanie Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie na podstawie danych własnych

Do Miejskiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w 2019 roku wpłynęło 741 wniosków o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci do 16 roku życia i 6 194 wniosków o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Najwięcej wniosków dla dzieci złożono o uzyskanie zasiłku pielęgnacyjnego – 536. Ze względu na cel przyjętych wniosków o wydanie stopnia niepełnosprawności najczęściej zostało złożonych do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, tj. korzystania z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych – 1 998 oraz odpowiedniego zatrudnienia – 1 592. Zespół wydał 6 211 orzeczeń potwierdzających niepełnosprawność, tj. najczęściej w całym województwie lubelskim, w tym:

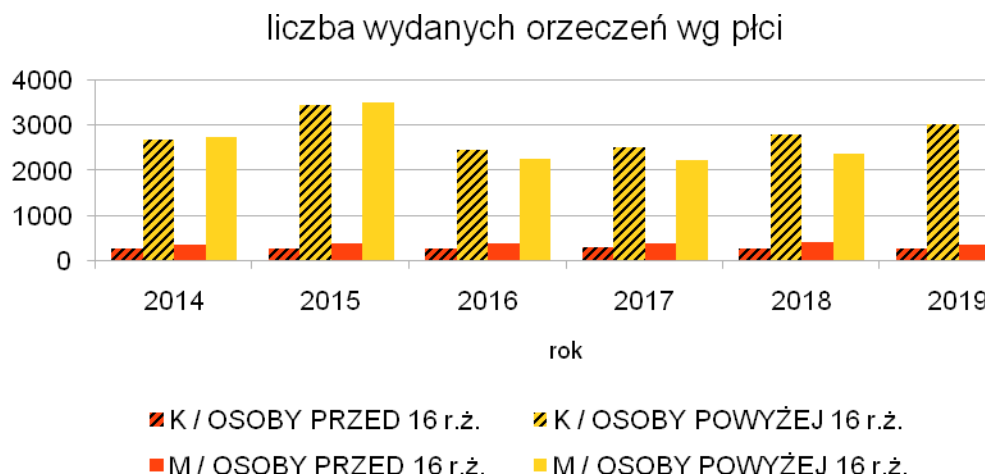
- 653 orzeczeń o niepełnosprawności
- 5 558 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności

W 2019 roku wśród osób dorosłych więcej orzeczeń wydano kobietom (54,57%), w przypadku dzieci do 16 roku życia przeważali chłopcy (58,35%). Ogółem, większość orzeczeń wydano kobietom (53,21%). Na przestrzeni ostatnich lat możemy zaobserwować, że zwiększa się sukcesywnie wskaźnik niepełnosprawnych kobiet dorosłych, zaś u dzieci dominują chłopcy na porównywalnym poziomie, co przedstawia poniższy wykres.

⁴⁸ W Polsce funkcjonują dwa systemy orzecznicze: do celów rentowych oraz pozarentowych. Orzecznictwo do celów rentowych, które prowadzą lekarze orzecznicy ZUS oraz komisje lekarskie ZUS (grupy specjalne: rolnicy i służby mundurowe są orzekani odpowiednio przez komisje KRUS i komisje MON/ MSWiA lecz nie uzyskują statusu osoby niepełnosprawnej). Dane opracowane przez Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych UML.

Orzecznictwo do celów pozarentowych prowadzone jest przez powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Ich decyzje stwarzają możliwość otrzymania różnych dodatkowych świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym, np. zasiłku pielęgnacyjnego albo ulgowych przejazdów komunikacją zbiorową.

Wykres 25. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w latach 2014-2019



Źródło: Opracowanie Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie na podstawie danych własnych

Analizując wykres przedstawiający liczbę wydanych orzeczeń, obserwujemy na przestrzeni ostatnich lat wzrost wydawanych orzeczeń osobom pow. 16 r.ż. oraz utrzymywanie się na podobnym poziomie liczby wydawanych orzeczeń dzieciom do 16 r.ż. Duży wzrost wydanych orzeczeń w 2015 roku był spowodowany zmianami prawa w zakresie uzyskiwania uprawnień do karty parkingowej, co potwierdzają dane odnośnie liczby wydanych kart w 2015 roku. Najwięcej wydanych orzeczeń ze względu na przyczynę niepełnosprawności u dzieci stanowi symbol 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe, tj. 198 orzeczeń. U osób dorosłych po 16 roku życia liczba najczęściej wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności wyniosła: 1 761 – ze względu upośledzenia narządu ruchu 05 R oraz 1 046 – choroby układu oddechowego i krążenia 07-S. Najwięcej orzeczeń wydano osobom po 60 roku życia (46,6%). Wśród osób dorosłych (pow. 16 r.ż) osoby pracujące stanowią 22,47% orzeczonego.

Wśród osób dorosłych na przestrzeni lat dominują osoby posiadające umiarkowany stopień niepełnosprawności. W 2019 roku do:

- znacznego stopnia niepełnosprawności zaliczono 1541 osób, co stanowi 27,73% orzeczeń pow. 16 r.ż,
- umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zaliczono 2501 osób, co stanowi 45% orzeczeń pow. 16 r.ż,
- lekkiego stopnia niepełnosprawności zaliczono 1516 osób, co stanowi 27,28% orzeczeń pow. 16 r.ż,

Na podstawie orzeczeń wydano 1 898 legitymacji osoby niepełnosprawnej i 1 482 karty parkingowe.

Tabela 45. Liczba osób z przyznanym statusem osoby niepełnosprawnej przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie w latach 2014 i 2019

l.p.	Symbol	Nazwa	2014	2019	Zmiana
1	01-U	upośledzenie umysłowe	69	55	-14
2	02-P	choroby psychiczne	671	764	+93
3	03-L	zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	223	266	+43
4	04-O	choroby narządu wzroku	102	108	+6
5	05-R	upośledzenie narządu ruchu	1 824	1832	+8
6	06-E	epilepsja	109	110	+1
7	07-S	choroby układu oddechowego i krążenia	1 289	1132	-157
8	08-T	choroby układu pokarmowego	193	240	+47
9	09-M	choroby układu moczowo-płciowego	171	376	+205
10	10-N	choroby neurologiczne	820	771	-49
11	11-I	inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	512	310	-202
12	12-C	całościowe zaburzenia rozwojowe	105	247	+142
RAZEM			6 088	6211	+123

Źródło: Opracowanie Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Lublinie na podstawie danych własnych

Struktura przyczyn orzeczeń przyznawanych w Lublinie odzwierciedla tendencję danych ogólnopolskich w poszczególnych grupach schorzeń wśród osób niepełnosprawnych i nie uległa istotnym zmianom. Według najnowszych danych zarówno w 2014, jak i w roku 2019 **dominują schorzenia narządu ruchu (29,5%) oraz układu oddechowego i krążenia (18,23%)**. W 2019 r. więcej osób uzyskało orzeczenie z powodu chorób układu moczowo-płciowego, chorób układu oddechowego i krążenia oraz całościowych zaburzeń rozwoju, zaś największy spadek odnotowano z tytułu schorzeń o symbolu 11-I oraz 7-S.

Biorąc pod uwagę nowe dane z lat 2014-2019 można zauważyć:

- tendencję wzrostową liczby orzeczeń wydawanych osobom po 60 r. ż. (o 523 osób, tj. 7,64%)
- wzrost liczby orzekanych osób niepełnosprawnych aktywnych (o 170 osób tj. 2,68%):
 - 2014 r. - 19,79%
 - 2019 r. - 22,47%
- utrzymywanie się na podobnym poziomie orzeczeń dla osób poniżej 16 r. ż. według przyczyn niepełnosprawności, wieku i płci (niewielkie różnice liczbowe, w roku ubiegłym spadek o 55) wzrost o 16 osób, tj. o 0,05%:
 - 2014 r. - 10,46%
 - 2019 r. - 10,51 %

- tendencję wzrostową orzekanych osób niepełnosprawnych posiadających wyższe wykształcenie (o 148 osób, tj. 2,29%):
 - 2014 r. - 19,61%
 - 2019 r. - 21,90%
- tendencję wzrostową odsetka niepełnosprawnych kobiet pow. 16 r. ż. (o 342 osoby, tj. 5,2%).

Najwięcej **osób dorosłych** posiada niepełnosprawność spowodowaną **schorzeniami narządu ruchu**. U **dzieci** do 16 roku życia niepełnosprawność najczęściej jest **spowodowana całościowymi zaburzeniami rozwoju**.

Niepełnosprawność jest wymieniana w ustawie o pomocy społecznej wśród powodów będących podstawą udzielenia pomocy. Wg analizy sprawozdań MRPiPS-03 za lata 2015-2019 niepełnosprawność występuje jako drugi, ze względu na częstość występowania, powód udzielenia pomocy.

Tabela 46. Liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością, objętych pomocą MOPR w Lublinie w latach 2015-2019 z podziałem na grupy wiekowe

Raport dotyczący liczby osób z orzeczoną niepełnosprawnością, objętych pomocą MOPR w Lublinie w latach 2015-2019 z podziałem na grupy wiekowe										
grupy wiekowe	2015	udział %	2016	udział %	2017	udział %	2018	udział %	2019	udział %
0-10	191	4,1%	175	3,7%	162	3,5%	120	2,6%	124	2,8%
11-20	210	4,5%	183	3,9%	155	3,3%	135	3,0%	124	2,8%
21-30	204	4,4%	209	4,4%	200	4,3%	180	4,0%	163	3,6%
31-40	534	11,5%	507	10,8%	466	10,0%	422	9,3%	408	9,1%
41-50	677	14,6%	692	14,7%	664	14,3%	658	14,5%	603	13,5%
51-60	1403	30,2%	1323	28,1%	1227	26,4%	1150	25,3%	1027	22,9%
61-70	986	21,2%	1112	23,7%	1187	25,6%	1148	25,3%	1057	23,6%
71-80	203	4,4%	240	5,1%	290	6,3%	366	8,1%	459	10,3%
81 i więcej	237	5,1%	260	5,5%	288	6,2%	360	7,9%	513	11,5%
RAZEM	4 645	x	4 701	x	4 639	x	4 539	x	4 478	x

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych z systemu POMOST STD za lata 2015-2019 r.

Jak wynika z danych umieszczonych w tabeli nr 46. liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy MOPR w Lublinie pozostaje na przestrzeni analizowanych lat na podobnym poziomie, odnotowuje się jedynie nieznaczny spadek. W 2019 roku ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie skorzystało 4 478 osób niepełnosprawnych czyli o 167 mniej niż w roku 2015. W analizowanym okresie 5 lat, najwięcej osób niepełnosprawnych pod względem wieku występuje w grupach 61-70 lat i 51-60 lat. Zauważalny jest wyraźny spadek liczby dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością, szczególnie w grupie 0-10 lat (o 35%). Podobnie, jak w innych grupach analizowanych osób średni wiek osoby niepełnosprawnej, objętej pomocą MOPR stopniowo wzrasta.

W ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wymieniono rodzaje orzeczeń określających niepełnosprawność. W rozumieniu ustawy niepełnosprawną jest osoba, dysponująca jednym z następujących orzeczeń:

- zakwalifikowanie przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
- orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy,
- orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przed ukończeniem 16. roku życia.

Biorąc pod uwagę rodzaj posiadanego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i niezdolności do pracy przez beneficjentów MOPR dokonano podziału i analizy, których wyniki obrazuje poniższa tabela.

Tabela 47. Liczba osób niepełnosprawnych, objętych pomocą MOPR w Lublinie w latach 2015-2019 z podziałem na rodzaje orzeczeń

Raport dotyczący liczby osób z orzeczoną niepełnosprawnością, objętych pomocą MOPR w Lublinie w latach 2015-2019 z podziałem na rodzaje orzeczeń										
rodzaje orzeczeń o niepełnosprawności	rok									
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
	liczba osób					udział %				
dziecko niepełnosprawne	343	311	282	225	229	7,38%	6,62%	6,08%	4,96%	5,11%
stopień lekki lub inne orzeczenie równoważne	926	1 053	1 070	1 132	1 334	19,94%	22,40%	23,07%	24,94%	29,79%
stopień umiarkowany lub inne orzeczenie równoważne	2 299	2 326	2 359	2 359	2 149	49,49%	49,48%	50,85%	51,97%	47,99%
stopień znaczny lub inne orzeczenie równoważne	1 077	1 011	928	823	766	23,19%	21,51%	20,00%	18,13%	17,11%
RAZEM	4 645	4 701	4 639	4 539	4 478	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie danych z systemu POMOST STD za lata 2015-2019 r.

Największa grupa osób korzystających z pomocy (47,99%) dysponuje orzeczeniem o stopniu umiarkowanym lub równoważnym, podobną tendencję zauważono w latach poprzednich. Stopniem znacznym lub równoważnym legitymuje się 17,11% niepełnosprawnych podopiecznych MOPR, tendencja w poprzednich latach jest podobna, waha się w granicach ok. 20%. W przypadku stopnia lekkiego lub równoważnego zauważono w analizowanych latach stopniowy wzrost liczby osób, które posiadają takie orzeczenie. W 2019 roku stopień lekki posiadało niemalże 30% osób korzystających ze wsparcia MOPR. W przypadku dzieci do lat 16 z orzeczoną niepełnosprawnością odnotowano spadek ich liczby. W 2019 roku zarejestrowano w bazie MOPR 229 niepełnosprawnych dzieci, co stanowi 5,11% osób niepełnosprawnych, w 2015 roku odsetek ten wynosił 7,38%.

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w Mieście Lublin

Jednym z głównych kierunków polityki społecznej Miasta Lublin jest likwidacja barier we wszystkich sferach życia, a zatem umożliwienie realizacji potrzeb osób

z niepełnosprawnościami zarówno w wymiarze edukacyjnym, zawodowym, społecznym, rekreacyjnym, kulturalnym oraz dostępu do informacji czyli stworzenie warunków dla ich godnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Przykładem działań na tym polu jest wdrażanie idei projektowania uniwersalnego podczas realizacji zadań Miasta, w szczególności inwestycyjnych, modernizacyjnych i remontowych zmierzających do budowania Lublina jako miasta bez barier (począwszy od projektu do realizacji). Liczba inwestycji zrealizowanych w myśl idei projektowania uniwersalnego/wdrożenia racjonalnych usprawnień wyniosła w 2019 r. 156 (ZDiM 150 oraz 6 Wydział Funduszy Europejskich). Dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, a także innych podmiotów działających na rzecz środowiska, zapewnia działający w strukturze Urzędu Miasta Ośrodek Informacji dla osób Niepełnosprawnych, czy możliwości korzystania z pomocy tłumacza PJM w formie osobistej, on-line i Skype. Z uwagi na rozwój form cyfrowego dostępu do informacji i usług istnieje potrzeba rozwoju e-usług w różnych obszarach działań realizowanych na rzecz lokalnej społeczności przez Miasto i jego jednostki.

We wrześniu 2020 r. powołany został koordynator do spraw dostępności Urzędu Miasta Lublin i jednostek organizacyjnych Miasta Lublin. W Wydziale ds. Osób Niepełnosprawnych utworzony został referat ds. dostępności. Powołany został także Zespół zadaniowy ds. dostępności, w skład którego weszli Liderzy dostępności z poszczególnych Wydziałów Urzędu Miasta oraz podległych jednostek.

Systematycznie zwiększana jest liczba miejsc dla dzieci z niepełnosprawnością w lubelskich żłobkach. Pierwszy żłobek z 15 miejscami dla dzieci z niepełnosprawnościami uruchomiono w Lublinie 2014 roku, przy ul. Wolskiej 5. Aktualnie w mieście funkcjonuje 9 żłobków z 65 miejscami przeznaczonymi dla dzieci z niepełnosprawnościami, do których w 2019 roku uczęszczało 26 dzieci. Zwiększanie miejsc w żłobkach dla dzieci niepełnosprawnych wpisuje się także w rozwój form opieki wychowawczej dla rodziców i opiekunów. Dlatego tak ważne jest tworzenie odpowiedniej bazy tego typu placówek. Dla wspierania rozwoju dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością oraz dzieci posiadających trudności rozwojowe w sześciu żłobkach utworzono specjalne sale terapeutyczne, w których psychologowie zatrudnieni w Miejskim Zespole Żłobków oraz przygotowane opiekunki prowadzą indywidualne zajęcia wspierające dobierając metody, formy i pomoce w zależności od rodzaju niepełnosprawności, czy trudności jakie dziecko przejawia.

Od 1 stycznia 2020 r. na podstawie uchwały nr 461/XI/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 21 listopada 2019 r. zmieniającej uchwałę nr 106/IX/2011 Rady Miasta Lublin z dnia 21 kwietnia 2011 r. w sprawie ustalenia opłaty za pobyt dzieci w żłobkach prowadzonych przez Gminę Lublin, maksymalnej wysokości opłaty za wyżywienie oraz warunków zwolnienia od ponoszenia tych opłat dzieci posiadające aktualne orzeczenie o niepełnosprawności nie ponoszą opłaty za pobyt, wyżywienie oraz zwolnione są z opłaty za godziny opieki wykraczające poza 10 godzin dziennego pobytu dziecka w żłobku.

Na uwagę zasługuje fakt, że w Lublinie funkcjonuje bezpłatne, bezlimitowe parkowanie na wyznaczonych miejscach parkingowych (na tzw. kopertach) dla osób posiadających karty parkingowe oraz atrakcyjny Abonament N w strefie Parkingowej dla osób z niepełnosprawnością oraz dla rodzica lub opiekuna prawnego osoby niepełnosprawnej, posiadającej ważną kartę parkingową, wynoszący 5 zł za miesiąc od 1 kwietnia 2020 r.

Sukcesywnie zwiększana jest liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych, posiadających kartę parkingową - w listopadzie 2013 r. było 307 miejsc, zaś stan na grudzień 2019 r. to 638 miejsc parkingowych.

Ponadto osoby z niepełnosprawnościami mają zapewnione:

- bezpłatne, bez ograniczeń przejazdu komunikacją miejską dla dzieci niepełnosprawnych do 16 roku życia oraz ich opiekunów (od 2015 r.),
- bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów do 26 roku życia w drodze do placówek edukacyjnych, terapeutycznych itp. (opiekunom przysługuje bezpłatny przejazd także w drodze po osobę niepełnosprawną i lub po jej odwiezieniu),
- ulgowe (ulga gminna) przejazdy komunikacją miejską dla pozostałych osób z umiarkowanym i lekkim stopniem niepełnosprawności (bezpłatne przejazdy komunikacją miejską dla osób ze znacznym stopniem i opiekuna jako uprawnienie ustawowe),
- bezpłatny dowóz dzieci z niepełnosprawnością do placówek oświatowych lub zwrot kosztów dowozu dla rodziców/opiekunów.

W 2019 r. podjęto pierwsze działania zwiększające dostępność miejskich wydarzeń kulturalnych dla osób z niepełnosprawnościami. Tłumaczono na Polski Język Migowy Galę Kultury, posiedzenie Rady Kultury Miasta Lublin, a także część wydarzeń w ramach obchodów 450-lecia Unii Lubelskiej (spacer tematyczny „450 minut z Unią Lubelską”, spacer z przewodnikami lubelskimi „Śladami Unii Lubelskiej”, wernisaż wystawy pt. „W stulecie walki o wschodnie granice Rzeczypospolitej-samoobrona Litwy i Białorusi”).

Miasto Lublin należy do znaczących ośrodków szkolnictwa specjalnego, posiada bardzo rozbudowaną sieć wyspecjalizowanych w tym zakresie placówek zapewniając możliwość edukacji dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności na każdym etapie kształcenia, począwszy od zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka poprzez przedszkole, szkoły podstawowe oraz szkolnictwo ponadpodstawowe. Prowadzone przez miasto jednostki posiadają różnorodną ofertę usług edukacyjnych, dostosowaną do potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży. Zapewniają nie tylko profesjonalną opiekę wychowankom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, ale przede wszystkim prowadzą wszechstronną pracę edukacyjną, terapeutyczną, rewalidacyjną i rehabilitacyjną, wspierając indywidualny rozwój mieszkańców naszego miasta i województwa.

Szeroką sieć szkolnictwa specjalnego w Lublinie tworzą:

1. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Nieśłyszącej i Słabo Słyszącej im. Jana Pawła II w Lublinie, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa nr 55 dla Dzieci Nieśłyszących i Słabo Słyszących z oddziałami przedszkolnymi,
 - Technikum Specjalne nr 1 dla Uczniów Nieśłyszących i Słabo Słyszących kształcące w zawodzie technik turystyki wiejskiej.W ośrodku organizowane jest wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.
2. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa Specjalna nr 54 z oddziałami przedszkolnymi,
- XVII Liceum Ogólnokształcące dla Nieśłyszących i Słabo Słyszących, Niewidomych i Słabo Widzących, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją, z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi,
- Technikum Specjalne nr 2 dla Uczniów Niewidomych i Słabo Widzących, Nieśłyszących i Słabo Słyszących, z Niepełnosprawnością Ruchową, w tym z Afazją, z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera oraz z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi kształcące w zawodzie technik informatyk i technik masażysta,
- Branżowa Szkoła Usługowa Specjalna I stopnia nr 2 kształcąca w zawodzie kucharz, ogrodnik i introligator,
- Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy dla Uczniów z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi
- Szkoła Policealna Specjalna nr 11 kształcąca w zawodzie technik archiwista.

W ośrodku organizowane jest wczesne wspomaganie rozwoju dziecka oraz zajęcia rewalidacyjno - wychowawcze.

3. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Lublinie, w skład którego wchodzi:
 - Branżowa Szkoła Wielozawodowa Specjalna I stopnia nr 2 dla Uczniów z Upośledzeniem w Stopniu Lekkim im. Marii Grzegorzewskiej oferująca kształcenie w zawodzie cukiernik, kucharz, piekarz, fryzjer, ogrodnik, stolarz, mechanik pojazdów samochodowych, tapicer.
 - Szkoła Specjalna Przesposabiająca do Pracy dla Uczniów z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym.
4. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Lublinie, w skład którego wchodzi
 - Szkoła Podstawowa nr 53 Specjalna dla Uczniów Upośledzonych Umysłowo w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym.
 W ośrodku realizowane są także zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.
5. Szkoła Podstawowa Specjalna nr 26 im. Janusza Korczaka w Lublinie, w strukturze której znajduje się:
 - Szkoła Filialna dla Dzieci z Autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera.
 W SP nr 26 kształcą się uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym oraz z autyzmem.
6. Szkoła Podstawowa Specjalna nr 56 wchodząca w skład Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii.
7. Przedszkole Specjalne nr 11 w Lublinie.

Bogata oferta szkół i placówek jest dostosowana do różnego typu niepełnosprawności. W czterech specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, Szkole Podstawowej Specjalnej nr 26 oraz Szkole Podstawowej Specjalnej nr 56 w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii kształcą się łącznie 948 uczniów i wychowanków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym ponad 40 % ogółu uczniów spoza Lublina. Z zakwaterowania korzysta 247 wychowanków.

Sieć szkolnictwa specjalnego jest na bieżąco aktualizowana i poszerzana. W ostatnim okresie została wzbogacona o Szkołę Specjalną Przesposabiającą do Pracy dla Uczniów z Niepełnosprawnościami Sprzężonymi w Lublinie, przy ul. Wyścigowej 31,

która rozpoczęła działalność 1 września 2019 r. Szkoła ta wchodzi w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie. Utworzenie trzyletniej szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w szczególności niewidomych i słabo widzących oraz z niepełnosprawnością intelektualną umożliwiło kontynuowanie nauki uczniom z w/w niepełnosprawnościami, którzy po ukończeniu szkoły podstawowej nie mogą podjąć nauki w innym typie szkoły. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie posiada odpowiednią bazę dydaktyczną oraz wyposażenie. Zatrudnieni w ośrodku nauczyciele posiadają odpowiednie kwalifikacje do nauczania w szkole specjalnej przysposabiającej do pracy. W Lublinie funkcjonuje także Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy dla Uczniów z Upośledzeniem Umysłowym w Stopniu Umiarkowanymi i Znacznym wchodząca w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 przy al. Spółdzielczości Pracy 65.

Terapia młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym odbywa się w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Lublinie. W roku 2019 podjęto starania mające na celu **poprawę warunków lokalowych Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii i wchodzącej w jego skład Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 56 poprzez zmianę siedziby obu jednostek**. Budynek przy ul. Zemborzyckiej 63 został wykorzystany na potrzeby MOS oraz wchodzącej w jego skład szkoły podstawowej. Ośrodek daje duże możliwości realizacji zajęć edukacyjnych oraz wsparcia bieżącego uczniom w kryzysie lub zagrożonym niedostosowaniem. Do dyspozycji młodzieży pozostaje duże boisko szkolne, siłownia, sala gimnastyczna oraz przestrzenne sale lekcyjne. MOS zatrudnia łącznie 36 pracowników, w tym nauczycieli i pracowników administracji i obsługi.

Z dniem 1 września 2020 r. w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej **utworzono Branżową Szkołę Usługową Specjalną II stopnia**, co było elementem realizacji reformy systemu edukacji. Branżowa szkoła II stopnia to oferta skierowana do absolwentów branżowej szkoły I stopnia (lub osób posiadających kwalifikacje w nauczonym w niej zawodzie), a w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 także do absolwentów dotychczasowej zasadniczej szkoły zawodowej, którzy rozpoczęli w niej kształcenie począwszy od roku szkolnego 2012/2013. Branżowa szkoła II stopnia umożliwia im kontynuację nauki i podniesienie kwalifikacji, pozwalając na zdobycie wykształcenia średniego branżowego, uzyskanie dyplomu zawodowego na poziomie technika, a także na przystąpienie do egzaminu dojrzałości. Szkoła ta dokonuje regularnego naboru kształcąc w zawodach: kucharz, introligator i ogrodnik.

Ponadto z dniem 1 września 2020 r., w celu poprawy warunków lokalowych placówki, **utworzono dodatkową lokalizację dla Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 26 im. Janusza Korczaka** w Lublinie. Szkoła ta ma swoją główną siedzibę w Lublinie przy ul. Bronowickiej 21. Aktualnie w klasach I - VIII naukę w 51 oddziałach pobiera 206 uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym oraz z autyzmem. Liczba pomieszczeń dydaktycznych w obiektach szkoły była niewystarczająca do zaspokojenia potrzeb edukacyjnych wzrastającej liczby uczniów z niepełnosprawnością intelektualną. Wcześniej, w roku 2017 struktura tej szkoły została już poszerzona o działalność filii SPS nr 26 przy ul. Kurantowej 5 prowadzącej kształcenie dzieci z autyzmem w klasach I – III dla 55 uczniów.

Uczniowie posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na różnorodne niepełnosprawności, z zaleconą przez zespoły orzekające działające w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, formą kształcenia w oddziałach integracyjnych, pobierali naukę i korzystali ze wsparcia specjalistycznego **w oddziałach integracyjnych**. Aktualnie kształcenie integracyjne realizuje 5 szkół podstawowych prowadzonych przez Miasto Lublin, w których zorganizowano 48 oddziałów integracyjnych dla 714 uczniów, w tym 186 z niepełnosprawnościami. Do oddziałów integracyjnych **zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego**, z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, dlatego też w każdym oddziale integracyjnym pracuje z uczniami dwóch nauczycieli. Dzieci w wieku przedszkolnym mogą korzystać z oferty 5 przedszkoli prowadzących oddziały integracyjne, tj.: Przedszkola z Oddziałami Integracyjnymi nr 12, Przedszkola z Oddziałami Integracyjnymi nr 36, Przedszkola Integracyjnego nr 39, Publicznego Przedszkola Integracyjnego nr 40 oraz Przedszkola z Oddziałem Integracyjnym nr 70 w Lublinie oraz integracyjnego oddziału przedszkolnego w Szkole Podstawowej nr 32 w Lublinie. W jednostkach prowadzonych przez Miasto Lublin zorganizowano 22 integracyjne oddziały przedszkolne, do których uczęszcza 414 dzieci, w tym 74 z niepełnosprawnościami.

W szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, **zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego**.

W placówkach specjalnych, w klasach I-IV szkół podstawowych specjalnych dla uczniów: z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera i z niepełnosprawnościami sprzężonymi **zatrudnia się dodatkowo pomoc nauczyciela**. W przypadkach innych niepełnosprawności, za zgodą organu prowadzącego, można zatrudnić dodatkowo pomoc nauczyciela. W placówkach specjalnych prowadzonych przez Miasto Lublin finansowane jest zatrudnienie pomocy nauczyciela w wymiarze 61,25 etatu. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego korzystają także z **zajęć rewalidacyjnych** określonych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, **realizowanych przez wykwalifikowaną kadrę specjalistów**.

Uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen, **wybrane zajęcia edukacyjne są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów**. Ponadto dla uczniów niezdolnych do nauki w warunkach szkolnych i posiadających orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, szkoły prowadzone przez Miasto Lublin co roku realizują **nauczanie indywidualne**.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi korzystają także z **pomocy psychologiczno – pedagogicznej** realizowanej w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz przez

zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, a także w formie: zajęć rozwijających uzdolnienia, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, porad i konsultacji oraz warsztatów. Pedagodzy, psychologowie, logopedzi i doradcy zawodowi zatrudnieni są w wymiarze 154 etatów w szkołach oraz w wymiarze 119 etatów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Miasto Lublin wspiera uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych poprzez **szeroką sieć poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego**, w której szczególne znaczenie odgrywa **Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Diagnostyki i Rehabilitacji**. Posiada ona wieloletnie doświadczenie w diagnostyce i terapii niemowląt i małych dzieci z różnego rodzaju nieprawidłowościami w rozwoju, składa się z psychologów, pedagogów specjalnych, logopedów, neurologopedów, rehabilitantów. Rodzice i dzieci mogą skorzystać z różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w zależności od potrzeb, związanych z:

- opóźnionym, zaburzonym, nieharmonijnym rozwojem psychoruchowym,
- upośledzeniem umysłowym różnego stopnia - lekki, umiarkowany, znaczny, głęboki,
- niedosłuchem i niesłyszających,
- słabowidzących i niewidzących,
- niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- wadami genetycznymi i chorobami metabolicznymi,
- zaburzeniami neurorozwojowymi,
- zaburzeniami integracji sensorycznej,
- zaburzeniami komunikacji,
- innymi sprzężonymi zaburzeniami.

Poradnia świadczy także pomoc specjalistyczną dla nauczycieli i wychowawców pracujących z dziećmi z niepełnosprawnością. Zamiarem organu prowadzącego, tj. Miasta Lublin, jest utworzenie drugiej specjalistycznej poradni dla dzieci i uczniów niesłyszających, słabosłyszających, niewidomych, słabowidzących oraz z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

Wsparcie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Zadania finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych są podstawowym mechanizmem wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Na realizację zadań powiatu wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Miasto Lublin otrzymało ze środków PFRON w 2019 roku 9 138 848 zł, z czego 350 000 zł pozostawały w dyspozycji Miejskiego Urzędu Pracy, który realizuje zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej. Limit środków dotyczących rehabilitacji społecznej wraz z wykorzystaniem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 48. Limity środków PFRON w latach 2018 i 2019 (w zł)

L.p.	Zadanie	Limit środków PFRON 2018	Limit środków PFRON 2019
1	Dofinansowanie kosztów utrzymania i działalności WTZ	4 480 920 zł	4 885 920 zł
2	Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	615 000 zł	615 000 zł
3	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	186 722 zł	160 000 zł
4	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów	2 030 085 zł	2 465 928 zł
5	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych oraz usługi tłumacza języka migowego	725 337 zł	622 000 zł
6	Zadania zlecane fundacjom i organizacjom pozarządowym	32 200 zł	40 000 zł
7	Pilotażowy program „Aktywny samorząd”	773 304 zł	918 917 zł
8	Program „Zajęcia klubowe w WTZ”	10 500 zł	33 600 zł
Razem (w zł):		8 854 068 zł	9 741 365 zł

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie OZPS za 2019r

Kwoty na realizację poszczególnych zadań ustalane są na podstawie limitu środków określonego rokrocznie przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Tabela 49. Formy pomocy w ramach zadań PFRON

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Prognoza 2020
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	221	231	266	280
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	573	350	442	500
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	3 692	3 750	4 535	5 000
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"				
Liczba świadczeń	349	258	228	300
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	36	36	35	44

Liczba niepełnosprawnych uczestników	1 210	1 184	1017	1271
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA				
Wartość dofinansowania w złotych	36 995	61 781	49 373	55 000

Źródło: Opracowanie własne MOPR na podstawie OZPS za 2019r

Kwoty przyznanych limitów nie zabezpieczają potrzeb niepełnosprawnych mieszkańców Lublina, zwłaszcza w obszarze turnusów rehabilitacyjnych oraz likwidacji barier architektonicznych. Nie zostały także dofinansowane wszystkie przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, pomimo dodatkowej transzy środków, jakie Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przekazał Miastu Lublin w listopadzie 2019 r.

Aspektem, który należy podnieść, jest sytuacja epidemiczna, jaka zaistniała w 2020 r. w naszym kraju. Niewątpliwie będzie ona miała wpływ na zakres przyznawanych dofinansowań oraz strukturę wykorzystanych środków. Zmniejszyło się bowiem zainteresowanie turnusami rehabilitacyjnymi, jak również organizacją imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych. Zapewne zaistnieje konieczność przesunięcia środków na inne zadania. W obecnej sytuacji epidemicznej największe szanse stanowią dofinansowania do likwidacji barier technicznych i w komunikowaniu się, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny oraz przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Sport osób z niepełnosprawnościami

Miasto Lublin od lat wspiera działania w obszarze sportu i promocji aktywności osób z niepełnosprawnościami. Wydział Sportu Urzędu Miasta Lublin w roku 2016 realizował działania w obszarze promocji aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego, polegające na finansowaniu następujących zadań:

- programy całorocznego szkolenia sportowego oraz udział we współzawodnictwie sportowym osób niepełnosprawnych;
- organizacja imprez sportowych osób niepełnosprawnych o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim;
- objęcie 6 niepełnosprawnych sportowców programem Team Rio 2016, który wspierał zawodników w przygotowaniach do XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich;
- kampania promująca lubelskich paraolimpijczyków i olimpijczyków, w ramach której zorganizowano m. in.: wystawę zdjęć w lubelskim Ratuszu, a w autobusach komunikacji miejskiej wyświetlano film przedstawiający sylwetki sportowców;
- nagrody i stypendia za osiągnięte wysokie wyniki sportowe dla osób niepełnosprawnych. W 2016 stypendia otrzymywało 8 sportowców, natomiast w roku 2017 wsparciem objętych było 12 osób, a w 2018 r.: 11 zawodników. W 2019 r. wsparcie otrzymywało 11 sportowców;
- udostępnianie komunalnych obiektów sportowych na potrzeby szkolenia sportowego osób niepełnosprawnych;
- udział klubów sportowych dla osób z niepełnosprawnościami w programie Sportowa szkoła – bezpłatne udostępnianie szkolnych obiektów sportowych na potrzeby realizacji programów szkolenia sportowego.

W Lublinie działa kilka klubów sportowych prowadzących zajęcia dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Zawodnicy tych klubów reprezentują niezwykle wysoki poziom sportowy i zdobywają wysokie miejsca we współzawodnictwie krajowym i międzynarodowym.

Wsparcie finansowe osób z niepełnosprawnościami

Finansowe wsparcie osób niepełnosprawnych i ich opiekunów realizowanych w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej oraz finansowanych z dotacji celowych budżetu państwa obejmuje zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalne zasiłki opiekuńcze, zasiłki dla opiekuna oraz świadczenia „Za życiem”. Ponadto przy świadczeniu pielęgnacyjnym, specjalnym zasiłku opiekuńczym oraz zasiłku dla opiekuna, opiekunowie osób niepełnosprawnych mogą być objęci z tego tytułu ubezpieczeniem społecznym oraz zdrowotnym. Zakres wsparcia obrazuje poniższa tabela.

Tabela 50. Liczba rodzin i kwota zrealizowanych świadczeń dla osób niepełnosprawnych w latach 2016-2019 z podziałem na rodzaje

Wyszczególnienie	rok							
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
	kwota				Liczba rodzin			
Zasiłki pielęgnacyjne	13 217 364	13 377 708	13 986 775	17 174 370	7568	7630	7776	7930
Świadczenia pielęgnacyjne	13489 519	16 423 721	18 356 523	20 718 243	929	1045	1136	1188
Specjalny zasiłek opiekuńczy	2 003 262	1 961 049	1 896 043	2 250 159	399	393	366	368
Zasiłek dla opiekuna	1 525 307	1 240 285	925 848	810 988	274	226	168	128
Świadczenia „Za życiem”	0	156 000	172 000	160 000	0	39	43	39
RAZEM	30 235 452	33 158 763	35 337 189	41 113 760	9170	9333	9489	9653

Źródło: Opracowanie własne MOPR

Na powyższą grupę świadczeń wydatki w 2019 roku były o 36% wyższe niż w roku 2016. Największy wzrost wydatków dotyczył świadczenia pielęgnacyjnego i zasiłków pielęgnacyjnych. W odniesieniu do roku 2016 wydatki na świadczenia pielęgnacyjne w roku 2019 były o 53,6% wyższe natomiast w wypadku zasiłków pielęgnacyjnych o 29,9%.

Wsparcie w formie usług

Miasto, wdrażając w życie zasadę prymatu wsparcia w środowisku nad wsparciem zinstytucjonalizowanym, jednocześnie odpowiadając na oczekiwania oraz potrzeby osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, stale rozszerza ofertę usługową w zakresie opieki i asystentury osobistej. Wsparcie w formie usług świadczone jest w postaci:

- usług opiekuńczych⁴⁹,
- usług w ramach Projektu „Bank usług środowiskowych”,
- usług w ramach Programu „Opieka wytchnieniową”.

Osoby, które z powodu wieku lub niepełnosprawności wymagają opieki osób innych mają zapewnioną pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych, które na terenie Miasta Lublin realizują organizacje pozarządowe, w ramach zlecenia realizacji zadania publicznego.

Tabela 51. Dane dotyczące pomocy w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na przestrzeni lat 2017-2019.⁵⁰

ROK	Liczba osób	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń (w zł)	Średnia roczna liczba świadczeń na osobę	Średnia wysokość świadczenia (w zł)
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone)					
2017	117	28 707	545 433,00	245,36	19,00
2018	118	28 761	661 503,00	243,73	23,00
2019	110	26 252	630 048,00	238,66	24,00
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (zadanie własne)					
2017	1 545	656 032	10 894 127,25	424,62	16,56
2018	1 631	672 979	11 479 518,50	412,62	17,75
2019	1 631	655 188	11 827 606,50	401,71	18,05
w tym: specjalistyczne usługi opiekuńcze					
2017	103	27 354,50	492 381,00	265,58	18,10
2018	95	25 917	479 464,50	272,81	18,50
2019	78	22 815	444 892,50	292,50	19,50

Źródło: Opracowanie własne MOPR

Z usług opiekuńczych obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz pomoc w zapewnieniu kontaktów z otoczeniem skorzystało w 2019 roku 1 631 osób, w tym: usługi opiekuńcze: 1 597, specjalistyczne usługi opiekuńcze: 78. W 44 przypadkach pomoc w postaci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych była świadczona jednocześnie. Szczególną formę wsparcia stanowią specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Świadczenie tego rodzaju usług najczęściej polega na pomocy i asystowaniu w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych oraz trenowaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego zaspokajania potrzeb bytowych, wspólnym organizowaniu i spędzaniu czasu, korzystaniu z usług różnych instytucji, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych, pomocy i wspieraniu w uzyskaniu zatrudnienia, wsparciu i interwencji psychospołecznej. W 2019 roku tym rodzajem wsparcia objęto łącznie 110 osób.

⁴⁹ usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (zadanie własne) oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone)

⁵⁰ Na podstawie realizacji wydatkowej.

Świadczeniobiorcy usług opiekuńczych zostali w 2019 roku objęci średniomiesięcznie ponad 33 godzinami usług, co w skali roku stanowi ponad 401 godzin.

W ramach Projektu „Bank usług środowiskowych” z bezpłatnych usług skorzystało 290 osób. Z usług w porze dziennej skorzystało 237 osób (wśród nich było 151 osób z niepełnosprawnością prawną). Z usług w porze nocnej, realizowanych pilotażowo po raz pierwszy, skorzystały 53 osoby (wśród nich było 37 osób z niepełnosprawnością prawną).

Ponadto w 2019 r. Miasto Lublin po raz pierwszy realizowało dodatkową formę pomocy skierowaną do opiekunów osób niepełnosprawnych Program „Opieka wychnieniowa” – edycja 2019 współfinansowany z Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Program „Opieka wychnieniowa” – edycja 2019 skierowany był do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności. Członkowie rodzin lub opiekunowie otrzymali wsparcie w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu opieki oraz podniesienia swoich umiejętności i wiedzy w zakresie opieki nad tymi osobami. Program zakładał świadczenie usług opieki wychnieniowej w ramach:

- pobytu dziennego, w placówce lub w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej;
- pobytu całodobowego;
- specjalistycznego poradnictwa psychologicznego lub terapeutycznego, zapewnienie wsparcia w zakresie nauki pielęgnacji/rehabilitacji i dietetyki dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę.

W ramach opieki w miejscu zamieszkania z programu skorzystało 29 osób na łączną liczbę 3 763 godzin sfinansowaną z budżetu: państwa w kwocie 86 604,99 zł, Gminy Lublin w kwocie 21 651,25 zł. Łącznie: 108 256,24 zł. Osoby objęte Programem nie ponosiły odpłatności za przyznane usługi.

Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

W 2012 r. w Lublinie po raz pierwszy wdrożono usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, w 2014 roku wprowadzono innowacyjne rozwiązanie – usługi na telefon, zaś w roku 2015 rozszerzono o możliwość świadczenia usługi dla niepełnosprawnych dzieci, których rodzice są czynni zawodowo. Pomoc rodzicom dzieci niepełnosprawnych polega na przemieszczaniu się do: miejsc świadczenia terapii i rehabilitacji oraz prowadzenia zajęć pozalekcyjnych i hobbystycznych oraz pomoc w dowozie na nie i towarzyszenie niepełnosprawnym dzieciom do 18 roku życia.

Celem zadania jest pomoc niesamodzielnym osobom niepełnosprawnym, w pełnieniu ról społecznych poprzez wsparcie ich w czynnościach, których nie mogą wykonać bez pomocy innych, ze względu na ubytek zdolności psychofizycznych, a tym samym podnoszenie jakości życia tych osób. Pomoc ta ma obejmować następujące czynności:

- **towarzyszenie przy załatwianiu spraw urzędowych**, robieniu zakupów, zaspokajaniu potrzeb kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych i towarzyskich oraz realizacji zainteresowań i pasji;
- **pomoc w przemieszczaniu się osoby niepełnosprawnej** w miejsca np.: pracy, nauki, rehabilitacji, terapii i leczenia, odbywania się kursów czy szkoleń, kultu religijnego;

- **wspieranie w uzyskiwaniu pomocy** w ramach dostępnych w Lublinie świadczeń dla osób niepełnosprawnych;
- **pomoc w przemieszczaniu się** do: miejsc świadczenia terapii i rehabilitacji, zajęć pozalekcyjnych i hobbystycznych oraz pomoc w dowozie na nie i towarzyszenie niepełnosprawnym dzieciom do 18 roku życia.

Zadanie to jest realizowane zarówno ze środków własnych Miasta w ramach „Programu działań Miasta Lublin na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnościami”, jak i z funduszy zewnętrznych w ramach realizowanych projektów i programów. W 2019 roku Miasto rozszerzyło dostępność usługi poprzez pozyskanie środków unijnych w ramach realizowanego przez MOPR projektu „Bank usług środowiskowych”. Zestawienie realizowanej w Lublinie usługi asystenta osobistego na przestrzeni ostatnich ośmiu lat, od pierwszego pilotażu wdrożonego w 2012 roku zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 52. Liczba osób oraz koszty zadań dotyczących: szkolenia oraz usług asystenta osoby niepełnosprawnej w latach 2012 - 2019.

Rok	Liczba przeszkolonych osób	Koszt szkoleń	Liczba osób objętych usługą	Liczba godzin pracy asystentów	Koszt
2012	20	74 000	32	4 256	88 780
2013	15	14 782	85	7 360	146 048
2014	15	10 930	111	8 404	175 273
2015	27	32 323	ok. 115	7 571	171 250
2016			116	7 677	140 000
2017			151	8 502	180 000
2018	3		171	9 753	180 000
2019	3		194	15 762	396 090
Razem	83	132 035	975	69 285	1 477 441

Źródło: dane uzyskane z MOPR oraz Wydziału ds. Osób Niepełnosprawnych Urzędu Miasta Lublin.

Wsparcie instytucjonalne

Podstawową formą wspierania rehabilitacji społecznej są warsztaty terapii zajęciowej. Ich celem jest poza tym rehabilitacja zawodowa uczestników terapii, tak w zakresie pozyskiwania, jak również przywracania umiejętności niezbędnych do wejścia na rynek pracy.

Tabela 53. Warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące na terenie Miasta Lublin

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Prognoza 2020
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba placówek	9	9	9	9
Z tego: według organu prowadzącego:				
Liczba placówek prowadzonych przez JST	1	0	0	0
Liczba placówek prowadzonych przez inny podmiot	8	9	9	9
Liczba uczestników zajęć	270	270	270	270

Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	4 795 291	5 187 190	5 591 432	6 251 564
------------------------------------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Na terenie miasta funkcjonuje 9 warsztatów terapii zajęciowej. Miasto wspiera tę formę pomocy dla osób z niepełnosprawnościami poprzez współfinansowanie terapii zajęciowej 270 uczestników ze środków budżetu Miasta Lublin. Rekomendacje dotyczące funkcjonowania warsztatów w Lublinie dotyczą usprawnienia systemu wsparcia dla osób objętych tą formą pomocy. Na terenie miasta nie ma potrzeby zwiększania liczby takich placówek. Doświadczenia z lat ubiegłych wskazują na fakt, iż jednostki prowadzące warsztaty miały wielokrotnie problemy w pozyskaniu nowych uczestników w sytuacji gdy dotychczasowi uczestnicy rezygnowali z terapii. Poza tym problemem jest mała rotacja w warsztatach. Większa ilość zakładów aktywności zawodowej, spółdzielni socjalnych, zakładów pracy chronionej – czyli zakładów pracy dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami sprawiłaby, że więcej osób mogłoby podjąć pracę w przyjaznych dla nich miejscach. Poza tym dobrym sposobem na zmianę funkcjonujących wśród lubelskich pracodawców stereotypów oraz zachęcenia do zatrudniania osób z niepełnosprawnością byłoby prowadzenie lokalnych kampanii informacyjnych na temat lojalności pracowników niepełnosprawnych oraz wymiernych korzyści wynikających z ich zatrudniania (tj. dofinansowań ze środków PFRON do wynagrodzeń).

Na terenie miasta prowadzone są poza tym zajęcia klubowe w 1 warsztacie terapii zajęciowej. Jest to inicjatywa obejmująca pomocą 7 niepełnosprawnych uczestników. Oferowane zajęcia pozwalają na utrzymanie nabytych umiejętności społecznych i zawodowych.

Środowiskowe domy samopomocy

Na terenie Miasta Lublin do dnia 30 czerwca 2019 r. funkcjonowało 9 środowiskowych domów samopomocy. Z dniem 1 lipca 2019 r. zaczął funkcjonować jako samodzielna jednostka Środowiskowy Dom Samopomocy „Mozaika”, który powstał z połączenia dwóch ośrodków wyodrębnionych z Zespołu Ośrodków Wsparcia w Lublinie. Obecnie liczba tego rodzaju placówek wynosi 8, z czego 2 domy są prowadzone przez Miasto Lublin, a pozostałe prowadzą podmioty niepubliczne, którym zlecono to zadanie. Łączna liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy wynosi 434, z czego w ośrodkach wsparcia prowadzonych przez Powiat – 156 miejsc, a w pozostałych 278 miejsc.

Ze względu na kategorię osób, dla których środowiskowe domy samopomocy są przeznaczone, dzielą się na typy:

- typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych,
- typ B – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- typ C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych,
- typ D – dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Poniższa tabela przedstawia wykaz środowiskowych domów samopomocy funkcjonujących na terenie Miasta Lublin.

Tabela 54. Wykaz środowiskowych domów samopomocy funkcjonujących na terenie Miasta Lublin

Lp.	Środowiskowy Dom Samopomocy	Organ prowadzący	Liczba miejsc	Typ domu
1	ŚDS „Roztocze”, ul. Wallenroda 2A, 20-607 Lublin	Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności	97	Typ B – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
2	ŚDS „Misericordia”, ul. Abramowicka 2, 20-442 Lublin	Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”	75	Typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych
3	ŚDS „Serce”, ul. Gospodarcza 32, 20-213 Lublin	Lubelskie stowarzyszenie Zdrowia Psychicznego	18	Typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych
4	ŚDS „Mefazja”, ul. Towarowa 19, 20-205 Lublin	Lubelskie Stowarzyszenie Alzheimerowskie	33	Typ C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych (np. Alzheimer)
5	ŚDS „Akademia Artystyczna” ul. Wyścigowa 31, 20-425 Lublin	Fundacja Nieprzetartego Szlaku	15	Typ mieszany B i C – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych (np. Alzheimer)
6	ŚDS „Absolwent”, Al. Spółdzielczości Pracy 65, 20-147 Lublin	Stowarzyszenie Przyjaciół Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego Nr 1	45	Typ B – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną
7	ŚDS „Kalina”, ul. Kalinowszczyzna 84, 20-201 Lublin	Miasto Lublin	36	Typ C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych (np. Alzheimer)
8	ŚDS „Mozaika” Oddział Nr 1 ul. Zbożowa 22A, 20-827 Lublin		45	Typ mieszany B i D – dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi
	ŚDS „Mozaika” Oddział Nr 2 ul. Nałkowskich 78, 20-470 Lublin		60	Typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych
	ŚDS „Mozaika” Oddział Nr 3 ul. Lwowska 28, 20-128 Lublin		15	Typ C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych (np. Alzheimer)

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Najliczniejszą grupę korzystających z usług ośrodków wsparcia stanowią osoby z zaburzeniami psychicznymi. Najwięcej miejsc utworzono w placówkach przeznaczonych dla osób przewlekle psychicznie chorych, które stanowią 34,85% ogółu miejsc we wszystkich ośrodkach. Są to 3 środowiskowe domy samopomocy z łączną liczbą 153 miejsc. Kolejną grupę stanowią osoby niepełnosprawne intelektualnie, dla których funkcjonują 2 placówki zapewniające wsparcie dla 142 podopiecznych (32,35%). Osoby wykazujące inne przewlekle

zburzenia czynności psychicznych (w tym osoby dotknięte chorobą Alzheimera) mogą skorzystać z usług 3 środowiskowych domów samopomocy oferujących łącznie 84 miejsca (19,13%). W przypadku 2 ośrodków wsparcia o typach mieszanych, wsparcie mogą otrzymać zarówno osoby przewlekłe psychicznie chore, niepełnosprawne intelektualnie czy wykazujące inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, ale również osoby ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi. Placówki te oferują wsparcie 60 uczestnikom.

Obserwuje się, że liczba uczestników w środowiskowych domach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie i waha się w granicach 500 - 530 uczestników na 434 miejsca. W 2018 r. liczba osób korzystających ze wszystkich środowiskowych domów samopomocy funkcjonujących na terenie Lublina wynosiła łącznie 526 osób, natomiast w 2019 r. było ich o 20 mniej tj. 506. Wśród uczestników tych placówek przeważają kobiety, które stanowią powyżej 53% ogółu wszystkich uczestników. Głównym źródłem utrzymania tych osób jest świadczenie emerytalno-rentowe.

Jak wynika z analizy danych, liczba osób oczekujących na miejsca w środowiskowych domach samopomocy nie utrzymuje się na jednakowym poziomie lecz ulega wahaniom. Liczba osób oczekujących na skierowanie do uczestnictwa w tej formie pomocy zmalała w 2018 r. o 51,16% w porównaniu do roku 2017 i wyniosła 21 osób, natomiast w 2019 r. liczba ta ponownie wzrosła i wyniosła 31 osób. Najwięcej osób oczekuje na miejsca w środowiskowych domach samopomocy typu C przeznaczonych dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.

Z uwagi na fakt, że liczba osób oczekujących na pobyt we wskazanych powyżej ośrodkach wsparcia ulega wahaniom, ale nie wykazuje stałej tendencji wzrostowej można uznać, że ilość miejsc w lubelskich środowiskowych domach samopomocy zaspokaja potrzeby w tym zakresie.

Ideę funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy potwierdziła sytuacja związana z pandemią wirusa SARS-CoV-2, która dotknęła Polskę na początku 2020 r. W celu zapobieżenia rozprzestrzenianiu się koronawirusa, działania tych placówek zostały czasowo zawieszane. Jednostki prowadzące środowiskowe domy samopomocy, pomimo zawieszenia zajęć, kontynuowały realizację działań, do których zostały powołane poprzez różnorodne, inne niż stosowane na co dzień, formy wsparcia. Sytuacja związana z pozostaniem w izolacji, która stała się koniecznością od pierwszych dni ogłoszenia epidemii, potwierdziła, jak ważną rolę w życiu osób z opisanej powyżej grupy stanowi codzienne uczestnictwo w zajęciach realizowanych w tych ośrodkach wsparcia.

Innowacyjne formy wsparcia osób z niepełnosprawnościami

Miasto Lublin systematycznie poszerza ofertę usług środowiskowych, usług wspierających w placówkach dziennych i całodobowych, w tym tzw. miejsc opieki wytchnieniowej, dedykowanych mieszkańcom z niepełnosprawnościami. Przykładem są funkcjonujące od lutego 2019 r. **kolejne dwa mieszkania wspomagane** przeznaczone dla 6 osób z niepełnosprawnością. Mieszkania znajdują się w lokalach komunalnych Gminy Lublin, przy ul. Legionowej i M. Koryznowej. Lokale zostały wyremontowane i wyposażone w potrzebne meble i sprzęty przy udziale środków Unii Europejskiej w ramach projektu” LUBInclusiON – działania profilaktyczne i usamodzielniające w środowisku lokalnym oraz

utworzenie nowych miejsc usług społecznych”. Mieszkania rozszerzyły **ofertę 15 mieszkań chronionych, dysponujących 33 miejscami**, zlokalizowanych przy Domu Pomocy Społecznej im. św. Jana Pawła II w Lublinie. Ponadto od maja 2019 r. przy Domu Pomocy Społecznej dla Osób Niepełnosprawnych Fizycznie, w Lublinie przy ul. Kosmonautów 78 funkcjonuje **wypożyczalnia sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego**. Mieszkańcy Lublina mają zatem możliwość nieodpłatnego wypożyczenia na swoje potrzeby łóżek rehabilitacyjnych elektrycznych, krzesełek kąpielowych oraz balkoników.

Rozpoczął również działalność nowy Ośrodek Wsparcia o Charakterze **Rodzinnych Domów „Kalina”**, oferujący usługi wspomagające dla osób w podeszłym wieku, z niepełnosprawnością fizyczną oraz zaburzeniami pamięci. W ramach ośrodka funkcjonują dwa domy dysponujące łącznie 16 miejscami całodobowymi oraz 20 miejscami pobytu dziennego.

W II połowie 2020 r. utworzone zostały następujące ośrodki:

Środowiskowy Ośrodek Wsparcia „ Kalina”, przeznaczony dla osób z zaburzeniami pamięci, chorobą Alzheimera i schorzeniami pokrewnymi. W ramach Ośrodka funkcjonować będą:

- 24 miejsca okresowego pobytu całodobowego (stacjonarne) – dla osób borykających się ze znacznym spadkiem wydolności organizmu, pogarszającym się stanem zdrowia, które w ograniczonym zakresie mogą liczyć na wsparcie rodziny i bliskich;
- 30 miejsc dziennego pobytu – gdzie będą prowadzone zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne z uwzględnieniem różnych form i metod w zależności od rozwoju choroby;
- 6 miejsc opieki wytchnieniowej – miejsca zapewniające okresową opiekę osobom wymagającym wsparcia, m.in. w przypadku konieczności wyjazdu opiekuna lub jego pobytu w szpitalu.

Centrum Rozwoju i Integracji Społecznej Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, zlokalizowane przy Domu Pomocy Społecznej im. Matki Teresy z Kalkuty w Lublinie, oferujące miejsca okresowego pobytu całodobowego dla 24 osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz miejsca pobytu dziennego dla 26 osób z niepełnosprawnością intelektualną (w szczególności dla osób, które np. z uwagi na wiek wyszły już z systemu aktywizacji zawodowej, np. opuściły warsztaty terapii zajęciowej, jak również osób, które dotychczas nie korzystały z form rehabilitacji społecznej lub zawodowej). W ramach części dziennej oferowane będą zajęcia podtrzymujące dotychczas zdobyte umiejętności, a także poziom funkcjonowania poznawczego.

Ponadto Miasto Lublin zapewnia mieszkańcom z niepełnosprawnościami dostęp do poradnictwa specjalistycznego, dotyczącego wszelkich zagadnień związanych z sprawami życiowymi i możliwą do uzyskania pomocą.

W 2008 r. w strukturze Urzędu Miasta Lublin, został utworzony Ośrodek Informacji Osób Niepełnosprawnych w ramach realizowanego przez Urząd Miasta Lublin programu PFRON „Ośrodki Informacji dla Osób Niepełnosprawnych 2008”. Do końca 2010 roku działalność Ośrodka finansowana była ze środków PFRON. Z racji ogromnego zapotrzebowania na ten rodzaj wsparcia, władze Miasta zdecydowały o dalszym funkcjonowaniu Ośrodka, którego finansowanie od 2011 roku realizowane jest ze środków

budżetowych Miasta. Ośrodek Informacji funkcjonuje w Wydziale jako wieloosobowe stanowisko pracy. Działania realizowane przez Ośrodek to:

- Udzielanie bezpłatnych informacji i porad osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom oraz opiekunom.
- Udzielanie bezpłatnych informacji instytucjom i organizacjom działającym na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Udzielenie bezpłatnych porad i informacji pracodawcom i potencjalnym pracodawcom osób niepełnosprawnych.
- Udzielanie informacji i porad przez specjalistów: psychologa, tłumacza migowego na bieżąco.
- Opracowywanie oraz wydruk wydawnictw o charakterze informacyjnym oraz podnoszących świadomość osób niepełnosprawnych.

Mieszkańcy z niepełnosprawnościami posiadają swoich przedstawicieli w organie doradczym Prezydenta Miasta Lublin, jakim jest Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Obecny Skład Rady powołany został Zarządzeniem Nr 108/7/2019 Prezydenta Miasta Lublin z dniem 24 lipca 2019 r. w sprawie powołania członków Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Lublin na lata 2019-2023. Społeczna Rada inspiruje przedsięwzięcia zmierzające do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniuje projekty programów Miasta Lublin w zakresie działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocenia realizację programów oraz opiniuje projekty uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miasta Lublin pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych. Obsługę Społecznej Rady prowadzi Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych.

Z inicjatywy Rady, przy współpracy z Wydziałem ds. Osób Niepełnosprawnych, co roku organizowany jest Konkurs o Medal Prezydenta Miasta Lublin dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób z niepełnosprawnością na terenie Miasta Lublin.

Cyklicznym wydarzeniem jest także organizacja **Lubelskich Targów Aktywności Osób Niepełnosprawnych**. W grudniu 2019 r. odbyła się VII. edycja Targów. W latach poprzednich tematami przewodnimi były: zatrudnienie, sport, kultura, różne formy prawach Osób Niepełnosprawnych. Co roku głównym elementem Targów jest część wystawiennicza połączona z kiermaszem prac osób niepełnosprawnych. Swoją ofertę mogą w niej zaprezentować lubelskie firmy i pracodawcy zatrudniający lub chcący zatrudnić osoby niepełnosprawne, instytucje i organizacje realizujące projekty szkoleniowe kierowane do osób z niepełnosprawnościami, placówki terapeutyczne, edukacyjne oraz organizacje pozarządowe o społecznym profilu działalności. W ciągu ostatnich dwóch lat Targi odwiedza corocznie ponad 1 000 osób.

Innym ważnym wydarzeniem jest organizacja corocznej **Gali „Aktywni z Lublina”** połączonej z nagrodzeniem laureatów konkursu o Medal Prezydenta Miasta Lublin dla osób oraz instytucji/organizacji wyróżniających się osiągnięciami lub realizowanymi przedsięwzięciami na rzecz aktywizacji i integracji osób niepełnosprawnych na terenie Miasta Lublin. W 2019 roku odbyła się XIV edycja tego konkursu.

3.5.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Konsekwencją utrzymującego się wzrostu liczby mieszkańców z niepełnosprawnościami jest konieczność realizacji inkluzyjnego modelu funkcjonowania tej grupy osób w społeczności naszego miasta. Model ten, w przyjętej w Strategii perspektywie czasowej, oznacza istotny wzrost dostępności edukacji, pracy, informacji oraz pozostałych sfer życia społecznego, a tym samym możliwość pełnej aktywności mieszkańców z niepełnosprawnościami w społeczności Lublina na rzecz jej rozwoju. Poszukiwanie nowych rozwiązań w tym zakresie stanowi konsekwencję rosnącego zapotrzebowania na wysokiej jakości usługi społeczne dedykowane osobom z niepełnosprawnościami

Dobrej jakości i dostępne usługi publiczne są istotnym czynnikiem regulacji zachowań społecznych i poprawy jakości życia. Kluczową kwestią jest zapewnienie do nich dostępności. Kierunek interwencji w tym zakresie winien zakładać, m.in. rozwój różnych form usług wspierających osoby z niepełnosprawnościami w środowisku zamieszkania, jak również wsparcie rodziny i opiekunów faktycznych w pełnieniu ich roli opiekuńczej, m.in. poprzez rozwój tzw. opieki wytchnieniowej.

Kompleksowa interwencja powinna zakładać rozwój usług poprawiających dostępność przestrzeni, transportu, dóbr i usług, które zwiększają udział mieszkańców z niepełnosprawnościami w lokalnym życiu społecznym.

Ogromne znaczenie dla jakości usług publicznych ma wdrażanie rozwiązań teleinformatycznych w administracji, które prowadzą do stworzenia warunków technologicznych i organizacyjnych dogodnych dla obywatela oraz podmiotów działających na terenie lokalnym. Dostarczanie usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych przynosi bowiem coraz lepsze efekty pod względem jakości i kosztów, zarówno dla społeczeństwa, jak i dla administracji.

Zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych, jak też wdrażanymi szeroko zmianami, w polskim ustawodawstwie (ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 roku o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych - Dz.U.2019.848 z późn. zm. oraz ustawa z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami - Dz.U.2019.1696 z późn. zm.) głównym kierunkiem działań w ramach lokalnej polityki społecznej na kolejne lata winno być zapewnienie mieszkańcom Lublina z niepełnosprawnościami dostępności do różnych sfer życia, w szczególności poprzez:

- prowadzenie działań mających na celu likwidację barier oraz wdrażanie racjonalnych usprawnień w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania oraz realizowanie działań inwestycyjnych zgodnie z ideą projektowania uniwersalnego,
- zapewnienie osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności dostępu do informacji i komunikacji międzyludzkiej,
- zapewnienie dostępu i wyrównywanie szans w dostępie do usług edukacyjnych poprzez działania zmierzające do pełnego zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży osób dorosłych,
- tworzenie i wspieranie systemu informacji oraz doradztwa dla osób niepełnosprawnych, w tym rozwój e-usług,

- zapewnienie możliwości pełnego uczestnictwa w różnych obszarach aktywności (np. sportowej, turystycznej, kulturalnej i rekreacyjnej) zarówno w charakterze odbiorcy, jak i twórcy,
- tworzenie i realizacja polityki mieszkaniowej uwzględniającej potrzeby osób z niepełnosprawnościami, w tym mieszkalnictwa chronionego, treningowego i wspomaganeego,
- wspieranie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w szczególności na otwartym rynku pracy oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i środków utrzymania osobom niepełnosprawnym,
- rozbudowa infrastruktury wsparcia społecznego, rozwój sieci placówek wspierających, integracyjnych, terapeutycznych, edukacyjnych itp. prowadzonych przez samorząd i organizacje pozarządowe,
- rozwój systemu wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnianie możliwości korzystania z różnych form opieki wytchnieniowej,
- prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu świadomości społeczeństwa na temat niepełnosprawności oraz budowania pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej i jej miejsca w społeczeństwie,
- zapewnianie skutecznej pomocy i wsparcia w środowisku poprzez dostęp do usług, nowych rozwiązań informacyjnych, komunikacyjnych i technologicznych, środków pomocniczych i sprzętu w celu osiągnięcia i utrzymania przez osoby niepełnosprawne optymalnego poziomu funkcjonowania, mobilności, samodzielności i niezależności,
- usprawnienie systemu monitorowania i diagnozowania sytuacji osób niepełnosprawnych.

3.5.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Dobrze funkcjonująca i rozbudowana komunikacja społeczna,• dobra organizacja pracy Urzędu Miasta Lublin oraz jednostek organizacyjnych w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia,• szeroka oferta różnorodnych form wsparcia osób z niepełnosprawnościami (środowiskowych i instytucjonalnych),• skuteczne pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na nowe formy pomocy,• wykwalifikowana kadra urzędnicza (pracownicy Urzędu Miasta Lublin oraz jednostek podległych, w tym: pracownicy socjalni, asystenci rodziny, pracownicy zajmujący się dofinansowaniami ze środków PFRON),• powszechna dostępność do informacji dla osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów oraz pracodawców,• otwartość na zatrudnienie osób z niepełnosprawnością w Urzędzie Miasta Lublin oraz pozostałych jednostkach Miasta, liczne działania prozatrudnieniowe, w tym informacyjne i wspierające pracodawców,• wdrażanie nowych rozwiązań adekwatnych do zdiagnozowanych potrzeb, np. realizacja przez samorząd Programu „opieka – wytchnieniowa” usług asystenckich, (zmiana kolejności),• szeroka oferta placówek edukacyjnych w postaci form i metod kształcenia na wszystkich poziomach (ośrodki szkolno-wychowawcze, szkolnictwo specjalne, integracyjne, włączające),• dostępność komunikacji miejskiej dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz transport indywidualny i system uprawnień do bezpłatnych i ulgowych przejazdów dla	<ul style="list-style-type: none">• Niewystarczające środki na cykliczne szkolenia kadry,• brak dostatecznej motywacji pracowników,• wypalenie zawodowe pracowników• niewystarczająca dostępność przestrzeni Miejskiej, w tym budynków użyteczności publicznej,• niska dostępność do opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób niepełnosprawnych, szczególnie w formie w pobytu całodobowego• niewystarczająca oferta zajęć organizowanych w okresie wakacyjnym dla dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności w wieku szkolnym,• brak ośrodka zapewniającego kompleksowe wsparcie edukacyjne, rewalidacyjne oraz rehabilitacyjne dla dzieci i młodzieży,• niewystarczająco rozwinięte e-usługi.

<p>osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów,</p> <ul style="list-style-type: none"> • sukcesywna rozbudowa infrastruktury społecznej. 	
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa sytuacji finansowej osób niepełnosprawnych, • zapewnienie sprawnej realizacji świadczeń finansowych dla opiekunów osób niepełnosprawnych, rezygnujących z zatrudnienia, • przeprowadzenie akcji w jednostkach organizacyjnych Miasta Lublin rejestrowania się uprawnionych osób niepełnosprawnych w urzędzie pracy, • kampania prowadząca stale w Miejskim Urzędzie Pracy dot. korzyści płynących z zatrudnienia osób niepełnosprawnych, • podniesienie/wzrost jakości życia osób z niepełnosprawnościami, • otwartość władz Miasta na potrzeby osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia, • powołanie koordynatora dostępności oraz Zespołu zadaniowego ds. dostępności, • pojawiające się nowe programy i źródła finansowania wspierające realizację zadań własnych samorządu, • zaangażowanie organizacji pozarządowych oraz różnych instytucji we współpracę i realizację działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Częstość i jakość zmian prawa w zakresie zabezpieczenia społecznego i finansowego osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin i opiekunów, • sposób naliczania środków jakie przeznacza PFRON dla poszczególnych samorządów na podstawie dotychczasowego algorytmu, uzależniającego wysokość przyznanych środków od liczby osób zarejestrowanych w MUP, zamiast od odsetka osób z niepełnosprawnością na danym terenie, • Ograniczenia finansowe Miasta związane ze zmniejszeniem dochodów (m.in. z podatków), • postępująca inflacja – przy braku zmiany wysokości świadczeń w coraz mniejszym stopniu wspomaga finansowo beneficjenta, • rosnące koszty utrzymania realizacji poszczególnych zadań przy braku wzrostu finansowania, • konieczność poniesienia większych kosztów w związku z potrzebą zatrudnienia nowych pracowników, • utarte stereotypy, niechęć przed zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej, • niechęć osób niepełnosprawnych wobec rejestracji w MUP wynikająca z obawy przed utratą przyznanych świadczeń, • niekompletność wniosków i dokumentacji w sprawach (wydłużająca postępowanie administracyjne i dezorganizujące pracę poszczególnych pracowników).

3.5.4.Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY

ZAPEWNIENIE DOSTĘPU OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH OTOCZENIU DO PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI I GODNEGO FUNKCJONOWANIA W RÓŻNYCH SFERACH ŻYCIA ORAZ DOSTĘPU DO SYSTEMU USŁUG WSPIERAJĄCYCH

CEL OPERACYJNY 1

ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI RÓŻNYCH SFER ŻYCIA SPOŁECZNEGO W TYM PRZESTRZENI PUBLICZNEJ MIASTA LUBLIN

Strategia realizacji celu

Sukcesywna poprawa dostępności różnych sfer życia społecznego oraz przestrzeni publicznej Miasta realizowana będzie poprzez szereg działań mających na celu likwidację barier w dostępie do sfery edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz turystycznej jak również w dostępie do informacji. Dostępność przestrzeni miejskiej zapewni realizacja założeń projektowania uniwersalnego, likwidację barier funkcjonalnych oraz wdrażanie racjonalnych usprawnień. Działania te będą realizowane w przestrzeni miejskiej, w tym, m.in. budynkach użyteczności publicznej, w których miejskie jednostki realizują swoje zadania, a także przestrzeni kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjnej, sportowej etc. Zapewnienie dostępności w powyższych obszarach aktywności pozwoli na pełne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w różnych sferach życia, zarówno jako odbiorców poszczególnych usług, jak też jako twórców. Dostęp do informacji realizowany będzie przez działania umożliwiające jej pozyskiwanie z różnych źródeł (w tym e-usług) poprzez zapewnienie różnorodności form dostępu kierowanych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Zadania:

1. Realizacja idei projektowania uniwersalnego oraz racjonalnych usprawnień w zakresie dostępności przestrzeni miasta, w tym budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.
2. Zapewnienie dostępu do informacji, w tym e-usług.
3. Zapewnienie uczestnictwa w sferze kulturalnej, sportowej oraz turystycznej osób z niepełnosprawnościami.
4. Prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
5. Wspieranie działań związanych z edukacją osób dorosłych z niepełnosprawnościami.
6. Zapewnienie możliwości pobierania nauki, jak również zdobywania przyszłego zawodu we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami.
7. Organizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci mającego na celu pobudzenie psychoruchowe i społeczne rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

8. Zapewnienie dostępu do diagnozy i rehabilitacji specjalistycznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.
9. Zapewnienie uprawnionym uczniom bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły lub zwrot kosztów dowozu uprawnionych uczniów jeśli przewóz i opiekę zapewniają rodzice.
10. Dofinansowanie zakupu podręczników do kształcenia ogólnego i do kształcenia w zawodach, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego i do kształcenia zawodowego oraz materiałów ćwiczeniowych uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych UML	Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, Wydział Inwestycji i Remontów,	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	1,1
	Wydział Oświaty i wychowania	Środki z budżetu państwa	2022	1,1
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki europejskie	2023	1,1
	Biuro Obsługi Mieszkańców,		2024	1,1
	Wydział Planowania, Wydział Architektury i Budownictwa,		2025	1,1
	Wydział Informatyki i Telekomunikacji,		2026	1,2
	Zarząd Dróg i Mostów, Wydział Zarządzania Ruchem Drogowym i Mobilnością,		2027	1,2
	Straż Miejska, Zarząd Nieruchomości Komunalnych,			
Zarząd Transportu Miejskiego,				

	Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków i inne wydziały,	2028	1,2
	Biura i jednostki Miasta realizujące zadania inwestycyjne i remontowe	2029	1,2
	organizacje pozarządowe, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe	2030	1,3

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba inwestycji w ramach projektowania uniwersalnego,
- liczba usprawnień i wysokość środków w ramach Funduszu Dostępności,
- liczba porad/informacji udzielonych przez Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, MOPR,
- liczba podopiecznych fundacji i stowarzyszeń organizujących spotkania o charakterze kulturalnym, wyjazdy turystyczno-rekreacyjne i imprezy sportowe przy dofinansowaniu ze środków PFRON,
- liczba stypendiów sportowych przyznanych osobom niepełnosprawnym,
- liczba sportowców niepełnosprawnych biorących udział w podsumowaniu roku sportowego,
- liczba zorganizowanych spotkań z udziałem zawodników niepełnosprawnych,
- liczba działań/dzieci uczestniczących w dodatkowych zajęciach edukacyjnych, terapeutycznych i opiekuńczych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w tym w okresie wakacyjnym,
- liczba mieszkańców z niepełnosprawnościami korzystających ze wsparcia w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym (w ramach Modułu II AS),
- liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnych uczęszczających do przedszkoli i szkół na wszystkich poziomach edukacji,
- liczba przedszkoli i szkół prowadzących kształcenie specjalne i integracyjne,
- liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju,
- liczba dzieci i młodzieży, które skorzystały z usług Specjalistycznej Poradni Wczesnej Diagnostyki i Rehabilitacji,
- liczba uczniów, którzy na podstawie ustawy Prawo oświatowe korzystają z bezpłatnego dowozu do szkoły organizowanego przez Gminę Lublin lub którym refundowane są koszty dowozu, który zapewniają rodzice,
- liczba uczniów, którzy otrzymali dofinansowanie w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022.

CEL OPERACYJNY 2

ZAPEWNIENIE DOSTĘPU DO USŁUG SPOŁECZNYCH ORAZ SYSTEMU WSPARCIA ŚRODOWISKOWEGO I INSTYTUCJONALNEGO

Strategia realizacji celu

Miasto Lublin realizuje zarówno działania ustawowe z zakresu pomocy społecznej, jak podejmuje wiele innowacyjnych działań i inicjatyw na rzecz poprawy jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców oraz ich rodzin w różnych sferach życia. Realizacja celu będzie przebiegać poprzez zapewnianie dostępu do szerokiej gamy usług społecznych dla samych osób z niepełnosprawnością, jak i ich opiekunów zarówno w formie wsparcia w środowisku, jak też w instytucjach wsparcia dziennego i całodobowego. Pomoc i wsparcie kierowane będzie także w formie finansowej poprzez wypłatę świadczeń, jak i niefinansowej.

Zadania:

1. Zapewnianie dostępu do usług instytucjonalnych.
2. Zapewnianie dostępu do usług świadczonych w środowisku.
3. Realizacja różnych form wsparcia kierowanego do osób z niepełnosprawnościami, służącego rehabilitacji społecznej.
4. Realizacja różnych form wsparcia kierowanego do opiekunów/rodzin osób z niepełnosprawnościami.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych UML	Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych UML, MOPR Lublin jednostki organizacyjne Miasta Lublin, organizacje pozarządowe,	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	108,6
			2022	114
		Środki z budżetu państwa	2023	119,3
			2024	125
		Środki europejskie	2025	130,2
			2026	130,9
		2027	131,7	
		2028	132,4	
		2029	133,2	
		2030	133,9	

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba środowiskowych domów samopomocy prowadzonych przez Miasto Lublin i inny podmiot prowadzący,
- liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy,
- liczba uczestników środowiskowych domów samopomocy,
- liczba klubów samopomocy prowadzonych przez Miasto Lublin i inny podmiot prowadzący,
- liczba miejsc w klubach samopomocy,
- liczba uczestników klubów samopomocy,
- liczba innych ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (OW Rodzinne Domy, ŚOW Kalina, Centrum Rozwoju i Integracji Społecznej,
- liczba miejsc w innych ośrodkach wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami,
- liczba uczestników innych ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami
- liczba wtz,
- liczba uczestników wtz,
- liczba osób uczestniczących w zajęciach klubowych (przy wtz),
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi i liczba zrealizowanych usług,
- liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami opiekuńczymi i liczba zrealizowanych usług,
- liczba osób objętych wsparciem w ramach systemu usług asystenckich,
- liczba mieszkańców którzy uzyskali dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się oraz do usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza - przewodnika,
- liczba osób, które uzyskały dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych,
- liczba mieszkańców, którzy uzyskali dofinansowanie do przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego,
- liczba podopiecznych stowarzyszeń i fundacji realizujących zadania zlecone z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- liczba osób objętych rehabilitacją w ramach zadań zleconych,
- liczba mieszkańców z niepełnosprawnościami, którzy uzyskali dofinansowanie w ramach Modułu I Programu AS,
- liczba osób objętych opieką wytechnieniową,
- liczba rodzin pobierających świadczenia opiekuńcze i liczba zrealizowanych świadczeń opiekuńczych wraz ze składkami ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych,
- liczba rodzin pobierających zasiłek dla opiekuna i liczba wypłaconych świadczeń,
- liczba rodzin pobierających świadczenie „Za życiem” i liczba wypłaconych świadczeń,
- liczba osób objętych rehabilitacją.

CEL OPERACYJNY 3

PROMOCJA POZYTYWNEGO WIZERUNKU ORAZ OSIĄGNIĘĆ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Strategia realizacji celu

Promowanie pozytywnego wizerunku i osiągnięć osób z niepełnosprawnościami realizowane będzie za pośrednictwem cyklicznych już wydarzeń: **Lubelskich Targów Aktywności Osób Niepełnosprawnych oraz Gali „Aktywni z Lublina”**. Ponadto Miasto wspiera organizowane przez organizacje pozarządowe wydarzenia takie, jak obchody jubileuszy, konferencje, seminaria, i inne, w których mogą swoje osiągnięcia na różnych polach zaprezentować osoby z niepełnosprawnościami. W ostatnich latach zwiększono znacznie pulę środków finansowych oraz wprowadzono w tym obszarze dwa nowe zadania: rozwijanie pasji i zainteresowań osób niepełnosprawnych w różnym wieku, kształtowanie pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami u dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Zadania:

1. Realizacja działań promujących pozytywny wizerunek i osiągnięcia osób z niepełnosprawnościami, a także upowszechniający wiedzę o przyczynach i skutkach niepełnosprawności oraz sposobach jej zapobiegania.
2. Realizacja działań rozwijających pasje i zainteresowania osób z niepełnosprawnościami

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych UML	Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych,	Środki z budżetu Miasta Lublin	2021	0,1
	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie		2022	0,1
	inne wydziały,	Środki z budżetu państwa	2023	0,1
	Biura i jednostki Miasta oraz podmioty zewnętrzne	Środki europejskie	2024	0,1
	organizacje pozarządowe		2025	0,1
			2026	0,1
			2027	0,1
			2028	0,1

		2029	0,1
		2030	0,1

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba projektów promujących pozytywny wizerunek i osiągnięcia osób z niepełno sprawnościami,
- liczba osób uczestniczących w projektach promujących pozytywny wizerunek i osiągnięcia osób z niepełnosprawnościami,
- liczba projektów rozwijających pasje i zainteresowania osób z niepełnosprawnościami/liczba osób w nich uczestniczących,
- liczba stypendiów sportowych przyznanych osobom niepełnosprawnym,
- liczba sportowców niepełnosprawnych biorących udział w podsumowaniu roku sportowego,
- liczba zorganizowanych spotkań z udziałem zawodników niepełnosprawnych.

Powyżej wskazane cele operacyjne, mieszczące się w ramach celu głównego „Zapewnienie dostępu osobom z niepełnosprawnościami i ich otoczeniu do podejmowania aktywności i godnego funkcjonowania w różnych sferach życia oraz dostępu do systemu usług wspierających“, realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.;
2. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2019 poz.848 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 poz.1062 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 poz. 426 z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
6. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 poz. 111 z późn. zm);
7. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 poz. 1297);
8. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 poz. 1329);
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2020 poz. 249);
10. Uchwała nr 1224/XLVI/2014 Rady Miasta z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia z opłat, jak również trybu ich pobierania (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2020 r. poz. 980);

11. Program działań Miasta Lublin na rzecz mieszkańców z niepełnosprawnościami na lata 2021-2025.
12. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2020.910 t.j.);
13. Uchwała nr 89/2020 Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r.;
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2020–2022 (Dz. U. poz.1227).

3.6. KIERUNEK: OSOBY BEZROBOTNE

3.6.1. Diagnoza⁵¹

W ustroju wolno-rynkowym praca (zarobkowa) stanowi dla zdecydowanej większości dorosłej ludności źródło uzyskiwania środków dla zaspokojenia podstawowych potrzeb biologicznych, ale ma też ogromne znaczenie dla społecznej integracji jednostki, jak i dla jej subiektywnego poczucia dobrostanu.

Społeczna i psychiczna waga pracy/zatrudnienia oznacza, że wykluczenie osób z rynku pracy, a zwłaszcza wykluczenie trwałe, czy na dłuższy czas wiąże się z poważnymi społecznymi jak i jednostkowymi kosztami. Do grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczane są, m.in: osoby do 30 r. życia, a w szczególności tzw. NEET, niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne oraz osoby w wieku 50+. Niewątpliwą słabością rynku pracy w Polsce jest zjawisko ubóstwa osób pracujących (working poor), niskich płac (junk job) i zatrudnienia tymczasowego. Wskaźnik ubóstwa osób pracujących wynosił 10,9% w roku 2016, co plasowało Polskę na 21 miejscu wśród 28 krajów EU⁵².

W analizowanym poniżej okresie, tj. od 2015 do 2019 roku, stopa bezrobocia systematycznie spadała. W końcu grudnia 2019 r. stopa bezrobocia dla **Miasta Lublin** kształtowała się na poziomie **4,9%**, dla **województwa lubelskiego – 7,4%**, zaś dla **kraju – 5,2%**. W porównaniu do sytuacji z końca grudnia **2015 r. wysokość tego wskaźnika zmniejszyła się o 3 punkty procentowe dla miasta Lublin, 4,3% dla województwa lubelskiego, natomiast dla kraju zmniejszyła się o 4,5%**. Na spadek stopy procentowej wpływa ożywienie gospodarcze regionu oraz aktywna polityka angażowania środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego w działania skierowane na ograniczanie bezrobocia. Powyższe odzwierciedla tabela oraz wykres poniżej.

Tabela 55. Stopa bezrobocia w latach 2015-2019

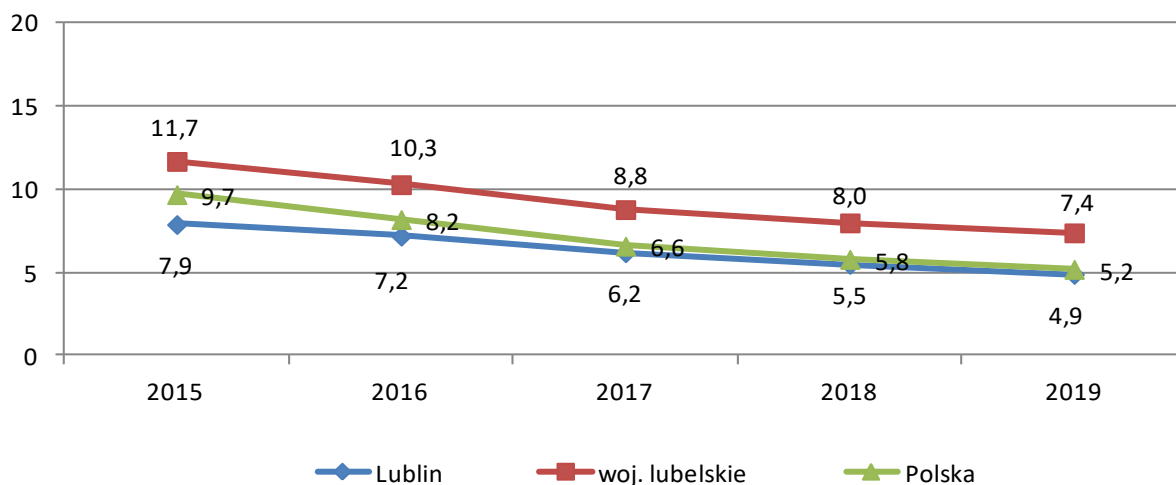
Stan na dzień	Lublin	woj. Lubelskie	Polska
31.12.2015 r.	7,9	11,7	9,7
31.12.2016 r.	7,2	10,3	8,2
31.12.2017 r.	6,2	8,8	6,6
31.12.2018 r.	5,5	8,0	5,8
31.12.2019 r.	4,9	7,4	5,2

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie

⁵¹ Materiał opracowany na podstawie informacji przekazanych przez Miejski Urząd Pracy w Lublinie i danych MOPR Lublin (w zakresie prac społecznie użytecznych)

⁵² Keuschnigg, Ch., Owczarek, D. (2017): Włączenie społeczne w Polsce: nadrobienie zaległości w nierównym tempie, Betelsmann Stiftung, s. 22

Wykres 26. Stopa bezrobocia w mieście Lublin na tle województwa i kraju w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Sytuacja na rynku pracy w Mieście Lublin z każdym rokiem poprawiała się w stosunku do lat ubiegłych. Z danych statystycznych wynika, iż liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie w końcu grudnia 2019 r. wynosiła 9040 osób i w porównaniu do końca grudnia 2015 r. zmniejszyła się o 4898 osób. W 2016 r. liczba osób bezrobotnych wahała się w granicach 12733-14544 osoby, w 2017 r. od 13231 do 11164 osób, natomiast w 2018 r. liczba ta wahała się w granicach 11468-10050 osoby.

Udział osób wykazujących się doświadczeniem zawodowym w liczbie bezrobotnych ogółem wzrósł o 2,1% (z 85,2% w 2015 roku na 87,3% w 2019 roku). Na koniec grudnia 2019 r. odsetek osób bez stażu pracy wynosił 12,7% i był niższy o 2,1 punktu procentowego w stosunku do analogicznego okresu roku 2015. W ogólnej liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie w latach 2015-2019 ponad 9% stanowiły osoby posiadające prawo do zasiłku.

Tabela 56. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie									
	2015 r.		2016 r.		2017 r.		2018 r.		2019 r.	
Bezrobotni ogółem	13938		12733		11164		10050		9040	
Bezrobotni długotrwale ogółem	8368	60,0%	7667	60,2%	6685	59,9%	5800	57,7%	4928	54,5%
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	1380	9,9%	1246	9,8%	1032	9,2	940	9,4%	879	9,7%
Bezrobotni poprzednio pracujący	11877	85,2%	10874	85,4%	9624	86,2%	8662	86,2%	7889	87,3%

Bezrobotni dotychczas niepracujący	2061	14,8%	1859	14,6%	1540	13,8%	1388	13,8%	1151	12,7%
------------------------------------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------	------	-------

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01.

Wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych prawie połowę stanowiły kobiety. W całym analizowanym okresie (lata 2015 – 2019) odsetek bezrobotnych kobiet wynosił średnio 49%.

Dokonując analizy osób bezrobotnych pod względem wieku należy zauważyć, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 25 – 34 lata. Z danych zawartych w poniższej tabeli wynika, że odsetek tych osób wahał się w granicach 29,8% w 2015 r. do 28,2% w 2019 r. i na przestrzeni lat 2015 – 2019 zmniejszył się o 1,6%.

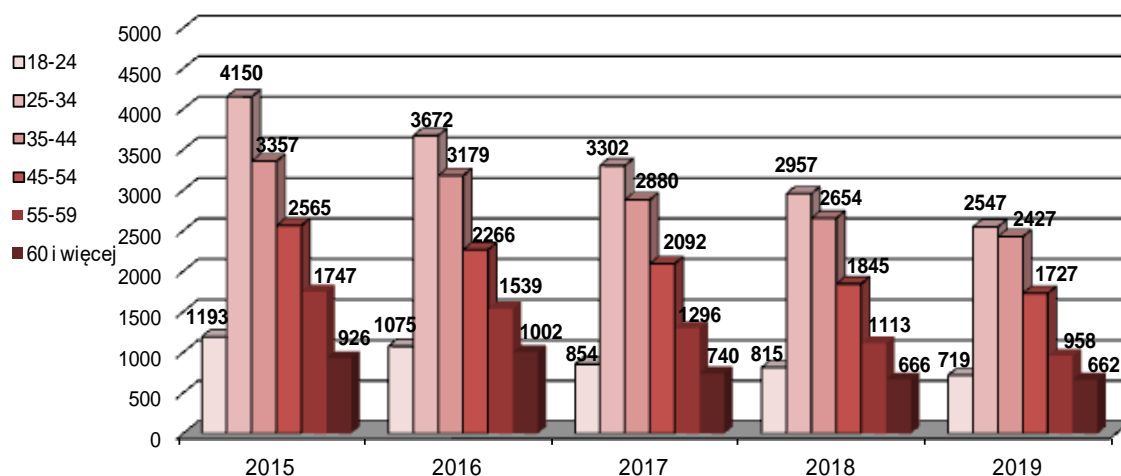
Z analizy struktury wieku wynika, iż maleje odsetek osób w przedziale wiekowym 55 – 59 lat oraz 18 – 24 lata, odpowiednio o 1,9% oraz 0,6%. Tendencja wzrostowa – o 2,7% – zauważalna jest natomiast wśród osób bezrobotnych rejestrujących się w przedziale wiekowym 35-44 lata (w 2015 roku – 24,1%; w 2019 roku – 26,8%). Ponad 60% wszystkich osób zarejestrowanych nie przekroczyła 44 roku życia.

Tabela 57. Osoby bezrobotne według grup wiekowych w latach 2015-2019

Grupy wiekowe	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%
18-24	1193	8,6	1075	8,4	854	7,7	815	8,1	719	8,0
25-34	4150	29,8	3672	28,8	3302	29,6	2957	29,4	2547	28,2
35-44	3357	24,1	3179	25,0	2880	25,8	2654	26,4	2427	26,8
45-54	2565	18,4	2266	17,8	2092	18,7	1845	18,4	1727	19,1
55-59	1747	12,5	1539	12,1	1296	11,6	1113	11,1	958	10,6
60 i więcej	926	6,6	1002	7,9	740	6,6	666	6,6	662	7,3
Ogółem	13938	100	12733	100	11164	100	10050	100	9040	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

Wykres 27. Osoby bezrobotne według grup wiekowych w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

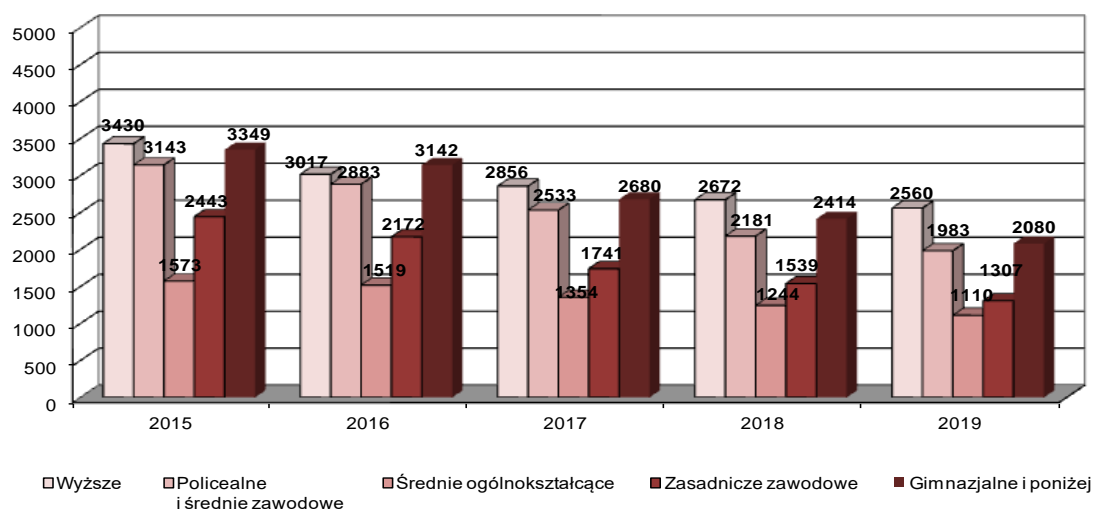
Największą grupę na koniec każdego roku z analizowanych lat stanowiły osoby z wykształceniem wyższym. W roku 2019 nastąpił wzrost o 3,7% osób legitymujących się powyższym wykształceniem w stosunku do roku 2015 (w 2015 r. wynosił on 24,6%; a w 2019 r. – 28,3%). Kolejną pod względem wielkości grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (w 2015 r. – 24,0%; w 2019 r. – 23,0). Wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym na przestrzeni analizowanego okresu zauważalna jest tendencja spadkowa o 0,7% (w 2015 r. – 22,6%; w 2019 r. – 21,9%), jak również w przypadku osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym o 3% (w 2015 r. – 17,5%; w 2019 r. – 14,5%). Najmniej liczebną grupę stanowią osoby legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Tabela 58. Osoby bezrobotne według poziomu wykształcenia w latach 2015-2019

Wykształcenie	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie									
	2015		2016		2017		2018		2019	
Wykształcenie	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%
Wyższe	3 430	24,6	3 017	23,7	2 856	25,6	2 672	26,6	2 560	28,3
Policealne i średnie zawodowe	3 143	22,6	2 883	22,6	2 533	22,7	2 181	21,7	1 983	21,9
Średnie ogólnokształcące	1 573	11,3	1 519	11,9	1 354	12,1	1 244	12,4	1 110	12,3
Zasadnicze zawodowe	2 443	17,5	2 172	17,1	1 741	15,6	1 539	15,3	1 307	14,5
Gimnazjalne i poniżej	3 349	24,0	3 142	24,7	2 680	24,0	2 414	24,0	2 080	23,0
Ogółem	13 938	100	12 733	100	11 164	100	10 050	100	9 040	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

Wykres 28. Osoby bezrobotne według wykształcenia w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

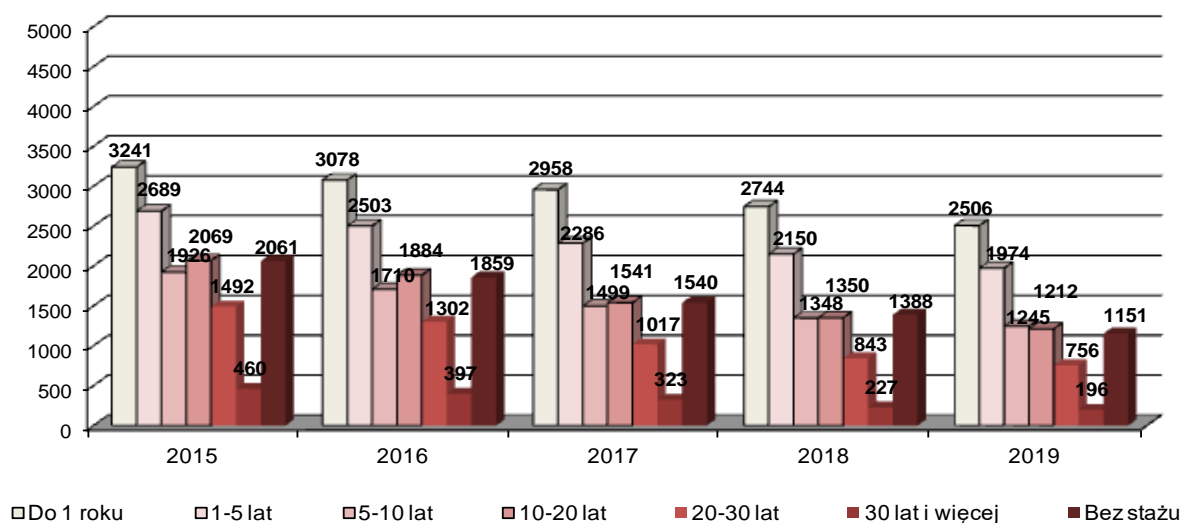
Najliczniejszą grupę osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie według posiadanego stażu pracy stanowiły osoby ze stażem pracy do 1 roku. W latach 2015-2019 zauważalna jest tendencja wzrostowa wśród osób legitymujących się powyższym stażem pracy – o 4,4% (w 2015 r. – 23,3%, w 2019 r. – 27,7%). Wzrost osób rejestrujących się występuje również wśród osób ze stażem pracy od 1 do 5 lat o 2,5%. Natomiast wyraźnie spada odsetek osób posiadających staż pracy od 20-30 lat – o 2,3% (10,7% w 2015 r. do 8,4% w 2019 r.) oraz bez stażu pracy – o 2,1% (14,8% w 2015 r. do 12,7% w 2019 r.). Najmniej liczną grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby legitymujące się ponad 30-letnim stażem pracy.

Tabela 59. Osoby bezrobotne według stażu pracy w latach 2015-2019

Staż pracy	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%
Do 1 roku	3241	23,3	3078	24,2	2958	26,5	2744	27,3	2506	27,7
1-5	2689	19,3	2503	19,7	2286	20,5	2150	21,4	1974	21,8
5-10	1926	13,8	1710	13,4	1499	13,4	1348	13,4	1245	13,8
10-20	2069	14,8	1884	14,8	1541	13,8	1350	13,4	1212	13,4
20-30	1492	10,7	1302	10,2	1017	9,1	843	8,4	756	8,4
30 lat i więcej	460	3,3	397	3,1	323	2,9	227	2,3	196	2,2
Bez stażu	2061	14,8	1859	14,6	1540	13,8	1388	13,8	1151	12,7
Ogółem	13938	100	12733	100	11164	100	10050	100	9040	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

Wykres 29. Osoby bezrobotne według stażu pracy w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

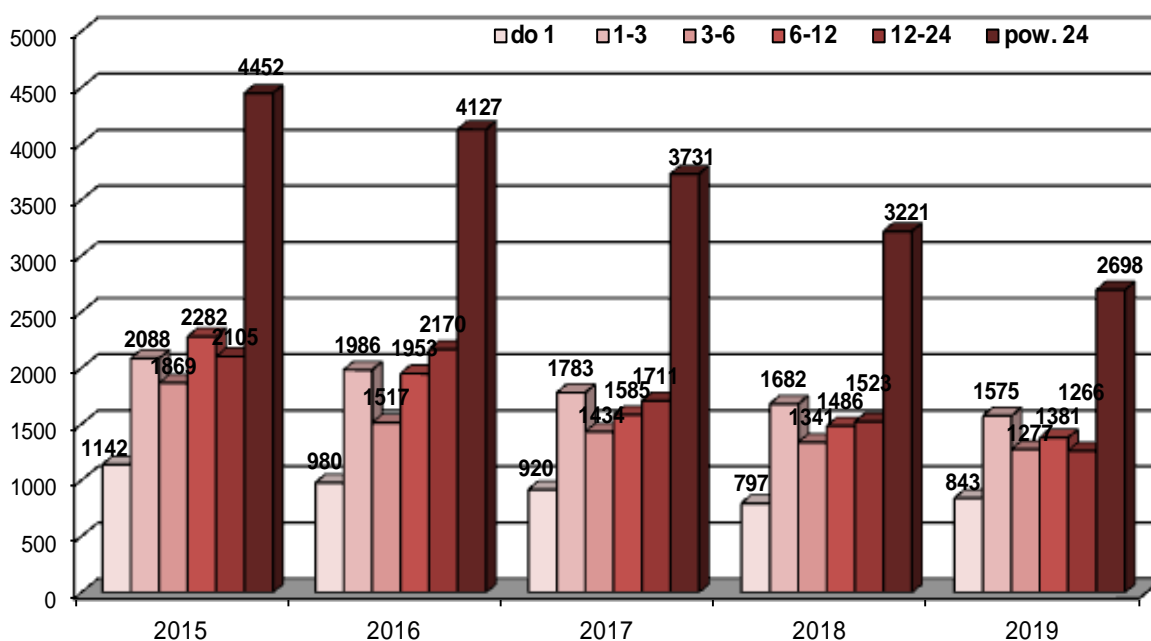
Negatywnym zjawiskiem na lubelskim rynku pracy jest nadal duży udział osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy. Odsetek tych osób zawierał się w przedziale 31,9% w 2015 r. do 29,9% w 2019 r. W końcu 2019 roku odsetek osób długotrwale bezrobotnych wyniósł 54,5% i był o 5,5 punktów procentowych niższy niż w 2015 roku. Najmniej liczną grupę stanowią osoby pozostające bez pracy do 1 miesiąca od 8,2% w 2015 r. do 9,3% w 2019 r.

Tabela 60. Osoby bezrobotne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2015-2019

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%
do 1	1142	8,2	980	7,7	920	8,2	797	7,9	843	9,3
1-3	2088	15,0	1986	15,6	1783	16,0	1682	16,7	1575	17,4
3-6	1869	13,4	1517	11,9	1434	12,9	1341	13,3	1277	14,1
6-12	2282	16,4	1953	15,3	1585	14,2	1486	14,8	1381	15,3
12-24	2105	15,1	2170	17,1	1711	15,3	1523	15,2	1266	14,0
powyżej 24	4452	31,9	4127	32,4	3731	33,4	3221	32,1	2698	29,9
Ogółem	13 938	100	12 733	100	11 164	100	10 050	100	9 040	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

Wykres 30. Osoby bezrobotne według czasu pozostawania bez pracy w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 zał. 1.

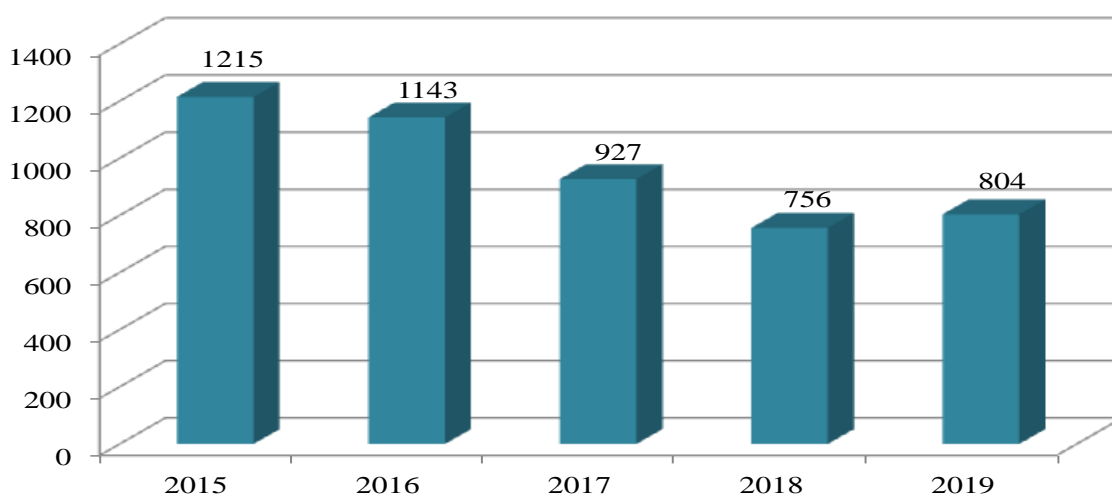
Problem pozostawania bez pracy dotyka również osób niepełnosprawnych. Na koniec 2019 roku w rejestrze Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie pozostawały zarejestrowane ogółem 804 osoby niepełnosprawne (w tym 256 kobiet). W latach 2015 – 2019 liczba osób niepełnosprawnych na koniec każdego roku oscylowała w przedziale 1215 – 756. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 61. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie wg stanu na koniec grudnia w latach 2015 -2019

		Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych	Liczba osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu	Ogółem
2015	Ogółem	952	263	1215
	Kobiety	418	94	512
2016	Ogółem	895	248	1143
	Kobiety	371	93	464
2017	Ogółem	719	208	927
	Kobiety	296	82	378
2018	Ogółem	598	158	756
	Kobiety	244	55	299
2019	Ogółem	631	173	804
	Kobiety	256	60	316

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-07.

Wykres 31. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w MUP w Lublinie wg stanu na koniec grudnia w latach 2015 - 2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-07.

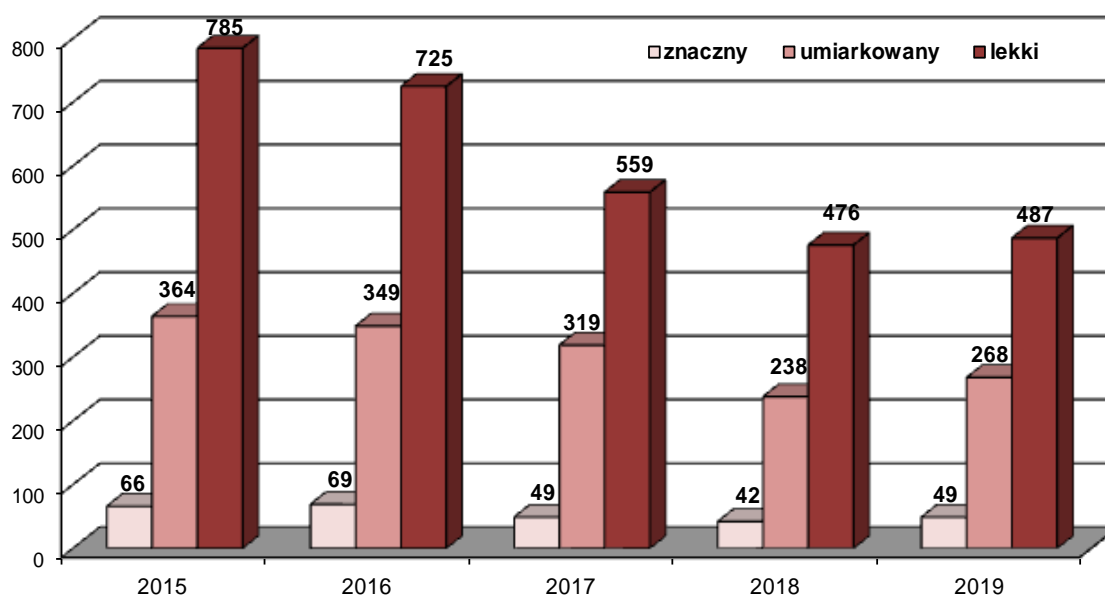
W ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych korzystających z usług Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie ponad 60% ogółu tej grupy stanowią osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności. W latach 2015 – 2019 odsetek osób legitymujących się powyższym stopniem niepełnosprawności zmniejszył się o 4% – z 64,6% w 2015 r. do 60,6% w 2019 r. Natomiast wzrósł udział osób niepełnosprawnych legitymujących się znacznym stopniem niepełnosprawności (o 0,7%) i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (o 3,3%).

Tabela 62. Osoby niepełnosprawne ogółem zarejestrowane w MUP w Lublinie według stopnia niepełnosprawności w latach 2015-2019

Stopień niepełnosprawności	Niepełnosprawni bezrobotni ogółem									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Znaczny	66	5,4	69	6,0	49	5,3	42	5,5	49	6,1
Umiarkowany	364	30,0	349	30,6	319	34,4	238	31,5	268	33,3
Lekki	785	64,6	725	63,4	559	60,3	476	63,0	487	60,6
Razem	1 215	100	1 143	100	927	100	756	100	804	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-07.

Wykres 32. Osoby niepełnosprawne ogółem zarejestrowane w MUP w Lublinie według stopnia niepełnosprawności w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-07.

Formy aktywizacji osób bezrobotnych

Kluczowym zagadnieniem jest zapewnienie osobom bezrobotnym możliwości rozwoju poprzez szkolenia, przekwalifikowania, które pozwalają na podjęcie pracy w zawodzie dostosowanym do możliwości zdrowotnych, zainteresowań z jednoczesnym uwzględnieniem potrzeb rynku pracy. Szkolenia organizowane są dla osób bezrobotnych w celu zwiększenia ich szans na uzyskanie zatrudnienia i podwyższenia kwalifikacji. Skierowanie na szkolenie może uzyskać osoba w przypadku:

- braku kwalifikacji zawodowych,
- zmiany lub uzupełnienia kwalifikacji,
- utraty zdolności do wykonywania pracy w dotychczasowym zawodzie,
- braku umiejętności aktywnego poszukiwania pracy.

W latach 2015 – 2019 na szkolenia skierowano ogółem 1 183 osoby, z czego 97,3% osób ukończyło szkolenie, a 75,8% osób podjęło pracę w trakcie lub do 3 miesięcy po jego ukończeniu.

Zmiany zachodzące na rynku pracy coraz częściej wymagają podejmowania nowych decyzji związanych, np. ze zmianą zawodu czy podnoszeniem kwalifikacji. Wzrosła rola

działań związanych ze starannym planowaniem rozwoju zawodowego. Wszelkiego rodzaju wybory dotyczące kształcenia, zdobycia zawodu wymagają coraz większej wiedzy o rynku pracy i rynku edukacyjnym. Potrzeby te wskazują na konieczność korzystania z usług poradnictwa zawodowego tj. porad, informacji zawodowych. W analizowanym okresie z usług poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej skorzystało 13271 osób, w tym 27,0% osób stanowili długotrwale bezrobotni, a 39,6% osoby do 30 roku życia. Spotkania odbywały się w formie indywidualnych i grupowych porad zawodowych, z których skorzystało 10017 osób oraz informacji zawodowych (indywidualnych i grupowych), w których uczestniczyły 3254 osoby.

Miejski Urząd Pracy w Lublinie swoje usługi kieruje do bezrobotnych mieszkańców Lublina. Najlepsze efekty daje podejście indywidualne, czyli zajęcie się każdą osobą odrębnie i z pełnym zaangażowaniem. Dzieje się tak w ramach Indywidualnego Planu Działania, będącego formą aktywizacji osób bezrobotnych, objęcie podstawowymi usługami rynku pracy, wspieranie instrumentami rynku pracy mającymi na celu zatrudnienie bezrobotnego. W latach 2015 - 2019 Indywidualnym Planem Działania zostało objętych 81379 osób. Sporządzając Indywidualny Plan Działania z osobą bezrobotną, doradca próbuje określić sytuację zawodową, doprecyzować posiadane kwalifikacje, predyspozycje i umiejętności, przybliżyć wymogi rynku pracy. W przypadku trudności w określeniu charakteru poszukiwanej pracy, doradca zawodowy może zaproponować diagnozę psychologiczną mającą na celu sporządzenie profilu zawodowego osoby. Podczas rozmowy doradca klienta indywidualnego inspiruje i motywuje do podejmowania działań, zachęca do korzystania z oferowanych przez urząd usług i instrumentów, ze szczególnym naciskiem na usługę pośrednictwa pracy. Zachęca do uzupełnienia, nabycia lub zmiany kwalifikacji zawodowych postępując się niejednokrotnie informacją o zawodzie, szczegółową analizą zadań i dopasowaniem do posiadanych przez osobę predyspozycji i preferencji zawodowych. Ustala zakres zadań do samodzielnej realizacji i analizuje je podczas następnej rozmowy doradczej. Pomaga w doborze instrumentu rynku pracy adekwatnego do potrzeb osoby.

Jednym z zadań Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie jest pośrednictwo pracy. Miejsca pracy dzielą się na miejsca subsydiowane (refundowane miejsca pracy) i miejsca niesubsydiowane (nie objęte refundacją ze środków publicznych). Największa liczba ofert pracy zgłoszona została w 2017 r. i wynosiła 10682. W kolejnych latach analizowanego okresu liczba ta nieznacznie malała. Dla przykładu w 2019 r. do MUP w Lublinie zgłoszono 7818 wolnych miejsc pracy dla osób bezrobotnych, tj. o 1944 mniej niż w 2018 r.

Tabela 63. Oferty pracy zgłoszone przez pracodawców w latach 2015-2019

Wyszczególnienie		2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem oferty pracy		7746	8250	10682	9762	7818
z tego	subsydiowanej	2419	3098	3020	1774	1743
	z sektora publicznego	1526	1456	1425	1141	1037

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01.

W 2019 roku 7032 osoby bezrobotne zostały wyrejestrowane z powodu podjęcia zatrudnienia. Pracę niesubsydiowaną podjęło 6116 osób, a subsydiowaną: 916 osób.

W porównaniu z rokiem 2015 odsetek ogółu osób bezrobotnych podejmujących pracę subsydiowaną wzrósł o 3,4%.

Tabela 64. Osoby bezrobotne wyłączone z ewidencji MUP w Lublinie z tytułu podjęcia zatrudnienia w latach 2015-2019

Podjęcie pracy	Liczba osób bezrobotnych									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Subsydiowanej	849	9,6	1332	15,6	1259	15,7	824	11,1	916	13,0
Niesubsydiowanej	7972	90,4	7191	84,4	6764	84,3	6591	88,9	6116	87,0
Ogółem	8821	100	8523	100	8023	100	7415	100	7032	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01.

W latach 2015-2019 MUP w Lublinie finansował instrumenty rynku pracy dla osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie. W 2019 roku z dostępnych instrumentów rynku pracy skorzystało 2536 osób, tj. 28,1% ogółu osób bezrobotnych zarejestrowanych w MUP w Lublinie. Najbardziej popularną formą wsparcia był staż, który umożliwia nabycie praktycznych umiejętności do wykonywania pracy poprzez wykonywanie zadań w miejscu pracy. W analizowanym okresie stażami objęto 8462 osoby.

W latach 2015 – 2019 wśród osób bezrobotnych wyraźnie rosło zainteresowanie formą wsparcia dotyczącą podejmowania działalności gospodarczej tj. o 2,3% (w 2015 r. – 13,1%, w 2019 r. – 15,4%).

Zarówno prace interwencyjne jak i prace społecznie użyteczne przyczyniają się do aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz tworzenia nowych miejsc pracy. W latach 2015 -2019 średnio 147 osób rocznie było objętych pracami interwencyjnymi, natomiast pracami społecznie użytecznymi 113 osób.

Tabela 65. Osoby bezrobotne korzystające z poszczególnych instrumentów rynku pracy w latach 2015-2019

	Liczba osób bezrobotnych									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%	Ogółem	%
Prace interwencyjne	144	4,8	122	3,8	179	5,4	142	5,9	151	6,0
Podjęcie działalności gospodarczej	393	13,1	449	13,8	443	13,3	306	12,7	391	15,4
Podjęcie pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	214	7,1	218	6,7	249	7,5	156	6,5	191	7,5
Podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	45	1,5	89	2,7	102	3,0	100	4,1	104	4,1

Podjęcia pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	3	0,1	3	0,1	0	0,0	1	0,1	0	0,0
Podjęcia pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 r. ż.	7	0,2	25	0,8	47	1,4	19	0,8	28	1,1
Rozpoczęcia szkolenia	197	6,5	109	3,3	121	3,6	363	15,1	393	15,5
Rozpoczęcia stażu	1873	62,2	2088	64,3	2048	61,5	1240	51,6	1213	47,8
Rozpoczęcia prac społecznie użytecznych	136	4,5	145	4,5	143	4,3	76	3,2	65	2,6
Ogółem	3012	100	3248	100	3332	100	2403	100	2536	100

Źródło: Opracowanie własne MUP w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS-01.

Prace społecznie użyteczne stanowią istotny instrument aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, które nie uzyskują zasiłku dla bezrobotnych oraz korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Ta forma kierowana jest do:

- osób bezrobotnych, bez prawa do zasiłku, zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie oraz korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie (zarówno świadczeń pieniężnych, jak i niepieniężnych),
- osób uczestniczących w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, jeżeli podjęły uczestnictwo w tych formach w wyniku skierowania Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie na podstawie art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W ramach prac społecznie użytecznych Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie rekrutuje oraz kieruje osoby do Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie, celem otrzymania skierowania do wykonywania prac społecznie użytecznych, nalicza i wypłaca należne świadczeń z tytułu wykonywania niniejszych prac, współpracuje z instytucjami i organizacjami, w których realizowane są prace społecznie użyteczne oraz z Miejskim Urzędem Pracy w Lublinie.

Gmina Lublin/Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie jest realizatorem projektu pn. „Sami dla siebie” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 11 Włącznie społeczne, Działanie 11.1 Aktywne włączenie. Projekt realizowany jest od 1 marca 2018 do 31 lipca 2020 r. Celem głównym projektu jest wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 200 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w mieście Lublin. Uczestnicy projektu to osoby w wieku 15-64 lata, korzystające z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie, w szczególności osoby pozostające bez zatrudnienia, bezrobotne należące do III grupy osób sprofilowanych jako oddalone od rynku pracy, o niskich kwalifikacjach, niepełnosprawne. W ramach projektu zaplanowano do realizacji: rekrutację i opracowanie Indywidualnych Planów Działania dla 100 osób, trening

motywacyjno-wprowadzający dla 180 osób, warsztaty umiejętności społecznych dla 180 osób, szkolenia o charakterze zawodowym lub edukacyjnym dla 86 osób, pośrednictwo pracy dla 100 osób, staże zawodowe dla 80 osób, program społeczno-zawodowej aktywizacji osób bezrobotnych dla 20 osób, zasiłki i pomoc w naturze. Rezultatami, które zostaną osiągnięte poprzez zindywidualizowane i holistyczne podejście do beneficjentów projektu będą: rozwinięcie lub wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej oraz społecznej uczestników, wzrost zdolności i gotowości do uzyskania zatrudnienia lub innej formy aktywności zawodowej czy edukacyjnej, a w dłuższej perspektywie zapobiegają pogłębianiu się zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych, spowodują poprawę dostępu do rynku pracy, a w konsekwencji zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Lublinie.

Tabela 66. Dane dotyczące prac społecznie użytecznych w latach 2015-2019

Rok	Liczba osób bezrobotnych (zgodnie z planem potrzeb) do których skierowane były prace społecznie użyteczne	Liczba osób skierowanych przez Urząd Pracy do realizacji prac społecznie użytecznych	Liczba podmiotów na terenie których realizowane były prace społecznie użyteczne	Kwota przeznaczona na realizację zadania z budżetu gminy (40%)
2015	100 osób (w tym 5 osób w ramach porozumienia MOPR, ZNK oraz MUP oraz 20 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja)	141 osób	62 podmioty	111 600,00 zł
2016	115 osób (w tym 5 osób bezrobotnych w ramach porozumienia MOPR, ZNK oraz MUP oraz 30 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja)	148 osób	59 podmiotów	118 000,00 zł
2017	112 osób (w tym 5 osób bezrobotnych w ramach porozumienia MOPR, ZNK oraz MUP oraz 20 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja, jak również 5 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja w ramach projektu „Nowe Perspektywy”)	149 osób	55 podmiotów	120 000,00 zł
2018	58 osób (w tym: 5 osób w ramach porozumienia MOPR, MUP, ZNK, 10 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja oraz 10 uczestników Programu Aktywizacja i Integracja w ramach projektu „Sami dla siebie”)	82 osoby	17 podmiotów	63 000,00 zł
2019	53 osoby (w tym: 5 osób w ramach porozumienia MOPR, MUP, ZNK oraz 10	63 osoby	30 podmiotów	63 000,00 zł

	uczestników Programu Aktywizacja i Integracja w ramach Projektu „Sami dla siebie” kierowanych do PSU na okres 2 miesięcy)			
--	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie

Zasadne byłoby zwiększenie budżetu na realizację powyższego zadania w przyszłych latach. Prace społecznie użyteczne są znacznym wsparciem dla placówek działających na terenie miasta Lublin takich jak: placówki oświatowe, bursy szkolne, domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, placówki opiekuńczo-wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, stowarzyszenia. Analiza wniosków w sprawie zapotrzebowania na osoby realizujące PSU, składanych przez placówki wskazuje, iż oczekiwania co do liczby osób do realizacji PSU są znacznie większe niż możliwości finansowe Ośrodka. Zwiększenie budżetu pozwoliłoby na skierowanie większej liczby osób bezrobotnych, a tym samym aktywizowanie społeczno-zawodowe osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Istotną potrzebą jest również wzrost stawki za realizację prac społecznie użytecznych jako ważnego czynnika motywującego do podjęcia przez osoby bezrobotne niniejszych prac. Stawka z tytułu realizacji PSU podlega waloryzacji jednak zmiany są stosunkowo niewielkie. Aktualna stawka za realizację jednej godziny PSU wynosi 8,50 zł (do dnia 31 maja 2020 r.).

Istotnym zadaniem realizowanym przez Miejski Urząd Pracy w Lublinie jest promocja zatrudnienia. Uwzględniając potrzeby osób bezrobotnych i pracodawców, w analizowanym okresie był organizatorem Targów Pracy oraz Dnia Kariery. W 2019 r. w Targach Pracy udział wzięło 123 wystawców (pracodawców i instytucji rynku pracy) z terenu miasta i województw ościennych. Wystawcy dysponowali ponad 1000 miejsc pracy w różnych zawodach i specjalnościach, przede wszystkim z branży: handlowej, usługowej, budowlanej, finansowej. Imprezę odwiedziło ok. 10000 osób. Z myślą o młodzieży uczącej się, ale również o osobach bezrobotnych i poszukujących pracy, Miejski Urząd Pracy w Lublinie organizuje Dzień Kariery. W 2019 r. odbył się pod hasłem „*Odkryj swój talent*”. Uczestnicy Dnia Kariery 2019 mogli wziąć udział w warsztatach tematycznych, których celem było doskonalenie umiejętności miękkich, zwiększenie kreatywności i budowanie osobistej marki jako metod mających zastosowanie przy ubieganiu się o atrakcyjne miejsca pracy. W trakcie inicjatywy odbyły się również panele dyskusyjne z przedstawicielami pracodawców, podczas których możliwe było uzyskanie informacji na temat zasad rekrutacji oraz możliwości rozwoju w konkretnych branżach. Równolegle, na stanowiskach wystawienniczych pracodawców i instytucji rynku pracy, odwiedzający mogli zapoznać się z propozycjami stażu, szkolenia, praktyk i zatrudnienia.

W 2011 roku powstał Klub Pracodawców przy Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie. W latach kolejnych kontynuowano działanie Klubu, którego celem jest budowanie sieci partnerstwa, współpracy i wsparcia na lokalnym rynku pracy pomiędzy urzędem a światem biznesu, jak również inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy poprzez promowanie przedsiębiorczości oraz zachęcanie pracodawców do zatrudniania osób bezrobotnych, rozwój społeczności lokalnej poprzez realizację strategii Miasta Lublin, integracja społeczna, wzrost świadomości dotyczącej roli ekonomii społecznej w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej, wymiana myśli i doświadczeń z obszaru rynku pracy, kreowanie „dobrych praktyk” w szerszym środowisku społecznym w ramach realizowanych programów i projektów.

Aktualnie Klub Pracodawców przy Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie zrzesza 55 pracodawców.

Ponadto w analizowanym okresie kontynuowano działalność Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego skupiającego aktualnie ogółem 55 Partnerów reprezentujących sektory: publiczny, pozarządowy, nauki i biznesu. Misją Partnerstwa jest promowanie rozwoju lokalnego Lublina i woj. lubelskiego, budowa społeczeństwa obywatelskiego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób pozostających bez pracy, w tym osób będących w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Rozwiązywanie problemów lokalnego rynku pracy wymaga wspólnego działania, gdyż uzupełnianie się poszczególnych organizacji działających w partnerstwie daje efekty i wzmocnienie potencjału lokalnej społeczności. Organizacje działające na rynku pracy w ramach Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego realizują projekty aktywizujące uczestników rynku pracy. Partnerzy LPPS pozostają ze sobą w ścisłych kontaktach. Współpraca polegała m.in. na promocji projektów i przekierowaniu zainteresowanych do właściwej instytucji realizującej dany projekt. Kontakty z przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz innych instytucji działających na rzecz rynku pracy są stałe i realizowane w formie spotkań roboczych, kontaktów teleinformatycznych oraz e-mailowych. Każdy z partnerów gromadzi własne bazy informacji o beneficjentach – osobach bezrobotnych uczestniczących w projektach partnerów. MUP w Lublinie jako wiodący na rynku pracy na własnej stronie internetowej umieszcza informacje o projektach partnerskich realizowanych bądź już zrealizowanych.

3.6.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Prognozowanie gospodarcze, a w szczególności to, które dotyczy rynku pracy jest zadaniem trudnym. W zglobalizowanym świecie uwarunkowania kondycji lokalnego rynku pracy wykraczają daleko poza gminę i kraj. W mieście Lublin w tym zakresie możemy wyróżnić zmiany długookresowe, to znaczy takie, które są powiązane z rozwojem gospodarczym w trakcie i po transformacji ustrojowej oraz z demograficznym trendem starzenia się społeczeństw państw rozwiniętych. Obok nich pojawił silny, choć zapewne przejściowy, wpływ pandemii Covid 19. Rozwój gospodarczy miasta jest zjawiskiem trwałym, który poprzez szereg inwestycji infrastrukturalnych i społecznych wywarł pozytywny wpływ na miejscowy rynek pracy: bezrobocie od wielu lat spadało, a zatrudnienie rosło. Korzystne zmiany będą dalej obserwowane w perspektywie roku 2030. Niezależnie od nich możemy się spodziewać dalszego starzenia się społeczeństwa, co będzie skutkowało rosnącym udziałem osób starszych wśród ogółu aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych). Lublin jako miasto akademickie będzie zasilany migracjami osób młodych, z których część jako absolwenci będzie poszukiwała tu pracy. Prognozę stabilnego wzrostu w pewnym stopniu zakłóci w latach najbliższych fakt przejściowego osłabienia niektórych działów gospodarki wskutek pandemii Covid 19. Należy oczekiwać jednak, że po jej ustaniu rynek pracy odżyje i wróci na dotychczasowe tory rozwoju. Zwróćmy jednak uwagę, że nawet w najbardziej zamożnych gospodarkach, problem społeczny jakim jest bezrobocie nie został całkowicie rozwiązany.

Poprawa sytuacji osób bezrobotnych na lokalnym rynku pracy możliwa jest poprzez długofalowy proces udoskonalenia jego zasobów oraz stałą współpracę partnerów rynku pracy. Rekomenduje się:

- Zwiększenie aktywności zawodowej osób bezrobotnych, w szczególności osób do 30 roku życia oraz osób długotrwale bezrobotnych,
- Podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji oraz zdobywania doświadczenia zawodowego osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy,
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym podejmowania własnej działalności gospodarczej,
- Budowanie współpracy z partnerami na płaszczyźnie lokalnego rynku pracy,
- Zapewnienie możliwości rozwoju zawodowego osób bezrobotnych poprzez uzyskanie kwalifikacji, doświadczenia zawodowego w ramach usług i instrumentów rynku pracy,
- Zapewnienie dostępności usług i instrumentów rynku pracy dla osób bezrobotnych,
- Promocję kształcenia ustawicznego,
- Wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy ze środków publicznych,
- Promowanie usług i instrumentów rynku pracy w środowisku lokalnym,
- Pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych,
- Rozwój współpracy ze środowiskiem lokalnym w zakresie promocji zatrudnienia.

3.6.3. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• Dostępność usług i instrumentów rynku pracy realizowanych zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy dla osób bezrobotnych,• indywidualizacja pracy z osobami bezrobotnymi z doradcami klienta,• wspieranie kształcenia ustawicznego osób dorosłych,• wysoka efektywność zatrudnieniowa podstawowych form aktywizacji realizowanych przez MUP w Lublinie,• skuteczna realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,• doświadczenie w pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych.• wysoka jakość świadczonych usług rynku pracy,• zespół wykwalifikowanych pracowników posiadających wieloletnie doświadczenie w realizacji usług i instrumentów rynku pracy,• zaangażowanie MUP we współpracę z pracodawcami oraz środowiskiem lokalnym.• Funkcjonowanie Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego oraz Klubu Pracodawców.• realizacja projektów partnerskich, w tym projektów innowacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,• wieloletnie doświadczenie w zakresie realizacji prac społecznie użytecznych• dobre praktyki we współpracy pomiędzy MOPR w Lublinie oraz	<ul style="list-style-type: none">• wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych pomimo spadku bezrobocia oraz większego zapotrzebowania na pracowników,• wysoki udział osób z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie bezrobotnych, w szczególności w kategorii osób młodych,• deficyt mobilności – niska mobilność zawodowa i przestrzenna• niski budżet przeznaczony dla MOPR w Lublinie na realizację zadania jak również ograniczone środki z Funduszu Pracy przeznaczone na refundacje świadczeń wypłacanych osobom realizującym PSU,• mało mobilne zawodowo społeczeństwo,• niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

<p>MUP w Lublinie,</p> <ul style="list-style-type: none"> • duże wsparcie w funkcjonowaniu placówek realizujących PSU na terenie miasta Lublin, • potencjał w postaci placówek edukacyjnych, CIS-ów. 	
<p style="text-align: center;">• Szanse</p>	<p style="text-align: center;">Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Niska stopa bezrobocia w Mieście Lublin na tle kraju i województw, • systematycznie wzrastająca liczba osób pracujących, • Stosunkowo niskie bezrobocie w regionie, • sprzyjające warunki dla rozwoju przedsiębiorczości, • duży potencjał intelektualny - co roku 16 tysięcy absolwentów opuszcza lubelskie uczelnie, • przedsiębiorczość mieszkańców Lublina w podejmowaniu własnej działalności gospodarczej, • możliwość pozyskiwania dodatkowych środków przeznaczonych na aktywizację zawodową osób bezrobotnych, • realizacja projektów oraz programów skierowanych do osób bezrobotnych i poszukujących pracy znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, • współpraca z partnerami rynku pracy w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć, • aktywizacja społeczno-zawodowa osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, • rozszerzenie współpracy z NGO. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska aktywność zawodowa osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy: osób poniżej 30 roku życia, długotrwale bezrobotnych, osób powyżej 50 roku życia, • wysoki udział osób do 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych, • niskie zainteresowanie aktywizacją zawodową osób powyżej 50 roku życia oraz osób niepełnosprawnych. • niedopasowanie strukturalne między kompetencjami uzyskanymi w szkołach lub uczelniach, a popytem na pracę, • niedostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych do potrzeb pracodawców, • niskie wynagrodzenie dla osób realizujących prace społecznie użyteczne, • niska motywacja osób realizujących PSU, • bariery mentalne (np. bezdomny pomimo oferowanej pracy wraca do bezdomności),

3.6.4. Cel główny, cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

WZMOCNIENIE LOKALNEGO RYNKU PRACY POPRZEZ PROMOCJE ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIE AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ OSÓB BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W MIEJSKIM URZĘDZIE PRACY W LUBLINIE.

CEL OPERACYJNY 1

ZAPEWNIENIE POMOCY OSOBOM BEZROBOTNYM W UZYSKANIU ODPOWIEDNIEGO ZATRUDNIENIA ORAZ PRACODAWCOM W ZNALEZIENIU ODPOWIEDNICH PRACOWNIKÓW

Strategia realizacji celu

Pierwszy cel operacyjny obejmuje systematyczną i długookresową pomoc w odnalezieniu na rynku pracy ofert, które będą odpowiadały potrzebom zgłaszanym przez bezrobotnych, ale także przez pracodawców.

Zadania:

1. Promowanie i świadczenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy.
2. Zapewnienie odpowiedniej ilości ofert pracy do realizacji.
3. Wsparcie osób bezrobotnych w rozwoju zawodowym.
4. Dostosowanie jakości usług świadczonych bezrobotnym stosownie do potrzeb rynku pracy.
5. Realizacja projektów i programów adresowanych do osób bezrobotnych oraz pracodawców.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy/ Partnerzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Miejski Urząd Pracy w Lublinie	Miejski Urząd Pracy w Lublinie we współpracy z: pracodawcami, organizacjami pracodawców, instytucjami szkoleniowymi, agencjami zatrudnienia, Wojewódzkim	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, budżet samorządowy, budżety partnerów.	2021	12,1
			2022	12,2
			2023	12,3
			2024	12,5

Urzędem Pracy w Lublinie Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Lublinie, jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi, Lubelską Wojewódzką Komendą OHP, organizacjami pozarządowymi.	2025	12,6
	2026	12,6
	2027	12,6
	2028	12,6
	2029	12,6
	2030	12,6

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób objętych poradnictwem indywidualnym i grupowym (rozmowy wstępne, porady indywidualne);
- liczba wizyt marketingowych u pracodawców;
- liczba uczestników szkoleń;
- badanie potrzeb pracodawców;
- liczba osób bezrobotnych i innych uprawnionych objętych projektami programami.

CEL OPERACYJNY 2

AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY

Strategia realizacji celu

Osoby ustawowo zdefiniowane jako znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy są traktowane priorytetowo oraz wymagają szybkiej i skutecznej pomocy. Taka pomoc jest możliwa dzięki identyfikacji tych osób oraz indywidualnej diagnozy ich potrzeb.

Istotnym elementem aktywnych form pomocy na rzecz osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, które nie uzyskują zasiłku dla bezrobotnych oraz korzystają ze świadczeń pomocy społecznej stanowi instrument aktywizacji społeczno-zawodowej jakim są prace społecznie użyteczne. Jednym z głównych narzędzi aktywizacji klientów pomocy społecznej jest kontrakt socjalny. Umożliwia uaktywnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz marginalizacją, co w dalszej perspektywie ułatwia im uniezależnienie się od wsparcia z pomocy społecznej.

Zadania:

1. Identyfikowanie potrzeb osób bezrobotnych.
2. Wsparcie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w aktywizacji zawodowej, m. in. poprzez świadczenie pracy socjalnej, w tym realizowanie kontraktów socjalnych.
3. Reintegracja społeczno-zawodowa beneficjentów pomocy społecznej nie uzyskujących zasiłku dla bezrobotnych poprzez instrument aktywizacji społeczno-zawodowej jakim są prace społecznie użyteczne.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Urząd Pracy w Lublinie Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Urząd Pracy w Lublinie we współpracy z: pracodawcami, organizacjami pracodawców, instytucjami szkoleniowymi, agencjami zatrudnienia, Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie, jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi, OHP, organizacjami pozarządowymi. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie.	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, budżet samorządowy, budżety partnerów.	10	10,1
			10,2	10,3
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4
			10,4	10,4

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób z diagnozą problemu zawodowego skierowanych do doradcy zawodowego,
- liczba osób w szczególnej sytuacji objęta poszczególnymi usługami i instrumentami rynku pracy,
- liczba osób bezrobotnych skierowanych do wykonywania prac społecznie użytecznych,
- liczba osób bezrobotnych objętych pracą socjalną i kontraktami socjalnymi,

CEL OPERACYJNY 3

PROMOCJA I WSPARCIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Strategia realizacji celu

Wsparcie przedsiębiorczości stanowi dopełnienie roli lokalnych instytucji i organizacji wzmacniających rynek pracy w Lublinie. Wsparcie to odbywa się dwutorowo, z jednej strony poprzez ułatwienia w podjęciu działalności gospodarczej przez bezrobotnych, a z drugiej za pomocą zachęt do tworzenia miejsc pracy wśród przedsiębiorców.

Zadania:

1. Promocja tworzenia miejsc pracy lub samozatrudnienia.
2. Wsparcie pracodawców, przedsiębiorców w zatrudnianiu i tworzeniu miejsc pracy dla osób bezrobotnych.
3. Wspieranie osób bezrobotnych w podejmowaniu działalności gospodarczej.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Miejski Urząd Pracy w Lublinie	Miejski Urząd Pracy w Lublinie we współpracy z: pracodawcami, organizacjami pracodawców, instytucjami szkoleniowymi, agencjami zatrudnienia, Wojewódzkim Urzędem Pracy w	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, budżet samorządowy, budżety partnerów.	2021	7,4
			2022	7,5
			2023	4,5
			2024	7,6
			2025	7,7

Lublinie Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Lublinie, jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi, Lubelską Wojewódzką Komendą OHP, organizacjami pozarządowymi.	2026	7,7
	2027	7,7
	2028	7,7
	2029	7,7
	2030	7,7

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba zrealizowanych projektów i inicjatyw promujących przedsiębiorczość,
- liczba sfinansowanych ze środków FP, EFS, PFRON (zatrudnienie lub utworzonych) miejsc pracy,
- liczba osób bezrobotnych i innych uprawnionych, którzy otrzymali środki na działalność gospodarczą (Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).

CEL OPERACYJNY 4

PARTNERSTWO I WSPÓLPRACA NA LOKALNYM RYNKU PRACY

Strategia realizacji celu

Do efektywnego funkcjonowania rynku pracy konieczny jest niezakłócony przepływ informacji o popycie na pracę i o podaży pracy. Rozwiązaniem niezwykle korzystnym instytucjonalnie jest w tym przypadku współpraca między podmiotami i formuła partnerstwa.

Zadania:

1. Współpraca z partnerami lokalnymi w zakresie tworzenia i realizacji programów i projektów dotyczących rynku pracy.
2. Wymiana informacji o rynku pracy oraz usługach świadczonych przez lokalnych partnerów rynku pracy.
3. Kontynuacja działań Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego oraz Klubu Pracodawców.
4. Współpraca z regionalnymi partnerami rynku pracy.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Urząd Pracy w Lublinie	Miejski Urząd Pracy w Lublinie we współpracy z: pracodawcami, organizacjami pracodawców, instytucjami szkoleniowymi, agencjami zatrudnienia, Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Lublinie, jednostkami samorządu terytorialnego, placówkami oświatowymi, Lubelską Wojewódzką Komendą OHP, organizacjami pozarządowymi.	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, budżet samorządowy, budżety partnerów.	2021	0,01
			2022	0,01
			2023	0,01
			2024	0,01
			2025	0,01
			2026	0,01
			2027	0,01
			2028	0,01
			2029	0,01
			2030	0,01

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba podpisanych porozumień o wzajemnej współpracy,
- liczba projektów, w których MUP w Lublinie występuje w roli partnera,
- liczba spotkań Lubelskiego Partnerstwa Publiczno-Społecznego i spotkań Klubu Pracodawców,
- liczba programów specjalnych.

Powyżej wskazane cele operacyjne mieszczące się w ramach celu głównego „Wzmocnienie lokalnego rynku pracy poprzez promocję zatrudnienia oraz wsparcie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych zarejestrowanych w Miejskim Urzędzie Pracy w Lublinie” realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z późn. zm.;
2. Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy miasta Lublin na lata 2021-2027.

3.7. KIERUNEK: BEZPIECZEŃSTWO SOCJALNO-BYTOWE

3.7.1. Diagnoza

Priorytetowym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Na terenie Lublina funkcjonuje 5 Filii, które swoim zasięgiem obejmują wszystkie dzielnice miasta. W strukturach Filii MOPR w roku 2019 funkcjonowało ogółem 20 Sekcji pracy socjalnej, których pracownicy zajmują się pracą z klientem bezpośrednio w jego środowisku.

W ramach ustawy o pomocy społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie w 2019 roku udzielił pomocy ogółem 16 015 osobom w 8 951 gospodarstwach domowych, spośród których 61,22% to gospodarstwa jednoosobowe. Rodziny z dziećmi stanowiły 21,33%, a 16,46 % pozostałe rodziny.

Tabela 67. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą MOPR na przestrzeni lat 2015 – 2019

Rok	Liczba gospodarstw domowych	Liczba osób w gospodarstwach
2015	9 871	20 130
2016	9 993	19 998
2017	9 478	17 870
2018	9 638	17 451
2019	8 951	16 015

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2015-2019

W roku 2019 z pomocy Ośrodka korzystało 5 569 osób samotnie gospodarujących. Ich liczba spadła o 345, w stosunku do roku 2018, kiedy takich gospodarstw było 5 914. Odnotowano także blisko 16% spadek liczby rodzin z dziećmi objętych wsparciem. W 2018 roku liczba rodzin objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie wynosiła 2 264. W roku 2019 liczba ta zmniejszyła się o 355 i wynosiła 1 909 rodzin, w tym:

- 808 rodzin wychowujących jedno dziecko,
- 654 rodziny wychowujące dwoje dzieci,
- 447 rodzin wychowujących troje i więcej dzieci.

Wśród rodzin z dziećmi, 809 to rodziny niepełne (176 rodzin niepełnych wychowywało troje i więcej dzieci).

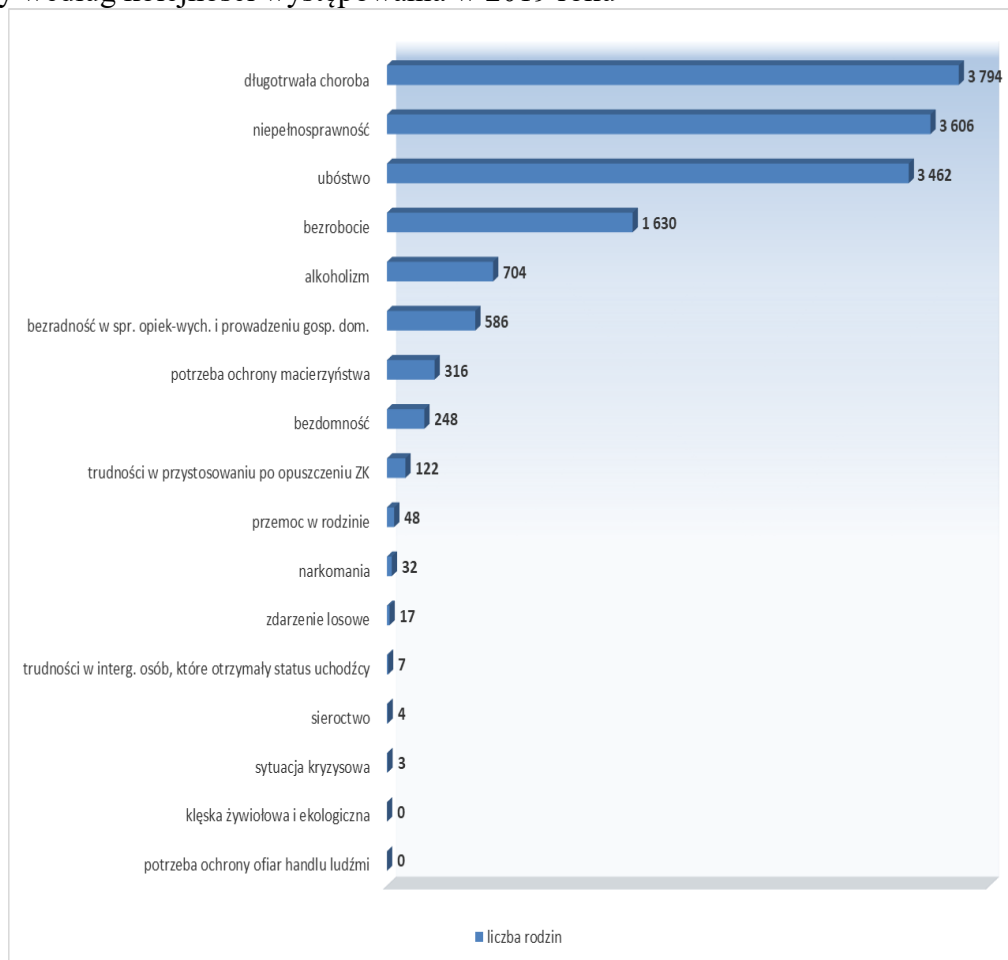
Tabela 68. Liczba środowisk objętych pomocą MOPR na przestrzeni lat 2015 – 2019 z podziałem na typy

ROK	2015	2016	2017	2018	2019
liczba rodzin korzystających z pomocy OGÓŁEM	9 871	9 993	9 478	9 638	8 951
w tym: liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy MOPR	3 127	3 020	2 479	2 264	1 909
stos % liczby rodzin z dziećmi do liczby rodzin ogółem	32%	30%	26%	23%	21%
w tym: liczba rodzin emerytów i rencistów korzystających z pomocy MOPR	2 810	2 933	3 045	3 137	2 854
stos % liczby rodzin emerytów i rencistów do liczby rodzin ogółem	28%	29%	32%	33%	32%

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2015-2019 r.

Ustawa o pomocy społecznej wyszczególnia powody będące podstawą udzielenia wsparcia. Dominujące powody korzystania z pomocy MOPR w 2019 roku przedstawiono na wykresie nr 33. Należy jednakże zaznaczyć, że niejednokrotnie powody te współistnieją przy jednym dominującym lub są jego konsekwencją.

Wykres 33. Liczba środowisk objętych wsparciem MOPR z podziałem na powody przyznania pomocy według kolejności występowania w 2019 roku



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za 2019 r.

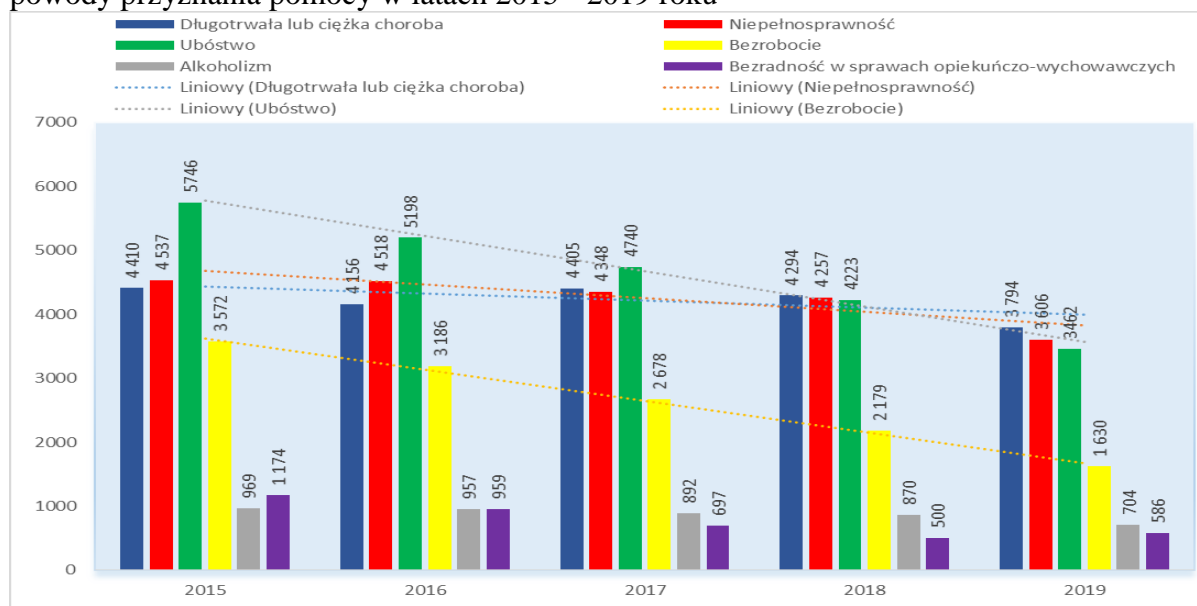
Głównymi powodami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej realizowanych przez MOPR jest długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie i ubóstwo. Ubóstwo było dominującym powodem korzystania z pomocy MOPR do roku 2017. W 2019 roku powód ubóstwa wystąpił jako trzeci w kolejności po długotrwałej lub ciężkiej chorobie oraz niepełnosprawności. Problem ubóstwa w analizowanym okresie utrzymuje się niezmiennie na poziomie 56-65% wszystkich rodzin korzystających z pomocy finansowej. Spadek liczby rodzin dotkniętych ubóstwem wynika bezpośrednio ze spadku liczby rodzin korzystających z pomocy. Fakt ten, może być spowodowany wejściem w życie ustawy z dnia 11.02.2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, a co za tym idzie poprawą sytuacji ekonomicznej rodzin z dziećmi.

Obecnie głównym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej realizowanych przez MOPR jest długotrwała i ciężka choroba. Pomoc z tego tytułu otrzymały 3 794 środowiska (5 501 osób). Problem długotrwałej choroby dotyczy 42,39% środowisk objętych pomocą.

Drugim problemem pod względem częstotliwości występowania jest niepełnosprawność, dotycząca 3 606 rodzin (40,29%), trzecim ubóstwo, które stało się przesłanką do korzystania z pomocy przez 3 462 rodziny. W przypadku problemu ubóstwa należy wskazać, że mimo iż występuje ono, jako dominujący problem, to jednak nie jest głównym zagadnieniem, wobec którego ukierunkowane są działania socjalne. Praca socjalna jest w pierwszej kolejności inicjowana z powodu dysfunkcji, której konsekwencją jest problem ubóstwa.

Na kolejnych miejscach plasuje się problem bezrobocia, który dotyczył 1 630 środowisk, alkoholizmu w 704 środowiskach oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w 586 rodzinach.

Wykres 34. Liczba środowisk objętych wsparciem MOPR z podziałem na dominujące powody przyznania pomocy w latach 2015 - 2019 roku



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2015 - 2019 r.

Należy zaznaczyć, że spośród omawianych wyżej problemów społecznych, z którymi borykają się klienci pomocy społecznej wiele zostało omówionych w poprzednich rozdziałach

dokumentu Strategii. Poniższy rozdział jest poniekąd uzupełnieniem dotychczas omawianych zagadnień i ukierunkowany na wsparcie środowisk najuboższych, szczególnie narażonych na wykluczenie i marginalizację społeczną, często wymagających działań w ramach interwencji kryzysowej. Omówione zostaną tu, m.in. zabezpieczenie podstawowych potrzeb klientów w postaci wypłaty świadczeń i wsparcia pracą socjalną, zjawisko bezdomności, czy kwestie związane z integracją cudzoziemców.

Praca socjalna i wsparcie najuboższych

Działania pracowników pomocy społecznej koncentrują się na modyfikacji sposobu funkcjonowania osób, ich otoczenia, wzmacnianiu potencjału osób i rodzin do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej oraz wsparciu w dążeniu do poprawy funkcjonowania. Powyższe założenia są spełniane poprzez podejmowane przez pracowników socjalnych działania zaprojektowane w oparciu o sporządzoną ocenę sytuacji i zmierzające do realizacji ustalonych celów. Skuteczne oddziaływanie na jednostkę odbywa się po dogłębnym rozpoznaniu (diagnozie) sytuacji w jakiej się znajduje, jej zasobów, deficytów, po określeniu w jakich obszarach jej funkcjonowania występują trudności i jakie są ich przyczyny. Zebrane informacje umożliwiają pracownikom socjalnym zaplanowanie działań, które są adekwatne do potrzeb, a w konsekwencji służą rodzinie w rozwiązaniu sytuacji problemowych, z jakimi się boryka.

Tabela 69. Liczba rodzin i gospodarstw jednoosobowych objętych pomocą MOPR na przestrzeni lat 2015 – 2019 z wyszczególnieniem pracy socjalnej

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Rodziny i osoby objęte pomocą społeczną					
Liczba rodzin	9 871	9 993	9 478	9 638	8 951
Liczba osób w rodzinach	20 130	19 998	17 870	17 451	16 015
w tym: rodziny i osoby objęte pomocą w postaci pracy socjalnej ogółem					
Liczba rodzin	9 871	9 993	9 440	9 427	8 707
Liczba osób w rodzinach	20 130	19 998	17 810	17 199	15 764
w tym: pomoc udzielana w postaci wyłącznie pracy socjalnej					
Liczba rodzin	978	1 684	1 905	2 630	2 790
Liczba osób w rodzinach	1 710	3 595	4 111	5 623	6 082

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 za lata 2015-2019

Należy wskazać że pracą socjalną objętych jest corocznie ok. 97 - 99% wszystkich klientów. Zauważalny jest również dynamicznie rosnący odsetek środowisk w których udzielana jest wyłącznie praca socjalna. Od roku 2015 liczba takich środowisk wzrosła z 978 (9,91%) do 2 790 w roku 2019 (31,17%).

Istotnym narzędziem wspierającym prowadzone działania w ramach pracy socjalnej jest kontrakt socjalny. Jest to zindywidualizowana, pisemna umowa zawarta pomiędzy pracownikiem socjalnym, a osobą ubiegającą się o pomoc. Określa uprawnienia i zobowiązania obu stron umowy, ramy wspólnie podejmowanych działań, zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny i powinien uwzględniać indywidualne potrzeby i predyspozycje klienta. Kontrakt socjalny jest jednym z głównych narzędzi aktywizacji klientów pomocy społecznej. Umożliwia uaktywnienie osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz marginalizacją, co w dalszej perspektywie ułatwia im uniezależnienie się od wsparcia z pomocy społecznej. Odmowa zawarcia kontraktu socjalnego lub niedotrzymywanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Wyróżnia się dwa typy kontraktów socjalnych. Kontrakt typu A ma na celu rozwiązanie trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. Natomiast celem kontraktu typu B jest wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej lub zawodowej bezrobotnego beneficjenta pomocy społecznej, lub przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

W 2019 roku zawarto 886 kontraktów socjalnych (750 typu A i 136 typu B), z klientami, którzy podejmowali działania w celu poprawy swojej sytuacji życiowej, z czego 468 kontraktów (53%) zakończono wynikiem pozytywnym, co oznacza pełną realizację zaplanowanych zamierzeń. W przypadku 163 kontraktów (18%), które zostały zakończone negatywnie, nie osiągnięto zakładanego rezultatu lub też zostały one przerwane przez uczestnika. Wobec osób, które z nieuzasadnionych powodów zerwały kontrakt socjalny były stosowane sankcje w postaci wstrzymania pomocy lub jej ograniczenia.

Świadczenia pomocy społecznej przyznawane i wypłacane przez MOPR, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, adresowane są do osób i rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia i możliwości. Objęte mogą zostać pomocą finansową w formie wypłaty świadczeń pieniężnych (tj. zasiłki okresowe, zasiłki stałe, zasiłki celowe) i świadczeń niepieniężnych. Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje po spełnieniu kryterium dochodowego przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów uzasadniających udzielenie pomocy (art. 7 ustawy o pomocy społecznej).

Tabela 70. Formy udzielanej pomocy⁵³

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ			
ZASIŁEK STAŁY			
Liczba osób	2 157	2 178	1 948
Liczba świadczeń	21 683	20 417	19 100
Kwota świadczeń w złotych	11 284 338	10 855 409	10 667 678
ZASIŁEK OKRESOWY			
Liczba osób	3 242	2 787	2 286
Liczba świadczeń	17 862	14 644	12 849
Kwota świadczeń w złotych	4 881 605	3 914 761	3 648 246
ZASIŁEK CELOWY OGÓLEM			
Liczba osób	4 895	4 345	3 786
Kwota świadczeń w złotych	4 384 472	4 012 743	4 046 230
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ			

⁵³ Tabela sporządzona zgodnie ze sprawozdaniem MRPiPS-03, w związku z tym liczba świadczeń i kwoty świadczeń wynikają z wydanych decyzji i „nie uwzględniają sytuacji gdy dane świadczenie z różnych przyczyn nie zostało wypłacone [...]” (objaśnienia do sprawozdania str. 3). W związku z powyższym wykazane wartości świadczeń i ich liczba nie jest tożsama z realizacją wydatków za dany rok. W tabeli nie uwzględniono pomocy w postaci udzielania usług opiekuńczych, które zostały przyporządkowane do kierunku Osoby z niepełnosprawnościami.

POSILEK OGÓŁEM ⁵⁴			
Liczba osób	3 064	1 763	978
Liczba świadczeń	381 043	226 863	138 734
Kwota świadczeń w złotych	2 371 841	1 468 215	1 017 580
W TYM: DLA DZIECI			
Liczba osób	2 369	1 217	606
Liczba świadczeń	247 789	115 565	53 337
Kwota świadczeń w złotych	1 121 911	448 385	184 077
SCHRONIENIE			
Liczba osób	172	184	158
Liczba świadczeń	28 601	26 725	23 169
Kwota świadczeń w złotych	858 757	873 504	754 117
SPRAWIENIE POGRZEBU			
Liczba osób	67	62	x
Liczba świadczeń	67	62	63
Kwota świadczeń w złotych	179 026	157 736	174 585

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03 za lata 2017 - 2019 r.

Bezdomność

Badania w zakresie bezdomności wskazują, że problem ten jest powiązany z innymi problemami społecznymi: ubóstwem, wykluczeniem społecznym, bezrobociem, nadużywaniem alkoholu, narkomanią, przestępstwami i prostytutką nieletnich, a także z deprawacją w sferach psychicznych: obniżeniem własnej wartości, poczuciem utarty godności.

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876), do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy, m.in. udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym.

Określenie liczby osób bezdomnych jest niezbędnym wstępem do wszelkich dalszych działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków bezdomności. Od 2009 roku, z inicjatywy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na terenie całego kraju przeprowadzane są cyklicznie, (raz na dwa lata) Ogólnopolskie badania liczby osób bezdomnych. Określają one liczę osób bezdomnych w dniu przeprowadzenia badania.

Tabela 71. Liczba osób bezdomnych w Mieście Lublin, w woj. lubelskim i w Polsce

Rok (data badania)	Miasto Lublin	woj. lubelskie	Polska
2015 (21/22stycznia)	309	958	36 161
2017 (8/9 luty)	313	991	33 408
2019 (13/14 luty)	277	836	30 330

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie wyników Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych

⁵⁴ Do roku 2018 świadczenie realizowane w ramach rządowego programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” a od 2019 roku w ramach rządowego programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Wyniki edycji badania z roku 2019 wskazują, iż w porównaniu z rokiem 2017 liczba osób bezdomnych spadła. Tendencja spadkowa jest charakterystyczna zarówno dla Miasta Lublin, regionu, jak i całego kraju. W Mieście Lublin nastąpił spadek o 36 osób, w województwie lubelskim o 155 osób, a w całej Polsce o 3 078 osób.

Miasto Lublin prowadzi zintegrowane działania na rzecz osób bezdomnych oraz zagrożonych bezdomnością. Osoby te pozostają w szczególnym zainteresowaniu przedstawicieli służb społecznych, na ich rzecz prowadzone są skoordynowane działania zmierzające do poprawy sytuacji życiowej, zapewnienie wsparcia w postaci schronienia i zabezpieczenia elementarnych potrzeb. W zależności od zdiagnozowanych potrzeb, osobom bezdomnym udzielana jest pomoc w postaci gorącego posiłku, dofinansowania do zakupu leków, jak również świadczeń finansowych na zakup odzieży i obuwia dostosowanych do pory roku, środków higienicznych, dostępu do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych.

Ponadto w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Lublinie utworzone zostało stanowisko Koordynatora ds. bezdomności, do którego zadań należy w szczególności: tworzenie lokalnych zasad współdziałania oraz procedur we współpracy z instytucjami i organizacjami zewnętrznymi na rzecz osób bezdomnych, diagnozowanie i analizowanie potrzeb osób bezdomnych oraz inicjowanie programów rozwiązywania problemów osób bezdomnych. Wszelkie działania profilaktyczne i doraźne realizowane są w sposób profesjonalny przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie przy współpracy, m.in. ze Strażą Miejską, placówkami służby zdrowia, administracjami osiedli mieszkaniowych, komisariatami Policji oraz parafiami i wolontariuszami.

Należy zaznaczyć, iż działania osłonowe wobec osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie prowadzone są w ciągu całego roku, a w okresie jesienno-zimowym podejmowane są wzmożone czynności w stosunku do osób szczególnego ryzyka, w tym osób bezdomnych wymagających natychmiastowego wsparcia. Osoby bezdomne są mobilizowane do podjęcia leczenia odwykowego i ambulatoryjnego, rejestracji w Miejskim Urzędzie Pracy, unormowania sytuacji socjalno-bytowej, ustalenia stopnia niepełnosprawności, powrotu do rodziny, jak również uzyskania lokalu z zasobów gminy.

W okresie jesienno-zimowym pracownicy socjalni MOPR w Lublinie na bieżąco pozyskują informacje o osobach przebywających w wąwozach, okolicach śmietników, piwnicach, klatkach schodowych, ogródkach działkowych, opuszczonych posesjach, targowiskach oraz systematycznie wizytują te miejsca. Osoby bezdomne motywowane są do skorzystania z istniejącej oferty placówek zapewniających schronienie oraz posiłek. W przypadku osób nie wyrażających zgody na pobyt w dziennych lub całodobowych placówkach, służby społeczne na bieżąco monitorują ich sytuację, przy ścisłej współpracy z Policją i Strażą Miejską. W newralgicznym okresie zwiększana jest liczba wspólnych monitoringów w potencjalnych miejscach pobytu osób bezdomnych.

W ramach działań profilaktycznych rozmieszczane są plakaty informacyjne, zawierające wykaz placówek i instytucji działających na rzecz osób bezdomnych, w miejscach ich potencjalnego pobytu, np. w okolicach dworca PKP, PKS, ogródków działkowych. Każdego roku wystosowywane są także pisma do spółdzielni mieszkaniowych, administracji osiedli, prezesów ogródków działkowych z prośbą o bieżące przekazywanie informacji na temat osób bezdomnych, przebywających w miejscach niedostosowanych

do zamieszkania lub noclegu, a także o systematyczną współpracę w zakresie podejmowania działań na rzecz środowisk wymagających wsparcia.

Utrzymywana jest także stała współpraca ze szpitalami funkcjonującymi na terenie Miasta Lublin dotycząca włączenia się w działania profilaktyczno-osłonowe na rzecz osób, które nie są w stanie własnym staraniem poradzić sobie w tym okresie. Współpraca dotyczy, m.in. informowania służb społecznych o terminie zakończenia hospitalizacji osób, które znajdują się w trudnej sytuacji mieszkaniowej, zdrowotnej i rodzinnej co pozwala na podjęcie niezbędnych działań zmierzających do zabezpieczenia wsparcia, adekwatnego do zdiagnozowanych potrzeb. Doświadczenie pokazuje również, że współdziałanie wszystkich służb (m.in. pracowników socjalnych, policji, służby zdrowia oraz straży miejskiej), powołanych do dbania o bezpieczeństwo, życie i zdrowie ludzi, umożliwia podjęcie szybkich działań interwencyjnych, pozwala uniknąć nieszczęśliwych wypadków, jakie niesie za sobą okres zimy.

Osoby bezdomne przebywające w ogrzewalniach, schroniskach i noclegowniach stanowiły liczną grupę korzystających ze wsparcia instytucjonalnego na przestrzeni całego 2019 roku. W 9 placówkach pomocy wsparcia udzielono 670 osobom. Ośrodki te prowadzone są przez organizacje pozarządowe, którym zadanie należące do zadań własnych Gminy Lublin o charakterze obowiązkowym zostało zlecone.

Tabela 72. Instytucjonalna pomoc dla osób z problemem bezdomności na przełomie lat 2015-2019

rok	kategoria informacji	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
2015	NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA, DOMY DLA BEZDOMNYCH	8	208	568
2016	NOCLEGOWNIE, SCHRONISKA, DOMY DLA BEZDOMNYCH	8	243	486
2017	NOCLEGOWNIE	4	109	333
	SCHRONISKA DLA BEZDOMNYCH	3	119	168
	OGRZEWALNIE	1	15	55
2018	NOCLEGOWNIE	1	25	108
	SCHRONISKA DLA BEZDOMNYCH	4	143	146
	OGRZEWALNIE	4	99	157
2019	NOCLEGOWNIE	1	25	86
	SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH	3	89	106
	SCHRONISKA DLA OSÓB BEZDOMNYCH Z USŁUGAMI OPIEKUŃCZYMI	1	24	42
	OGRZEWALNIE	4	99	264

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MRPiPS

Na terenie Miasta Lublin funkcjonują 3 schroniska zapewniające 89 miejsc, z czego 2 oferują 69 miejsc dla bezdomnych mężczyzn i 1 schronisko oferujące 20 miejsc bezdomnym kobietom. Ponadto na terenie Lublina funkcjonuje 1 schronisko z usługami opiekuńczymi dla 24 mężczyzn. Ogrzewalnie funkcjonujące w okresie jesienno-zimowym, tj. w okresie od 1 października do 30 kwietnia zabezpieczają 99 miejsc dla osób bezdomnych w postaci pobytu w ciepłym pomieszczeniu. Trzy ogrzewalnie przeznaczone są dla bezdomnych mężczyzn (84 miejsca), a jedna dla bezdomnych kobiet (15 miejsc). Dodatkowo przez cały rok działa na terenie Miasta Lublin noclegownia, w której miejsce noclegowe znajduje 25 bezdomnych mężczyzn. W 2019 r. z tego ośrodka wsparcia skorzystało 86 mężczyzn.

Jak wynika z analizy danych, liczba osób bezdomnych korzystających ze schronisk i noclegowni ulega zmniejszeniu, natomiast wzrasta liczba osób otrzymujących wsparcie w ogrzewalniach. W 2017 r. z noclegowni i schronisk skorzystało 501 bezdomnych osób, w 2018 r. liczba ta spadła niemalże o połowę i wynosiła 254, natomiast w 2019 r. osób korzystających było już tylko 234. W przypadku ogrzewalni sytuacja wygląda odwrotnie. Liczba korzystających z tej formy wsparcia zwiększa się rok do roku. I tak: w 2017 r. z ogrzewalni skorzystało 55 osób, w 2018 r. - 157 osób, a w 2019 r. - 264 osoby bezdomne.

Mężczyźni stanowią większą grupę odbiorców tej formy pomocy niż kobiety. W 2019 r. na 254 osoby korzystające ze schronisk i noclegowni było 231 mężczyzn i zaledwie 23 kobiety. W ogrzewalniach sytuacja jest podobna: na 264 osoby bezdomne przypada 56 kobiet i 208 mężczyzn. Osoby bezdomne mogą również skorzystać ze wsparcia Dziennego ośrodka dla osób bezdomnych prowadzonego przez organizację pozarządową, która uruchomiła działalność ośrodka od 1 stycznia 2019 r. Placówka posiadająca 30 miejsc w 2019 r. udzieliła pomocy 172 bezdomnym osobom.

Kobiety z dziećmi lub ciężarne będące w kryzysie z powodu braku miejsca zamieszkania lub tymczasowego schronienia, mają możliwość skorzystania z usług prowadzonego przez podmiot niepubliczny - domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Ośrodek ten zapewnia 25 miejsc, z których w 2018 roku skorzystały 32 osoby, a w 2019 r. - 40 osób.

Liczba miejsc w oferowanych przez funkcjonujące na terenie Miasta Lublin ośrodki wsparcia dla osób bezdomnych jest wystarczająca aby zaspokoić podstawowe potrzeby życiowe tej grupy. Pomimo występującego braku pełnego obłożenia w działających placówkach wskazane jest utrzymanie liczby miejsc na obecnym poziomie.

Art. 48a ust. 14 ustawy o pomocy społecznej stanowi, że funkcjonujące ośrodki dla osób bezdomnych, tj. noclegownie, schroniska dla osób bezdomnych, schroniska z usługami opiekuńczymi dla osób bezdomnych oraz ogrzewalnie winny spełniać określone standardy. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 8 lutego 2018 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 700) podmioty miały obowiązek dostosować ww. placówki do tych standardów do dnia 31 grudnia 2020 r. Jednakże w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz. U. z 2020 r. poz. 875) powyższy termin (zgodnie z art. 34) został wydłużony do 31 grudnia 2022 r. Spełnienie warunku dostosowania do minimalnego standardu podstawowych usług oraz obiektów we wskazanym terminie jest

kluczowe dla zapewnienia realizacji zadania polegającego na zapewnieniu schronienia dla osób bezdomnych.

Potrzeba funkcjonowania ośrodków udzielających wsparcia osobom bezdomnym w Lublinie znalazła swoje potwierdzenie w okresie pandemii koronawirusa. Sytuacja epidemiczna w Polsce wymagała natychmiastowego podjęcia działań zmierzających do relokacji osób bezdomnych funkcjonujących w przestrzeni publicznej w celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa również wśród tej grupy. Z tego względu 2 ogrzewalnie funkcjonujące dotychczas na zasadach zawartych w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r. w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni, zostały przekształcone w ośrodki zapewniające całodobowe wsparcie. Jednocześnie zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz art. 15zmm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.), w trybie pozakonkursowym zawarto umowy na realizację zadania publicznego z dwiema organizacjami pozarządowymi na prowadzenie przejściowego ośrodka dla bezdomnych mężczyzn i na prowadzenie przejściowego ośrodka dla bezdomnych kobiet z terenu Miasta Lublin. Uruchomienie tych 2 placówek było odpowiedzią na potrzebę utworzenia miejsc tymczasowego pobytu osób bezdomnych po pobytach w szpitalu oraz funkcjonujących w przestrzeni publicznej przed skierowaniem ich do schronisk. Ideą funkcjonowania tych placówek było zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych osób bezdomnych przy ich dobrowolnym zobowiązaniu do przebywania przez okres 14 dni w izolacji w celu zminimalizowania ryzyka przyjęcia do schroniska osoby zakażonej koronawirusem.

Uzupełnieniem tak funkcjonującego systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych na terenie Miasta Lublin jest dożywianie, które realizuje Kuchnia św. Brata Alberta przy ul. Zielonej 3, prowadzona przez Bractwo Miłosierdzia im. św. Brata Alberta. Kuchnia zapewnia codziennie, w okresie od 1 listopada do 31 marca, bezpłatny posiłek dla 85 osób potrzebujących. Jej działalność jest dofinansowywana z budżetu Miasta Lublin.

Działania na rzecz cudzoziemców

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 2473) i rozporządzeniem w sprawie udzielenia pomocy cudzoziemcom, cudzoziemcy przebywający na terytorium RP mogą korzystać z pomocy mającej na celu wspieranie procesu integracji oraz udzielanej na zasadach ogólnych. Do zadań zleconych powiatowi należy pomoc dla cudzoziemców mająca na celu wspieranie procesu integracji, z której może skorzystać cudzoziemiec po otrzymaniu decyzji w sprawie nadania statusu uchodźcy lub udzieleniu ochrony uzupełniającej. Pomoc udzielana jest w ramach realizacji indywidualnego programu integracyjnego. Wysokość pomocy w tym zakresie oraz liczbę świadczeniobiorców na przestrzeni lat 2015- 2019 obrazuje tabela 73.

Tabela 73. Świadczenia realizowane przez MOPR w ramach wspierania procesu integracji

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba rodzin	7	8	3	2	3
Liczba osób w tych rodzinach	18	12	6	5	9
Liczba świadczeń	113	91	36	45	33
Kwota świadczeń (w z ł)	71 897,00	70 530,00	23 610,00	23 451,00	28 892,00

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a oraz, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dane dotyczące wysokości tego rodzaju świadczeń oraz liczby świadczeniobiorców na przestrzeni analizowanych lat obrazuje poniższa tabela 74.

Tabela 74. Świadczenia realizowane przez MOPR dla cudzoziemców w ramach zadań zleconych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba rodzin	16	12	48	7	6
Kwota świadczeń (w z ł)	172 843,37	117 289,60	67 700,00	56 880,00	31 150,00

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdania MRPiPS 03

Poza wymienionymi rodzajami świadczeń oraz wyłącznie pracą socjalną Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie udzielał także pomocy cudzoziemcom na zasadach ogólnych, w postaci: zasiłku stałego, składek na ubezpieczenie zdrowotne, zasiłków okresowych, celowych, posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności oraz usług. W tabeli 75. zamieszczono dane odnoszące się do liczby korzystających i kwot świadczeń w poszczególnych latach.

Tabela 75. Świadczenia realizowane przez MOPR dla cudzoziemców na zasadach ogólnych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba rodzin	46	43	39	45	49
Kwota świadczeń (w z ł)	218 440 ,63	235 831,88	250 943 ,97	232 380,22	301 676,50

Źródło: Opracowanie MOPR w Lublinie na podstawie danych własnych

Na funkcjonujący w Mieście Lublin system wsparcia na rzecz cudzoziemców składa się również pomoc instytucjonalna w postaci mieszkań chronionych. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej o ten rodzaj wsparcia mogą ubiegać się cudzoziemcy legitymujący się statusem uchodźcy, ochroną uzupełniającą lub zezwoleniem na pobyt czasowy udzielonym w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r.

Zasady pobytu w mieszkaniach chronionych określa regulamin. Okres przebywania migrantów w mieszkaniu chronionym zależy od indywidualnej sytuacji osób i rodzin oraz stopnia zaangażowania w realizację programu wspierania. W okresie ostatnich 5 lat Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie prowadził początkowo trzy mieszkania chronione typu

treningowego dla cudzoziemców, od 2017 roku zasób Miasta Lublin zwiększył się o jedno mieszkanie. Pomoc cudzoziemcom w formie instytucjonalnej kierowano głównie do rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych lub młodych.

Tabela 76. Pomoc w postaci mieszkania chronionego dla cudzoziemców

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019
Liczba mieszkań	3	3	4	4	4
Liczba miejsc	16	16	19	19	17
Liczba rodzin korzystających	7	6	6	4	7
Liczba osób korzystających	25	19	25	19	25
Koszt utrzymania (w z ł)	50 599	112 654	78 313	56 125	50 688

Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie OZPS

Poza pomocą finansową cudzoziemcy otrzymywali wsparcie w postaci szeroko rozumianej pracy socjalnej oraz specjalistycznego poradnictwa. Pomoc ta, poza bieżącym funkcjonowaniem cudzoziemca obejmowała, m.in.: współpracę ze szkołami, służbami medycznymi, wydziałami Urzędu Miasta Lublin, Urzędem ds. Cudzoziemców, Lubelskim Urzędem Wojewódzkim, instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Celem podejmowanych inicjatyw było usprawnienie: legalizacji pobytu migrantów w Polsce, w tym uznanie za obywatela RP, ubiegania się o mieszkanie, wyjaśnienie zasad korzystania z przysługujących uprawnień, informowanie o zobowiązaniach cudzoziemców i o realiach życia kraju przyjmującego. Jednocześnie kontynuowano działania mające na celu przezwyciężenie bezdomności wśród cudzoziemców poprzez pomoc w wynajmie mieszkań oraz pozyskaniu lokali mieszkalnych z zasobów gminy lub województwa. Ponadto migranci systematycznie mobilizowani byli do podejmowania aktywności zawodowej i wykorzystywania własnego potencjału w pokonywaniu trudności życiowych. Praca socjalna prowadzona na rzecz cudzoziemców odnosiła się nie tylko do samych migrantów lecz również do społeczeństwa przyjmującego. Funkcjonujący na terenie Miasta Lublin system wsparcia na rzecz cudzoziemców pozwala udzielić skutecznej pomocy i wsparcia.

3.7.2. Prognoza zmian i rekomendacje

System instytucjonalnego wsparcia pomocy społecznej jest efektywny i oferuje pomoc adekwatną do stwierdzonych potrzeb klientów, przy jednoczesnym budowaniu zasobów do ich stopniowego usamodzielnienia poprzez prowadzoną pracę socjalną i wsparcie w formie świadczeń. Efektywność systemu wzmacniana jest o mechanizm bieżącego monitoringu potrzeb, wykorzystywanie innowacyjnych metod pracy socjalnej.

Podając analizie dotychczasowe dane dotyczące wsparcia rodzin i osób będących w trudnej sytuacji finansowej widać wyraźnie poprawę ich sytuacji. Znaczny spadek bezrobocia oraz wzrost poziomu życia mieszkańców Miasta Lublin z uwagi na wprowadzony na terenie Polski stan epidemii z powodu koronawirusa SARS-CoV-2 może ulec zmianie. Skutki spowolnienia gospodarczego w zmieniających się warunkach epidemii powodują pojawienie się nowych zjawisk i procesów mikro i makrostrukturalnych, które mogą mieć znaczenie i wpływ na pomoc społeczną i przystosowania jej instrumentów pracy i myślenia na przyszłość.

Istnieje także obawa, że jednym z negatywnych skutków okresu pandemii w Polsce może być wzrost liczby osób bezdomnych co jest spowodowane problemem ekonomicznym kraju związanym z ograniczeniem działalności niektórych gałęzi gospodarki, w wyniku którego odnotowano znaczny wzrost bezrobocia i pogorszenie się sytuacji finansowej Polaków.

Z tego też względu wskazane jest monitorowanie sytuacji osób korzystających ze wsparcia instytucji pomocy społecznej i diagnozowanie potrzeb tych osób w celu podjęcia adekwatnych działań.

Rekomenduje się na terenie Miasta Lublin:

- wzmacnianie mechanizmu bieżącego monitoringu potrzeb i wykorzystywanie innowacyjnych metod pracy socjalnej
- wzmocnienie roli partnerstwa lokalnego,
- realizacja programów z zakresie reintegracji społecznej i zawodowej osób wychodzących z bezdomności,
- wprowadzenie narzędzi umożliwiających rzetelną ocenę skuteczności oraz ewaluację działań podejmowanych na rzecz bezdomnych przez podmioty korzystające ze środków publicznych,
- wdrożenie ogólnokrajowych, systemowych zasad prowadzenia polityki społecznej w zakresie bezdomności, zorientowanych na integrację i aktywizację zawodową oraz społeczną osób bezdomnych w środowisku lokalnym, jak również na poprawę standardu pobytu i noclegu oraz na wspieranie działań profilaktyczno-osłonowych.

W ramach wsparcia integracji cudzoziemców przewiduje się kontynuowanie realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej w tym min. realizacja indywidualnych programów integracyjnych i prowadzeniu mieszkań chronionych, a także kontynuowanie okresowych analiz w zakresie procesu migracji, dominujących problemów społecznych i potrzeb cudzoziemców.

3.7.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Doświadczona, otwarta na podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadra służb społecznych, • dobrze zdiagnozowana i rozpoznana sfera problemów społecznych, • różnorodność form pomocy oferowanych osobom w trudnej sytuacji socjalno-bytowej, • duża skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, • organizacja wsparcia dla osób bezdomnych, • realizowanie usług opiekuńczych w schroniskach dla osób bezdomnych, • System pomocy doraźnej dla osób bezdomnych – kuchnie, łazienki, lekarz, • stosunkowo duża liczba miejsc noclegowych dla osób bezdomnych, • system pomocy dla cudzoziemców. 	<ul style="list-style-type: none"> • niebezpieczeństwo narastania zjawiska wypalenia zawodowego wśród pracowników socjalnych, • mała liczba lokali socjalnych, • niewielka koncentracja na odbudowywaniu relacji rodzinnych w pracy z osobą bezdomną, • bariera językowa i różnice kulturowe w pracy z cudzoziemcami.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie i rozwój Programu Lubelskiej Karty Mieszkańca, • wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami organizacjami, • dostępność środków pozabudżetowych na rzecz wsparcia socjalnego osób/rodzin, • realizacja kompleksowych programów adresowanych do grup zagrożonych, wykluczeniem społecznym, • uproszczenie procedur w zakresie udzielania wsparcia osobom/rodzinom, co jest następstwem nieprzewidzianej sytuacji w kraju, spowodowanej epidemią, • rozwój kontaktów kulturalnych ze 	<ul style="list-style-type: none"> • Pojawienie się nowych negatywnych zjawisk o nieprzewidywalnych konsekwencjach, takich jak rozwój epidemii, • regres gospodarczy spowodowany epidemią COVID-19, który może spowodować upadek wielu podmiotów gospodarczych, • wzrost kosztów utrzymania osób/rodzin, • reprezentowanie postaw roszczeniowych przez podopiecznych, • uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia biedy”.

<p>światem,</p> <ul style="list-style-type: none">• wzrost różnorodności i wielokulturowości na wielu poziomach.	
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

3.7.4. Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

CEL OPERACYJNY 1

ZAPEWNIENIE WSPARCIA OSOBOM W SZCZEGÓLNIE TRUDNEJ SYTUACJI MATERIALNEJ I BYTOWEJ

Strategia realizacji celu

Jednym z nadrzędnych celów pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach ukierunkowanych na zaspokojenia niezbędnych potrzeb poprzez podejmowanie działań zmierzających do ich życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem. Do narzędzi jakimi posługuje się pomoc społeczna należy przede wszystkim praca socjalna, różnego rodzaju zasiłki, pomoc i doradztwo.

Jedną z form wsparcia jest praca socjalna jako interdyscyplinarna działalność mająca na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej. Świadczona jest bez względu na posiadany dochód. W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny.

W ramach świadczeń pieniężnych przyznawane są świadczenia fakultatywne i obligatoryjne (zasiłki celowe przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie kosztów zakupu leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego; zasiłek stały; zasiłek okresowy).

Zadania:

1. Zwiększanie samodzielności klientów poprzez świadczenie pracy socjalnej.
2. Wsparcie w formie świadczeń w ramach zabezpieczenia sytuacji materialno – bytowej.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w	Środki z budżetu Miasta	2021	17
			2022	17

w Lublinie	Lublinie	Lublin, Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	17,1
			2024	17,2
			2025	17,3
			2026	17,4
			2027	17,4
			2028	17,5
			2029	17,6
			2030	17,7

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba środowisk objętych pracą socjalną,
- liczba środowisk objętych kontraktami socjalnymi,
- liczba rodzin/osób w rodzinach objętych pomocą w formie wypłaty świadczeń,
- liczba usamodzielnionych środowisk.

CEL OPERACYJNY 2

WZMACNIANIE I STYMULOWANIE DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU PRZEZWYCIEŻENIE PROBLEMU BEZDOMNOŚCI

Strategia realizacji celu

Osobom bezdomnym udzielane jest wsparcie w formie pracy socjalnej (m. in. W oparciu o kontrakt socjalny) oraz formie świadczeń.

Jak wskazuje diagnoza, liczba miejsc w lubelskich ośrodkach wsparcia dla osób bezdomnych jest wystarczająca aby zabezpieczyć potrzeby bytowe tej grupy osób, jednakże z uwagi na sytuację pandemiczną należy na bieżąco obserwować sytuację osób poszukujących wsparcia w tym zakresie. Standaryzacja placówek, które udzielają wsparcia osobom bezdomnym odgrywa tu wielką rolę, bowiem wymóg dostosowania usług na rzecz osób dotkniętych bezdomnością i obiektów, w których przebywają do wymagań określonych przepisami prawa jest niezwykle ważny i stanowi podstawę do utrzymania miejsc w tych placówkach na obecnym poziomie. Z tego też względu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie prowadzi monitoring organizacji pozarządowych prowadzących noclegownie, schroniska i schroniska z usługami dla osób bezdomnych oraz ogrzewalnie w zakresie dostosowania tych placówek do standardów określonych w przepisach prawa.

Zadania:

1. Zwiększenie samodzielności osób bezdomnych poprzez świadczenie pracy socjalnej.
2. Wsparcie w formie świadczeń i usług w ramach zabezpieczenia sytuacji materialno-bytowej.
3. Zabezpieczenie odpowiedniej do potrzeb liczby ośrodków wsparcia dla osób bezdomnych ze względu na formę i zakres świadczonych usług na rzecz osób bezdomnych oraz utrzymanie liczby miejsc w tych placówkach na obecnym poziomie.
4. Monitorowanie postępów w dostosowywaniu ośrodków wsparcia dla osób bezdomnych do minimalnych standardów określonych przepisami prawa.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	2022
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	2,5
			2022	2,9
	Organizacje pozarządowe	Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	3,3
			2024	3,8
			2025	3,8
			2026	3,8
			2027	3,8
			2028	3,8
			2029	3,8
			2030	3,8

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób bezdomnych objętych pracą socjalną i kontraktami socjalnymi,
- liczba osób bezdomnych objętych pomocą w formie wypłaty świadczeń,
- liczba osób korzystających z posiłków w ramach dożywiania osób i rodzin dotkniętych ubóstwem w formie kuchni społecznej,
- liczba ośrodków dla osób bezdomnych,
- liczba miejsc w ośrodkach dla osób bezdomnych,
- liczba osób korzystających z ośrodków dla osób bezdomnych,

- liczba placówek dostosowanych do minimalnych standardów zgodnie z przepisami prawa.

CEL OPERACYJNY 3

ORGANIZACJA WIELOWYMIAROWYCH DZIAŁAŃ NA RZECZ UCHODźCÓW I CUDZOZIEMCÓW ORAZ INTEGRACJA ZE ŚRODOWISKIEM

Strategia realizacji celu

Uwzględnienie prowadzenia działań integracyjnych na poziomie lokalnym pozwoli w pełni uruchomić potencjał cudzoziemców.

W ramach integracji cudzoziemców przewiduje się kontynuowanie realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej w tym, m.in. realizacja indywidualnych programów integracyjnych i prowadzeniu mieszkań chronionych, a także kontynuowanie okresowych analiz w zakresie procesu migracji, dominujących problemów społecznych i potrzeb cudzoziemców.

Zadania:

1. Wsparcie w formie pobytu w mieszkaniach chronionych treningowych dla cudzoziemców.
2. Wsparcie w formie świadczeń wypłaconych w ramach indywidualnych programów integracyjnych dla cudzoziemców.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	0,1
			2022	0,1
		Środki z budżetu państwa	2023	0,1
			2024	0,1
		Środki europejskie	2025	0,1
			2026	0,1
			2027	0,1
			2028	0,1
			2029	0,1

			2030	0,1
--	--	--	------	-----

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba prowadzonych mieszkań chronionych dla cudzoziemców,
- liczba osób objętych indywidualnym programem integracyjnym dla cudzoziemców.

Powyżej wskazane cele operacyjne, mieszczące się w ramach celu głównego „Intensyfikacja działań podejmowanych w ramach pomocy społecznej“, realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
2. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r . poz. 1650);
3. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U. z 2018 r. poz. 822);
4. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r., w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni (Dz. U z 2018 r. poz.896);
5. Uchwała Nr 794/XXXII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 27 czerwca 2013 roku w sprawie uchwalenia Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Poprawy Bezpieczeństwa Mieszkańców i Porządku Publicznego - „Bezpieczny Lublin”;

3.8. KIERUNEK: PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

3.7.1. Diagnoza

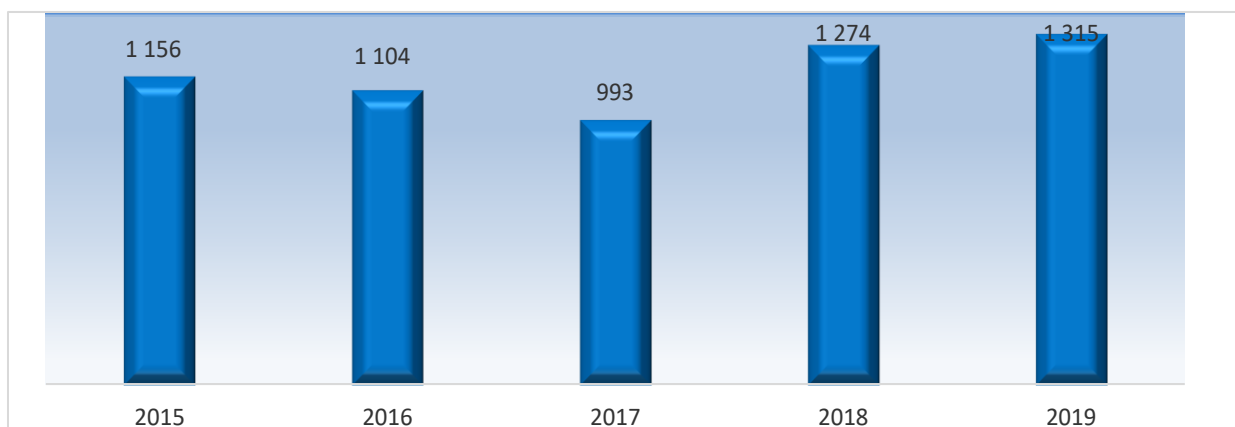
Istotnym problemem społecznym jest zjawisko przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie została zdefiniowana w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2005 roku. Zgodnie z definicją jest to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Od kilku lat problem przemocy domowej nie jest już tematem tabu, a osoby dotknięte przemocą coraz częściej szukają wsparcia w instytucjach, które dzięki rozwiązaniom prawnym i współpracy interdyscyplinarnej mogą podjąć natychmiastowe działania pomocowe wobec tych osób.

Ustawa z dnia 29 lipca o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na wszystkie szczeble samorządu terytorialnego i administrację rządową bardzo ważne zadania mające na celu zbudowanie spójnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie kraju. Realizacja poszczególnych zadań ma na celu, m.in. wdrażanie w środowisku lokalnym działań profilaktycznych zapobiegających zjawisku przemocy w rodzinie, ale przede wszystkim udzielanie wyspecjalizowanej pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań zmierzających do zmiany postaw i zachowań osób stosujących przemoc.

Dane statystyczne zarejestrowanych procedur „Niebieskie Karty” wskazują, iż problem przemocy w rodzinie w Mieście Lublin wykazuje obecnie tendencję wzrostową. Na przestrzeni lat 2015-2019 liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” wzrosła z 1 156 w 2015 roku do 1 315 w 2019. Wprawdzie w latach 2016 i 2017 odnotowano nieznaczny spadek liczby procedur, jednak zjawisko przemocy w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego wykazuje znaczny wzrost, (28,30%). W roku 2019 tendencja wzrostowa utrzymuje się, odnotowano wzrost o 3,22% w stosunku do roku 2018.

Wykres 35. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w latach 2015-2019

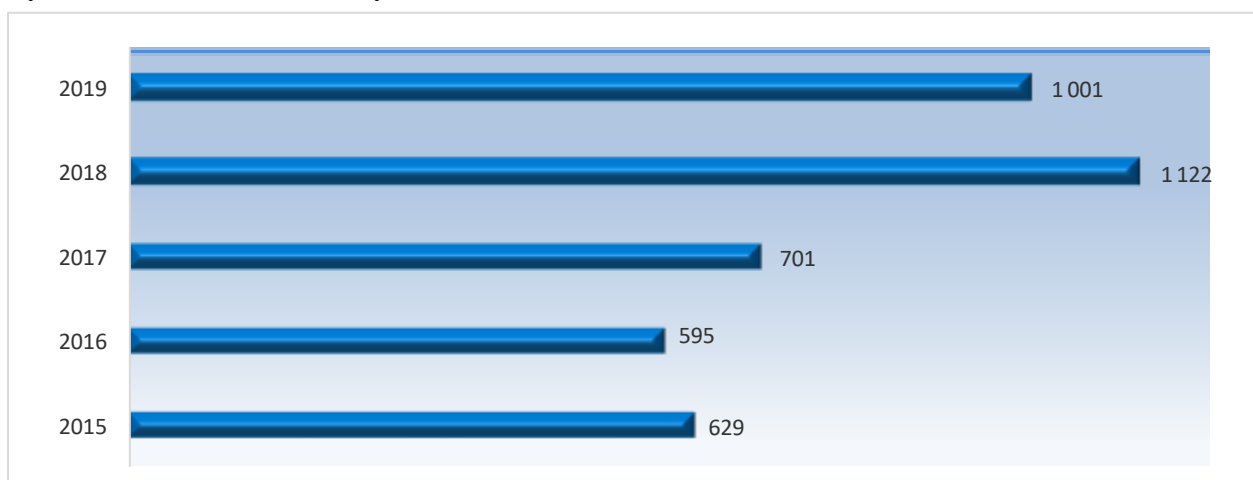


Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 - 2019

Ze względu na specyfikę zjawiska przemocy w rodzinie oszacowanie jej faktycznej skali jest trudne. Można przypuszczać, że znaczna liczba przypadków przemocy w rodzinie pozostaje nieujawniona.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. określa, które instytucje mogą wszcząć procedurę „Niebieskie Karty”. W analizowanych latach liczba formularzy niebieskich kart ulegała wahaniom. Szczególnie zauważalny był trend wzrastającej ilości wypełnianych formularzy A "Niebieskich Kart" przez uprawnione podmioty ogółem, z 701 w 2017 r. do 1 122 w 2018 r., czyli o 60%. W 2019 roku odnotowano liczbę Niebieskich Kart o 121 niższą w stosunku do roku poprzedniego. Poniższe dane dotyczą wszystkich NK - A, bez względu na to, czy wszczynały one procedurę, czy były kolejnymi w danej rodzinie.

Wykres 36. Liczba formularzy A „Niebieskich Kart” w latach 2015-2019

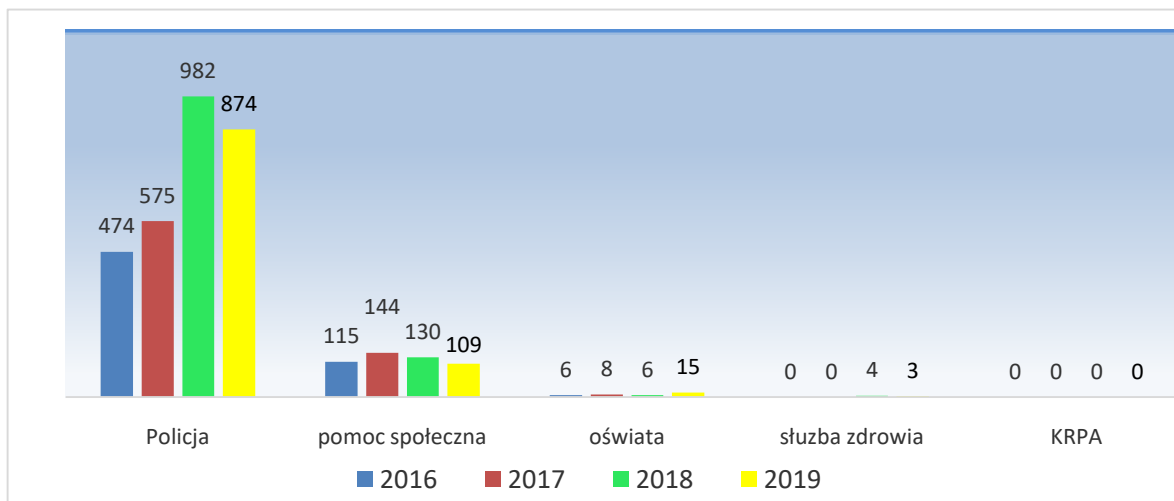


Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 - 2019

Z dokonanej analizy wynika, że najwięcej „Niebieskich Kart” wszczynanych było przez Policję, tj. 87,31% ogółu. Drugą w kolejności instytucją wszczynającą procedurę „Niebieskie Karty” jest pomoc społeczna - w 2019 r. prawie 10,89% ogółu sporządzonych „Niebieskich Kart”. Przedstawiciele oświaty wdrażają procedurę NK dużo rzadziej niż inne instytucje. W roku 2019 wszczęli procedurę "Niebieskie Karty" w 15 środowiskach, co

stanowi 1,5% ogółu. Służba zdrowia zainicjowała w 2019 r. 3 procedury NK, zaś Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lublinie na przestrzeni ostatnich lat nie wypełniła ani jednego formularza A – „Niebieskiej Karty”.

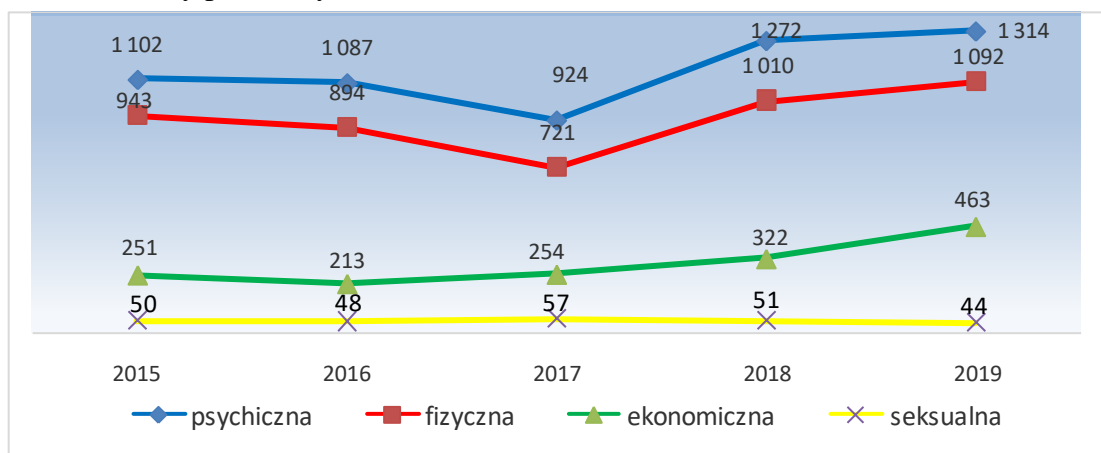
Wykres 37. Podmioty wszczynające procedury „Niebieskie Karty” w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 - 2019

Najpowszechniejszą, wciąż utrzymującą się na wysokim poziomie formą krzywdzenia w rodzinie jest przemoc psychiczna, występująca niemalże w 100% realizowanych procedur „Niebieskie Karty”. Niepokoi również ciągle duże nasilenie przemocy fizycznej i jest to stała tendencja na przestrzeni ostatnich kilku lat. Najsilniejszy wzrost odnotowano w przypadku przemocy ekonomicznej (z 22 % w 2015 r., do 35% w roku 2019). Przemoc seksualna jest najmniej nasiloną i najrzadziej wykrywalną (tylko 3,35% wszystkich procedur) i jej procentowy udział w ostatnich czterech latach utrzymuje się na podobnym poziomie.

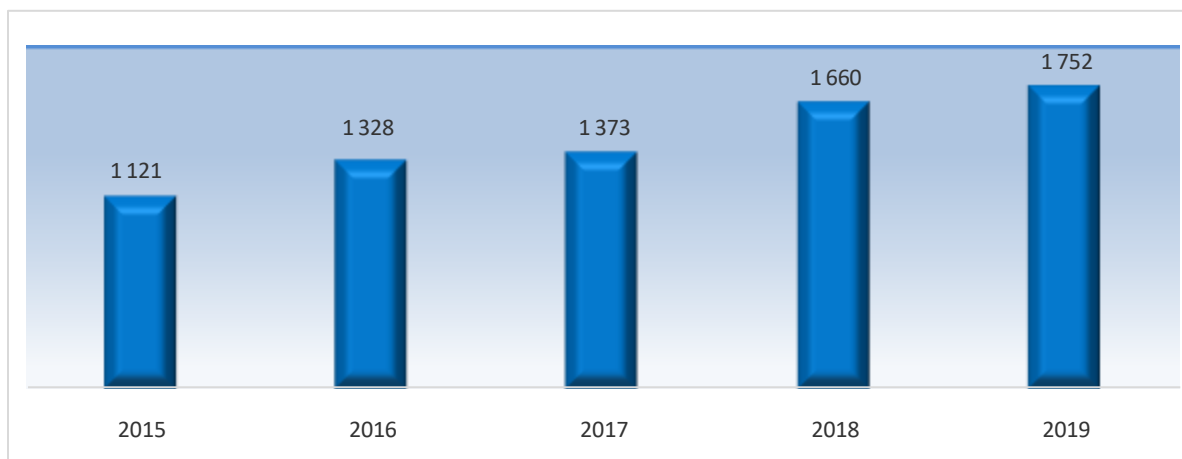
Wykres 38. Formy przemocy w rodzinie w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 - 2019

W 2019 r. pomocą grup roboczych i Zespołu Interdyscyplinarnego w związku z ujawnieniem przemocy objęto 1 752 osoby doznające przemocy w rodzinie. Liczba ta wzrosła o 5,54 % w stosunku do roku 2018, zaś w stosunku do roku 2015 aż o 43,49%.

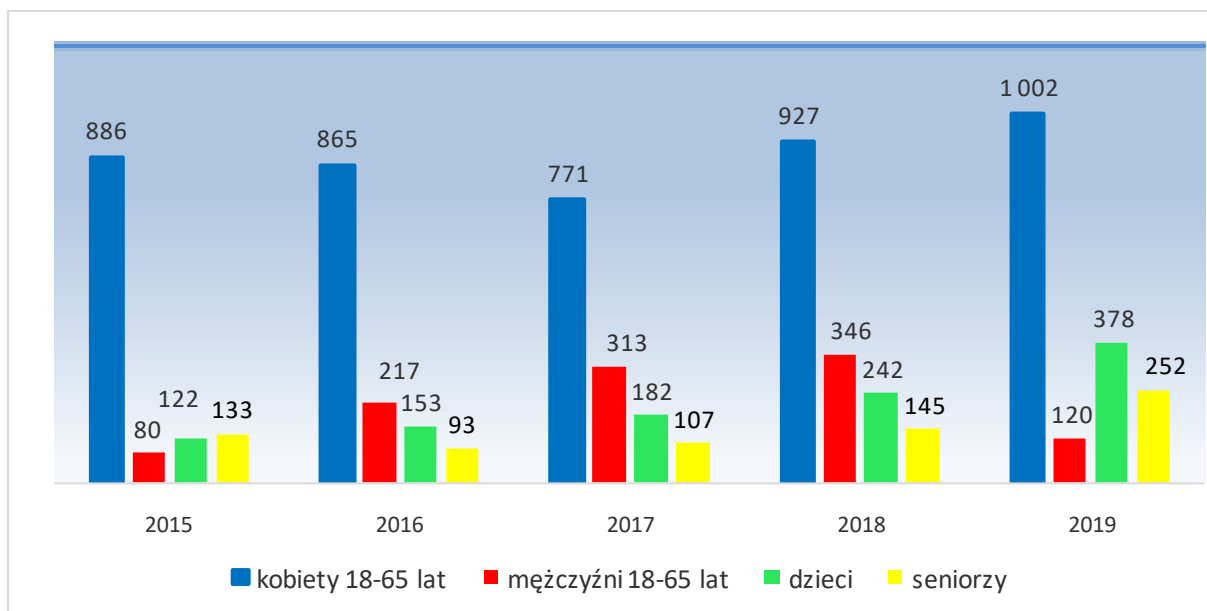
Wykres 39. Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie w latach 2015 – 2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 – 2019

Przemoc w rodzinie w największym stopniu dotyczy kobiet w wieku produkcyjnym (57,19%) i dzieci (21,58%). Na kolejnych pozycjach plasują się osoby po 65 roku życia, bez względu na płeć, (14,38%) oraz mężczyźni w wieku produkcyjnym (6,85%). Należy wskazać, iż w stosunku do roku 2018 w 2019 r. odnotowano wzrost (1,35%) rejestrowanej przemocy wobec kobiet, wzrost o 7,00% przemocy wobec dzieci, a także o 5,65% wobec seniorów, przy jednoczesnym spadku o 13,99% przemocy wobec mężczyzn.

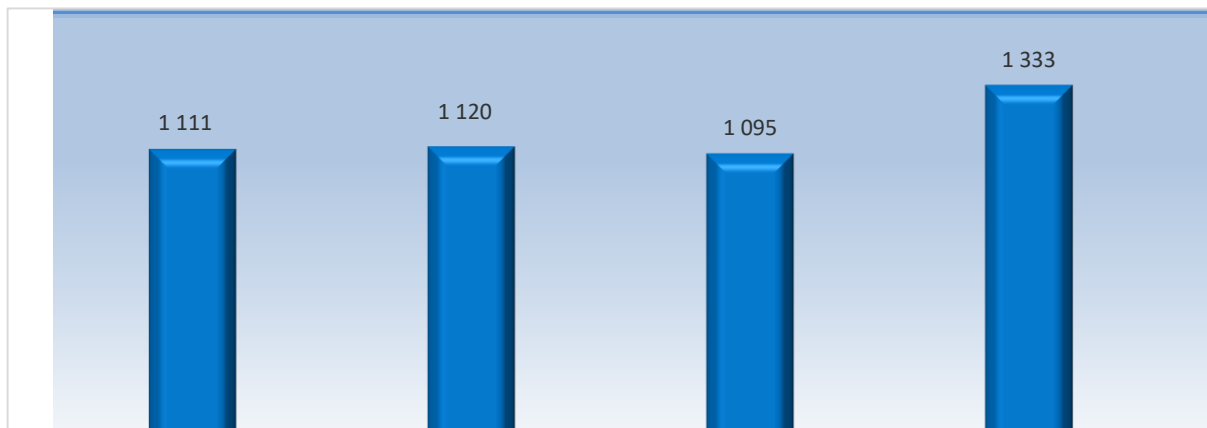
Wykres 40. Osoby doświadczające przemocy w rodzinie w latach 2015-2019 z podziałem na wiek i płeć



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 – 2019

Liczba osób stosujących przemoc systematycznie wzrasta. Na przestrzeni analizowanych lat odnotowano 25,83% wzrost liczby sprawców przemocy.

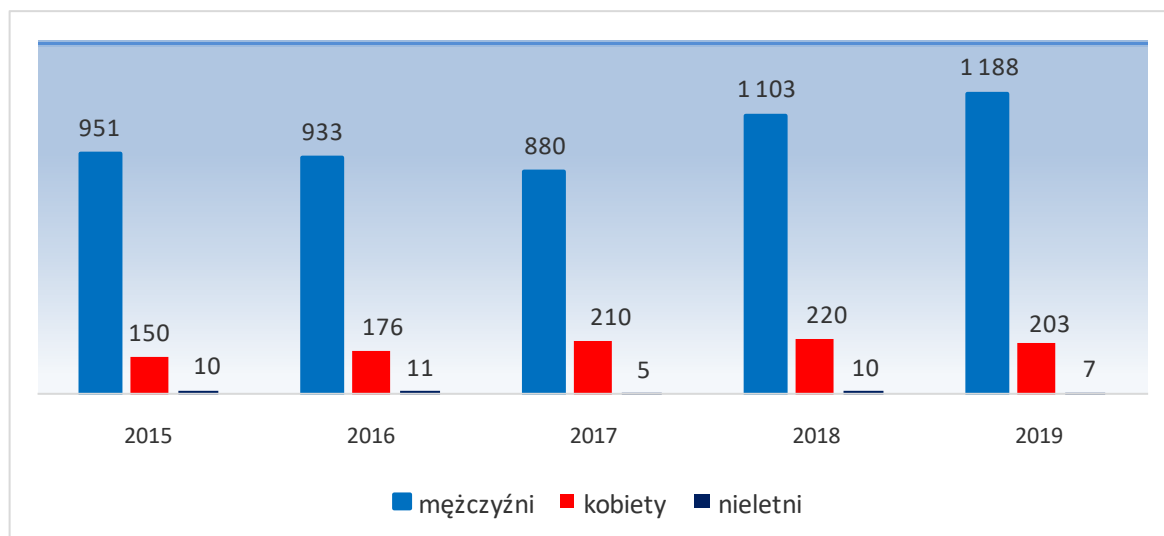
Wykres 41. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie w latach 2015-2019



Źródło: Opracowanie własne MOPR w Lublinie na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 – 2019

W 2019 r., podobnie jak w latach ubiegłych w przeważającej większości (84,98%) osobami stosującymi przemoc byli mężczyźni. Na przestrzeni ostatnich 4 lat odnotowano pojedyncze przypadki stosowania przemocy przez osoby nieletnie. Udział procentowy kobiet jako sprawców przemocy w analizowanym okresie waha się od 13,5% w roku 2015 do 19,18% w 2017 roku.

Wykres 42. Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie w latach 2015-2019 z podziałem na wiek i płeć



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPPPwR za lata 2015 – 2019

Za czynniki najczęściej towarzyszące przemocy rodzinnej, uważane przez niektórych nawet za jej przyczyny, uznaje się w pierwszej kolejności: nadużywanie alkoholu, używanie narkotyków i penalizację. Z danych będących w posiadaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie wynika, iż w ponad połowie procedur „Niebieskie Karty” osoby stosujące przemoc w rodzinie miały problem alkoholowy, zaś w 90% byli to uzależnieni od alkoholu mężczyźni.

Jedną z instytucji prowadzących działania na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie jest Specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie prowadzony

przez Fundusz Obrony Życia Archidiecezji Lubelskiej, oferujący 25 miejsc. Prowadzenie tego ośrodka zostało zlecone organizacji pozarządowej, a środki finansowe na jego utrzymanie zapewnia budżet państwa. Ośrodek zabezpiecza potrzeby osób tam przebywających w trzech zakresach. Pierwszym z nich jest usługa interwencyjna, która polega przede wszystkim na zapewnieniu ofierze przemocy w rodzinie schronienia. Pomoc ta nie wymaga skierowania ani spełnienia kryteriów dochodowych. Okres przebywania w ośrodku dla ofiar przemocy wynosi trzy miesiące. W uzasadnionych przypadkach może być przedłużony. Podstawą działania interwencyjnego jest ochrona ofiary przemocy przed sprawcą, udzielanie jej wsparcia psychologicznego oraz pomocy prawnej, a jeśli wymaga tego sytuacja – umożliwienie szybkiego dostępu do pomocy medycznej. Kolejną usługą są działania terapeutyczno-wspierające. Polegają one na dokonaniu diagnozy problemu przemocy w rodzinie, a następnie opracowaniu indywidualnego planu pomocy. W ramach podejmowanych działań w tym zakresie udzielane jest poradnictwo specjalistyczne: medyczne, psychologiczne, prawne, socjalne. Trzecią podstawową usługą jest zabezpieczenie potrzeb bytowych. Ośrodek zapewnia pobyt przez całą dobę, znajdują się w nim pomieszczenia do spania, pomieszczenia do pobytu dziennego, miejsce zabaw i miejsca do nauki dla dzieci, ogólnodostępne łazienki, wygospodarowane miejsce do prania, kuchnia dostępna dla wszystkich.

W przypadku funkcjonującej na terenie Miasta Lublin placówki główną grupę korzystających stanowią kobiety i dzieci, niezmiernie rzadkie jest korzystanie z tej formy wsparcia przez mężczyzn. Najwięcej osób skorzystało z pomocy ośrodka w 2017 roku (66) osób, w tym 33 kobiety i 32 dzieci oraz 1 mężczyzna. W 2018 roku liczba osób korzystających zmniejszyła się o 14 (52), w tym 29 kobiet i 23 dzieci, natomiast w 2019 r. liczba osób wynosiła 60, w tym 28 kobiet i 32 dzieci.

W ustawie o pomocy społecznej (art.47, ust. 1.) określono, że: „interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej”.

Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie świadczy bezpłatną pomoc psychologiczną, pedagogiczną, terapeutyczną, prawną, socjalną i interwencyjną mieszkańcom Miasta Lublin, pozostającym w trudnej sytuacji życiowej w związku z: przemocą w rodzinie, uzależnieniem, alkoholizmem, hazardem lub narkomanią własną lub członka rodziny, bezradnością w sprawach opiekuńczo wychowawczych, kryzysami osobistymi, zdarzeniami losowymi i innymi sytuacjami kryzysowymi. W zakresie pomocy świadczonej przez Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie jest poradnictwo specjalistyczne (osobiste, telefoniczne, internetowe), pomoc psychologiczna i terapeutyczna o charakterze krótkoterminowym (indywidualna i grupowa) oraz pomoc interwencyjna – wizyty środowiskowe w szczególnie traumatycznych sytuacjach życiowych, rozmowy interwencyjne w sytuacji zagrożeń krzywdzenia dzieci, osób niepełnosprawnych, starszych. Pomoc doraźna świadczona jest osobom w sytuacjach kryzysowych o charakterze nagłym lub traumatycznym tj. doświadczającym przemocy w rodzinie, ofiarom wypadków, przestępstw,

doświadczającym straty osób bliskich. Poradnictwo i pomoc prawna w zakresie redagowania pism procesowych, urzędowych, monitorowania przebiegu spraw, wspólnie z klientem.

Centrum realizuje program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Na terenie Centrum prowadzona jest szkoła dla rodziców i wychowawców. Ww. zajęcia skierowane są do rodziców i wychowawców, którzy pragną rozwijać umiejętności wychowawcze, doskonalić się w roli rodzica lub potrzebują fachowego wsparcia w zakresie poprawy relacji z dzieckiem. Kolejną formą grupy prowadzonej przez Centrum jest grupa DDA skierowana do osób, które na skutek dorastania w rodzinie z problemem alkoholowym, w dorosłym życiu borykają się z przerastającymi je problemami emocjonalnymi, oraz trudnościami w relacjach międzyludzkich. Realizowane są również grupy wsparcia zależne od zgłaszanych potrzeb klientów Centrum.

Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie prowadzi całodobowy Telefon Zaufania, obsługiwany przez specjalistów z różnych dziedzin (psychologowie, pedagodzy i terapeuci uzależnień). Telefon przeznaczony jest głównie dla osób doświadczających przemocy oraz dla osób z problemami uzależnień i ich rodzin. Dysponuje także 13 miejscami noclegowymi w Mieszkaniu Interwencyjnym. Jest to forma wsparcia funkcjonująca w strukturach Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie, przygotowująca osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia, ochrony przed przemocą lub zabezpieczenia pobytu w okresie oczekiwania na miejsce w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Celem pobytu w mieszkaniu interwencyjnym jest zapewnienie doraźnego, całodobowego schronienia dla osób znajdujących się w sytuacji traumatycznej lub przemocy. Pobyt w mieszkaniu może trwać do 3 miesięcy, w uzasadnionych przypadkach, do 6 miesięcy.

Ośrodek Wczesnej Interwencji dla Osób z Problemem alkoholowym i ich Rodzin, znajdujący się w strukturach Centrum, dysponuje 20 miejscami. Pobyt jednej osoby w placówce może trwać maksymalnie 24 godziny. Osoby w stanie nietrzeźwości do Ośrodka doprowadzane są przez Policję i Straż Miejską. W szczególności do Ośrodka trafiają osoby, które w stanie nietrzeźwości leżą w miejscu publicznym, zagrożone jest ich życie i zdrowie, wszczynają awantury domowe i awantury w miejscach publicznych oraz osoby zachowujące się w sposób nieobyczajny.

Centrum Interwencji Kryzysowej świadczy pomoc całodobowo: od 7.00 do 19.00 oferuje pomoc ambulatoryjną w siedzibie przy ul. Probstwo 6a. W pozostałych godzinach oraz w niedziele i święta prowadzony jest dyżur psychologa, który za pośrednictwem całodobowego telefonu zaufania przyjmuje zgłoszenia o konieczności podjęcia interwencji w środowisku.

Tabela 77. ukazuje dane statystyczne z realizacji zadań Centrum Interwencji Kryzysowych w ciągu ostatnich 5 lat.

Tabela 77. Formy wsparcia oferowane przez CIK na przestrzeni lat 2015 – 2019

Liczba świadczeń								
Rok	W kontakcie bezpośrednim					W kontakcie niebezpośrednim		
	Pomoc psychologiczna i terapeutyczna realizowana przez Dział Interwencyjno Terapeutyczny	Pomoc realizowana przez Dział Wsparcia Społecznego			Ośrodek Wczesnej Interwencji dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin	Działania realizowane poza instytucją w tym interwencje w środowisku	Całodobowy Telefon Zaufania	Porady internet /konsultacje telefoniczne
		Interwencja kryzysowa	Porady prawne	Diagnoza, poradnictwo, działania interwencyjne	Liczba osobo/dni pobytu w Mieszkanu Interwencyjnym			
2015	3 323	713	450	755	b.d.	8	13 695	545
2016	4 546	820	741	618	2 767	10	9 268	428
2017	4 098	563	264	978	4 963	14	10 093	3 016
2018	3 702	539	629	326	5 072	38	8 288	3 990
2019	3 341	953	1 176	361	4 362	38	7 745	6 547

Źródło: Opracowanie własne CIK na podstawie sprawozdań za lata 2015 – 2019

Projekt "Przyjazne patrole"

Od roku 2015 r., przy współpracy z Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie i Komendą Miejską Policji w Lublinie realizowane jest działanie w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym oraz zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom pod nazwą „Przyjazne patrole” na podstawie zawieranych porozumień. Patrole realizowane są corocznie w okresie od marca do grudnia w weekendy. W patrolu uczestniczy psycholog z ramienia CIK Lublin, funkcjonariusz policji oraz pracownik socjalny MOPR Lublin.

W ramach powyższej inicjatywy przeprowadzane są z rodzicami/opiekunami rozmowy o charakterze:

- ✓ edukacyjnym z zakresu: stosowania metod wychowawczych, zapewnienia właściwej opieki nad małoletnimi oraz ich podstawowych potrzeb bytowych,
- ✓ ostrzegawczym (dyscyplinującym) – pouczenie o konsekwencjach wynikających z nieprawidłowego wywiązywania się z funkcji opiekuńczo-wychowawczej, stosowania przemocy domowej,
- ✓ profilaktycznym – zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych.

W ramach swoich działań patrol podejmuje następujące działania: rozpoznanie sytuacji dzieci, zapewnienie małoletnim poczucia bezpieczeństwa w sytuacjach traumatycznych związanych z różnorodnymi sytuacjami zagrażającymi bezpieczeństwu fizycznemu i psychicznemu oraz właściwej opieki, dbałość aby trudną traumatyczną sytuację dziecko przeszło w warunkach bezpiecznych, przyjaznych, z uwzględnieniem jego potrzeb emocjonalnych, powiadomienie o zaistniałej sytuacji właściwych instytucji (w tym sądu o odebraniu małoletniego), monitorowanie środowisk dysfunkcyjnych, niewydolnych

wychowawczo pod kątem: zaniedbywania dzieci, pozostawiania małoletnich bez należytej opieki, zagrożenia przemocą w rodzinie, wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”. W przypadku wystąpienia podczas zadań realizowanych przez patrol nieprawidłowości związanych z opieką nad dziećmi podejmowane są przez pracowników socjalnych dalsze czynności w środowisku zmierzające do zniwelowania i rozwiązania zaistniałego problemu.

Środki finansowe na realizację powyższej inicjatywy zabezpieczone są w Budżecie Miasta Lublin. Roczny koszt realizacji projektu wynosi ok. 32 tys. zł.

Tabela 78. Formy wsparcia oferowane w ramach "Przyjazne patrole"

ROK	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba zrealizowanych patroli	104	106	104	103	86
Liczba zrealizowanych kontroli rodzin pod kątem zaniedbywania dzieci	609	711	604	349	329
Liczba podjętych interwencji zleconych przez dyżurnego KMP	26	22	31	40	30
Liczba przeprowadzonych rozmów z członkami rodziny	433	1 012	1 296	661	645
Liczba wdrożonej procedury „Niebieskie Karty"	19	22	20	15	12
Liczba odebranych dzieci na podstawie art. 12a ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	16	19	20	13	17
Liczba powiadomień skierowanych do sądu opiekuńczego o odebraniu dziecka	9	11	12	9	9

Źródło: opracowanie własne MOPR w Lublinie

W roku 2020 projekt, z uwagi na ogłoszony stan epidemii, nie był realizowany. Jednakże, w związku z efektywnością realizowanych działań w ramach powyższej inicjatywy oraz dalszą koniecznością monitoringu rodzin z problemem przemocy domowej, jak i trudnościami opiekuńczo-wychowawczych i uzależnieniem od alkoholu, wskazane jest kontynuowanie projektu w roku 2021, pod warunkiem ustabilizowania się sytuacji epidemiologicznej.

3.7.2. Prognoza zmian i rekomendacje

Prognozuje się zmniejszanie nasilenia przemocy fizycznej oraz wzrost przemocy psychicznej, seksualnej i ekonomicznej w szczególności wobec osób starszych. Zmieniająca się obyczajowość w sferze seksualnej, w tym otwartość, pozwala przewidywać wzrost wykrywalności przemocy seksualnej. Wymaga to przygotowania specjalistów w tym zakresie. Przemiany dotyczące rodzin polegają na osłabieniu trwałości związków, a konsekwencją tego jest zwiększenie liczby rodziców, szczególnie matek, samotnie wychowujących dzieci. Samotne rodzicielstwo połączone jest niekiedy z bezradnością wychowawczą, która może leżeć u podłoża przemocy psychicznej wobec dzieci.

Oslabienie więzi może doprowadzać do eskalacji innych form przemocy, m.in. rówieśniczej, dyskryminacji, rasizmu. Stan pandemii ogłoszony w Polsce, który wiąże się z koniecznością izolacji i ograniczeniem kontaktów społecznych rodzi napięcia, które decydować mogą o wzroście agresji domowej.

Wskazać należy jednak, iż od czasu ogłoszenia pandemii wirusa SARS-Cov-2 w Mieście Lublin nie odnotowano wzrostu liczby wszczynanych procedur „Niebieskiej Karty”, ani też zgłoszeń przemocy w rodzinie, czy próśb o interwencję. Dane statystyczne zarejestrowanych procedur "Niebieskie Karty" wskazują, iż problem zarejestrowanej w 2020 r. przemocy w rodzinie wykazuje tendencję malejącą w porównaniu z rokiem 2019, zauważalny jest również trend zmniejszającej się liczby wypełnianych formularzy A "Niebieskich Kart" przez uprawnione podmioty ogółem.

Prognozuje się, że trwający stan pandemii może spowodować w przyszłości nasilenie zjawiska przemocy domowej, a w konsekwencji wzrost liczby wszczynanych procedur „Niebieskiej Karty”.

W wyniku dokonanej analizy danych sprawozdawczych oraz przeprowadzonej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w Mieście Lublin opracowano następujące rekomendacje dotyczące dalszej realizacji działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- kontynuacja działań w zakresie przeciwdziałania przemocy;
- prowadzenie działań antyprzemocowych w grupach ryzyka, tj. wśród osób uzależnionych i ich rodzin oraz osób po odbyciu kary pozbawienia wolności;
- kontynuacja działań profilaktycznych, w tym informacyjno–edukacyjnych dla młodzieży, dorosłych oraz młodych rodziców;
- dalsza realizacja działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy stosowanej wobec seniorów;
- realizacja działań mających na celu zwiększenie wykrywalności przemocy seksualnej;
- realizacja działań antyprzemocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy ekonomicznej z uwzględnieniem specyfiki dzielnic Lublina;
- prowadzenie warsztatów umiejętności wychowawczych dla rodziców;
- upowszechnianie informacji o miejscach, gdzie udzielana jest pomoc dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- szkolenia pracowników służb pierwszego kontaktu i świadczących profesjonalną pomoc;

- realizacja przez Komendę Miejską Policji, MOPR i CIK projektu „Przyjazne patrole”, celem zwiększenia poziomu bezpieczeństwa osób małoletnich;
- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej poprzez edukację w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności i zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom doświadczającym przemocy i większej efektywności ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności i skuteczności działań interwencyjnych i oddziaływań korekcyjnych wobec sprawców przemocy;
- utrzymanie miejsc w Ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie na dotychczasowym poziomie.

3.7.3. Analiza SWOT

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja projektów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i interwencji kryzysowej finansowanych ze środków zewnętrznych, • skuteczne działania z zakresu edukacji społecznej i profilaktyki przemocy, • duża liczba usytuowanych w Mieście Lublin instytucji i organizacji świadczących wsparcie dla ofiar przemocy oraz bogata oferta specjalistycznych działań pomocowych skierowanych do powyższej grupy świadczeniobiorców, • możliwość zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej, • realizacja na terenie Miasta Lublin projektu „Przyjazne patrole”, mającego na celu zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom doświadczającym przemocy w rodzinie, jak również w trakcie wydarzeń traumatycznych i interwencji, • wykształcona i doświadczona kadra pomocy społecznej, • umiejętność sprawnego reagowania w sytuacjach kryzysowych, • działalność Mobilnego Interwenta, • możliwość zapewnienia całodobowej pomocy interwencyjnej, psychologicznej oraz schronienia osobom w kryzysowych sytuacjach, wymagających natychmiastowego wsparcia, • prowadzenie warsztatów i grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak równomiernego zaangażowania wszystkich uprawnionych instytucji w działania w ramach procedury "Niebieskie Karty", w szczególności przedstawicieli ochrony zdrowia, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, a także oświaty, • brak systemu wsparcia superwizyjnego dla osób pracujących z osobami uwikłanymi w przemoc.
Szanse	Zagrożenia

- Stale doskonaląca się grupa specjalistów udzielających wsparcia ofiarom i świadkom przemocy oraz sprawcom przemocy,
- nieprecyzyjność i niejasność przepisów prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, luki prawne, brak jednoznacznej interpretacji, brak regulacji istotnych kwestii, jasno określonych kompetencji i uprawnień,
- sprawnie funkcjonujący Zespół Interdyscyplinarny, gotowość do współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wzrastająca świadomość co do rangi problemu przemocy w rodzinie u coraz szerszego kręgu przedstawicieli instytucji i służb zajmujących się tym zagadnieniem,
- systematyczny wzrost świadomości przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie nt. konieczności podejmowania efektywnej współpracy interdyscyplinarnej oraz zakresu przypisanych kompetencji,
- wzrost wrażliwości społecznej na akty przemocy w rodzinie, w tym wobec dzieci i potrzebę reagowania,
- wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami w zakresie udzielania wsparcia instytucjonalnego,
- możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych na realizację projektów związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.
- zmiany przepisów prawa dające większe możliwości pomocy pokrzywdzonym przemocą w rodzinie,
- rozwój współpracy związanej z działalnością Mobilnego Interwenta,
- powołanie zespołu interdyscyplinarnego przygotowującego procedurę reagowania w sytuacjach kryzysowych – współpraca z policją, strażą miejską, strażą pożarną, ratownictwem medycznym oraz CIK.
- Brak współpracy ze strony osób doświadczających, jak też stosujących przemoc w rodzinie z członkami grup roboczych w działaniach służących poprawie sytuacji rodziny wynikające najczęściej z poczucia wstydu, niechęci do ingerencji instytucji w życie rodziny, braku wiary w efekty pomocy, jak również uzależnienia finansowego ofiary od sprawcy,
- częste przeniesienie ciężaru i odpowiedzialności za poprawę funkcjonowania rodziny wyłącznie na osoby doświadczające przemocy w rodzinie, bez zaangażowania sprawcy przemocy,
- wypalenie zawodowe osób udzielających wsparcia rodzinom uwikłanym w przemoc,
- wykorzystywanie dokumentacji zgromadzonej w ramach procedury „Niebieskie Karty” na potrzeby prowadzonych w sądach postępowań cywilnych, w tym majątkowych lub rozwodowych i o opiekę nad dziećmi,
- utrudnienia w komunikacji z innymi służbami, dotyczące procedur oraz przekazywanych informacji,
- zwiększenie zapotrzebowania na pomoc psychologiczną w związku z wystąpieniem zaburzeń lękowych, uzależnień powstałych w następstwie epidemii COVID-19.

3.7.4. Cel główny. Cele operacyjne i zadania

CEL GŁÓWNY:

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE MIASTA LUBLIN

CEL OPERACYJNY 1

WZROST ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNYCH I EDUKACJA SPOŁECZNA W ZAKRESIE ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

Strategia realizacji celu

Przemoc w rodzinie należy rozpatrywać z wielu perspektyw, w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga wieloaspektowego podejścia, z zaangażowaniem jak najszerszego grona podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio tym problemem. Za istotne należy uznać dotarcie z informacją do społeczeństwa i upowszechnienie problematyki przemocy w rodzinie oraz przekazanie informacji o instytucjach świadczących pomoc rodzinie uwikłanej w przemoc. Działania informacyjno-edukacyjne, a także stałe monitorowanie zjawiska przemocy pozwoli na stosowanie adekwatnych i skutecznych działań w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania:

1. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy na terenie Lublina.
2. Edukacja społeczna, profilaktyka i promocja działań na rzecz przeciwdziałania przemocy rodzinie.
3. Systematyczne szkolenia przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł	
			2021	0,03
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie Centrum Interwencji Kryzysowej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	0,03
			2022	0,03
	Centrum Interwencji Kryzysowej	Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	0,03
			2024	0,03
			2025	0,03
			2026	0,03

			2027	0,03
			2028	0,03
			2029	0,03
			2030	0,03

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba sporządzonych diagnoz i sprawozdań,
- liczba wydanych i rozprowadzonych materiałów edukacyjnych i ulotek,
- liczba wydanych poradników tematycznych,
- liczba zorganizowanych wydarzeń, konferencji i liczba uczestników,
- liczba szkoleń i przeszkolonych przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin i osób uwikłanych w przemoc,
- liczba działań superwizyjnych dla przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin i osób uwikłanych w przemoc.

CEL OPERACYJNY 2

ZINTENSYFIKOWANIE DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY I UDZIELANIA POMOCY OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ W RODZINIE I SYTUACJAMI KRYZYSOWYMI

Strategia realizacji celu

Podejmowanie interdyscyplinarnych i profesjonalnych działań w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i interwencji kryzysowej przyczyni się do zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Mieście Lublin. Głównym założeniem celu jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy.

Strategią realizacji ww. celu jest świadczenie bezpłatnej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej, prawnej, socjalnej i interwencyjnej mieszkańcom Miasta Lublina doświadczającym przemocy.

Zadania:

1. Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą i świadkom przemocy.
2. Świadczenie pomocy interwencyjnej, prawnej, psychologicznej, pedagogicznej, psychiatrycznej, terapeutycznej, korekcyjno-edukacyjnej oraz socjalnej, osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy w rodzinie oraz sytuacjami kryzysowymi.

3. Prowadzenie całodobowego wsparcia dla ofiar przemocy i osób w sytuacjach kryzysowych (m.in. w formie: telefonu zaufania, schronienia interwencyjnego, interwencji środowiskowych i opieki nad osobami w, w tym w stanie nietrzeźwości)
4. Współpraca ze służbami, instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych kryzysem oraz problemem przemocy domowej.
5. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom lub rodzinom dotkniętym przemocą, zmuszonym do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania bądź pobytu.
6. Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12 a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł		
			2021	2022	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie Centrum Interwencji Kryzysowej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	1,9	
			2022	2	
	Centrum Interwencji Kryzysowej	Centrum Interwencji Kryzysowej	Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	2,1
				2024	2,3
				2025	2,3
				2026	2,3
				2027	2,3
				2028	2,3
				2029	2,3
				2030	2,3

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego,
- liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”,
- liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”,
- liczba powołanych grup roboczych oraz spotkań grup roboczych,
- liczba sporządzonych formularzy Niebieskich Kart A,
- liczba sporządzonych formularzy Niebieskich Kart C,
- liczba osób, które skorzystały z pomocy Centrum (aktywne karty klienta);
- liczba udzielonych porad, spotkań, konsultacji,

- liczba osób, które skorzystały ze wsparcia w związku z wystąpieniem przemocy w rodzinie,
- liczba udzielonych porad/spotkań/konsultacji osobom, które skorzystały ze wsparcia w związku z zaistnieniem przemocy w rodzinie,
- liczba dzieci, które uzyskały wsparcie w związku z zaistnieniem przemocy w rodzinie,
- liczba rodzin /osób dotkniętych przemocą objętych pomocą grup roboczych,
- liczba wspólnie zrealizowanych interwencji w ramach Bezpiecznego Patrolu,
- liczba rodzin, których dotyczyły interwencje,
- liczba zajęć psychoedukacyjnych dla rodziców,
- liczba zgłoszeń w Całodobowym Telefonie Zaufania;
- liczba osób, które skorzystały z Mieszkań Interwencyjnych,
- liczba osób przebywających w Ośrodku Wczesnej Interwencji dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin,
- liczba porozumień międzyinstytucjonalnych,
- liczba instytucji współpracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy,
- liczba podmiotów świadczących pomoc w postaci udzielania schronienia ofiarom przemocy,
- liczba miejsc w instytucjach świadczących pomoc w postaci schronienia,
- liczba osób (dorosłych i dzieci) oraz liczba rodzin, którym udzielono bezpiecznego schronienia w związku z przemocą w rodzinie,
- liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie (art.12a).

CEL OPERACYJNY 3

ZWIĘKSZENIE SKUTECZNOŚCI ODDZIAŁYWAŃ WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

Strategia realizacji celu

Integralną częścią systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne względem osób stosujących przemoc. Działania te powinny być uzupełnione przez różne formy interwencji podejmowanych wobec sprawców. Podstawowym celem tych działań jest powstrzymanie sprawców od stosowania przemocy, doprowadzenie do redukcji nieprawidłowych, agresywnych zachowań, ukształtowanie postawy partnerstwa i szacunku wobec drugiego człowieka oraz odpowiedzialności za popełnione czyny. Uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych i uświadomienie sobie przez sprawcę szkodliwości jego dotychczasowych działań może wpłynąć na eliminację zachowań przemocowych, a także na podniesienie bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz utrzymanie ich więzi rodzinnych.

Priorytetem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest ochrona bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób krzywdzonych przez osobę stosującą przemoc. Uzupełnieniem powyższych działań powinny stać się programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Stanowią one kontynuację oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i mają na celu utrwalenie zmian postaw i zachowań przyswojonych w trakcie programu. Umiejętności nabyte podczas udziału

w programie przyczyniają się do zaniechania zachowań przemocowych, utrwalenia wyuczonych pozytywnych zmian u osób, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny, kształtowania pozytywnych umiejętności psychospołecznych, poszerzania samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych, nabycia umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych, partnerskich.

Zadania:

1. Realizacja oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
2. Zapewnienie stałych form oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, interwencyjnych i terapeutycznych skierowanych do osób stosujących przemoc.

WDRAŻANIE i ramy finansowe

Koordynator realizacji celu	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy finansowe, w mln zł		
			2021	2022	
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie Centrum Interwencji Kryzysowej	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie	Środki z budżetu Miasta Lublin,	2021	0,03	
			2022	0,03	
	Centrum Interwencji Kryzysowej	Centrum Interwencji Kryzysowej	Środki z budżetu państwa Środki europejskie	2023	0,03
				2024	0,03
				2025	0,03
				2026	0,03
				2027	0,03
				2028	0,03
				2029	0,03
				2030	0,03

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba realizowanych programów korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba realizowanych programów psychologiczno-terapeutycznych,
- liczba osób uczestniczących w programach psychologiczno-terapeutycznych,
- liczba sprawców przemocy uczestniczących w spotkaniach grup roboczych,
- liczba skierowanych wezwań dla osób stosujących przemoc,
- liczba wypełnionych formularzy Niebieskich Kart D.

Powyżej wskazane cele operacyjne, mieszczące się w ramach celu głównego „Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Miasta Lublin”, realizowane będą w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 poz. 1876);
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (j.t. Dz. U. 2020 poz. 218 z późn. zm.), przeciwdziałaniu alkoholizmowi (j.t. Dz. U. 2019 poz. 2277 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 1982 nr 35 poz. 230 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r . poz. 1650);
5. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz.U. z 2018 r. poz. 822);
6. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2018 r., w sprawie minimalnych standardów noclegowni, schronisk dla osób bezdomnych, schronisk dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi i ogrzewalni (Dz.U z 2018 r. poz.896);
7. Uchwała Nr 76/2014 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020;
8. Uchwała Nr XXV/361/2016 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020;
9. Uchwała nr 346/XIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie na lata 2016-2020;
10. Uchwała Nr 942/XXXVI/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie Statutu Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie;
11. Uchwała Nr 68/III/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 31 stycznia 2019 r. w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lublin;
12. Uchwała Nr 366/X/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 17 października 2019 r. w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Miasta Lublin na 2020 r.;
13. Uchwała Nr 346/XIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie na lata 2016-202;
14. Uchwała Nr 794/XXXII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 27 czerwca 2013 roku w sprawie uchwalenia Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Poprawy Bezpieczeństwa Mieszkańców i Porządku Publicznego - „Bezpieczny Lublin”;
15. Uchwała nr 28/II/2018 Rady Miasta Lublin z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na Terenie Miasta Lublin w latach 2019-2021;
16. Uchwała numer 328/XI/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 19 listopada 2015 roku w sprawie przyjęcia „Programu Wsparcia i Aktywizacji Społecznej Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2016 - 2020”.

17. Uchwała nr 850/XXXIII/2013 Rady miasta Lublin z dnia 5 września 2013 r. o szczegółowych zasadach ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniach chronionych;
18. Uchwała Nr 754/XXX/2017 Rady Miasta Lublin z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie przyjęcia Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w Lublinie na lata 2017-2020.

IV. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zadania zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2014 –2020 będą finansowane z następujących źródeł:

1. Krajowe:

- środki rządowe;
- środki samorządowe;
- środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację strategii, sponsorzy,
- inne.

2. Zewnętrzne:

- środki pochodzące z Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z krajów europejskich, niewchodzących w skład Unii Europejskiej

Głównymi środkami finansowymi, pochodzącymi z zewnątrz będą środki pochodzące z Unii Europejskiej –przede wszystkim Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

V. MONITORING I EWALUACJA

Monitorowanie ma na celu zapewnienie prawidłowości i efektywności realizacji założonych w Strategii celów i zadań. Monitoring i ewaluacja będą prowadzone poprzez wykorzystanie wskaźników określonych dla poszczególnych celów operacyjnych w odniesieniu do wskazanych w dokumencie kierunków planowania strategicznego. Nadzór merytoryczny nad realizacją celów i zadań sprawować będą jednostki organizacyjne Miasta odpowiedzialne za wdrażanie Strategii. Podobnie, jak w poprzednim okresie realizacji zadań w ramach Strategii, do głównego dokumentu dołączane będą sukcesywnie programy dotyczące poszczególnych dziedzin planowania strategicznego.

W ramach monitoringu i ewaluacji będą przygotowywane i przedkładane Radzie Miasta Lublin coroczne sprawozdania z realizacji zadań. Ocena dotyczyć będzie w szczególności: adekwatności działań do potrzeb osób wspieranych i zdefiniowanych problemów, wykorzystania zasobów i środków w odniesieniu do osiągniętych efektów. Tak prowadzony monitoring zapewni ciągłość i efektywność realizacji nakreślonych celów i zadań oraz pozwoli zidentyfikować ewentualne zagrożenia. Z uwagi na to, że Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2021 – 2030 jest dokumentem długookresowym, może zaistnieć konieczność jej modyfikacji w aspekcie zaplanowanych do realizacji celów oraz innych elementów, w tym np. ram finansowych, w kolejnych latach obowiązywania.

Skutkiem monitoringu i ewaluacji będzie podnoszenie skuteczności, efektywności i adekwatności działań, prowadzące do ich doskonalenia, jak również wprowadzanie nowych rozwiązań stanowiących odpowiedź na zaktualizowane problemy.

Spis tabel:

TABELA 1. STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW MIASTA LUBLIN W LATACH 2015 – 2018	11
TABELA 2. LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH W 2011 ROKU W LUBLINIE Z PODZIAŁEM NA LICZBĘ OSÓB	12
TABELA 3. RODZINY Z DZIEĆMI WEDŁUG LICZBY DZIECI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU	13
TABELA 4. LICZBA ZAWARTYCH MAŁŻEŃSTW ORAZ PRAWOMOCNIE ORZECZONYCH ROZWODÓW W SKALI MIASTA, WOJEWÓDZTWA I KRAJU, W WYBRANYCH LATACH	14
TABELA 5. DZIECI URODZONE W LATACH 2015 – 2018 W SKALI MIASTA, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	15
TABELA 6. ŚREDNIE ZAROBKI BRUTTO W NAJWIĘKSZYCH MIASTACH POLSKI (WYKAZANYCH WG LICZBY MIESZKAŃCÓW) ORAZ ICH RELACJA DO ŚREDNICH ZAROBKÓW W KRAJU	20
TABELA 7. WYDATKI NA ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZE	26
TABELA 8. STRUKTURA RODZIN Z DZIEĆMI KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZEGO W 2019 ROKU.....	26
TABELA 9. WYDATKI NA ŚWIADCZENIA RODZINNE I FUNDUSZ ALIMENTACYJNY	26
TABELA 10 . LICZBA RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ MOPR NA PRZESTRZENI LAT 2015 – 2019	27
TABELA 11 . LICZBA URODZEŃ NA TERENIE MIASTA LUBLIN W LATACH 2014-2019.....	27
TABELA 12 . PROGNOZA URODZEŃ NA TERENIE MIASTA LUBLIN NA LATA 2021-2030	28
TABELA 13. LICZBA MIEJSC OPIEKI NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3 W PUBLICZNYCH ŻŁOBKACH W LATACH 2014-2019.....	28
TABELA 14. LICZBA NIEPUBLICZNYCH ŻŁOBKÓW, KLUBÓW DZIECIĘCYCH I DZIENNEGO OPIEKUNA WRAZ Z LICZBĄ MIEJSC OPIEKI W LATACH 2014-2019	29
TABELA 15. ZESTAWIENIE KWOT WYDATKOWANYCH NA WYPŁATĘ DOTACJI W LATACH 2015-2019 – ŻŁOBKI NIEPUBLICZNE	29
TABELA 16. ZESTAWIENIE KWOT WYDATKOWANYCH NA WYPŁATĘ DOTACJI W LATACH 2015-2019 – KLUBY DZIECIĘCE.....	29
TABELA 17. LICZBA DZIECI URODZONYCH NA TERENIE MIASTA W LATACH 2015 – 2019	30
TABELA 18. WZROST LICZBY MIEJSC W PRZEDSZKOLACH SAMORZĄDOWYCH OD 2015 R. DO 2020 R.....	31
TABELA 19. ZESTAWIENIE LICZBY MIEJSC W NIEPUBLICZNYCH ORAZ PUBLICZNYCH PRZEDSZKOLACH ORAZ W INNYCH FORMACH WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO, PROWADZONYCH PRZEZ OSOBY FIZYCZNE LUB PRAWNE INNE NIŻ JST.....	32
TABELA 20. ZESTAWIENIE KWOT WYDATKOWANYCH NA WYPŁATĘ DOTACJI W LATACH 2015-2019 – PRZEDSZKOLA	32
TABELA 21. ZESTAWIENIE KWOT WYDATKOWANYCH NA WYPŁATĘ DOTACJI W LATACH 2015-2019 – ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH.....	32
TABELA 22. ZESTAWIENIE KWOT WYDATKOWANYCH NA WYPŁATĘ DOTACJI W LATACH 2015-2019 – INNE FORMY WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO.....	33
TABELA 23. LICZBA RODZIN OBJĘTYCH WSPARCIEM SPECJALISTYCZNEJ PORADNI DLA RODZIN W LATACH 2015-2019	35
TABELA 24. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH WSPARCIEM SPECJALISTYCZNEJ PORADNI DLA RODZIN W LATACH 2015 – 2019 Z PODZIAŁEM NA RODZAJ WSPARCIA	36
TABELA 25. LICZBA PLACÓWEK WSPARCIA DZIENNEGO I LICZBA DZIECI Z NICH KORZYSTAJĄCYCH NA PRZESTRZENI 2015 – 2019 ROKU	37
TABELA 26. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA NA TERENIE KRAJU I MIASTA LUBLIN W LATACH 2016-2019	51
TABELA 27. REALIZACJA DODATKU WYCHOWAWCZEGO DLA DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN W LATACH 2016 - 2019	54
TABELA 28. REALIZACJA ŚWIADCZENIA „DOBRY START” DLA DZIECI UMIESZCZONYCH W RODZINACH ZASTĘPCZYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN W 2018 I 2019 ROKU	55
TABELA 29. LICZBA RODZIN POMOCOWYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN, LICZBA PODPISANYCH UMÓW O PEŁNIENIE FUNKCJI RODZINY POMOCOWEJ ORAZ LICZBA DZIECI UMIESZCZONYCH W TYCH RODZINACH W LATACH 2015 – 2019	56
TABELA 30. ŚREDNIA WYSOKOŚĆ ŚWIADCZENIA NA KONTYNUOWANIE NAUKI WYPŁACONEGO W LATACH 2015-2019	64
TABELA 31. ŚREDNIA WYSOKOŚĆ ŚWIADCZENIA NA USAMODZIELNIENIE WYPŁACONEGO W LATACH 2015-2019	65
TABELA 32. ŚREDNIA WYSOKOŚĆ ŚWIADCZENIA NA ZAGOSPODAROWANIE WYPŁACONEGO W LATACH 2015-2019.....	65
TABELA 33. DANE LICZBOWE DOTYCZĄCE LUBELSKIEJ KARTY SENIORA	78
TABELA 34. OŚRODKI WSPARCIA PRZEZNACZONE DLA OSÓB W WIEKU SENIORALNYM FUNKCJONUJĄCE W LUBLINIE W LATACH 2017- 2019.....	80
TABELA 35. LICZBA OSÓB UMIESZCZONYCH W DPS NA TERENIE MIASTA LUBLIN Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ I GRUPY WIEKOWE POD WZGLĘDEM ZDOLNOŚCI DO PRACY (WG STANU NA DZIEŃ 31.12 ROKU SPRAWOZDAWCZEGO).....	83
TABELA 36. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ MOPR W WIEKU SENIORALNYM(WG CZŁONKÓW RODZIN) Z PODZIAŁEM NA GRUPY WIEKOWE NA PRZESTRZENI LAT 2015-2019	85

TABELA 37. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ MOPR W WIEKU SENIORALNYM (WG CZŁONKÓW RODZIN) Z PODZIAŁEM NA GRUPY DOCHODOWE W LATACH 2015-2019	87
TABELA 38. PROGI DOCHODOWE OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ MOPR W WIEKU SENIORALNYM (WG CZŁONKÓW RODZIN)	87
TABELA 39. LICZBA MĘŻCZYŹN, MIESZKAŃCÓW MIASTA LUBLIN, KTÓRZY ZMARLI NA CHOROBY NOWOTWOROWE W LATACH 2015 – 2018.....	98
TABELA 40. LICZBA KOBIET, MIESZKANEK MIASTA LUBLIN, KTÓRE ZMARŁY NA CHOROBY NOWOTWOROWE W LATACH 2015 – 2018.....	98
TABELA 41. LICZBA ODNOTOWANYCH ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ W LUBLINIE W LATACH 2015 – 2018	99
TABELA 42. LICZBA OBIEKTÓW SPORTOWYCH Z PODZIAŁEM NA RODZAJE.....	110
TABELA 43. LICZBA KLUBÓW SPORTOWYCH Z PODZIAŁEM NA RODZAJE	110
TABELA 44. LICZBA ORZECZEŃ O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI MIEJSKIEGO ZESPOŁU DS. ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LUBLINIE	126
TABELA 45. LICZBA OSÓB Z PRYZNANYM STATUSEM OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ PRZEZ MIEJSKI ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LUBLINIE W LATACH 2014 I 2019.....	128
TABELA 46. LICZBA OSÓB Z ORZECZONĄ NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ, OBJĘTYCH POMOCĄ MOPR W LUBLINIE W LATACH 2015-2019 Z PODZIAŁEM NA GRUPY WIEKOWE	129
TABELA 47. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH, OBJĘTYCH POMOCĄ MOPR W LUBLINIE W LATACH 2015-2019 Z PODZIAŁEM NA RODZAJE ORZECZEŃ.....	130
TABELA 48. LIMITY ŚRODKÓW PFRON W LATACH 2018 I 2019 (w zł)	137
TABELA 49. FORMY POMOCY W RAMACH ZADAŃ PFRON	137
TABELA 50. LICZBA RODZIN I KWOTA ZREALIZOWANYCH ŚWIADCZEŃ DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LATACH 2016-2019 Z PODZIAŁEM NA RODZAJE	139
TABELA 51. DANE DOTYCZĄCE POMOCY W FORMIE USŁUG OPIEKUŃCZYCH, SPECJALISTYCZNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH I SPECJALISTYCZNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI NA PRZESTRZENI LAT 2017-2019....	140
TABELA 52. LICZBA OSÓB ORAZ KOSZTY ZADAŃ DOTYCZĄCYCH: SZKOLENIA ORAZ USŁUG ASYSTENTA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W LATACH 2012 - 2019.	142
TABELA 53. WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE MIASTA LUBLIN	142
TABELA 54. WYKAZ ŚRODOWISKOWYCH DOMÓW SAMOPOMOCY FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN	143
TABELA 55. STOPA BEZROBOCIA W LATACH 2015-2019	160
TABELA 56. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W MUP W LUBLINIE W LATACH 2015-2019	161
TABELA 57. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG GRUP WIEKOWYCH W LATACH 2015-2019	162
TABELA 58. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W LATACH 2015-2019	163
TABELA 59. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG STAŻU PRACY W LATACH 2015-2019	164
TABELA 60. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W LATACH 2015-2019	165
TABELA 61. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZAREJESTROWANYCH W MUP W LUBLINIE WG STANU NA KONIEC GRUDNIA W LATACH 2015 -2019.....	166
TABELA 62. OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE OGÓŁEM ZAREJESTROWANE W MUP W LUBLINIE WEDŁUG STOPNIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LATACH 2015-2019	167
TABELA 63. OFERTY PRACY ZGŁOSZONE PRZEZ PRACODAWCÓW W LATACH 2015-2019	168
TABELA 64. OSOBY BEZROBOTNE WYŁĄCZONE Z EWIDENCJI MUP W LUBLINIE Z TYTUŁU PODJĘCIA ZATRUDNIENIA W LATACH 2015-2019.....	169
TABELA 65. OSOBY BEZROBOTNE KORZYSTAJĄCE Z POSZCZEGÓLNYCH INSTRUMENTÓW RYNKU PRACY W LATACH 2015-2019	169
TABELA 66. DANE DOTYCZĄCE PRAC SPOŁĘCZNIE UŻYTECZNYCH W LATACH 2015-2019	171
TABELA 67. LICZBA RODZIN I OSÓB W RODZINACH OBJĘTYCH POMOCĄ MOPR NA PRZESTRZENI LAT 2015 – 2019.....	184
TABELA 68. LICZBA ŚRODOWISK OBJĘTYCH POMOCĄ MOPR NA PRZESTRZENI LAT 2015 – 2019 Z PODZIAŁEM NA TYPY	185
TABELA 69. LICZBA RODZIN I GOSPODARSTW JEDNOOSOBOWYCH OBJĘTYCH POMOCĄ MOPR NA PRZESTRZENI LAT 2015 – 2019 Z WYSZCZEGÓLNIENIEM PRACY SOCJALNEJ	187
TABELA 70. FORMY UDZIELANEJ POMOCY	188
TABELA 71. LICZBA OSÓB BEZDOMNYCH W MIEŚCIE LUBLIN, W WOJ. LUBELSKIM I W POLSCE.....	189
TABELA 72. INSTYTUCJONALNA POMOC DLA OSÓB Z PROBLEMEM BEZDOMNOŚCI NA PRZEŁOMIE LAT 2015-2019.....	191
TABELA 73. ŚWIADCZENIA REALIZOWANE PRZEZ MOPR W RAMACH WSPIERANIA PROCESU INTEGRACJI.....	194
TABELA 74. ŚWIADCZENIA REALIZOWANE PRZEZ MOPR DLA CUDZOZIEMCÓW W RAMACH ZADAŃ ZLECONYCH.....	194
TABELA 75. ŚWIADCZENIA REALIZOWANE PRZEZ MOPR DLA CUDZOZIEMCÓW NA ZASADACH OGÓLNYCH.....	194
TABELA 76. POMOC W POSTACI MIESZKANIA CHRONIONEGO DLA CUDZOZIEMCÓW	195

TABELA 77. FORMY WSPARCIA OFEROWANE PRZEZ CIK NA PRZESTRZENI LAT 2015 – 2019	211
TABELA 78. FORMY WSPARCIA OFEROWANE W RAMACH "PRZYJAZNE PATROLE"	212

Spis wykresów:

WYKRES 1. LICZBA MIESZKAŃCÓW MIASTA LUBLIN W POSZCZEGÓLNYCH GRUPACH WIEKOWYCH W 2018 ROKU	11
WYKRES 2. LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH Z PODZIAŁEM NA LICZBĘ OSÓB	12
WYKRES 3. RODZINY W LUBLINIE W 2011 R. WEDŁUG LICZBY DZIECI DO LAT 24 POZOSTAJĄCYCH NA UTRZYMANIU	13
WYKRES 4. LICZBA ZAWARTYCH MAŁŻEŃSTW ORAZ PRAWOMOCNIE ORZECZONYCH ROZWODÓW W MIEŚCIE LUBLIN W 2018 ROKU	14
WYKRES 5. DZIECI URODZONE W LUBLINIE W LATACH 2015 – 2018 Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ	15
WYKRES 6. PRZYROST NATURALNY W LUBLINIE W LATACH 2015 -2018	16
WYKRES 7. SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH W ZESTAWIENIU Z PRZYROSTEM NATURALNYM W MIEŚCIE LUBLIN W LATACH 2015– 2018	17
WYKRES 8. PROGNOZOWANY PRZYROST NATURALNY W LUBLINIE W LATACH 2019 – 2050	18
WYKRES 9. PRZEWIDYWANA LICZBA MIESZKAŃCÓW MIASTA LUBLIN WEDŁUG FUNKCJONALNYCH GRUP WIEKU W LATACH 2019– 2050	19
WYKRES 10. ŚREDNIE ZAROBKI BRUTTO W 2018 ROKU, W MIASTACH NA PRAWACH POWIATU WOJ. LUBELSKIEGO	20
WYKRES 11 . ASYSTENTURA RODZIN W LUBLINIE W LATACH 2015 – 2019	39
WYKRES 12. LICZBA RODZIN ZASTĘPCZYCH I DZIECI POZOSTAJĄCYCH POD ICH OPIEKĄ W MIEŚCIE LUBLIN W LATACH 2015 – 2019 ..	52
WYKRES 13. LICZBA RODZIN ZASTĘPCZYCH W PODZIALE NA TYPY W LATACH 2015 – 2019	52
WYKRES 14. LICZBA DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH W PODZIALE NA TYPY W LATACH 2015 – 2019	53
WYKRES 15. WYDATKI NA RODZINY ZASTĘPCZE FUNKCJONUJĄCE NA TERENIE MIASTA LUBLIN W LATACH 2015 – 2019 Z PODZIAŁEM NA RODZAJ RODZINY ZASTĘPCZEJ	54
WYKRES 16. LICZBA KOORDYNATORÓW RODZINNEJ PIELICZY ZASTĘPCZEJ ZATRUDNIONYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN, LICZBA RODZIN I DZIECI OBJĘTYCH WSPARCIEM KOORDYNATORÓW W LACH 2015 – 2019	55
WYKRES 17. MIEJSCA PLACÓWKACH OPIEKUNICHO-WYCHOWAWCZYCH NA TERENIE MIASTA LUBLIN ORAZ LICZBA UMIESZCZONYCH DZIECI W LATACH 2015 – 2019	60
WYKRES 18. LICZBA USAMODZIELNIANYCH WYCHOWANKÓW W LATACH 2015 – 2019 Z PODZIAŁEM NA RODZAJ PIELICZY ZASTĘPCZEJ ..	62
WYKRES 19. LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIA W RAMACH POMOCY W USAMODZIELNIENIU ORAZ KWOTA PONIESIONYCH WYDATKÓW W LATACH 2015 -2018	66
WYKRES 20. LICZBA OSÓB ZAMIESZKUJĄCYCH DPS, OCZEKUJĄCYCH NA UMIESZCZENIE ORAZ ŚREDNI MIESIĘCZNY KOSZT DOPŁATY GMINY LUBLIN DO POBYTU MIESZKAŃCA DPS NA TERENIE MIASTA W LATACH 2015 - 2019 ROK	84
WYKRES 21. LICZBA DPS POZA LUBLINEM, LICZBA ZAMIESZKUJĄCYCH JE OSÓB ORAZ ŚREDNI MIESIĘCZNY KOSZT DOPŁATY GMINY LUBLIN DO POBYTU MIESZKAŃCA DPS NA TERENIE INNYCH POWIATÓW W LATACH 2015 - 2019 ROKU	84
WYKRES 22. LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ MOPR W WIEKU SENIORALNYM (WG CZŁONKÓW RODZIN) Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ NA PRZESTRZENI LAT 2015-2019	86
WYKRES 23. LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW Z PODZIAŁEM NA GRUPY NA PRZESTRZENI LAT 2015-2019	89
WYKRES 24. LICZBA KLAS PROFILOWANYCH	109
WYKRES 25. LICZBA WYDANYCH ORZECZEŃ O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI MIEJSKI ZESPÓŁ DS. ORZĘKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LUBLINIE W LATACH 2014-2019	127
WYKRES 26. STOPA BEZROBOCIA W MIEŚCIE LUBLIN NA TLE WOJEWÓDZTWA I KRAJU W LATACH 2015-2019	161
WYKRES 27. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG GRUP WIEKOWYCH W LATACH 2015-2019	162
WYKRES 28. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG WYKSZTAŁCENIA W LATACH 2015-2019	163
WYKRES 29. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG STAŻU PRACY W LATACH 2015-2019	164
WYKRES 30. OSOBY BEZROBOTNE WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W LATACH 2015-2019	165
WYKRES 31. OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE ZAREJESTROWANE W MUP W LUBLINIE WG STANU NA KONIEC GRUDNIA W LATACH 2015 - 2019	166
WYKRES 32. OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE OGÓŁEM ZAREJESTROWANE W MUP W LUBLINIE WEDŁUG STOPNIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W LATACH 2015-2019	167
WYKRES 33. LICZBA ŚRODOWISK OBJĘTYCH WSPARCIEM MOPR Z PODZIAŁEM NA POWODY PRYZNANIA POMOCY WEDŁUG KOLEJNOŚCI WYSTĘPOWANIA W 2019 ROKU	185
WYKRES 34. LICZBA ŚRODOWISK OBJĘTYCH WSPARCIEM MOPR Z PODZIAŁEM NA DOMINUJĄCE POWODY PRYZNANIA POMOCY W LATACH 2015 - 2019 ROKU	186
WYKRES 35. LICZBA RODZIN OBJĘTYCH PROCEDURĄ „NIEBIESKIE KARTY” W LATACH 2015-2019	205
WYKRES 36. LICZBA FORMULARZY A „NIEBIESKICH KART” W LATACH 2015-2019	205
WYKRES 37. PODMIOTY WSZCZYNAJĄCE PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” W LATACH 2015 – 2019	206

WYKRES 38. FORMY PRZEMOCY W RODZINIE W LATACH 2015 – 2019	206
WYKRES 39. LICZBA OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY W RODZINIE W LATACH 2015 – 2019	207
WYKRES 40. OSOBY DOŚWIADCZAJĄCE PRZEMOCY W RODZINIE W LATACH 2015-2019 Z PODZIAŁEM NA WIEK I PŁEĆ	207
WYKRES 41. LICZBA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE W LATACH 2015-2019	208
WYKRES 42. LICZBA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE W LATACH 2015-2019 Z PODZIAŁEM NA WIEK I PŁEĆ	208